343

j. giraudoux

războì cu troia nu se face

j. giraudoux

j. giraudoux

«În teatru, Jean Giraudoux a dat un nou impuls scenei franceze, în perioada dintre cele două războaie mondiale; teatrul său poetic — continuînd într-un sens pe Musset — a reprezentat negaţia principiului şi literaturii dramatice convenţionale.»

ION BIBERI

«Giraudoux a născocit un fel de a fi şi de a simţi; a creat un modernism literar care este o expresie nouă a unei culturi foarte vechi. În limbajul său se răsfrîng toate nuanţele vremii noastre. Comedia *Amfitrion* are cîteva cusururi pline de farmec, conţine momente de reuşită încîntătoare şi, pentru un dramaturg, merite primejdioase. Aşa cum apare, însă, printre operele dramatice ale timpului, comedia aceasta oferă o bucurie a spiritului, de cea mai aleasă calitate.»

PIERRE BRISSON

Lei 5

editura pentru literatură

Ilustrația copertei: *Mihu Vulcănescu*

jean giraudoux

război cu troia nu se face

TEATRU

ÎN ROMÂNEŞTE DE

DINU ALBULESCU

PREFAŢĂ DE
ION BIBERI

1966

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

NOTĂ

Traducerea de faţă s-a efectuat după:
Jean Giraudoux – *Théâtre*, © by Edition Bernard Grasset,
Tome premier, 1958 *(Amphitryon 38)*;
Tome second, 1959 *(La guerre de Troie n'aura pas lieu)*;
Tome troisième, 1959 *(Electre, Supplément au Voyage de Cook, Ondine)*.

Piesele cuprinse în acest volum s-au jucat la diverse teatre franceze, sub direcţia lui Louis Jouvet, în următoarea ordine:

Amfitrion 38, la 8 noiembrie 1929, la „Comédie des Champs Elysées".

Război cu Troia nu se face şi *Adaos la Călătoria lui Cook*, la 21 noiembrie 1935, la „Théâtre de l'Athénée".

Electra, la 13 mai 1937, la „Théâtre Louis Jouvet" (Athénée")

Ondine, la 27 aprilie 1939, la „Théâtre de l'Athénée".

„Biblioteca pentru toţi"

PREFAȚĂ

Urmărite de contemporani în lungul anilor, în strălucirea lor de suprafață ca și în sensurile lor acoperite, romanele și piesele lui Jean Giraudoux deschideau totdeauna cititorului sau spectatorului curiozitatea unor neîncetate revelații. Fiecare operă aducea o nouă deschidere de perspectivă: crîmpeie de peisaje franceze, viziuni idilice și confuze ale unei copilării edenice, aventuri adolescente și reminiscențe de război, siluete mlădioase de fete tinere, aproape ireale, atmosfere de legendă și mit, dezbateri de probleme politice și culturale de actualitate, privite din incidența unor permanențe istorice, evocare de personaje mitologice îngăduind autorului raporturi de familiaritate între oameni și zei, tratarea dramelor vieții umane, atitudine critică față de societatea contemporană și strădiunța de a descifra în semnele timpului valorile culturii și sensurile adînci, totul evocat fără pedanterie, parcă în treacăt, ca un joc al spiritului, scăpărător și în aparență frivol, prin magia unui stil de nesecată fantezie și inventivitate.

Giraudoux era acelaşi, în toate operele cu care își desfăta contemporanii, dar fiecare operă îi dezvăluia alte valențe interioare, îndreptățind curiozitatea nerăbdătoare a contemporanilor, în veşnică aşteptare de noi împliniri ale poetului.

Au trecut mai mult de douăzeci de ani de cînd cuvîntul mereu reîmprospătat al inspirației giralduciene a tăcut. În fața noastră se află o operă terminată, căreia i se adaugă numeroase studii și comentarii critice, alături de inevitabilele teze de doctorat, adesea masive, încercînd bilanțuri totale și deprinderi de aspecte inedite, sau mai puțin cunoscute, ale operei.

Un vechi cititor, care a urmărit deopotrivă focurile de artificii lansate succesiv de autor în timpul vieții, operele apărute postum, ca și cîteva din încercările de sinteză ale timpului de față, își propune, în aceste pagini, o întoarcere în timpuri și un popas critic.

*

Un fapt, o realitate sau o operă artistică pot fi considerate din numeroase perspective; fiecare din aceste incidențe vor revela însă înfățișări și înțelegeri variate, după înălțimea și depărtarea privirii.

Pentru o încercare de cuprindere rapidă și cît mai puțin fragmentară a operei lui Giraudoux am prefera să plecăm de la împlinirile vieții și formației interioare a scriitorului. Se vor lumina astfel, dinlăuntru, sensurile unei opere deopotrivă variate și unitare; se va desprinde o înțelegere genetică a scrisului unuia dintre cei mai personali și, totuși, sub un anume raport, dintre cei mai reprezentativi artiști ai scrisului francez din perioada dintre cele două războaie mondiale. Jean Giraudoux a reprezentat, în adevăr, cel puțin în aparență, un adevărat paradox psihologic și artistic.

Născut într-un colț de provincie franceză, la Bellac, în 1882, Giraudoux, rămas sufletește credincios acestui pămînt, a cutreierat lumea în vaste și îndelungi călătorii, împlinite cu un înconjur al planetei; a unit astfel calmul și farmecul unic al peisajului natal, și, în general, al provinciei franceze, cu deosebire din Limousin, Berry, Marche, Bourbonnais, cu viețuirea în tumultul metropolelor și colindarea pe întinderea continentelor; student la München, fost lector la Uni-

versitatea din Harvard, a parcurs Europa, America de Nord și a poposit în insulele Azore; simțirea pură, vergiliană, a contactului direct cu viața peisajului și a solidarității cu pămîntul francez s-a adîncit și s-a complicat progresiv, în lungul existenței sale de poet, gîndind în imagini, prin îndelungile peregrinări și activități ale diplomatului, ce avea să devină; climatul interior al unei atmosfere poetice native, care apropia lumea prin curiozitate senzorială și participare la lucruri, prin decantări spontane ale faptelor lumii în sensuri și prin exprimarea acestora prin neistovite metafore, a fost *hrănit* la Jean Giraudoux cu neobosite lecturi și cu o formație intelectuală de severă disciplină umanistă. Primele texte literare pe care le-a migălit au fost scrise în limba latină; programele studiilor urmate revelează o formație intelectuală dintre cele mai temeinice, predominant greco-latină și germană: pentru licență, a studiat opere din Homer, Euripide, Thukydide, Aristot, Sofocle, Theokrit, Eschil, Lucian, Terentiu, Vergiliu, Ciceron, Catul, Seneca, Lucan, Salustiu, Tacit; memoriul său de licență revelează mărturia studiului adîncit al lui Pindar și Ronsard, iar diploma de studii superioare comportă analiza lui Platen *(Festgesänge)*, explicație de texte germane medievale, de renaștere și moderne (Hartmann von Aue, Immermann).

Poetul iubea singurătatea, dar viața l-a pus totdeauna în fața oamenilor și realităților, îmbogățindu-l. Participarea lui la lume era totală; corpul său vînjos, de campion în competiții sportive, îl îndemna să împlinească prin participare fizică și mișcare, bucuria contemplației pure și pasive. Singuratecul era în același timp un erudit, care trecuse filiera, presupunînd istovitoarea tensiune intelectuală și temeinica pregătire a premiatului concursurilor generale; tînărul idilic, era un normalian, deprins cu munca sistematică; inteligența scăpărătoare și vasta deschidere emotivă în fața spectacolului lumii își aflaseră, la Jean Giraudoux, corespondențe și potențări în erudiția minuțioasă.

Din această perindare de orizonturi, printre cicluri de culturi, Jean Giraudoux s-a fixat pe cîteva orientări statornice, fără să înlăture, totuşi, aluviunile multiple ale valorilor de gînd, pe care le-a apropiat în lungul periplului său peste mări, printre oameni, idei, peisaje şi oraşe.

Izvorul prim al formaţiei lui Giraudoux îl vom afla, aşa dar, în umanismul antic. Tînărul fusese, în cursul studiilor sale, ceea ce se numeşte în limbajul şcolăresc, deopotrivă un „fort en thème", dar şi o inteligenţă refractară drumului bătut; antichitatea greco-romană îl va conduce însă nesimţit către poezia evului de mijloc, înspre inspiraţia petrarchiană, a trubadurilor provensali şi a cîntecului de gest, pentru ca, trecînd peste interesul suscitat de poezia gongorică, sau a preţioşilor contemporani, să-şi afle un aliment substanţial în romantismul german; prin Novalis, Jean-Paul Richter, adînciţi în cursul şederilor sale în Germania pentru studii, sau în cursul misiunilor diplomatice, Giraudoux s-a îndreptat firesc, pe drumul care leagă pe Gerard de Nerval de Novalis cu Baudelaire şi Rimbaud, înspre simbolişti şi suprarealişti; a poposit în acelaşi timp pe marginea operelor semnificative ale epocii, Huysmans, Proust, Jules Renard.

Izvoarele acestei formaţii intelectuale topite într-o originală personalitate artistică aveau să dea scrisului lui Jean Giraudoux caracterul inclasabil, sau greu de categorisit, într-o şcoală literară. Faptul i-a statornicit un loc aparte în literele franceze: artistul era, de bună seamă, un impresionist, însufleţind prin scînteieri instabile peisaje nuanţate şi mereu schimbătoare, dar scrisul său aducea adieri ale cîntecului cavaleresc, al curţilor medievale; cultul imaginii şi practica literaturii simboliste îşi găseau un complement în lumea mitică a antichităţii; Giraudoux era, fără îndoială, un fantezist, un scriitor preţios, un spirit paradoxal, cultivînd jocul de spirit şi jocul de cuvinte, ironia şi satira, dar era în acelaşi timp un poet liric; a cultivat digresia, şi-a obişnuit cititorii cu o plimbare mai degrabă întîmplătoare printre reminiscenţe şi evocări, în scrieri lipsite de ceea ce se

numește compoziție și în romane aproape fără subiect, dar opera lui, considerată în întregul ei, are coerență de structură; lucrările sale reprezintă, în bună parte, mărturia unei gratuități, a unei evadări; alcătuiesc, în linia lor mare, un univers avînd coordonate în ținutul visului și fanteziei libere, într-o lume mitologică, însuflețită de personaje adesea inconsistente, dar pline de farmec; definesc, mai ales, o lume adîncită printr-un portativ de valori simbolice, sugerate cu discreție.

Cîteva decenii, Jean Giraudoux a fost, prin originalitatea inclasabilă a operei sale, unul din scriitorii cei mai discutați ai culturii franceze; reprezenta un spirit în același timp subtil și de supremă inteligență discursivă, de nuanță și intuiție, de fantezie nativă, dar și de severă armătură a formației intelectuale: expresie fericită a unei vechi civilizații, saturată de toate aluviunile vieții culturale.

A fost în esență un poet, adică o ființă apropiată de lucruri și de viață, sub aspectul vegetal și primitiv al acesteia; spiritul lui a fost, în același timp, tributar vieții infantile, care a reprezentat, în fapt, pentru literatura sa, un izvor de neîncetată reîmprospătare; și-a păstrat, în adevăr, intacte, frăgezimea, spontaneitatea de simțire și mai cu deosebire accesul la lumea magică a copilăriei, îmbogățite prin lumea emotivității adolescente; își trage astfel substanța din această zestre de simțire și ingenuități, pe care o vor complica mai tîrziu ironia, umorul, jocul gratuit, improvizația scăpărătoare, ajungînd la virtuozitate, lunecînd uneori în trăsătură nesupraveghiată „prime-sautieră", în parodie și divagație, într-o construcție complicată, cu trăsături de ingeniozitate, care dădeau adesea scrisului său un caracter artificial, cu lectură greu de urmărit, obositoare chiar, ajungînd la expresie pletorică și manieră. De bună seamă, cititorul obișnuit și chiar entuziastul pentru această literatură de mandarin, își mărturisea adesea oboseala și teama că jocul acesta neîncetat, conjugat cu el însuși, va sfîrși în pură virtuozitate de stil. Obiecția de supraîncărcare și divertis-

ment frivol, de scăpărare a inteligenței cucerită de propriile ei jocuri, într-un narcisism intelectual fără termen, părea întemeiată. Dar putința de reînnoire a acestui spirit fantezist, format în rigoarea stilului unui Tacit, Pliniu sau Seneca — autorii la care revenea cu stăruință — dădeau acestui scris o noutate reîmprospătată, deși pe făgașurile proprii, mai înainte bătătorite.

*

Forma primă a originalității acestui scris s-a vădit în invadarea prozei și romanului, prin mișcare lirică. Fără îndoială, Giraudoux nu era, în această privință, un novator. Poemul în proză, prin Aloysius Bertrand, Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, urmați de simboliști, sau pasajele lirice, îmbogățind structura romanului, de la Balzac la Thomas Mann și Proust, i-au precedat literatura. Lirismul acestor proze era susținut însă mai cu deosebire prin muzicalitate și mijloace de sugestie. *Gaspard de la nuit* sau *Poemele în proză* se defineau mai ales prin ritm, învăluire a frazei cadențate, prin scris artist, noutate și putere de sugestie a adjectivului, prin val liric interior, ca și, de altminteri, pasajul de copleșitoare emoție intelectuală a primului capitol din *La Peau de chagrin*, *Le Talisman*, în momentul cînd tînărul erou pășește pragul negutătorului de stampe, deținător magic al bogățiilor artistice ale tuturor culturilor, sau pasajele muzicale din *Buddenbrooks* sau *În căutarea timpului pierdut*.

Lirismul prozei lui Jean Giraudoux era mai complex: fondul emotiv există, desigur, ritmul și muzica nu-i pot fi contestate, dar lirismul se îmbogățește și se exprimă, cu deosebire, prin experimentare verbală.

Scriitorul recunoaște paternitatea depărtată a romantismului german: principiul „corespondențelor" între faptele lumii, trecut, prin Baudelaire, la simboliști, îl animă; stabilește, pe principiul analogiei noi relații, neprevăzute, adesea paradoxale, între faptele universului, între stări de

suflet și lume; își lucrează proza în imagini, și-o variază prin metafore, risipește nuanțe, strălucire, își urzește un stil dantelat și adesea artificial, un stil care creează, prin invenție verbală, o nouă realitate; se contopesc în corespondențe imediate, sugestive, în acest scris, stări de suflet și aspecte exterioare; sufletul și lumea sînt legate prin analogii subterane; universul se umanizează, iar omul își găsește o imagine în lucruri, prin metaforă.

Iată, astfel, un exemplu, luat aproape la întîmplare, sugerînd participarea universului la drama umană, în cursul verii anului 1914, în perioada în care se pregătea, în diferitele cancelarii europene, dezlănțuirea războiului. (*Bella*, Paris, Fayard, ed. 1931, p. 63):

„*Zilele de vară erau minunate. Soarele se topise în cer și nu apărea decît seara, ca o ventuză, îngrămădind în jurul Arcului de Triumf hectare de sînge. Era prea puțin pentru cancelarii. Era prea mult pentru Fontranges, care avea ochii în lacrimi.*"

Este, însă, în această literatură, mai mult decît o corespondență între faptele lumii și între simțirea umană; am putea spune că asistăm la una din datele esențiale ale actului poetic: creația lumii prin cuvînt. Faptul acesta de elaborare a expresiei, deopotrivă proces subliminal, aproape instinctiv, dar și conștient, ni se pare hotărîtor în cariera artistică a lui Giraudoux. Pe cît ne amintim, nu a fost subliniat. Înțelegem, așa dar, să ne oprim asupra faptului: un poet, esențial lucid, în egală măsură inspirat și cerebral, ca Giraudoux, nu putea să nu o exprime.

A făcut-o, în fapt, încă din anul 1927, într-o conversație cu Frédéric Lefèvre (în al patrulea volum al întrevederilor acestui critic cu scriitorii francezi și străini ai timpului, publicat în editura Gallimard):

„*Într-un prim stadiu*, observă Giraudoux, *este vădit că stilul este creator. Este cu neputință ca anumitor forme ale frazei să nu răspundă forme complementare, în fraza următoare. Orice lectură a gîndului, este o lectură în liniile mîinii. Există o*

parte de joc, *de* întîmplare (subliniat în text) *în fiecare frază a prozei, tot atît de însemnată, ca și într-un vers*" (p. 117).

Scriitorul își surprinde, astfel, procesul creației: experimentarea verbală, prin fantezie și joc, chemarea, printr-o inerție creatoare lăuntrică, a cuvintelor, unele după altele, și a unora prin altele, în articulații care vor reprezenta încheieturile unui univers necunoscut și personal, și care va explica, în același timp, spontaneitatea și iuțeala elaborării acestei creații. ...„*Mă așez în fața paginii albe*—mărturisește Giraudoux, în altă întrevedere, cu același critic (vol. I, p.149) — *și încep să scriu*; *personajele iau naștere unele după altele*; *peste cinci-șase pagini, încep să văd cu limpezime*": astfel, romanul său, *Siegfried et le Limousin*, a fost scris în douăzeci și șapte de zile.

Procedeul de elaborare, atitudinea poetului în fața lumii, spiritul său descoperitor de relații noi și surprinzătoare între lucruri și fenomene, creează astfel, prin geniul său verbal, un univers care îi este propriu. Asemeni pictorului, care nu-și afirmă indicele viziunii și noutatea artei decît prin iradierea unei atmosfere nemaiîntîlnite în lume sau în alte opere artistice, și care scaldă faptele și oamenii într-o atmosferă emotivă personală, Jean Giraudoux creează un univers inedit; lumea aceasta este numai a lui; circulă, în aceste ținuturi nebătătorite, personaje, revelînd o viață proprie autorului și o atitudine spirituală ce-l definește în ceea ce are mai personal.

N-am putea spune, totuși, că universul giralducian ar avea diversitate de substanță, iar personajele fermitate de contur. Dimpotrivă. Climatul acestei lumi este unitar, atmosfera cărților sale este rarefiată, personajele sale sînt viziuni inconsistente și adesea palide, iar cînd, arareori, sînt construite după modele exterioare, ca în trilogia sa politică (*Siegfried*, *Bella*, *Eglantine*) ele își pierd din farmecul lor specific; faptele petrecute în această lume nu au consistența întîmplărilor exterioare, ci răsfrîng fugitivul visului treaz sau nocturn, și inconsistența alegoriei; autorul se depărtează

voit de concretul faptelor și o mărturisește răspicat; universul acesta împrumută lineamentele reminiscențelor infantile sau reveriei adolescente, se apropie de viziunea magică, năzuind să creeze o realitate de al doilea grad, avînd coordonate proprii.

Se ajunge astfel, după expresia lui René Lalou, la *„construirea unui univers imaginar, prin descompunerea realului"*, după propria fantezie; este un univers în marginea lumii reale, pe care un personaj exilat pe insula visului îl creează, descoperindu-și propria lume interioară *(Suzanne et le Pacifique (Suzanne și Oceanul Pacific)*; este, de asemeni, nevoia de evadare mentală într-o lume de legendă și supranatural, în care apar spectre și încorporări de simboluri, ce nu întîrzie să se retragă și să dispară în fața vieții triumfătoare (Piesa *Intermezzo)*. În esență, Giraudoux dezvoltă tema evadării *(Les aventures de Jérôme Bardini — Aventurile lui Jérôme Bardini)*, pe care o reia sub forme diferite a reveriei, a amintirilor adolescente sau a războiului *(Adorable Clio, Lectures pour une ombre)*, a experienței sale de călătorie peste ocean *(Amica America)* și mai ales a dragostei, a farmecului și psihologiei feminine *(Juliette au pays des hommes; Eglantine)*, a „jocurilor dragostei și ale întîmplării", pentru a folosi un cuvînt al lui Marivaux *(Simon, le pathétique)*. Univers construit, în care livrescul, amintirea personală și reminiscența antichizantă se îmbină cu istoria romantică și canularul de cea mai autentică derivație a spiritului normalian, întregind același climat interior, cu variații, după dispoziția de moment a autorului și după atmosfera operelor.

Cititorul pedant va putea desluși în aceste opere infiltrări orfice sau neoplatoniciene, prezențe depărtate ale meșterului Eckhart sau Spinoza, a lui Ronsard, Theokrit, Ovidiu sau a vechilor cosmologi greci; scriitorul rămînea totuși un om al timpului său, clădindu-și un univers mental propriu.

În acest climat, în care comentatorul deslușește filoanele cele mai depărtate, de la mitul antic la spiritul rococo,

şi de aci la mitologia wagneriană şi suprarealism, autorul dezbate o vastă perindare de teme poetice, alcătuind tot atîtea prilejuri pentru evocarea unei mari diversităţi a stărilor de suflet.

Un critic a populat continentul giralducian cu temele care revin cel mai frecvent în acest scris: alături de tema apei, răspîndită peste tot, în această operă, se desluşesc temele copilăriei, provinciei, războiului, ale patriei, ale tinerelor fete, ale dragostei şi perechii de îndrăgostiţi, ale zeilor, inocenţei, sau fericirii. Enumerarea este,desigur, neîndestulătoare. Lumea lui Giraudoux este mult mai vastă: ea se adînceşte în timp, anexînd miturile primitive, exprimate în opera marilor tragedieni greci sau a spiritului uman năzuind să cuprindă lumea prin mijlocirea simbolurilor, pînă la preocupările celei mai acute actualităţi, de ordin politic şi social, cum a fost gîndul unei apropieri între civilizaţia franceză şi cea germană *(Siegfried et le Limousin)* *(Siegfried şi băştinaşul cel Limosin)*, sau critica structurii sociale occidentale *(Nebuna din Chaillot)*.

Ajungem, astfel, la o structurare pe două planuri ale operei lui Jean Giraudoux, al cărei contur se desăvîrşeşte în a doua parte a activităţii sale scriitoriceşti, începute în 1928, odată cu reprezentarea primei sale piese de teatru. Umoristul rafinat şi în aparenţă facil, scriind în imagini şi piruete verbale, risipind cu dărnicie concetti şi complăcîndu-se în divertismente, era, dacă nu un plăsmuitor de mituri, un spirit care a ştiut să desprindă tîlcul profund al legendelor antice, dîndu-le o interpretare personală: unda jucăuşă a apelor de munte avea adîncime, dar şi claritate; opera lui Giradoux unea fantezia slobodă cu gravitatea inaparentă, ce refuză să se mărturisească.

Cititorul de proze, obişnuit cu stilul strălucitor şi adesea presărat de paradoxe al poetului, în care întîlnea uneori, scăpate din fuga unei spontaneităţi neobosite, cîteva asperităţi şi chiar „bavures“ de stil, descoperă acum, cu aceeaşi încîntare, un teatru ce introducea în lumea scenei occi-

dentale un spirit nou. Legendele antice sînt folosite de Giraudoux pentru a reda sentimente şi preocupări moderne. Mitul străvechi capătă, într-o nouă interpretare, actualitate. Viaţa oamenilor se împleteşte cu viaţa zeilor. Virtutea femeii, afirmată cu strălucire la acest îndrăgostit al purităţii, care era Giraudoux, avea să fie proclamată în fiinţa Alcmenei *(Amphitryon 38)*, iar orgoliul părintelui zeilor ştirbit; se reînvigorează printr-o interpretare nouă mitul întrupat de fiica lui Agamemnon *(Electra)* şi se reînvie mitologia germană, prin punerea în scenă a operei lui de la Motte-Fouqué *(Ondine)*; problemele sociale ale actualităţii, cu deosebire ale păcii şi războiului se desluşesc în *La guerre de Troie n'aura pas lieu (Război cu Troia nu se face)*. Temele, mai înainte sugerate numai, în proze lirice, sînt aduse în dezbatere publică, în piesele de teatru; acestea evocă problemele fundamentale ale vieţii umane: a morţii, a justiţiei, a libertăţii şi fatalităţii, a relaţiei omului cu zeii şi a convingerii, scumpe poetului, a superiorităţii condiţiei umane asupra vieţii artificiale a făpturilor, trăind în Olimp.

Nu a fost, pe cît bănuim, în această trecere de la proză la teatru, mărturia unei răscolitoare crize de conştiinţă şi nici măcar o primenire artistică fundamentală: a fost o schimbare de registru, prilejuită de întîlnirea şi prietenia cu omul de teatru, Louis Jouvet: Giraudoux avea, în esenţă, o structură clasică, refractară marilor revoluţii tectonice, ale vieţii interioare. Teatrul său înseamnă însă un nou limbaj artistic, adaptat tehnicii dramatice. Omul rămas credincios lui însuşi, pe marile coordonate artistice ale expresiei, îşi adaptează instrumentul la viaţa scenei. Plimbarea leneşă în meandre şi digresii din proze, îşi află o nouă orientare în tehnica dramatică; personajele, ireale şi inconsistente, prind contur; capriciul şi fantezia, libertatea invenţiei primesc indiguiri, cel puţin în măsura în care acest spirit îşi poate impune atari reţineri; scrisul artist şi interminabilul monolog al poetului se disociază în mişcarea vorbirii scenice, păstrîndu-şi totuşi cuceritoarele calităţi literare, deşi lune-

cînd uneori în simple dezvoltări poetice și filozofice dialogate. Giraudoux avea să aducă prin piesele sale o reînsuflețire a teatrului francez, prin varietatea temelor tratate; dramaturgul reia, în interpretări originale, vechi teme literare și filozofice; dezbate probleme, cu deosebire relația dintre libertatea umană și fatalitate *(Război cu Troia nu se face)*; sugerează într-un dialog scăpărător și ironic — reactualizînd tema *Scrisorilor persane* — relativitatea concepțiilor morale ale societății moderne, față de aceea a populațiilor, zise primitive *(Adaos la Călătoria lui Cook)*; statornicește simbolic condiția umană în fața forțelor naturii; evocă problema personalității umane; traduce scenic tema dragostei și a raportului dintre îndrăgostiți *(Sodoma și Gomora)*; dezaprobă structura vieții sociale contemporane, clădită pe suferință și lipsuri *(Nebuna din Chaillot)* și mai ales adîncește viața eroilor mitologici, într-o analiză psihologică de mare finețe, definiți prea liniar în textul clasic.

Interesul acestor opere este, fără îndoială, deopotrivă de ordin teatral și pur literar; nu se afirmă în aceste texte tirada convențională, ci scrisul artist, lucrat în filigran; spectatorul preferă adesea acțiunii, antiteza sugestivă *(„Eu sînt ca un orb care umblă pipăind“*, rostește Casandra, în traducerea regretatului Dinu Albulescu: *„Dar sînt oarbă în mijlocul adevărului. Ei toți văd, dar văd minciuna. Pe cînd eu pipăi adevărul“ (Război cu Troia nu se face)*; reține imaginea *(„De ce stai mereu în spatele meu? Cînd umblu cu spatele la soare, mi se împiedică picioarele de capul umbrei tale!“*, rostește îngăduitoare Elena, stăruitorului Troilus...*ibid.)*; ascultă maxima ușor ironică și respiră parfumul specific al literaturii celui de al șaptesprezecelea secol *„Oamenilor le e milă de ceilalți în măsura în care le-ar fi milă de ei înșiși. Nenorocirea și urîțenia sînt oglinzi pe care ei nu le suportă...“ ibid.)*; se desfătează gustînd umorul, care infiltrează cu surîs reținut întregul scris giralducian *(„Apa lasă mai multe urme pe rață decît păcatul pe femeie“ ibid)*.

Contemporaneitatea a primit entuziast arta teatrală a lui Giraudoux, cu excepţia lui *Judith* şi, în parte, cel puţin la premieră, dacă sîntem bine informat, a *Nebunei din Chaillot*. Numărul restrîns al admiratorilor prozelor creşte. Cei treizeci de cumpărători ai primului volum al lui Giraudoux (*Provincialele*, 1909), au alcătuit, trei decenii mai tîrziu, nucleul unei vaste audienţe.

*

Trecînd de la proză la teatrul poetic, Jean Giraudoux a schimbat tehnica expoziţiei, a tratării, a făcut un efort pentru a-şi contura personajele şi a defini o acţiune, ascultînd de exigenţele scenei dar, pe cît înţelegem, şi-a menţinut procedeele de elaborare.

Ca şi în proze, teatrul lui Giraudoux este, dacă nu total, cel puţin în bună parte, un rod al invenţiei verbale. Ne aflăm în faţa unei opere teatrale poetice, antinaturaliste. Procesul de transpoziţie şi re-elaborare al lumii prin cuvînt, schiţat de romancier în paginile citate mai sus, îşi are validitate şi în teatru. Fără îndoială, personajele, acţiunea şi mai ales mitul călăuzitor preexistau în conştiinţa poetului, dictînd expresia verbală. Dar odată actul scrierii început, acesta absorbea esenţa lucrării; faptele, personajele şi mitul devin tributare vegetaţiei mereu crescînde a cuvîntului, care adesea le înăbuşe; spectatorul are adesea impresia că pe scenă nu se mai petrece o dramă, nu se mai înfruntă puteri contrarii, nu se mai dezlănţuie fatalitatea, ci se perindă personaje care întreţin dialoguri poetice, pronunţă formule aforistice şi vorbesc literar; calităţile formale ale textului absorb luarea aminte a spectatorului, adesea în dauna mişcării dramatice a pieselor. Faptul a fost, de altminteri, remarcat încă de la primele opere dramatice ale autorului. Pierre Brisson, criticul ziarului *Le Temps*, observa, cu pătrundere, în cronica sa, consacrată piesei *Amphitryon*: „Nu personajele (...) sînt acelea care îşi creează limbajul, ci stilul autorului le creează pe acestea din urmă".

*

După douăzeci de ani de la moartea scriitorului, întrebarea asupra locului său în literatura franceză și asupra interesului artistic al scrisului sau teatrului său se pune în termeni răspicați.

Ca orice operă de puternică și uneori de izbitoare originalitate, poziția scriitorului va fi măsurată și de raportul dintre operă și diversitatea formației și orientării cititorilor săi. S-ar putea ca separarea dintre admiratorii entuziaști și repudiatorii hotărîți, care a împărțit pe cititorii săi în timpul vieții, să dăinuie: obiecția jocului gratuit, a fioriturii excesive ajungînd la arabescul ornamental, care a putut îndepărta pe unii cititori din timpul vieții autorului, ar putea avea validitate și în prezent. Mărturisim că facem parte din categoria celor care, chiar în perioada de admirație excesivă pentru literatura lui Giraudoux, au avut rezerve: aflam în acest scris prea multă afectare, artificiu și manieră. Giraudoux va rămîne astfel un prozator subtil și complicat, care, după observația lui Albert Thibaudet, a dat literaturii franceze romanul de inspirație simbolistă, anunțat dar neînfăptuit de Jules Laforgue, în *Moralités Légendaires*. Este o proză foarte personală, deși saturată de filiații artistice variate — un critic a deslușit în acest scris și o corespondență cu poezia japoneză — dar care își descoperea o analogie cu direcții artistice contemporane, reprezentate, mai ales, după Thibaudet, prin Monet și Debussy.

În teatru, Jean Giraudoux a dat un nou impuls scenei franceze, în perioada dintre cele două războaie mondiale; teatrul său poetic — continuînd într-un sens pe Musset — a reprezentat negația principiului și literaturii dramatice convenționale; trebuie să vedem aci unul din meritele esențiale ale dramaturgiei lui Giraudoux, pe care autorul îl revendica, de bună seamă, remarcîndu-l aluziv, în piesa *L'impromptu de Paris*. Piesele lui Paul Claudel, Jean Cocteau și Jean Giraudoux au adus o viziune înnoitoare în teatrul francez; dramaturgul a încorporat în unele din piesele sale,

interpretîndu-le personal, mituri ale literaturii antice, ale tradiției biblice sau ale romantismului german, în piese poetice, care reprezintă vaste dezbateri de idei; a afirmat, în același timp, o atitudine critică față de viața socială contemporană; bogăția imaginilor, stilul adesea prețios și analiza psihologică subtilă complică, însă, uneori, limpezimea de expresie a acestor idei și probleme, reclamată de tehnica dramatică.

ION BIBERI

TABEL CRONOLOGIC

1882 *(29 octombrie)* Jean Giraudoux se naște la Bellac (Haute Vienne). Părintele scriitorului era inginer de poduri.

1893—1900 Giraudoux, elev la liceul din Châteauroux, iar mai apoi la liceul Lakanal.

1902 Apare *Azilul de noapte* de Maxim Gorki.

1903—1905 După terminarea serviciului militar, făcut la Lyon și Clermont-Ferrand, Giraudoux urmează studii la Școala Normală Superioară.

1905—1907 Călătorii în Europa Centrală, Germania, Scandinavia, Italia, țările balcanice, Statele Unite, Canada; lector la Universitatea din Harvard.

1909 Primul volum al lui Jean Giraudoux: *Provinciales (Provincialele)*.

1910 Giraudoux își începe cariera diplomatică.

În Germania, începe să se afirme mișcarea expresionistă.

1911 A doua lucrare a lui Giraudoux: *L'Ecole des Indifférants (Școala indiferenților)*. Tema: copilăria și provincia franceză.

1913 Apollinaire publică *Alcools*.

Proust publică *Du côté de chez Swann*.

1914 Primul război mondial. Mobilizat, Giraudoux ia parte la luptele din Alsacia și Champagne. Este rănit și citat pe ordin de zi.

1915 Ia parte la campania din Dardanele, unde este rănit a doua oară.

1916 Însărcinări diverse în Portugalia și Statele Unite.

1917 *Lectures pour une ombre (Lecturi pentru o umbră)*.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

1918 *Simon le pathétique (Simon, pateticul)*. Căsătoria lui Giraudoux.

Moartea compozitorului Debussy.

1919 *Elphénor*.

Proust obține premiul Goncourt.

1921 *Suzanne et le Pacifique*.

Piesa lui Pirandello: *Șase personaje în căutarea unui autor*.

Moartea lui Marcel Proust.

Gide publică: *Les caves du Vatican (Pivnițele Vaticanului)*.

1922 *Siegfried et le Limousin (Siegfried și băștinașul din Limousin)*.

Joyce publică *Ulysses*.

1923 *Sonetele lui Orfeu* și *Elegiile din Duino* de R-M. Rilke.

1924 Giraudoux ocupă un post diplomatic la Berlin; este numit, mai tîrziu, la Paris.

Breton publică: *Premier manifeste du surréalisme.*

1926 Moartea lui Monet.

1928 Prima piesă de teatru a lui Giraudoux (*Siegfried*), la teatrul lui Jouvet.

1929 *Amphitryon* 38.

Apariţia primelor filme sonore.

1930 *Aventures de Jérôme Bardini (Aventurile lui Jérôme Bardini).*

Breton publică *Second manifeste du surréalisme.*

Reprezentarea piesei lui Paul Claudel: *L'Otage (Ostaticul)* şi a piesei lui O'Neill, *Din jale se întrupează Electra.*

1931 *Judith.*

1933 *Intermezzo.*

1934 *Combat avec l'ange (Lupta cu îngerul)*, *Tessa* de Giraudoux.

La machine infernale (Maşina infernală), de Jean Cocteau.

1935 *La guerre de Troie n'aura pas lieu (Război cu Troia nu se face).*

1936 Giraudoux face o călătorie în jurul lumii.

Moartea lui Luigi Pirandello.

Moartea lui Maxim Gorki.

1937 *Electra.*

1939 *Choix des Elues. Ondine.*

Începutul celui de al doilea război mondial. Giraudoux numit Comisar al Informațiilor.

1940 Giraudoux părăsește această funcție, în urma invaziei Franței de către trupele naziste.

1941 Moartea Virginiei Woolf.

1944 31 ianuarie. Moartea lui Jean Giraudoux.

1945 *La folle de Chaillot (Nebuna din Chaillot)*, piesă reprezentată la Paris, la 19 decembrie.

1947 Premiera piesei *Appolon de Bellac.*

1951 Moartea lui Jouvet.

Moartea lui André Gide.

1953 Premiera piesei *Pour Lucrèce*, de Giraudoux.

Moartea lui Eugene O'Neill.

1955 Moartea lui Paul Claudel.

I. B.

AMFITRION 38

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE

IUPITER
MERCUR
SOSIA
GORNISTUL
RĂZBOINICUL
ALCMENA
AMFITRION
ECLISE
LEDA
ECOUL

O terasă, lîngă un palat.

SCENA I

IUPITER, MERCUR

IUPITER: Uite! Acolo-i ea, dragă Mercur!

MERCUR: Unde, Iupiter?

IUPITER: Vezi fereastra luminată, cu perdeaua fluturată de adiere? Acolo e Alcmena! Nu te mișca. Peste cîteva minute, poate c-o să-i poți vedea umbra trecînd!

MERCUR: Mie, umbra o să-mi ajungă. Dar te admir, Iupiter, că, iubind o muritoare, renunți la privilegiile zeiești și pierzi o noapte-ntreagă printre cactuși și mărăcini, numai ca să zărești umbra Alcmenei, pe cînd — cu ochii tăi obișnuiți — ai putea foarte ușor să străpungi zidurile odăii ei, ca să nu spun și cămașa ei.

IUPITER: Și să-i ating trupul cu mîini invizibile și s-o înlănțui cu o strîngere în brațe pe care ea n-ar simți-o!

MERCUR: Vîntul tot așa face dragoste, și, pentru asta, nu-i mai puțin, ca și tine, unul dintre principiile fecundității.

IUPITER: Mercur, tu nu știi nimic despre amorul pămîntean.

MERCUR: Mă silești prea des să iau chip omenesc, ca să nu știu. În urma ta, iubesc și eu cîte o femeie. Dar, ca să începi ceva cu ea, trebuie

să-i placi, apoi s-o dezbraci, apoi s-o îmbraci; și-apoi, ca s-o poți părăsi, să nu-i mai placi... E-un meșteșug întreg...

IUPITER: Mi-e teamă că tu habar n-ai de riturile iubirii omenești. Sînt foarte riguroase; numai respectîndu-le cu strictețe, cunoști plăcerea.

MERCUR: Cunosc riturile astea.

IUPITER: Mai întîi, urmărești tu muritoarea cu un pas larg și egal cu al ei, în așa fel ca picioarele să se miște cu aceeași deschidere, de unde nasc în baza corpului aceeași chemare și același ritm?

MERCUR: Neapărat, este prima regulă.

IUPITER: Apoi, deodată, cu mîna stîngă îi strîngi pieptul, unde sălășluiesc și virtuțile și slăbiciunile, iar cu dreapta îi acoperi ochii, în așa fel încît pleoapele, partea cea mai sensibilă din pielea unei femei, să-ți ghicească, din căldura și liniile din palmă, întîi dorința, apoi destinul, și, în fine, viitoarea și dureroasa-ți moarte? căci trebuie să provoci puțină milă ca să dai gata o femeie.

MERCUR: Al doilea canon; îl știu pe dinafară.

IUPITER: În sfîrșit, cucerită astfel, îi dezlegi centura, și o întinzi, cu sau fără pernă sub cap, după conținutul mai mult sau mai puțin bogat al sîngelui ei?

MERCUR: N-am cum face altfel: este a treia și ultima regulă.

IUPITER: Și, după aceea, ce faci? Ce simți?

MERCUR: După aceea? Ce simt? Zău că nimic deosebit, absolut ca și cu Venus!

IUPITER: Păi atunci, pentru ce mai vii pe pămînt?

MERCUR: Ca un om adevărat, din obișnuință. Cu atmosfera lui densă și cu iarba lui moale, pămîntul este planeta pe care e cel mai plăcut

să aterizezi și să locuiești din cînd în cînd, cu toate că, evident, metalurile, esențele și ființele sale miros foarte tare și că este singurul astru cu duhoare de sălbăticiune.

IUPITER: Uită-te la perdea! Uită-te repede!

MERCUR: Văd. E umbra ei.

IUPITER: Nu. Încă nu. Este ceea ce țesătura asta poate lua din ea mai ireal, mai impalpabil. E umbra umbrei ei!

MERCUR: Ia te uită, silueta se taie în două! Erau două persoane înlănțuite! Nu cu fiul lui Iupiter era mărită umbra, ci pur și simplu cu soțul ei! Căci el trebuie să fie — așa sper, cel puțin, pentru tine — uriașul care se apropie și o mai îmbrățișează o dată!

IUPITER: Da, e Amfitrion, singura ei iubire.

MERCUR: Înțeleg acum pentru ce renunți la vederea zeiască, Iupiter. Să vezi umbra soțului luînd în brațe umbra soției este, negreșit, mai puțin penibil decît să le urmărești joaca în carne și culoare!

IUPITER: Acolo-i ea, dragă Mercur, șăgalnică, îndrăgostită.

MERCUR: Și supusă, după cît se pare.

IUPITER: Și învăpăiată.

MERCUR: Și prea mulțumită, pun rămășag.

IUPITER: Și credincioasă.

MERCUR: Credincioasă soțului, sau credincioasă sieși? Aici e întrebarea.

IUPITER: Umbra a pierit. Alcmena se întinde pe pat, desigur ca s-asculte, pierdută, cîntecul acestor preafericite privighetori!

MERCUR: Nu fi gelos pe păsările astea, Iupiter. Știi prea bine ce rol dezinteresat joacă ele în dragostea femeilor. Ca să le fii pe plac, tu

te-ai deghizat uneori în taur, dar niciodată în privighetoare. Nu, nu, toată primejdia e doar prezența soțului frumoasei blonde!

IUPITER: De unde știi că e blondă?

MERCUR: E blondă și trandafirie, înfrumusețată la chip de soare, la piept de auroră, și acolo unde trebuie de toată noaptea.

IUPITER: Născocești, sau ai pîndit-o?

MERCUR: Adineaori, cînd făcea baie, mi-am reluat pentru o clipă ochii de zeu... Nu te supăra. Sînt iarăși miop.

IUPITER: Minți! Ghicesc după mutra ta. O vezi și-acum! Chiar și un zeu are pe chip un reflex pe care nu i-l dă decît fosforescența unei femei. Te implor! Ce face?

MERCUR: O văd, în adevăr...

IUPITER: E singură?

MERCUR: E aplecată peste Amfitrion, întins pe pat. Îi cîntărește capul, rîzînd. I-l sărută, apoi îi dă drumul pe pernă, într-atîta l-a îngreunat sărutarea! Uite-o drept în față. Poftim, mă înșelasem! E blondă toată, toată.

IUPITER: Și soțul?

MERCUR: Negru, negru tot, cu vîrful sînilor cum e caisa.

IUPITER: Te-ntreb ce face.

MERCUR: Păi, o mîngîie cu mîna, cum mîngîi un cal tînăr... E un călăreț vestit, de altfel.

IUPITER: Și Alcmena?

MERCUR: A fugit cu pași mari. A luat o cană de aur și, întorcîndu-se pe furiș, se pregătește să toarne în capul soțului o apă rece... Poți face să fie înghețată, dacă vrei.

IUPITER: Ca să se enerveze, nici gînd!

MERCUR: Sau clocotită.

IUPITER: Mi s-ar părea c-o opăresc pe Alcmena, într-atît dragostea unei soţii ştie să facă din soţ o parte din ea însăşi!
MERCUR: Şi, mă rog, ce gîndeşti să faci cu partea din Alcmena care nu e Amfitrion?
IUPITER: S-o strîng în braţe, s-o fecundez.
MERCUR: Dar în ce fel? Principala greutate, cu femeile cinstite, nu este de a le seduce, ci de a le aduce într-un loc închis. Virtutea lor se bizuie pe uşi întredeschise.
IUPITER: Tu ce plan ai?
MERCUR: Plan omenesc, sau plan zeiesc?
IUPITER: Care-ar fi deosebirea?
MERCUR: Plan zeiesc: s-o ridici pînă la noi, s-o culci pe-un pat de nori, şi, după cîteva momente, s-o laşi să-şi reia, grea de un erou, greutatea proprie.
IUPITER: M-aş lipsi atunci de momentul cel mai minunat din dragostea unei femei.
MERCUR: Sînt oare mai multe? Care dintre ele?
IUPITER: Consimţămîntul.
MERCUR: Atunci, foloseşte mijlocul omenesc: intră pe uşă, treci prin pat şi ieşi pe fereastră.
IUPITER: Îl iubeşte numai pe soţ.
MERCUR: Ia înfăţişarea soţului.
IUPITER: Dar el stă tot mereu acasă. Nu se mişcă din palat. Nu există fiinţe mai casnice, afară de tigri, decît cuceritorii în repaus!
MERCUR: Depărtează-l. Există o reţetă de a-i desparte pe cuceritori de casă.
IUPITER: Războiul?
MERCUR: Fă să i se declare război Tebei.
IUPITER: Teba e în pace cu toţi duşmanii.
MERCUR: Fă să i se declare război de către o ţară prietenă.... Sînt servicii care se fac între vecini... Nu-ţi fă iluzii... Doar sîntem zei...

În fața noastră, aventura omenească ia altă formă, se stilizează. Soarta cere de la noi pe pămînt mult mai mult decît de la oameni... Ne-ar trebui să îngrămădim minuni peste minuni, ca să obținem de la Alcmena minutul pe care cel mai neîndemînatic dintre amanții muritori îl obține cu cîteva fasoane... Fă să apară un oștean care să vestească războiul... Năpustește-l pe Amfitrion în fruntea oștirilor, ia-i înfățișarea și dă-mi mie, de cum pleacă, forma lui Sosia, ca s-o anunț într-ascuns pe Alcmena că Amfitrion se preface numai că pleacă, dar se va întoarce să petreacă noaptea în palat... Uite! Au și început să ne deranjeze. Hai să ne ascundem!... Nu, nu-i nevoie să faci vreun nor special, Iupiter! Pe pămînt, pentru a te face nevăzut creditorilor, geloșilor și chiar grijilor, există marea întreprindere democratică — singura reușită, de altfel —, care se numește noaptea.

SCENA A II-A

SOSIA, GORNISTUL, RĂZBOINICUL

SOSIA: Tu ești gornistul de zi?

GORNISTUL: Dacă-ndrăznesc să spun, da. Și tu cine ești? Semeni cu cineva cunoscut.

SOSIA: M-ar mira, eu sînt Sosia. Ce-aștepți? Sună!

GORNISTUL: Dar proclamația ta ce spune?

SOSIA: O s-o auzi.

GORNISTUL: E pentru vreun obiect pierdut?

SOSIA: Pentru un obiect regăsit. Sună, îți spun!

GORNISTUL: Îți închipui c-o să sun așa, fără să știu despre ce e vorba?

SOSIA: N-ai avea ce alege, că doar n-ai decît o notă la goarna ta.

GORNISTUL: N-am decît o notă la goarnă, dar eu sînt compozitor de imnuri.

SOSIA: De imnuri cu o notă? Grăbește-te. Răsare Orion.

GORNISTUL: Răsare Orion, însă eu sînt vestit printre gorniștii cu o notă, pentru că, înainte de a suna, cu goarna la gură, închipui mai întîi un întreg conținut muzical și tăcut care se încheie cu nota mea. Asta îi dă o valoare neașteptată.

SOSIA: Grăbește-te, orașul adoarme.

GORNISTUL: Orașul adoarme, însă colegii mei, îți repet, turbează de gelozie. Mi s-a spus că școlile de gorniști se antrenează acum numai la perfecționarea tăcerii. Spune-mi, deci, despre ce obiect pierdut e vorba, ca să-mi compun, în consecință, aria mută.

SOSIA: E vorba de pace.

GORNISTUL: De care pace?

SOSIA: De ceea ce se numește pace, de intervalul dintre două războaie! În fiecare seară, Amfitrion poruncește să citesc cîte o proclamație către tebani. E o rămășiță a obiceiurilor din război. A înlocuit ordinul de zi cu ordinul de noapte. Despre diferitele feluri de a se apăra de insecte, de furtuni sau de sughiț. Despre urbanism, despre zei. Tot felul de sfaturi urgente. Astă-seară, le vorbește despre pace.

GORNISTUL: Înțeleg. Ceva patetic, sublim? Ascultă.

SOSIA: Nu, ceva discret.

(Gornistul pune goarna la gură, bate cu mîna o măsură ușoară și, în fine, sună.)

SOSIA: E rîndul meu acum!

GORNISTUL: Cînd citești un discurs, te-ntorci cu fața la auditori, nu la autor.

SOSIA: Lucrurile se schimbă cînd e vorba de oameni de stat. De altminteri, colo, dorm toți. Nici o lumină. Goarna ta nu le-a ajuns la urechi.

GORNISTUL: Dacă mi-au auzit imnul mut, mi-ajunge...

SOSIA *(declamînd)*: „O, tebani! Iată singura proclamație pe care o puteți auzi în pat, și fără a fi nevoie să vă trezesc din somn! Stăpînul meu, generalul Amfitrion, vrea să vă vorbească despre pace... Ce-i mai frumos pe lume decît pacea? Ce-i mai frumos decît un general care vă vorbește despre pacea armelor în pacea nopții?“

GORNISTUL: Decît un general?

SOSIA: Taci din gură!

GORNISTUL: Doi generali.

(Chiar în spatele lui Sosia, urcînd treaptă cu treaptă scara care duce la terasă, apare și crește un războinic uriaș, înarmat.)

SOSIA: „Dormiți, tebani! Ce plăcut e să adormi, ca pe un pat, pe o patrie care nu e brăzdată de tranșeele războiului, pe legi ce nu sînt amenințate, în mijlocul păsărilor, al cîinilor, al pisicilor și al șobolanilor, care nu cunosc gustul cărnii omenești! Ce bine e cînd îți porți chipul național nu ca o mască de speriat pentru aceia care nu au aceeași culoare a pielii și același păr, ci ca ovalul în care se

înscrie cel mai potrivit rîsul și surîsul! Ce bine e, în loc să te servești de scara de asalt, să urci spre somn pe scăunelul prînzurilor, al cinelor și al supeurilor, să întreții în tine, fără scrupul, duiosul război civil al resentimentelor, al afecțiunilor, al viselor!... Dormiți! Ce panoplie mai frumoasă decît trupurile voastre fără arme și în pielea goală, lungite pe spate, cu brațele depărtate, și împovărate doar de buric!... Nicicînd vreo noapte n-a fost mai luminoasă, mai înmiresmată, mai sigură... Dormiți!“

GORNISTUL: Ei, hai să dormim!

(Războinicul urcă ultimele trepte și se apropie.)

SOSIA *(scoțînd un sul și citind): Între Ilissus și afluentul său, am făcut prizonier un căprior venit din Tracia... Între muntele Olimp și Taiget, printr-o operațiune dibace, am făcut să iasă din brazde o iarbă minunată, ce va deveni grîu, și am trimis asupra lămîițelor două valuri de albine. Pe malurile Mării Egee, vederea valurilor și a stelelor nu mai apasă inima, iar în Arhipelag, am captat mii de semnale de la temple la aștri, de la copaci la case, de la animale la oameni, pe care învățații noștri se vor îndeletnici veacuri de-a rîndul să le descifreze... Veacuri de pace ne amenință!... Blestemat fie războiul!...*

(Războinicul e în spatele lui Sosia).

RĂZBOINICUL: Cum spui?

SOSIA: Spun ceea ce am de spus: Blestemat fie războiul!

RĂZBOINICUL: Știi cu cine vorbești?

SOSIA: Nu.

RĂZBOINICUL: Cu un războinic!
SOSIA: Sînt tot felul de războaie!
RĂZBOINICUL: Dar nu de războinici... Unde e stăpînul tău?
SOSIA: În camera aceea, singura luminată.
RĂZBOINICUL: Viteaz general! Își studiază planurile de luptă?
SOSIA: Fără nici o îndoială. Le netezește, le mîngîie.
RĂZBOINICUL: Ce mare strateg!...
SOSIA: Le întinde lîngă el, își lipește gura de ele.
RĂZBOINICUL: Pesemne, o nouă teorie. Du-i mesajul ăsta numaidecît! Să se-mbrace! Să se grăbească! Armele îi sînt pregătite?
SOSIA: Puțin cam ruginite, însă agățate măcar în cuie noi.
RĂZBOINICUL: Ce ai de șovăi?
SOSIA: Nu poți aștepta pînă mîine? Pînă și caii dorm astă-seară. S-au lungit pe-o rînă, ca oamenii, atît de mare-i pacea! Cîinii păzitori sforăie în fundul coteţului, pe care s-a cocoțat o bufniță.
RĂZBOINICUL: Rău fac animalele că se încred în pacea omenească!
SOSIA: Ascultă! De pe cîmpii, de pe mare, răsună de pretutindeni șoapta pe care bătrînii o numesc ecoul păcii!
RĂZBOINICUL: În asemenea clipe izbucnește războiul!
SOSIA: Războiul?
RĂZBOINICUL: Atenienii și-au strîns trupele și au trecut granița.
SOSIA: Minți: sînt aliații noștri.
RĂZBOINICUL: Dacă ții. Aliații noștri, prin urmare, năvălesc peste noi. Iau ostateci. Îi supun la chinuri. Trezește-l pe Amfitrion!

SOSIA: Dac-ar fi să-l trezesc numai din somn, nu și din fericire! N-are noroc: tocmai în ziua proclamației despre pace!

RĂZBOINICUL: N-a auzit-o nimeni. Hai, du-te! Iar tu rămîi. Sună din goarnă...

(Sosia iese).

GORNISTUL: E vorba despre ce?

RĂZBOINICUL: Despre război!

GORNISTUL: Înțeleg. Ceva patetic, sublim?

RĂZBOINICUL: Nu, ceva tineresc.

(Gornistul sună. Războinicul stă aplecat peste balustradă și strigă.)

RĂZBOINICUL: „Treziți-vă, tebani! Iată singura proclamație pe care n-o puteți asculta adormiți! Toți cei cu trupuri puternice și fără cusur să se despartă, la glasul meu, de masa celorlalți, nădușiți și gîfîind, cufundați în noapte. Sculați-vă! Luați-vă armele! Adăugați greutății voastre și metalul curat cu care se alcătuiește adevăratul aliaj al curajului omenesc. Ce este? Este război!“

GORNISTUL: Cum mai strigă toți!

RĂZBOINICUL: „Este egalitatea, este libertatea, fraternitatea: este războiul! Voi toți, săraci, cu care soarta s-a purtat nedrept, veniți să vă răzbunați pe dușmani! Voi toți, bogați, veniți să gustați plăcerea supremă: soarta comorilor voastre, a bucuriilor voastre și a iubitelor voastre să atîrne de soarta patriei! Voi, jucători, veniți să vă jucați viața! Voi, iubitori de plăceri nelegiuite, războiul vă permite orice, să vă ascuțiți armele chiar pe statuile zeilor, să vă alegeți legile, să vă alegeți femeile! Voi, leneși, în tranșee! războiul

e triumful lenei. Voi, oameni harnici, a voastră e intendenţa. Voi, cărora vă plac copiii frumoşi, ştiţi voi că, prin nu ştiu ce mister, după războaie, se nasc mai mulţi băieţi decît fete, cu excepţia amazoanelor... A! zăresc colo, în coliba aceea mică, întîia lampă aprinsă la strigătul de război... Uite-o şi pe-a doua, şi pe-a treia: se aprind toate. E primul incendiu al războiului, şi cel mai frumos, acela care aprinde linia familiilor!... Sculaţi-vă, veniţi cu toţii! Care dintre voi, în locul gloriei de a pleca să îndure pentru patrie foamea şi setea, noroaiele şi moartea, ar îndrăzni să stea departe de luptă, în îndestulare şi linişte?..."

GORNISTUL: Eu.

RĂZBOINICUL: „De altminteri, nu vă temeţi de nimic. Civilul îşi exagerează primejdiile războiului. Mi se spune acum că, de data asta, se va împlini, în sfîrşit, convingerea fiecărui soldat ce pleacă la război: că prin voinţa divină nu vor fi morţi, iar rănile vor fi numai la braţul stîng, afară de stîngaci. Adunaţi-vă în companii!... Acesta e marele merit al patriilor cînd adună la un loc fiinţele risipite: că înlocuieşte duelul prin război. A! ce ruşine îi va fi păcii că acceptă a da morţii numai bătrîni, bolnavi şi infirmi, văzînd că războiul înţelege să dea morţii numai oameni voinici şi ajunşi la cel mai înalt grad de sănătate la care se pot ridica oamenii... Aşa: mîncaţi şi beţi puţin, înainte de plecare... A! ce plăcut e pe limbă restul de friptură de iepure stropit cu vin alb, între soţia în lacrimi şi copiii care se dau jos din pat unul cîte unul, în ordinea vîrstei, aşa cum au ieşit şi din neant! Război: salut!"

GORNISTUL: Uite-l pe Sosia!
RĂZBOINICUL: E gata stăpînul tău?
SOSIA: E gata. Numai stăpîna nu e chiar gata. E mai ușor de îmbrăcat uniforma de război decît aceea de absență.
RĂZBOINICUL: Este din acelea care plîng?
SOSIA: Din acelea care surîd. Dar soțiile se vindecă mai ușor de lacrimi decît de un asemenea surîs. Iată-i...
RĂZBOINICUL: La drum!

SCENA A III-A

ALCMENA, AMFITRION

ALCMENA: Te iubesc, Amfitrion.
AMFITRION: Te iubesc, Alcmena.
ALCMENA: Aici e nenorocirea! Dacă am avea fiecare puțină ură unul pentru celălalt, ceasul acesta ar fi mai puțin trist.
AMFITRION: Nu ne mai putem ascunde, soție preaiubită, noi nu ne urîm.
ALCMENA: Tu, care trăiești lîngă mine veșnic distrat, fără să-ți treacă prin minte că ai o soție desăvîrșită, o să te gîndești, în sfîrșit, și la mine de cum vei fi departe, îmi făgăduiești?
AMFITRION: Mă gîndesc încă de pe acum, scumpo.
ALCMENA: Nu te întoarce așa spre lună. Sînt geloasă pe ea. Ce gînduri ai putea lua de la ghemul ăla gol?
AMFITRION: Dar de la capul ăsta blond ce voi lua?
ALCMENA: Doi frați: parfumul și amintirea... Cum, te-ai ras? Ne radem acum, cînd ne ducem la

război? Crezi că vei fi mai de temut dat cu piatră ponce?

AMFITRION: Îmi voi trage coiful pe ochi. E sculptat pe el chipul Meduzei.

ALCMENA: E singurul portret de femeie ce ți-l îngădui. Oh! te-ai tăiat, îți curge sînge! Lasă-mă să beau de la tine primul sînge curs în acest război... Vă mai beți sîngele, între adversari?

AMFITRION: În sănătatea noastră reciprocă, da.

ALCMENA: Nu glumi. Ia lasă-ți coiful peste ochi, ca să te privesc cu ochiul unui dușman.

AMFITRION: Pregătește-te să te-nfiori!

ALCMENA: Ce puțin fioroasă e Meduza cînd privește cu ochii tăi!... Ți se pare reușită moda asta de a-și face cozile?

AMFITRION: Sînt șerpi cioplіți în aur.

ALCMENA: Aur adevărat?

AMFITRION: Aur virgin, iar cuiele sînt două smaralde.

ALCMENA: Răule, ce cochet ești cînd te duci la luptă! Pentru ea, nestemate și obraz fraged. Iar pentru mine, barbă țepoasă și aur nevirgin! Și jambierele din ce-s făcute?

AMFITRION: Din argint. Bătute-n platină.

ALCMENA: Și nu te strîng? Jambierele de oțel sînt mult mai suple pentru fugă.

AMFITRION: Ai văzut tu generali-șefi fugind?

ALCMENA: Pe scurt, de la soție n-ai nimic pe tine. Nici pentru-o întîlnire nu te-ai îmbrăca altfel! Spune drept, te duci să te lupți cu amazoanele? Dacă mori printre apucatele-alea, scumpe soț, n-or să găsească asupra ta nimic de la soție, nici o amintire, nici un semn... Ce jignire pentru mine!... O să te mușc de braț, înainte de plecare... Ce haină ți-ai pus pe sub platoșă?

AMFITRION: Aceea de culoarea măceșului, cu găitane negre.

ALCMENA: Asta zăresc eu, va să zică, printre deschizături, cînd respiri și cînd ele se cască, și-ți face pielea de auroră!... Ia mai respiră, mai respiră, și lasă-mă să mai văd încă puțin trupul luminos în noaptea asta tristă... Mai stai încă puțin? Mă iubești?

AMFITRION: Da. Aștept să-mi vină caii.

ALCMENA: Ia ridică-ți Meduza. Și încearc-o pe stele. Uite, scînteiază mai tare. Au noroc. Se pregătesc să-ți fie călăuze.

AMFITRION: Generalii nu-și citesc drumul în stele.

ALCMENA: Știu. Numai amiralii... Pe care dintre ele o alegi, pentru ca amîndoi să ne-ndreptăm ochii spre ea, mîine și în fiecare seară, la ceasul ăsta din noapte? Chiar de-mi vor ajunge printr-o atît de depărtată și banală mijlocire, îmi plac privirile tale!

AMFITRION: Hai să alegem!... Iat-o pe Venus, prietena noastră comună.

ALCMENA: N-am încredere în Venus. Voi avea eu singură grijă de tot ce privește dragostea mea.

AMFITRION: Uite-l pe Iupiter, e un nume frumos.

ALCMENA: Nu e vreuna fără nume?

AMFITRION: Cea mititică de colo, numită de toți astronomii steaua anonimă.

ALCMENA: Și asta e tot un nume... Care dintre ele a lucit peste victoriile tale? Vorbește-mi de victoriile tale, scumpule... Cum le cîștigi? Spune-i soției taina ta! Le cîștigi oare atacînd, strigînd numele meu, străpungînd stavila dușmană, abia dincolo de care regăsești tot ce-ai lăsat în urmă: casă, copii, soție?

AMFITRION: Nu, scumpo.

ALCMENA: Atunci, explică.

AMFITRION: Le cîștig învăluind aripa stîngă cu aripa mea dreaptă, tăind apoi aripa lor dreaptă întreagă cu trei sferturi din aripa mea stîngă, și apoi strecurînd necontenit ultimul sfert de aripă, ceea ce îmi aduce victoria.

ALCMENA: Ce minunată luptă de păsări! Cîte de-astea ai cîștigat, scumpe vultur?

AMFITRION: Una, una singură.

ALCMENA: Soțul meu scump, căruia o singură izbîndă i-a adus mai multă glorie decît altora o viață-ntreagă de cuceriri! Mîine, au să se facă două, nu-i așa? Căci o să te-ntorci, n-o să fii ucis?

AMFITRION: Întreabă destinul.

ALCMENA: N-ai să fii omorît! Prea ar fi nedrept! Șefii n-ar trebui să fie uciși!

AMFITRION: De ce?

ALCMENA: Cum de ce? Ei au nevestele cele mai frumoase, palatele cele mai bine îngrijite, ei au gloria. Tu ai cele mai grele tacîmuri de aur din Grecia, scumpule. O viață omenească n-ar avea rost să zboare de sub o asemenea greutate... O ai pe Alcmena!

AMFITRION: De aceea, mă voi gîndi la Alcmena ca să-mi omor mai bine dușmanii.

ALCMENA: Și cum îi omori?

AMFITRION: Îi lovesc cu sulița, îi dobor cu lancea și le tai gîtul cu sabia, pe care le-o las în rană...

ALCMENA: Dar atunci, după fiecare moarte de dușman, ești dezarmat, ca o albină după-nțepătură!... N-o să mai închid ochii, metoda ta-i prea primejdioasă!... Și ai omorît mulți așa?

AMFITRION: Unul, unul singur.

ALCMENA: Ce bun ești, scumpule! Era un rege, un general?
AMFITRION: Nu. Un simplu soldat.
ALCMENA: Ce modest ești! Tu n-ai prejudecăți din acelea care, chiar în moarte, îi despart pe oameni în caste... I-ai lăsat măcar un minut, între lancea și sabia ta, în care să te recunoască și să priceapă la ce fericire binevoiai să-l chemi?
AMFITRION: Da, se uita la Meduza mea cu un biet zîmbet respectuos și însîngerat.
ALCMENA: Ți-a spus cumva numele lui, înainte de-a muri?
AMFITRION: Era un soldat anonim. Sînt cîțiva și din aceștia; e tocmai contrariul stelelor.
ALCMENA: Pentru ce nu și-a spus numele? I-aș fi ridicat un monument în palat. În permanență, altarul i-ar fi fost acoperit cu ofrande și flori. Nici o umbră din infern n-ar fi fost mai răsfățată ca aceea a soldatului ucis de către soțul meu... A! scumpe soț, cît mă bucur că tu ești omul unei singure victorii, al unei singure victime! Poate pentru că ești și omul unei singure soții... Îți sosesc caii!... Sărută-mă...
AMFITRION: Nu, ai mei merg în buiestru. Dar te pot săruta și-așa. Binișor, scumpo, nu te lipi așa de mine! Să nu te doară. Sînt acuma un soț de fier.
ALCMENA: Mă simți prin platoșă?
AMFITRION: Îți simt viața și căldura. Prin toate deschizăturile pe unde mă pot atinge săgețile, mă atingi și tu. Dar tu pe mine?
ALCMENA: Un corp tot o platoșă e. De cîte ori, culcată în brațele tale, nu te-am simțit mai departe și mai rece decît astăzi!

AMFITRION: De cîte ori, și eu, Alcmena, nu te-am lăsat mai tristă și mai deznădăjduită de mine! Și totuși, plecam doar la vînătoare, și nu la război... Uite că zîmbești!... Parcă vestea asta neașteptată de război te-a ușurat de nu știu ce povară.

ALCMENA: N-ai auzit, dimineața trecută, sub fereastra noastră, copilul care plîngea? N-ai socotit cumva asta ca un semn rău?

AMFITRION: Semnul rău începe cu tunetul din senin, ba chiar cu un fulger triplu.

ALCMENA: Cerul era senin, și copilul plîngea... Pentru mine, e semnul cel mai rău.

AMFITRION: Nu fi superstițioasă, Alcmena! Mulțumește-te cu minunile oficiale. Ți-a născut oare slujnica o fată cu labe de animal?

ALCMENA: Nu, dar inima mi se strîngea, lacrimi îmi curgeau din ochi, tocmai în clipa cînd credeam că rîd... Aveam certitudinea că o amenințare cumplită plutește deasupra fericirii noastre... Slavă Domnului că era doar războiul, și mă simt aproape ușurată, căci războiul e măcar o primejdie cinstită, și prefer dușmanii cu paloșe și lănci. Era doar războiul!

AMFITRION: De ce te-ai fi putut teme, în afară de război? Avem norocul de a trăi tineri pe o planetă încă tînără, pe care cei răi sînt abia la răutăți primare, la siluiri, la paricide, la incesturi... Aici lumea ne iubește... Moartea ne va găsi pe amîndoi uniți împotriva ei... Ce oare putea fi amenințat din jurul nostru?

ALCMENA: Iubirea noastră! Mă temeam să nu mă-nșeli. Te și vedeam în brațele celorlalte femei.

AMFITRION: În brațele tuturor celorlalte?

ALCMENA: Una sau o mie, n-are importanță. Pentru Alcmena, erai pierdut. Jignirea era aceeași.

AMFITRION: Tu ești cea mai frumoasă dintre grecoaice.

ALCMENA: De aceea nici nu mă temeam de grecoaice. Mă temeam de zeițe și de străine.

AMFITRION: Cum spui?

ALCMENA: Mă temeam mai întîi de zeițe. Cînd îți apar așa deodată din cer sau din ape, trandafirii fără farduri, sidefii fără pudră, cu pieptul tînăr și priviri cerești, și te înlănțuie deodată cu glezne și cu brațe mai albe ca zăpada și mai tari ca fierul, trebuie să fie foarte greu să le reziști, nu crezi?

AMFITRION: Pentru oricare altul decît mine, negreșit!

ALCMENA: Dar, ca toți zeii, și ele se înfurie de o nimica toată și vor să fie iubite. Iar tu nu le iubeai.

AMFITRION: Cum nu le iubeam nici pe străine.

ALCMENA: Ele însă te iubeau! Ele iubesc orice bărbat însurat, orice bărbat care aparține alteia, fie chiar științei sau gloriei. Atunci sosesc în orașele noastre, cu mîndrele lor bagaje, cele frumoase, aproape goale sub mătăsurile ori blănurile lor, iar cele urîte purtîndu-și cu trufie urîțenia ca pe o frumusețe, pentru că este o urîțenie străină, s-a zis, în armată și în artă, cu liniștea caselor! Căci, la bărbat, gustul pentru ceea ce-i străin e mai puternic decît gustul pentru căminul lui. Ca un magnet, străinele atrag asupra lor pietrele prețioase, manuscrisele rare, florile cele mai frumoase și mîinile soților... Iar ele se adoră pe ele însele, pentru că rămîn străine lor însele... Iată de ce mă temeam pentru tine, scumpe soț, cînd eram hărțuită de semne rele! Mă temeam de toate numele de anotimpuri, de fructe, de plăceri

rostite cu un accent nou, mă temeam de toate actele iubirii atinse de-un parfum sau de-o îndrăzneală necunoscută: mă temeam de-o străină!... Şi, cînd colo, vine războiul, aproape un prieten. Îi sînt datoare să nu plîng în faţa lui.

AMFITRION: O, Alcmena, soţie scumpă, fii satisfăcută! Cînd sînt lîngă tine, tu eşti străina mea, iar în clipa care vine, în timpul luptei, te voi simţi soţia mea. Aşteaptă-mă deci fără teamă. Mă voi întoarce curînd şi pentru totdeauna. Un război e totdeauna ultimul război. Ăsta e un război între vecini; va fi scurt. Vom trăi fericiţi în palatul nostru, şi, cînd vom ajunge la adînci bătrîneţi, voi dobîndi de la vreun zeu să ni le prelungească, preschimbîndu-ne în copaci, ca pe Filemon şi Baucis.

ALCMENA: Ţie ţi-ar plăcea să-ţi schimbi frunzele în fiecare an?

AMFITRION: Vom alege frunzişuri veşnic verzi. Laurul mi-ar surîde.

ALCMENA: Şi vom îmbătrîni, şi ne vor tăia, şi ne vor arde?

AMFITRION: Şi cenuşa ramurilor şi scoarţelor noastre se va amesteca!

ALCMENA: Atunci, e totuna dacă am uni, chiar de la sfîrşitul vieţii noastre omeneşti, cenuşa cărnii şi oaselor noastre!

(Se aud paşii cailor.)

AMFITRION: De data asta, ei sînt... Trebuie să plec.

ALCMENA: Cine, ei? Ambiţia, orgoliul tău de şef, gustul tău de măcel şi de aventură?

AMFITRION: Nu, ci doar Elafocefal şi Hipsipila, caii mei.

ALCMENA: Atunci, pleacă! Prefer să te văd plecînd pe crupele-astea cuminți.
AMFITRION: Nu-mi spui nimic altceva?
ALCMENA: Nu ți-am spus oare tot? Ce fac celelalte soții?
AMFITRION: Se fac că glumesc. Îți întind scutul, zicînd: „Întoarce-te pe el, sau sub el". Îți strigă: „Nu te teme de altceva decît să vezi cerul căzîndu-ți în cap!". Soția mea să nu se priceapă oare la vreo frază sublimă?
ALCMENA: Cam așa. Sînt incapabilă să găsesc o frază care să se adreseze mai puțin ție decît posterității. Tot ce pot să-ți spun sînt vorbe care mor încet-încet pe tine cînd te ating: Amfitrion, te iubesc! Amfitrion, întoarce-te repede!... De altminteri, nu mai rămîne mult loc în fraze cînd ți-am rostit întîi numele: e atît de lung...
AMFITRION: Pune-mi numele la sfîrșit. Adio, Alcmena.
ALCMENA: Amfitrion!

(Rămîne un moment locului, în timp ce ropotul cailor se depărtează: apoi se întoarce, vrînd să se îndrepte spre casă. Mercur, deghizat în Sosia, i se adresează.)

SCENA A IV-A

ALCMENA, MERCUR, în Sosia

MERCUR: Alcmena, stăpînă.
ALCMENA: Ce vrei, Sosia?
MERCUR: Am o vorbă pentru tine din partea stăpînului.
ALCMENA: Ce spui? Îl mai ajunge încă vocea.

MERCUR: Întocmai. Nimeni nu trebuie să audă... Stăpînul m-a însărcinat să-ți spun: întîi, că se preface a pleca cu oștirea; al doilea, că se va întoarce chiar astă-noapte, de cum termină să dea ordinele necesare. Statul-major e instalat abia la cîteva leghe de-aici, războiul pare să fie foarte ușor, și în fiecare noapte Amfitrion va face drumul ăsta, ce trebuie ținut ascuns...

ALCMENA: Nu te-nțeleg, Sosia.

MERCUR: Stăpînul m-a însărcinat să-ți spun, prințesă, că el se preface a pleca cu oștirea...

ALCMENA: Prost mai ești, Sosia! Cît de puțin știi ceea ce se cade a fi o taină! Se cade să te prefaci că n-o știi, sau că n-o înțelegi, de-ndată ce-o cunoști.

MERCUR: Prea bine, stăpînă.

ALCMENA: De altfel, zău că n-am priceput o vorbă din ceea ce spuneai.

MERCUR: Trebuie să nu dormi, prințesă, și să-l aștepți pe stăpînul meu, care m-a însărcinat să-ți spun...

ALCMENA: Taci, te rog, Sosia. Eu mă duc să mă culc...

(Iese. Mercur îi face semn lui Iupiter și îl aduce în scenă.)

SCENA A V-A

IUPITER, ca Amfitrion, MERCUR ca Sosia

MERCUR: I-ai auzit, Iupiter?

IUPITER: Cum, Iupiter? Eu sînt Amfitrion!

MERCUR: Nu-ți închipui că mă înșeli: îl ghicești pe zeu de la douăzeci de pași.

IUPITER: E copia exactă a hainelor lui.

MERCUR: Parcă de haine e vorba! De altfel, chiar și în ceea ce privește hainele, te-nșeli: uită-te la ele! Ai ieșit din mărăcini, și n-au nici o zgîrietură. Zadarnic caut pe ele pornirea spre învechire și ponoseală, pe care o au chiar cele mai scumpe țesături încă din ziua cînd le îmbraci întîia oară. Tu ai haine veșnice. Sînt sigur că sînt impermeabile, că nu se decolorează și că, dacă ar cădea pe ele o picătură din uleiul din lampă, nu le-ar păta de fel. Astea sînt adevăratele minuni pentru o bună gospodină ca Alcmena, și ea nu s-ar lăsa păcălită. Ia întoarce-te cu spatele.

IUPITER: Să mă întorc cu spatele?

MERCUR: Bărbații, ca și zeii, își închipuie că femeile nu-i văd niciodată decît din față. Se gătesc cu mustăți, cu piepți plastronați, cu pandantive. Dar ei nu știu că femeile se prefac a se lăsa zăpăcite de fața asta strălucitoare, însă pîndesc cu toată atenția spatele. Spatele iubiților, cînd ei se ridică sau pleacă, spatele, ce nu știe să mintă, pleoștit, încovoiat, le face să ghicească moliciunea sau oboseala. Tu ai un spate mai arătos decît un piept! Trebuie să-l schimbi!

IUPITER: Zeii nu se întorc niciodată cu spatele. De altfel, o să fie noapte, Mercur.

MERCUR: Rămîne de văzut. N-o să fie noapte dacă păstrezi așa, pe tine, strălucirea dumnezeirii tale. Niciodată n-o să-și recunoască Alcmena soțul într-un asemenea licurici omenesc.

IUPITER: Toate celelalte amante ale mele s-au lăsat amăgite.

MERCUR: Nici una, dacă vrei să mă crezi. Mărturisește că nici tu nu ești prea nemulțumit să te

arăţi lor prin vreo ispravă sau prin vreun acces de lumină care-ţi fac corpul translucid şi le scutesc pe ele de lămpile cu untdelemn şi de neajunsurile lor.

IUPITER: Şi unui zeu îi poate face plăcere să fie iubit pentru el însuşi.

MERCUR: Mi-e teamă ca Alcmena să nu-ţi refuze plăcerea asta. Mulţumeşte-te cu înfăţişarea soţului.

IUPITER: Mă voi mulţumi la început, şi voi vedea pe urmă. Căci nu-ţi poţi închipui, Mercur, ce surprize îţi rezervă o soţie credincioasă. Ştii că mie îmi plac numai soţiile credincioase. Eu sînt şi zeul dreptăţii, şi socotesc că ele au dreptul la această compensaţie, şi trebuie să-ţi spun că se şi bizuie pe ea. Soţiile credincioase sînt acelea care aşteaptă de la primăvară, de la cărţi, de la parfumuri, de la cutremure revelaţiile pe care celelalte le cer de la amanţi. În fond, ele îi înşală pe soţi cu lumea-ntreagă, numai cu bărbaţi nu. Desigur că nici Alcmena nu face excepţie de la regula asta. Voi juca, deci, mai întîi rolul lui Amfitrion, cît mă voi pricepe mai bine, dar, curînd, prin întrebări dibace, despre flori, despre animale, despre elemente, voi izbuti să aflu care anume dintre ele îi stăpîneşte închipuirea, îi voi lua eu forma... şi voi fi astfel iubit pentru mine însumi... Hainele sînt bine, acum?

MERCUR: Trupul tău întreg trebuie să fie fără cusur... Hai la lumină, să-ţi potrivesc uniforma de om... Mai aproape, că nu văd bine.

IUPITER: Ochii se prezintă bine?

MERCUR: Ia să-i vedem... Prea strălucitori... Sînt doar un iris, fără cornee, şi nici urmă de glandă lacrimală; poate c-o să ai de plîns; iar privi-

rile, în loc să iradieze din nervii optici, îți vin dintr-un focar exterior ție, prin craniu... Nu e nevoie să-i comanzi soarelui privirile tale omenești. Lumina ochilor omenești este exact întunericul deplin din cercul nostru... Pînă și asasinii își pun acolo doar două lanterne oarbe... În aventurile de pînă-acum, nu-ți luai și pupile?

IUPITER: Niciodată, am uitat... Așa e bine?

MERCUR: Nu, nu, fără fosfor... Schimbă pupilele-astea de pisică! Ți se văd prin pleoape cînd clipești... Nu te poți privi în asemenea ochi... Pune-le un fond.

IUPITER: Aventurina nu le-ar sta rău, cu reflexele ei aurii.

MERCUR: Ia să vedem acum pielea!

IUPITER: Pielea mea?

MERCUR: Prea netedă, prea mătăsoasă, pielea ta... E piele de copil. Îți trebuie o piele pe care s-o fi bătut vîntul treizeci de ani, care timp de treizeci de ani s-a cufundat în aer și în mare, care, ce mai vorbă? trebuie să aibă un gust, căci are să fie gustată. Celelalte femei nu ziceau nimic cînd constatau că pielea lui Iupiter avea gust de copil?

IUPITER: Mîngîierile lor nu deveneau mai materne.

MERCUR: Pielea asta n-ar rezista nici la două călătorii. Și mai strînge-ți sacu-ăsta omenesc, parcă plutești în el!

IUPITER: Pentru că mă cam jenează... Am început să-mi simt inima bătînd, arterele umflîndu-se, vinele obosind... Simt cum devin un filtru, un nisipar de sînge... Ceasul omenesc bate în mine să mă spargă. Sper că bieții oameni nu simt asta...

MERCUR: Numai în ziua nașterii și a morții.

IUPITER: Ar fi neplăcut să te simți născîndu-te și murind în același timp.

MERCUR: Și separat, e la fel.

IUPITER: Acum ai impresia că te afli în fața unui om?

MERCUR: Nu încă. Prima constatare, în fața unui om, în fața unui trup viu de om, este că el se schimbă în fiecare clipă, că îmbătrînește neîncetat. Pînă și în ochi îi văd lumina îmbătrînind.

IUPITER: Ia să-ncerc. Și, ca să mă obișnuiesc, îmi spun mereu: „O să mor, o să mor..."

MERCUR: O! ho! ho! Cam repede! Îți văd părul crescînd, unghiile lungindu-se, zbîrciturile adîncindu-se... Hei, hei! mai încet, menajează-ți ventriculele! Trăiești în clipa asta viața unui cîine sau a unei pisici.

IUPITER: Așa e bine?

MERCUR: Acum bătăile-s prea rărite. E ritm de pești... Da... Da... Iată ritmul mediu, buiestrul, după care Amfitrion își recunoaște caii și Alcmena inima soțului...

IUPITER: Hai! ajungi odată la ultimele sfaturi!

MERCUR: Dar creierul tău?

IUPITER: Creierul meu?

MERCUR: Da, creierul tău... E absolută nevoie să înlocuiești noțiunile zeiești cu noțiuni omenești... Ce gîndești? Ce crezi? Cum vezi universul acum cînd ești om?

IUPITER: Cum văd universul? Cred că pămîntul e drept... absolut drept, că apa e apă, că aerul e aer, natura, natură și spiritul, spirit... Asta-i tot?

MERCUR: Ai chef să-ți porți părul cu cărare și să ți-l ții cu un fixativ?

IUPITER: În adevăr, ăsta mi-e cheful.

MERCUR: Ai ideea că numai tu exiști, că nu ești sigur decît de existența ta?

IUPITER: Da. Și e chiar foarte curios să fii astfel întemnițat în tine însuți.

MERCUR: Ai ideea c-o să mori într-o zi?

IUPITER: Nu. Că prietenii mei vor muri, bieții prieteni, vai! da! Dar eu nu.

MERCUR: Le-ai uitat pe toate-acelea pe care le-ai iubit?

IUPITER: Eu? Să iubesc? N-am iubit niciodată pe nimeni! N-am iubit-o decît pe Alcmena.

MERCUR: Foarte bine! Și de cer, ce crezi?

IUPITER: De cer, cred că-i al meu, și mult mai mult de cînd sînt om decît cînd eram Iupiter! Și sistemul ăsta solar, cred că e tare mic, iar pămîntul imens, și mă simt deodată mai frumos decît Apollo, mai viteaz și mai în stare de isprăvi amoroase decît Marte, și, pentru întîia oară, mă cred, mă văd, mă simt cu-adevărat stăpînul zeilor.

MERCUR: Atunci, ești cu-adevărat om!... Te poți duce!

(Mercur dispare.)

SCENA A VI-A

ALCMENA, la balcon, IUPITER, ca Amfitrion

ALCMENA *(foarte trează)*: Cine bate-acolo? Cine mă scoală din somn?

IUPITER: Un necunoscut pe care-ți va face plăcere să-l vezi.

ALCMENA: Nu cunosc nici un necunoscut.

IUPITER: Un general.

ALCMENA: Ce-i cu generalii de bat drumurile la ore-așa tîrzii? Sînt dezertori? Sînt învinși?

IUPITER: Sînt învinși de iubire.

ALCMENA: Asta-i primejdia care-i paște dacă nu atacă numai generali! Cine ești?

IUPITER: Iubitul tău.

ALCMENA: Vorbești cu Alcmena, nu cu slujnica ei. Eu n-am iubit... De ce rîzi?

IUPITER: N-ai deschis tu adineaori fereastra cu teamă și ai privit în noapte?

ALCMENA: Întocmai, priveam noaptea. Îți pot spune și cum e: blîndă și frumoasă.

IUPITER: Și, dintr-un vas de aur, nu demult, n-ai turnat tu apă înghețată pe-un războinic întins pe pat?

ALCMENA: A! era-nghețată!... Cu-atît mai bine!... Se prea poate...

IUPITER: Și, în fața portretului unui bărbat, n-ai șoptit: „A! de-aș putea, cît lipsește, să-mi pierd memoria!"?

ALCMENA: Nu-mi amintesc. Poate...

IUPITER: Nu-ți simți tu, sub stelele astea tinere, trupul arzător și inima strînsă, gîndindu-te la un bărbat care, de altfel, mărturisesc, poate c-o fi și foarte neghiob și foarte urît?

ALCMENA: Ba e și foarte frumos și foarte deștept. Și-n adevăr, simt miere-n gură cînd vorbesc de el. Și mi-amintesc și de vasul de aur. Pe bărbatu-acela îl vedeam în beznă. Și ce dovedește asta?

IUPITER: Că ai un iubit. Care e aici de față.

ALCMENA: Eu am un soț, și e absent. Și nimeni nu va intra în camera mea afară de el. Și nici chiar pe el, dacă-și maschează numele acesta, nu-l primesc.

IUPITER: Pînă și cerul se maschează, la ora asta...

ALCMENA: Nepriceput mai ești dacă crezi că noaptea e doar ziua mascată, luna un fals soare, și dacă crezi că dragostea unei soții poate fi doar dragoste de plăceri.

IUPITER: Dragostea unei soții seamănă cu datoria. Datoria, cu constrîngerea. Iar constrîngerea ucide dorința.

ALCMENA: Ce spui? Ce nume ai rostit acolo?

IUPITER: Al unui semizeu, dorința.

ALCMENA: Noi iubim aici numai zei întregi. Îi lăsăm pe semizei semifetelor și semisoțiilor.

IUPITER: Acum și hulești!

ALCMENA: Cîteodată fac și mai mult, cînd mă bucur că, în Olimp, nu există un zeu al dragostei conjugale. Mă bucur că sînt o făptură pe care zeii n-au prevăzut-o... Deasupra acestei bucurii, nu simt plutind un zeu, ci numai cerul liber. Dacă deci ești un iubit, îmi pare foarte rău, dar pleacă... Pari totuși frumos și bine făcut, glasul tău e blînd. Cît de mult mi-ar plăcea glasul ăsta de-ar fi chemarea credinței, și nu a dorinței! Cît mi-ar plăcea să mă întind în brațele-astea dacă ele n-ar fi o capcană ce n-așteaptă decît să strîngă prada! Și gura ta îmi pare fragedă și fierbinte. Dar nu mă va convinge. Nu-mi voi deschide ușa unui iubit. Cine ești?

IUPITER: De ce nu vrei un iubit?

ALCMENA: Pentru că iubitul e totdeauna mai aproape de iubire decît de iubită. Pentru că nu-mi place bucuria decît fără limite, plăcerea fără rețineri, și cedarea fără margini. Pentru că nu vreau nici rob, și nici stăpîn. Pentru că înseamnă a fi prost-crescut să-ți înșeli soțul, chiar de-ar fi cu el însuși. Pentru

că-mi plac ferestrele deschise și cearceafurile curate.

IUPITER: Ca soție, îți cunoști bine motivele gusturilor tale. Te felicit! Deschide-mi!

ALCMENA: Dacă nu ești acela lîngă care mă trezesc dimineața și pe care îl las să doarmă încă zece minute un somn scăzut din drepturile mele asupra zilei, și căruia privirile mele îi spală obrazul înainte de soare și de apa curată; dacă nu ești acela căruia îi recunosc după lungimea și sunetul pașilor dacă se rade sau se îmbracă, dacă se gîndește la ceva sau are mintea goală; acela cu care iau masa de prînz, de cină sau de noapte, acela a cărui răsuflare, orice-aș face, o precede pe a mea cu o miime de secundă; dacă nu ești acela pe care îl las în fiecare seară să adoarmă cu zece minute înaintea mea un somn furat din ceea ce am eu mai viu în viață, pentru ca, în același moment în care el pătrunde în visuri, eu să-i simt trupul cald și viu, oricine-ai fi, nu-ți voi deschide! Cine ești?

IUPITER: Trebuie să mă resemnez a-ți spune. Sînt soțul tău.

ALCMENA: Cum! tu ești Amfitrion! Și nu te-ai gîndit, întorcîndu-te astfel, ce imprudență săvîrșeai?

IUPITER: Nimeni din tabără nu bănuie.

ALCMENA: Parcă de tabără e vorba! Nu știi la ce se expune un soț cînd apare pe neașteptate, după ce-și vestise plecarea?

IUPITER: Nu glumi.

ALCMENA: Nu știi că e ora cînd soțiile bune primesc în brațe calde pe prietenul lor, gîfîind de mîndrie și de frică?

IUPITER: Brațele tale sînt goale și mai răcoroase decît luna.

ALCMENA: I-am dat vreme să fugă, cu taifasul nostru. Se află acum pe șoseaua Tebei, bombănind și înjurînd, căci și-a încurcat picioarele goale în haina luată-n grabă.

IUPITER: Deschide-i soțului tău...

ALCMENA: Îți închipui cumva c-o să intri așa, cu una, cu două, pentru că ești soțul meu? Ai adus daruri? Ai nestemate?

IUPITER: Te-ai vinde pentru niște nestemate?

ALCMENA: Soțului meu? Cu încîntare! Dar nu ai!

IUPITER: Văd că trebuie să plec înapoi.

ALCMENA: Stai!... Stai!... Cu o condiție, Amfitrion, cu o condiție expresă.

IUPITER: Și ce vrei anume?

ALCMENA: Să rostim, în fața nopții, jurămintele pe care nu le-am făcut vreodată decît ziua. De mult așteptam un asemenea prilej. Nu vreau ca minunatele mobile ale întunericului, astre, adieri, fluturi de noapte, să-și închipuie că eu primesc în casă astă-seară un amant. Să celebrăm cununia noastră nocturnă la ora la care se consumă atîtea nunți false... Începe...

IUPITER: Să rostim juràminte fără preoți, fără altare, pe golul nopții, la ce bun?

ALCMENA: Pe geamuri se sapă cuvintele de neșters. Ridică brațul.

IUPITER: Dac-ai ști, Alcmena, cît de jalnici le par zeilor oamenii, cînd își declamă jurămintele și zăngănesc fulgere fără tunete!

ALCMENA: Dacă scot fulgere de căldură, e tot ce cer ei. Ridică mîna cu arătătorul îndoit.

IUPITER: Cu arătătorul îndoit! Păi, ăsta e jurămîntul cel mai cumplit: acela prin care Iupiter cheamă toate urgiile pămîntului.

ALCMENA: Îndoaie arătătorul, sau pleacă!

IUPITER: Trebuie, așadar, să te ascult. *(Ridică brațul.)* Stăpîniți-vă, smoale cerești! Lăcuste și raci, tot așa! Turbata asta de Alcmena mă constrînge la gestu-ăsta.

ALCMENA: Te-ascult.

IUPITER: Eu, Amfitrion, fiu și nepot de fiu al generalilor trecuți, tată și bunic al generalilor viitori, copcă nelipsită din cureaua războiului și-a gloriei!

ALCMENA: Eu, Alcmena, ai cărei părinți au pierit, ai cărei copii nu s-au născut, biată verigă în prezent izolată a lanțului omenesc!

IUPITER: Jur să fac așa fel încît dulceața numelui Alcmenei să dăinuiască atît cît și renumele numelui meu!

ALCMENA: Jur să-i fiu credincioasă lui Amfitrion, soțul meu, sau să mor!

IUPITER: Cum să mori?

ALCMENA: De moarte.

IUPITER: De ce să chemăm moartea acolo unde nu are ce căuta? Te implor. Nu rosti cuvîntul acesta. Are atîtea sinonime, unele chiar fericite. Nu spune moarte!

ALCMENA: Am spus-o. Și-acum, scumpe soț, gata cu vorbele! Ceremonia s-a sfîrșit, și îți încuviințez să vii sus... Ce puțin simplu ai fost astă-seară! Te așteptam, ușa era deschisă. N-aveai decît s-o împingi... Ce ai, șovăi? Vrei poate să te numesc amant? Niciodată, îți spun!

IUPITER: Trebuie neapărat să intru, Alcmena? O dorești neapărat?

ALCMENA: Îți poruncesc, dragostea mea!

CORTINA

Acelaşi decor.

SCÆNA I

Întuneric-beznă; MERCUR, singur, răspîndind lumină, pe jumătate lungit, în faţa scenei

MERCUR: Astfel postat în faţa camerei Alcmenei, am perceput o dulce tăcere, o dulce rezistenţă şi o dulce luptă; Alcmena îl poartă acum pe tînărul semizeu. Dar lîngă nici o altă iubită n-a întîrziat Iupiter atîta!... Nu ştiu dacă dumneavoastră întunericul acesta vi se pare apăsător, dar, pentru mine, misiunea de a prelungi noaptea pe meleagurile-astea începe să-mi fie grea, mai ales dacă mă gîndesc că lumea-ntreagă s-a şi scăldat în lumină... Sîntem în toiul verii, şi e şapte dimineaţa. Marea inundaţie a zilei se întinde pe o adîncime de mii de leghe, pînă în mare, şi, printre cuburile înecate în trandafiriu, doar palatu-ăsta e un con negru... A venit, în fine, ceasul să-mi trezesc stăpînul, căci nu poate să fie grăbit la plecare, şi, fără doar şi poate, va ţine, cum face cu toate iubitele, în vorbele rostite cînd sare din pat, să-i descopere şi Alcmenei că este Jupiter, ca să se bucure de surpriza şi mîndria ei. De altfel, i-am şi sugerat lui Amfitrion dorinţa de a-şi surprinde nevasta în zori, aşa fel ca el să fie primul martor şi chezaş al întîmplării. Este o amabilitate ce i se da-

torează, și voi evita astfel orice echivoc. La ora asta, generalul pornește în taină la drum, în galopul calului, și va ajunge în mai puțin de-un ceas la palat. Arată-mi razele, soare, ca s-o aleg pe aceea care va incendia această beznă... *(Soarele își oferă, ca mostre, razele, una cîte una.)* Nu asta! Nimic nu-i mai sinistru ca lumina verde peste amanții care se trezesc. Fiecare are impresia că ține-n brațe un înecat. Nici asta! Violetul și purpura sînt culorile care ațîță simțurile. Păstrează-le pentru diseară. Da, da, asta e bună: șofranul! Nimic nu face mai plăcută searbăda piele omenească... La treabă, soare!

(Camera Alcmenei apare într-o lumină de plin soare.)

SCENA A II-A

ALCMENA, trezită, în picioare; IUPITER, dormind în pat.

ALCMENA: Scoală-te, iubitule! Soarele e sus pe cer.

IUPITER: Unde sînt?

ALCMENA: Acolo unde nu se cred niciodată soții cînd se trezesc, nici mai mult, nici mai puțin, în casa ta, în patul tău, lîngă nevasta ta.

IUPITER: Cum o cheamă?

ALCMENA: Numele ei de zi este același cu numele ei de noapte, tot Alcmena.

IUPITER: Alcmena? femeia înaltă, blondă, plinuță, și care tace în dragoste?

ALCMENA: Da, și care flecărește de cum se revarsă zorii, și care te va da pe ușă-afară, cît ești tu de soț.

IUPITER: Să tacă şi să revină-n braţele mele!
ALCMENA: Nici nu te gîndi. Femeile plinuţe seamănă totuşi cu visele, nu le cuprinzi decît noaptea.
IUPITER: Închide ochii şi hai să profităm de întuneric.
ALCMENA: Nu, nu, noaptea mea nu-i ca noaptea altora. Ridică-te, sau strig.

(Iupiter se ridică şi priveşte peisajul care scînteiază în faţa ferestrei.)

IUPITER: Ce noapte dumnezeiască!
ALCMENA: Eşti slab, azi-dimineaţă, în epitete, iubitule.
IUPITER: Zic: dumnezeiască!
ALCMENA: Să spui de-o masă că e dumnezeiască, ori de-o friptură, hai! treacă-meargă, n-ai obligaţia de-a născoci mereu. Dar, pentru noaptea asta, ai fi putut găsi ceva mai bun.
IUPITER: Ce-aş fi putut găsi mai bun?
ALCMENA: Aproape toate adjectivele, afară de cuvîntul dumnezeiesc, cu-adevărat scos din uz. Cuvîntul perfect, cuvîntul fermecător. Cuvîntul plăcut, mai ales, care spune o mulţime de lucruri de felul ăsta: ce noapte plăcută!
IUPITER: Atunci, cea mai plăcută dintre toate nopţile noastre, nu-i aşa, ba chiar cu mult mai mult?
ALCMENA: Rămîne de văzut.
IUPITER: Cum, rămîne de văzut?
ALCMENA: Ai uitat oare, scumpe soţ, noaptea noastră de nuntă, slaba povară ce-ţi eram în braţe, şi descoperirea inimilor noastre pe care am făcut-o în bezna care ne învăluia pe amîndoi pentru întîia oară? Iată cea mai frumoasă noapte-a noastră.

IUPITER: Cea mai frumoasă noapte-a noastră, poate. Dar cea mai plăcută asta a fost.

ALCMENA: Crezi? Dar noaptea în care s-a iscat un mare foc în Teba, de la care te-ai întors o dată cu aurora, luminat de ea și cald ca pîinea caldă. Iată cea mai plăcută noapte-a noastră, și nu alta!

IUPITER: Atunci, cea mai uimitoare, dacă vrei?

ALCMENA: Pentru ce, uimitoare? Da, cea de-alaltăieri, cînd l-ai salvat din mare pe copilul luat de valuri și cînd te-ai întors, lucind de alge și de lună, sărat de zei, și salvîndu-mă și pe mine toată noaptea, ținîndu-mă strîns în somn... Asta era destul de uimitor!... Nu. De-aș căuta să-i dau un adjectiv acestei nopți, iubitule, aș spune că a fost conjugală. Avea în ea o siguranță care mă înveselea. Niciodată n-am fost mai sigură că te voi găsi dimineața trandafiriu, plin de viață, nerăbdător să-ți iei micul dejun, și îmi lipsea teama aceea dumnezeiască, pe care o resimt totuși de fiecare dată, de a te vedea în orice clipă murind în brațele mele.

IUPITER: Văd că și soțiile întrebuințează cuvîntul dumnezeiesc?...

ALCMENA: După cuvîntul teamă, totdeauna.

(Moment de tăcere.)

IUPITER: Ce cameră frumoasă!

ALCMENA: O prețuiești mai ales în dimineața cînd te afli în ea pe furate.

IUPITER: Iscusiți mai sînt oamenii! Cu sistemul ăsta de pietre străvezii și de ferestre, izbutesc, pe o planetă relativ puțin luminată, să vadă mai limpede în casele lor decît oricare altă ființă de pe lume.

ALCMENA: Nu ești de loc modest, iubitule. Tu ai născocit-o.

IUPITER: Și ce frumoasă priveliște!

ALCMENA: Pe asta o poți lăuda, nu-i opera ta.

IUPITER: Și a cui operă e?

ALCMENA: A stăpînului zeilor.

IUPITER: I se poate ști numele?

ALCMENA: Iupiter.

IUPITER: Ce bine rostești numele zeilor! Cine te-a învățat să le mesteci așa între buze, ca pe-o hrană zeiască? Parc-ai fi o mielușea care a rupt o drobiță, și, cu capul sus, o mestecă. Dar drobița e parfumată de gura ta. Ia repetă! Se spune că zeii, chemați astfel, răspund uneori înfățișîndu-se în persoană.

ALCMENA: Neptun! Apollo!

IUPITER: Nu, repetă-l pe primul!

ALCMENA: Lasă-mă să mestec tot Olimpul... Dealtminteri, îmi place să rostesc numele zeilor pe perechi: Marte și Venus, Iupiter și Iunona... Atunci, îi văd defilînd pe creasta norilor, veșnic, ținîndu-se de mînă... Trebuie să fie minunat!

IUPITER: Și grozav de nostim!... Va să zică, ți se pare frumoasă opera lui Iupiter? falezele, stîncile?

ALCMENA: Foarte frumoase. Le-o fi făcut, însă, înadins?

IUPITER: Cum spui?

ALCMENA: Tu le faci pe toate înadins, iubitule, fie că-ți altoiești cireșii pe pruni, fie că făurești o sabie cu două tăișuri. Dar crezi tu că Iupiter a știut într-adevăr, în ziua facerii, ce-avea să facă?

IUPITER: Așa se spune.

ALCMENA: El a făcut pămîntul. Dar frumusețea pămîntului se face singură, în fiecare clipă. Minunat la ea este că-i efemeră: Iupiter e prea serios ca să fi vrut să creeze efemerul.

IUPITER: Poate că-ți închipui cam nelămurit facerea.

ALCMENA: Tot atît de nelămurit, desigur, ca și sfîrșitul lumii. Sînt la aceeași depărtare de una, ca și de cealaltă, și n-am mai multă memorie decît prevedere. Tu ți-o închipui, iubitule?

IUPITER: O și văd... La început, domnea haosul... Ideea cu adevărat genială a lui Iupiter a fost de a-l împărți în patru elemente.

ALCMENA: Cum? avem numai patru elemente?

IUPITER: Da, patru. Cel dintîi e apa, și n-a fost cel mai simplu de creat, te rog să crezi! La prima vedere, apa pare ceva foarte natural. Dar să-ți treacă prin cap să creezi apa, să-ți vină gîndul apei, e altceva!

ALCMENA: Și zeițele ce plîngeau pe vremea-aceea? Bronz?

IUPITER: Nu mă-ntrerupe. Țin să-ți arăt limpede ce era Iupiter. Ar putea să-ți apară pe neașteptate în fața ochilor. Nu ți-ar plăcea să-ți explice el însuși asta, în toată splendoarea lui?

ALCMENA: O fi explicat-o prea des. Tu ai pune mai multă fantezie.

IUPITER: Unde rămăsesem?

ALCMENA: Aproape că isprăvisem: la haosul originar...

IUPITER: A, da! Iupiter a avut deodată ideea unei forțe elastice și incompresibile, care să umple golurile și să amortizeze loviturile unei atmosfere încă nepusă la punct.

ALCMENA: Și ideea spumei, tot a lui e?

IUPITER: Nu, dar cum se născu apa, îi veni în minte s-o mărginească cu maluri, neregulate, ca să spargă furtunile, și să semene prin ea, pentru ca ochiul zeilor să nu fie mereu sîcîit de-un orizont sclipitor, cîteva continente, solubile sau stîncoase. Pămîntul era creat o dată cu minunile lui...

ALCMENA: Dar pinii?

IUPITER: Pinii?

ALCMENA: Da: pinii umbeliformi, pinii-cedri, pinii-chiparoși, toate masele verzi sau albastre, fără de care un peisaj nici nu există... și ecoul?

IUPITER: Ecoul?

ALCMENA: Răspunzi ca el. Și culorile, tot el le-a făcut?

IUPITER: Cele șapte culori ale curcubeului, da.

ALCMENA: Eu vorbesc de brunul-auriu, de purpur, de verde-șopîrlă, care-mi plac mie.

IUPITER: Pe astea le-a lăsat în grija vopsitorilor. Dar, recurgînd la diversele vibrații ale eterului, a făcut ca, prin șocuri de duble șocuri moleculare, ca și prin contrarefracții ale refracțiilor originare, să se țeasă pe tot universul mii de rețele diferite de sunet ori de culoare, perceptibile sau nu (lui, puțin îi pasă!) organelor omenești.

ALCMENA: Tocmai ce ziceam și eu!

IUPITER: Ce ziceai?

ALCMENA: Că n-a făcut nimic! Decît că ne-a cufundat într-o groaznică încîlceală de uimiri și amăgiri, din care trebuie să ne lămurim singuri, eu și scumpul meu soț.

IUPITER: Hulești, Alcmena! Și află că zeii te aud!

ALCMENA: Acustica noastră nu e aceeași cu aceea a zeilor. Larma inimii mele acoperă probabil,

pentru ființele supreme, pe aceea a flecărelii mele, pentru că vine dintr-o inimă simplă și dreaptă. De altminteri, de ce s-ar supăra ei pe mine? N-am pentru ce să-i port o recunoștință specială lui Iupiter, sub pretext că a creat patru elemente, în loc de douăzeci, cîte ne-ar trebui, de vreme ce, pe vecie, ăsta îi era rolul, pe cîtă vreme inima mi se umple de recunoștință față de Amfitrion, scumpul meu soț, care a găsit mijlocul ca, printre bătălii, să creeze un sistem de scripeți pentru ferestre și să născocească un nou altoi pentru pomii fructiferi. Tu ai modificat pentru mine gustul unei cireșe sau calibrul unui fagure: tu ești creatorul meu!... Ce ai de mă privești cu ochii ăștia? Complimentele te dezamăgesc totdeauna. Tu nu ești orgolios decît pentru mine. Îți par prea pămînteană, ia spune?!

IUPITER *(ridicîndu-se, foarte solemn):* Și nu ți-ar plăcea să fii mai puțin?

ALCMENA: M-ar depărta de tine.

IUPITER: N-ai dorit niciodată să fii zeiță, sau aproape zeiță?

ALCMENA: Sigur că nu. Și pentru ce, mă rog?

IUPITER: Ca să fii onorată și reverată de toți.

ALCMENA: Sînt ca simplă femeie, e mai meritoriu.

IUPITER: Ca să ai o carne mai ușoară, ca să umbli prin văzduh, pe ape.

ALCMENA: Asta poate face orice femeie, îngreunată de un soț bun.

IUPITER: Ca să înțelegi rațiunile lucrurilor, ale altor lumi.

ALCMENA: Vecinii nu m-au interesat niciodată.

IUPITER: Atunci, ca să fii nemuritoare!

ALCMENA: Nemuritoare? La ce bun? La ce-ți folosește?

IUPITER: Cum, la ce? Păi, ca să nu mori!
ALCMENA: Și ce-aș face, dacă nu mor?
IUPITER: Vei trăi veșnic, dragă Alcmena, preschimbată în astru; vei scînteia în noapte pînă la sfîrșitul lumii.
ALCMENA: Care se va întîmpla...?
IUPITER: Niciodată.
ALCMENA: Fermecătoare noapte! Și tu ce vei face?
IUPITER: Umbră fără glas, topită-n negurile infernului, mă voi bucura la gîndul că soția mea strălucește, sus, în aerul uscat.
ALCMENA: Îți plac de obicei plăcerile mai bine împărtășite... Nu, iubitule, cerul să nu conteze pe mine pentru asemenea treabă... Aerul nopții, de altminteri, nici nu e bun pentru tenul meu de blondă... Ce zbîrcită aș fi în adîncul veșniciei!
IUPITER: Dar ce rece și deșartă ai fi în adîncul morții!
ALCMENA: Nu mă tem de moarte. E miza vieții. Deoarece Iupiter al tău a creat, greșit sau nu, moartea pe pămînt, eu mă solidarizez cu astrul meu. Simt prea mult cum fibrele mele le continuă pe cele ale celorlalți oameni, ale animalelor, chiar ale plantelor, ca să nu le urmez soarta. Nu-mi vorbi de a nu muri, atîta vreme cît nu va exista o legumă nemuritoare. Pentru un om, a deveni nemuritor înseamnă a trăda. De altfel, dacă mă gîndesc la marea liniște pe care o va dărui moartea tuturor ostenelilor noastre, supărărilor noastre de-al doilea ordin, îi sînt recunoscătoare de plinătatea ei, de belșugul ei chiar... Să te fi necăjit timp de șaizeci de ani pentru niște haine prost vopsite, pentru niște mese nereușite, și să ai,

în fine, moartea, statornica, întinsa moarte, e o răsplată mai presus de orice... De ce mă privești, deodată, cu aerul ăsta respectuos?

IUPITER: Pentru că tu ești prima ființă cu adevărat omenească pe care o întîlnesc...

ALCMENA: E specialitatea mea printre oameni; nici nu credeai cît de exact spuneai. Dintre toate persoanele pe care le cunosc, eu sînt aceea care-și aprobă și-și iubește mai mult destinul. Nu există întîmplare din viața oamenilor, de la naștere pînă la moarte, pe care să n-o admit, chiar și mesele de familie. Eu am simțuri măsurate, care nu se rătăcesc. Sînt sigură că-s singura dintre oameni care văd așa cum sînt fructele sau păianjenii, și gust bucuriile pe gustul lor adevărat. Tot așa e și cu inteligența mea. Nu simt în ea acea parte de joc sau de eroare care să stîrnească, sub efectul vinului, al iubirii sau al unei călătorii frumoase, dorința de eternitate.

IUPITER: Dar nu ți-ar plăcea să ai un fiu mai puțin omenesc decît tine, un fiu nemuritor?

ALCMENA: E omenesc să dorești un fiu nemuritor.

IUPITER: Un fiu care ar ajunge cel mai mare dintre eroi, care, din fragedă copilărie, s-ar lupta cu leii și cu monștrii?

ALCMENA: În frageda-i copilărie! O să aibă doar o broască-țestoasă și un cățeluș.

IUPITER: Care ar omorî șerpi uriași, veniți să-l sugrume în leagăn?

ALCMENA: N-o să fie niciodată singur. Asemenea aventuri nu li se întîmplă decît fiilor de femei de casă... Nu, eu îl vreau slab, gemînd încetișor și speriindu-se de muște... De ce ești atît de neliniștit?

IUPITER: Stai să vorbim serios, Alcmena. E adevărat că mai degrabă te-ai omorî decît să-i fii necredincioasă soțului?

ALCMENA: Nu ești amabil dacă te-ndoiești!

IUPITER: E foarte primejdios să te omori!

ALCMENA: Nu pentru mine, și te asigur, scumpe soț, că moartea mea nu va avea nimic tragic. Cine știe? Se va petrece poate chiar astă-seară, și chiar aici, dacă peste puțin zeul războiului te lovește pe tine, sau pentru oricare alt motiv dar voi avea eu grijă ca spectatorii să se aleagă dintr-un asemenea spectacol, în loc de un coșmar, doar cu o seninătate. Au și cadavrele, cu siguranță, un fel de a zîmbi și de a-și încrucișa brațele, care duce la acest rezultat.

IUPITER: Dar ai putea tu tîrî în moarte și un fiu zămislit în ajun, pe jumătate viu?

ALCMENA: Pentru el ar fi doar o moarte pe jumătate. Ar cîștiga față de ceea ce-l așteaptă.

IUPITER: Și vorbești de lucrurile astea simplu și liniștit, fără să te gîndești?

ALCMENA: Fără să mă gîndesc? Te-ai întrebat vreodată la ce gîndesc femeile tinere, vesele, rîzătoare și plinuțe, cum spuneai tu? La modul de a muri fără vîlvă și fără dramă, dacă iubirea lor e umilită sau dezamăgită...

IUPITER *(se ridică maiestuos)*: Ascultă bine, dragă Alcmena. Dumneata ești o femeie pioasă și văd că poți înțelege tainele lumii. Trebuie să-ți vorbesc...

ALCMENA: Nu, nu, scumpe Amfitrion! Uite că-mi spui: dumneata. Știi prea bine unde duce acest cuvînt. E felul tău de-a fi duios. Dar pe mine mă intimidează. Încearcă mai bine, data viitoare, să găsești o tutuială chiar în cuprinsul tutuielii însăși.

IUPITER: Nu glumi. Trebuie să-ţi vorbesc despre zei.
ALCMENA: Despre zei?
IUPITER: E timpul să-ţi lămuresc raporturile lor cu oamenii, ipotecile imprescriptibile pe care le au ei asupra locuitorilor pămîntului şi asupra soţiilor lor.
ALCMENA: Ţi-ai pierdut minţile! doar n-ai se te-apuci să vorbeşti de zei tocmai în singurul moment cînd oamenii, îmbătaţi de soare, porniţi înspre arat sau pescuit, nu se gîndesc decît la oameni! De altfel, oştirea te aşteaptă, Îţi mai rămîn exact cîteva ceasuri, dacă vrei, să-ţi omori duşmanii cu stomacul gol. Pleacă, scumpule, ca să te întorci mai curînd la mine. Pe de altă parte, şi pe mine mă cheamă gospodăria. Trebuie să-mi fac inspecţia de intendentă... Dacă mai rămîi, scumpe domn, va trebui să-ţi vorbesc şi eu, tot atît de solemn, nu despre zei, ci despre slujnice. Cred că e nevoie să ne lipsim de Neneţa. Pe lîngă mania ei de a nu spăla din mozaic decît pătratele negre, a mai cedat, cum spui dumneata, zeilor şi e însărcinată.
IUPITER: Alcmena! dragă Alcmena! Zeii se ivesc tocmai la ceasul cînd îi aşteptăm mai puţin.
ALCMENA: Anfitrion, scumpe soţ! Femeile pier tocmai în clipa cînd credem că le avem în mînă!
IUPITER: Mînia lor e cumplită. Nu suportă nici ordine, nici batjocură!
ALCMENA: Dar tu suporţi tot, scumpule, şi de aceea te iubesc eu... Chiar şi o sărutare de departe, cu mîna!... Pe diseară... Adio...

(Iese. Intră Mercur.)

SCENA III-A

IUPITER, MERCUR

MERCUR: Ce se petrece, Iupiter? Mă aşteptam să te văd ieşind din camera asta în toată slava ta, ca şi din celelalte camere, şi cînd colo! iese Alcmena, făcîndu-ţi morală şi cîtuşi de puţin tulburată!?

IUPITER: Crezi că poţi pretinde să fie.

MERCUR: Ce-nseamnă cuta asta verticală dintre ochi? E o cicatrice de la vreun tunet? E vestirea unei ameninţări pe care i-o coci omenirii?

IUPITER: Cuta asta?... E o zbîrcitură.

MERCUR: Iupiter nu poate avea zbîrcituri; asta ţi-a rămas din trupul lui Amfitrion.

IUPITER: Nu, nu, zbîrcitura îmi aparţine, şi-acuma ştiu de unde le capătă muritorii zbîrciturile-astea care ne mirau atîta pe noi: de la nevinovăţie şi de la plăcere.

MERCUR: Dar pari obosit, Iupiter, eşti încovoiat.

IUPITER: Duci greu în spinare o zbîrcitură!

MERCUR: Simţi cumva şi faimoasa şubrezire ce le vine oamenilor din iubire?

IUPITER: Cred că simt chiar iubirea.

MERCUR: Ştiu toţi c-o simţi des!

IUPITER: Pentru întîia oară am ţinut în braţe o făptură omenească, fără s-o văd şi chiar fără s-o aud... De aceea, am şi priceput-o.

MERCUR: Şi ce credeai?

IUPITER: Că eram Amfitrion. Alcmena m-a biruit pe mine. De la culcare pînă la deşteptare, n-am putut fi altul cu ea decît soţul ei. Adineaori, am avut prilejul să-i explic facerea lumii. Cu ea, n-am putut găsi decît un limbaj de pedagog, pe cîtă vreme lîngă tine tot lim-

bajul meu zeiesc mă năpădește. Vrei să-ți explic ție facerea lumii?

MERCUR: Ca s-o mai faci o dată, la nevoie, primesc. Dar nu mai mult!

IUPITER: Mercur, omenirea nu e ceea ce cred zeii! Noi credem că oamenii sînt o derîdere a naturii noastre. Priveliștea trufiei lor e atît de nostimă, încît i-am făcut să creadă într-un conflict între zei și ei înșiși. Ne-am dat o mare osteneală să le impunem folosirea focului, făcîndu-i să creadă că ni l-au furat, să înscriem pe ingrata lor materie cenușie volute complicate, care să le permită a născoci țesătoria, roata dințată, untdelemnul de măsline și să-și închipuie că ei ne-au smuls acești ostateci... În realitate, acest conflict există, a cărui victimă sînt eu astăzi.

MERCUR: Exagerezi puterea Alcmenei.

IUPITER: Nu exagerez. Alcmena, duioasa Alcmena, posedă o fire mai ireductibilă la legile noastre decît stînca. Ea e adevăratul Prometeu.

MERCUR: E pur și simplu lipsită de imaginație. Imaginația luminează pentru distracția noastră creierul omenesc.

IUPITER: Alcmena nu luminează. Nu e sensibilă nici strălucirii, nici aparenței. N-are imaginație, și, poate, nici multă inteligență. E însă în ea tocmai ceva inatacabil și mărginit, ce trebuie să fie infinitul omenesc. Viața ei e o prismă, în care patrimoniul comun zeilor și oamenilor, curaj, iubire, pasiune, se preschimbă în calități pur omenești, statornicie, blîndețe, devotament, asupra cărora puterea noastră rămîne neputincioasă. Ea e singura femeie pe care aș suporta-o și îmbrăcată, înfășurată în văluri; a cărei absență ega-

lează exact prezența; ale cărei îndeletniciri îmi par atrăgătoare ca și plăcerile. Să stau la masă în fața ei, chiar și la micul dejun, să-i întind sarea, mierea ori mirodeniile cu care sîngele și căldura ei se hrănesc, să-i ating mîna, măcar cu lingura sau cu farfuria, iată unde mi-e gîndul acuma! Într-un cuvînt, o iubesc, și pot să ți-o spun, Mercur, fiul ei va fi fiul meu preferat.

MERCUR: Asta universul o și știe.

IUPITER: Universul? Cred că nimeni nu știe încă nimic despre aventura asta!

MERCUR: Tot ceea ce pe lume e înzestrat cu urechi știe că Iupiter cinstește azi cu vizita lui pe Alcmena. Tot ceea ce posedă o limbă se îndeletnicește s-o repete. Am dat de veste totul la răsăritul soarelui.

IUPITER: M-ai trădat! Biata Alcmena!

MERCUR: Am procedat ca și cu celelalte iubite, și asta ar fi prima dintre iubirile tale rămasă tăinuită. N-ai dreptul să ții ascunsă nici una dintre dărniciile tale amoroase.

IUPITER: Ce ai dat de veste? Că am luat aseară înfățișarea lui Amfitrion?

MERCUR: Desigur că nu. Vicleșugul acesta, prea puțin zeiesc, putea fi rău interpretat. Întrucît dorința ta de a mai petrece o a doua noapte în brațele Alcmenei răzbătea prin toți pereții, am dat de veste că ea va primi abia astă-seară vizita lui Iupiter.

IUPITER: Și cui ai vestit-o?

MERCUR: Văzduhurilor, mai întîi, apelor, cum se cuvine. Ascultă: undele uscate sau umede doar de asta vorbesc în graiul lor!

IUPITER: Asta-i tot?

MERCUR: Și unei babe care trecea pe lîngă zidul palatului.

IUPITER: Portăreasa surdă? Sîntem pierduți!

MERCUR: Ce-s vorbele-astea omenești, Iupiter? Vorbești ca un amant. Ți-a cerut oare Alcmena să păstrezi taina pînă în clipa cînd o vei răpi de pe pămînt?

IUPITER: Aici e toată nenorocirea mea! Alcmena nu știe nimic. De peste o sută de ori am încercat în noaptea asta s-o fac să-nțeleagă cine sînt. De peste o sută de ori, printr-o vorbă umilă sau fermecătoare, a preschimbat adevărul zeiesc în adevăr omenesc.

MERCUR: Și n-a avut bănuieli?

IUPITER: Nici un moment, și nici în ruptul capului n-aș vrea să aibă... Ce-s zgomotele-astea?

MERCUR: Baba surdă și-a făcut datoria. E Teba, care se pregătește să-ți sărbătorească unirea cu Alcmena... Se organizează o procesiune ce pare să urce spre palat...

IUPITER: Să nu ajungă aici! Îndreapt-o spre mare, care o va-nghiți.

MERCUR: Cu neputință, sînt preoții tăi.

IUPITER: Tot nu vor avea niciodată destule motive să creadă în mine.

MERCUR: Nu poți face nimic împotriva legilor pe care tu însuți le-ai făcut. Tot universul știe că Iupiter îi va face astăzi Alcmenei un fiu. Și ce-ar strica acum să știe și Alcmena?

IUPITER: Alcmena nu va suporta așa ceva.

MERCUR: S-o doară deci! Chestia merită.

IUPITER: N-o să sufere. N-am nici o îndoială: se va omorî. Iar fiul meu Hercule va muri o dată cu ea... Și-o să mă văd silit iarăși, ca, din pricina ta, să-mi deschid coapsa sau pulpa piciorului, ca să-i ofer adăpost cîteva luni

unui fetus! Foarte mulţumesc! Urcă procesiunea?

MERCUR: Încet, dar sigur.

IUPITER: Pentru întîia oară, Mercur, am impresia că un zeu cinstit poate fi un om necinstit... Ce cîntări se aud?

MERCUR: Fecioarele, încîntate de veste, vin în şiruri s-o felicite pe Alcmena.

IUPITER: Şi, zău, nu crezi c-ar fi mai bine să-i înecăm pe preoţi, şi să le trîntim fecioarelor o insolaţie matinală?

MERCUR: Dar ce doreşti, la urma urmei?

IUPITER: Ceea ce doreşte un om, din păcate! Mii de dorinţe contrarii. Alcmena să rămînă credincioasă soţului şi să mi se dea mie cu încîntare. Să fie castă sub sărutările mele, şi dorinţe interzise s-o pîrjolească numai văzîndu-mă... Habar să n-aibă de combinaţia asta şi s-o aprobe pe deplin.

MERCUR: Nu mai înţeleg nimic... Eu mi-am îndeplinit misiunea. Universul ştie, cum era hotărît, că vei dormi astă-seară în patul Alcmenei... Mai pot oare face altceva pentru tine?

IUPITER: Da. Să dorm acolo într-adevăr!

MERCUR: Şi împreună cu faimosul consimţămînt de care vorbeai ieri, desigur?

IUPITER: Da, Mercur. Nu mai e vorba de Hercule. Chestiunea Hercule e încheiată cu succes. E vorba de mine. Trebuie s-o vezi pe Alcmena, s-o pregăteşti pentru vizita mea, să-i zugrăveşti iubirea mea... Înfăţişează-i-te!... Cu fluidul tău de zeu secundar, mişcă-i, în folosul meu, omenia din trup. Îţi dau voie să te apropii de ea, s-o atingi. Tulbură-i mai întîi nervii, apoi sîngele, apoi orgoliul. Şi, află, nu plec din oraşul ăsta pînă ea nu se întinde în pat de

bunăvoie în cinstea mea. Şi m-am săturat de hainele-astea umilitoare! Voi apărea ca zeu!

MERCUR: Aşa da, Iupiter! Dacă renunţi la incognito, te pot asigura că, peste cîteva minute, o voi convinge să te aştepte la apusul soarelui. Uite-o că vine. Lasă-mă singur.

ALCMENA: O, o, scumpule!

ECOUL: Scumpule!

IUPITER: Pe cine cheamă?

MERCUR: Vorbeşte de Amfitrion cu ecoul. Şi mai spui că nu e cochetă! Vorbeşte mereu cu ecoul. Are o oglindă chiar pentru vorbe. Haidem, Iupiter, că e pe-aproape.

IUPITER: Salut lăcaşul pur şi cast, atît de pur, atît de cast!... Ce ai de zîmbeşti? Ai mai auzit vorbele-astea?

MERCUR: Cu anticipaţie, da. Le-am auzit dinainte. Secolele viitoare mi le strigă. Să mergem. Uite-o!

SCENA A IV-A

ALCMENA şi ECLISE (doica) intră, fiecare, din părţi opuse

ALCMENA: Pari foarte agitată, Eclise.

ECLISE: Aduc verbinele, stăpînă, florile pe care le preferă.

ALCMENA: Cine le preferă? Mie-mi plac trandafirii.

ECLISE: Ai cuteza să pui trandafiri în cameră, într-o zi ca asta?

ALCMENA: Şi de ce nu?

ECLISE: Mi s-a spus mereu că Iupiter nu poate suferi trandafirii. Dar, poate, ai dreptate să te porţi

cu zeii ca şi cu simplii muritori. Asta îi dresează. Să pregătesc vălul cel mare, roşu?

ALCMENA: Vălul cel mare? Nici pomeneală! Vălul simplu de in.

ECLISE: Ce dibace eşti, stăpînă! Ce bine faci să dai palatului mai degrabă înfăţişarea intimităţii decît strălucirea serbărilor. Am pregătit prăjiturile şi am turnat ambra în baie.

ALCMENA: Ai făcut bine. E parfumul care îi place mai mult soţului meu.

ECLISE: Şi soţul tău, în adevăr, va fi mîndru şi fericit.

ALCMENA: Ce vrei să spui, Eclise?

ECLISE: O, stăpînă dragă, numele tău devine vestit peste veacuri, şi poate că şi-al meu, pentru că ţi-am fost doică. Laptele meu ţi-a albit faţa.

ALCMENA: I s-a-ntîmplat ceva norocos lui Amfitrion?

ECLISE: I se va-ntîmpla ceea ce un domnitor îşi poate visa mai fericit pentru slava şi onoarea lui.

ALCMENA: Biruinţa?

ECLISE: Biruinţă, desigur! Şi încă asupra celui mai mare dintre zei! Auzi?

ALCMENA: Ce e muzica asta şi strigătele?

ECLISE: Păi, dragă stăpînă, toată Teba ştie vestea. Toţi se bucură, toţi se felicită aflînd că, mulţumită ţie, oraşul nostru e favorizat între toate.

ALCMENA: Mulţumită stăpînului tău!

ECLISE: Desigur, şi el e în cinste!

ALCMENA: Numai el!

ECLISE: Nu, stăpînă, tu. Toată Grecia răsună de slava ta. Glasul cocoşilor s-a înălţat cu un ton de azi-dimineaţă, spun preoţii. Leda, regina Spartei, pe care Iupiter a iubit-o sub formă

de lebădă, și care e în trecere prin Teba, dorește să-ți facă o vizită. Sfaturile ei pot fi de folos. Să-i spun să vină?

ALCMENA: Desigur...

ECLISE: Ah, stăpînă! Nu era nevoie să te vadă cineva în fiecare zi cînd faci baie, ca mine, ca să-și închipuie că zeii vor cere într-o zi ceea ce li se cuvine!

ALCMENA: Nu te înțeleg. Ce? Amfitrion e zeu?

ECLISE: Nu, dar fiul lui va fi semizeu. *(Aclamații, muzică.)* Sînt fecioarele. I-au întrecut pe preoți la urcuș, afară de Alexeia cea greoaie, firește, pe care ei o rețin. Nu te arăta, stăpînă, e mai demn... Să le vorbesc eu?... Dacă e aici prințesa, fetelor? Da, da,e-aici! *(Alcmena se plimbă, întrucîtva enervată.)* S-a lungit puțin pe pat. Cu priviri distrate, mîngîie o enormă sferă de aur care atîrnă pe neașteptate din tavan. Cu mîna dreaptă, duce la față un buchet de verbine. Cu stînga, îi dă unui vultur uriaș, intrat acuma pe fereastră, să ciugulească diamante.

ALCMENA: Isprăvește cu glumele, Eclise. Se poate sărbători o biruință și fără bîlci.

ECLISE: Îmbrăcămintea? Vreți să-i cunoașteți îmbrăcămintea? Nu, nu e goală. Poartă o tunică dintr-o pînză necunoscută, numită mătase, tivită cu un roșu numit garanțiu. Centura? De ce să n-aibă centură? De ce rîzi tu de colo, da, tu, Alexeia? Nu te prind eu?! Centura-i de platină și de jad verde. Dacă-i pregătește ceva de mîncare?... Ce parfum?

ALCMENA: Ai să isprăvești odată, Eclise?

ECLISE: Ar vrea să știe ce parfum ai. *(Gest de amenințare din partea Alcmenei.)* E un secret, fetelor, dar astă-seară Teba va fi îmbălsă-

mată... Să nu se preschimbe într-o stea care nu se vede decît la șase luni? Da, o să-i atrag atenția. Și cum se va petrece totul? Da, vă făgăduiesc, fecioare, că nu vă voi tăinui nimic. Adio!... Uite-le că pleacă, Alcmena. Își arată spatele încîntător și se întorc să zîmbească! A! ce luminat e un spate de un zîmbet! Fermecătoare fete!

ALCMENA: Nu te-am văzut niciodată așa nebună!

ECLISE: O, da, stăpînă: nebună și înnebunită! Căci sub ce formă o să vină? Prin văzduh? pe pămînt, pe apă? Ca zeu, ca animal, ca om? Nu îndrăznesc să mai alung păsările, de teamă să nu fie el printre ele. Nu cutez să mă-mpotrivesc țapului domesticit, care m-a urmărit și m-a împuns. E alături, drăguțul de el! dînd din picioare și behăind. Poate c-ar trebui să-i deschid? Dar, cine știe? poate că e, dimpotrivă, vîntul care mișcă perdelele! Ar fi trebuit să pun perdeaua stacojie! Poate că el e cel ce-atinge în clipa asta umerii bătrînei tale doici. Tremur, mă trece un fior. Ah! simt că mă aflu-n dîra unui zeu! O, stăpînă, asta e marea dibăcie de azi a lui Iupiter: fiecare dintre ființele și mișcările lui pot fi crezute un zeu! A! ia uite cine intră pe fereastră!

ALCMENA: Nu vezi că-i o albină... Gonește-o!

ECLISE: Nici prin gînd nu-mi trece! Ea e! El e, vreau să spun, el în ea, într-un cuvînt! Nu te mișca, stăpînă, rogu-te! O, salut, albină divină! Te-am ghicit.

ALCMENA: Vine spre mine, ajutor!

ECLISE: Ce frumoasă ești cînd te ferești așa! A! bine face Iupiter că te pune să faci dansul ăsta de teamă și de joacă! Nici un altul nu ți-ar

arăta mai bine candoarea și farmecele... Cu siguranță c-o să te-nțepe.

ALCMENA: Dar eu nu vreau să mă-nțepe!

ECLISE: O, înțepătură preaiubită! Lasă să te-nțepe, stăpînă! Las-o să ți se așeze pe obraz. O! el e, cu siguranță, îți caută sînul! *(Alcmena trîntește albina de pămînt și o calcă. Apoi o împinge cu piciorul.)* Cerule! Ce-ai făcut? Cum? nici fulgere, nici tunete! Gîză nesuferită, ce emoții ne-ai dat!

ALCMENA: Ai de gînd să-mi lămurești și mie purtarea ta?

ECLISE: Mai întîi, stăpînă, primește delegațiile care vin să te felicite.

ALCMENA: Le va primi Amfitrion, împreună cu mine, mîine dimineață.

ECLISE: Negreșit, e mai firesc... Mă-ntorc, stăpînă. Mă duc s-o aduc pe Leda.

SCENA A V-A

ALCMENA, MERCUR

(Alcmena face cîțiva pași prin cameră, cam tulburată. Cînd se întoarce cu fața, îl vede pe Mercur.)

MERCUR: Salut, prințesă.

ALCMENA: Ești desigur un zeu, că vii așa, cu atîta îndrăzneală, și totodată cu atîta discreție?

MERCUR: Un zeu cu proastă reputație, dar un zeu...

ALCMENA: Mercur, judecînd după chip?

MERCUR: Mulțumesc. Ceilalți oameni mă recunosc după aripile de la picioare. Dumneata ești mai isteață sau mai pricepută în a măguli.

ALCMENA: Sînt foarte fericită să văd un zeu.

MERCUR: Dacă vrei să-l și atingi, îți încuviințez. După mîinile dumitale, recunosc că ai acest drept... *(Alcmena mîngîie încet brațele goale ale lui Mercur, îi atinge fața.)* Văd că zeii te interesează.

ALCMENA: Toată tinerețea mi-am petrecut-o închipuindu-mi-i, făcîndu-le semn. În fine, unul dintre ei a venit!... Mîngîi cerul!... Eu iubesc zeii.

MERCUR: Pe toți? Mă număr și eu printre ei?

ALCMENA: Pămîntul se iubește în detaliu, cerul în bloc... Iar dumneata, Mercur, ai un nume atît de frumos! Se mai spune că ești zeul elocvenței... Am văzut-o numaidecît, de cum ai apărut.

MERCUR: După tăcerea mea? Și chipul dumitale e o vorbă frumoasă... Și n-ai nici un preferat printre zei?

ALCMENA: Cum să nu, de vreme ce am un preferat și printre oameni...

MERCUR: Care?

ALCMENA: Să-i spun eu numele?

MERCUR: Vrei să-i înșir pe zei, după lista oficială, și dumneata să mă oprești?

ALCMENA: Te opresc de la-nceput. E cel dintîi.

MERCUR: Iupiter?

ALCMENA: Iupiter.

MERCUR: Mă miri. Titlul lui de zeu al zeilor să te influențeze pînă-ntr-atît? Soiul acesta de trîndăvie supremă, funcția asta de maistru fără specialitate pe șantierul divin nu te depărtează, dimpotrivă, de el?

ALCMENA: Are specialitatea divinității. E ceva!

MERCUR: Nu se pricepe cîtuși de puțin nici în elocvență, nici în lucrarea aurului, nici în

muzica de cer sau de cameră. N-are nici un talent.

ALCMENA: E frumos, melancolic, şi pe chipu-i august n-are nici unul dintre ticurile zeilor fierari sau poeţi.

MERCUR: E frumos, în adevăr, dar şi mare crai.

ALCMENA: Nu eşti cinstit vorbind aşa de el. Crezi că nu înţeleg sensul pasiunilor subite ce-l năpustesc pe Iupiter în braţele vreunei muritoare? Mă pricep la altoiuri, prin soţul meu, care, după cum ştiţi, poate, şi voi acolo sus, a descoperit altoirea cireşilor. Şi la şcoală ne învaţă că încrucişarea cu frumuseţea şi chiar cu puritatea nu se poate obţine decît prin asemenea vizite şi pe nişte femei prea onorate de această înaltă misiune. Îţi displac cînd îţi vorbesc aşa?

MERCUR: Mă încînţi... Va să zică, soarta Ledei, a Danaei, a tuturor acelora pe care le-a iubit sau le va iubi .Iupiter îţi pare o soartă fericită?

ALCMENA: Nespus de fericită.

MERCUR: Vrednică de invidiat?

ALCMENA: Foarte de invidiat.

MERCUR: Prin urmare, le invidiezi?

ALCMENA: Dacă le invidiez? Pentru ce întrebi?

MERCUR: Nu ghiceşti? Nu ghiceşti ce caut eu aici şi ce am a-ţi da de veste, ca trimis al stăpînului meu?

ALCMENA: Ia spune.

MERCUR: Că te iubeşte... Că Iupiter te iubeşte.

ALCMENA: Mă cunoaşte Iupiter? Binevoieşte Iupiter să ştie de existenţa mea? Sînt cea mai norocoasă între toate.

MERCUR: De multe zile te vede, nu pierde nici unul dintre gesturile tale, eşti scrisă pe privirea-i radioasă.

ALCMENA: De multe zile?

MERCUR: Și de multe nopți. Pălești!

ALCMENA: Adevărat, ar trebui să roșesc!... Iartă-mă, Mercur. Dar îmi pare tare rău cînd mă gîndesc că n-am fost totdeauna vrednică de privirea lui! De ce nu m-ai înștiințat mai din vreme?

MERCUR: Și ce să-i spun?

ALCMENA: Spune-i că, de-acum înainte, voi fi demnă de această favoare. Avem în palat un altar de argint în cinstea lui. De cum se-napoiază Amfitrion, îi vom înălța un altar de aur.

MERCUR: Nu altar îți cere el.

ALCMENA: Păi, aici totul îi aparține. Binevoiască a-și alege un obiect din cele preferate de mine!

MERCUR: L-a și ales, și va veni astă-seară, la apusul soarelui, să-l ceară el însuși.

ALCMENA: Pe care anume?

MERCUR: Patul tău. *(Alcmena nu afectează o surpriză peste măsură.)* Pregătește-te! I-am dat adineaori ordine și nopții. Abia va avea timp toată ziua să facă rost de strălucirile și de sunetele unei nopți de nuntă cerească. Va fi mai puțin o noapte decît un avans din viitoarea-ți nemurire. Sînt fericit să intercalez aceste frînturi de veșnicie printre clipele tale pieritoare. E darul meu de logodnă. Zîmbești?

ALCMENA: Sînt destule motive.

MERCUR: Și de ce zîmbetul ăsta?

ALCMENA: Foarte simplu! Pentru că este eroare de persoană, Mercur. Eu sînt Alcmena, iar soțul meu este Amfitrion.

MERCUR: Soții sînt cu totul în afara legilor fatale ale lumii.

ALCMENA: Eu sînt cea mai simplă dintre tebane. N-am fost o școlăriță prea grozavă, și, pe deasupra, am uitat totul. Se spune că nu-s nici prea deșteaptă.

MERCUR: Nu e și părerea mea.

ALCMENA: Te rog să observi că nu-i vorba acuma de dumneta, ci de Iupiter. Și, ca să-l primesc pe Iupiter, eu nu sînt vrednică. El m-a văzut luminată doar de strălucirea lui. Lumina mea personală e mult mai slabă.

MERCUR: Din cer, ți se vede trupul luminînd noaptea grecească.

ALCMENA: Da, pentru că îmi dau cu pudre, cu pomezi. Mă mai ajută și aparatele de epilat, și pilele. Dar nu știu nici să scriu, nici să gîndesc.

MERCUR: Văd că vorbești foarte bine. De altfel, poeții posterității vor avea grijă de conversația ta de la noapte.

ALCMENA: Pot să aibă grijă și de rest.

MERCUR: De ce limbajul ăsta ce micșorează tot ce-atinge? Crezi că ai scăpa de zei scăzînd ceea ce e nobil și frumos în tine? Îți faci o foarte greșită idee despre gravitatea rolului ce-ți revine!

ALCMENA: Păi, tocmai asta mă dau de ceasul morții să-ți spun! Rolul nu-mi convine. Trăiesc în cea mai pămînteană atmosferă, și nici o zeitate n-ar putea-o suporta mai multă vreme.

MERCUR: N-o să-ți închipui acuma c-ar fi vorba de-o legătură, e vorba doar de cîteva ceasuri.

ALCMENA: Asta, dumneata nu poți să știi. Statornicia lui Iupiter, cum mi-o închipui, m-ar surprinde mai puțin. Interesul lui mă miră însă.

MERCUR: Statura ta e mai frumoasă decît oricare alta.

ALCMENA: Statura mea, hai să admitem! Dar știe el că soarele verii mă arde îngrozitor?

MERCUR: Mîinile tale înfrumusețează florile din grădini.

ALCMENA: Mîinile mele nu-s rele, într-adevăr. Dar am numai două. Și am și-un dinte-n-plus.

MERCUR: Mersul tău e plin de promisiuni.

ALCMENA: Asta nu-nseamnă nimic, dimpotrivă. În iubire, nu-s prea avansată.

MERCUR: Degeaba minți. Iupiter te-a observat și-n rolul ăsta.

ALCMENA: Ne putem preface...

MERCUR: Destul cu vorbăria și cu cochetăria!... Dar ce văd, Alcmena? lacrimi în ochii tăi? Plîngi în momentul cînd, în cinstea ta, o ploaie de bucurii se va abate asupra omenirii? Căci așa a hotărît Iupiter. El știe că ești bună și că preferi acest potop unui potop de aur. Un an întreg de bucurii începe astă-seară pentru Teba. Nu vor mai fi molimi, foamete, război.

ALCMENA: Numai asta mai lipsea!

MERCUR: Iar copiii din orașul vostru, pe care moartea urmează să-i ia săptămîna asta, opt cu totul, dacă vrei să știi, patru băieți și patru fete, printre care și mica ta Harisa, vor fi salvați de noaptea ta.

ALCMENA: Harisa? Asta se numește șantaj.

MERCUR: Sănătatea și fericirea sînt singurul șantaj al zeilor... Auzi? Cînturile, muzica, însuflețirea de afară ție îți sînt adresate. Teba-ntreagă știe c-o să-l primești astă-seară pe Iupiter și se gătește și se veselește pentru tine. Bolnavii, săracii, toți aceia ce-ți vor datora

viața și fericirea, Iupiter îi va tămădui sau îi va copleși cu binefaceri în drumul lui, la apusul soarelui. Acum ești înștiințată. Alio, Alcmena.

ALCMENA: A! va să zică, asta era biruința! Pleci, Mercur?

MERCUR: Plec. Mă duc să-l înștiințez pe Iupiter că îl aștepți.

ALCMENA: Vei minți. Eu nu-l pot aștepta.

MERCUR: Ce spui?

ALCMENA: Că nu-l voi aștepta. Te rog din suflet, Mercur, depărtează de mine favoarea lui Iupiter!

MERCUR: Nu te-nțeleg.

ALCMENA: Nu vreau să fiu iubita lui Iupiter.

MERCUR: De ce?

ALCMENA: M-ar disprețui după aceea.

MERCUR: Nu face pe naiva!

ALCMENA: Eu n-am destulă credință-n zei. Hulesc în dragoste.

MERCUR: Minți... Asta-i tot?

ALCMENA: Sînt obosită, bolnavă.

MERCUR: Nu-i adevărat. Nu spera să te aperi de un zeu cu armele care îi alungă pe oameni.

ALCMENA: Iubesc un om.

MERCUR: Pe cine?

ALCMENA: Pe soțul meu.

(Mercur, care se aplecase asupra ei, se ridică.)

MERCUR: A! iți iubești soțul?

ALCMENA: Îl iubesc.

MERCUR: Păi, pe asta ne bizuim și noi! Iupiter nu e un om. El nu-și alege iubitele dintre nevestele necredincioase. De altminteri, nu încerca să pari mai neștiutoare decît ești. Îți cunoaștem noi visele!

ALCMENA: Visele mele?
MERCUR: Știm că visezi. Și nevestele credincioase visează uneori, și nu visează că sînt în brațele soților.
ALCMENA: Ele nu sînt în brațele nimănui.
MERCUR: Li se întîmplă acestor soții sigure să-l strige pe soț: Iupiter. Noi te-am auzit.
ALCMENA: Soțul meu poate fi pentru mine Iupiter, dar Iupiter nu poate fi soțul meu.
MERCUR: Ești ceea ce se numește o minte încăpățînată! Nu mă sili să-ți vorbesc pe șleau și să-ți arăt fondul a ceea ce crezi a fi candoarea ta. Îmi pari destul de cinică în cuvinte.
ALCMENA: Dacă aș fi surprinsă goală, aș fi nevoită să mă lupt cu trupul și cu picioarele goale. Nu-mi lași libertatea de a-mi alege cuvintele.
MERCUR: Atunci, voi vorbi fără ocolișuri: Iupiter nu cere neapărat să intre ca om în patul tău...
ALCMENA: Ai putut vedea că nu accept nici femei.
MERCUR: Am putut vedea că anumite priveliști din natură, că anumite miresme, că anumite forme îți ațîță drăgăstos sufletul și trupul și că deseori, chiar în brațele lui Amfitrion, încolțește în tine o năvalnică temere. Îți place să înoți. Iupiter se poate preschimba în apa care te năpădește și te siluiește. Sau, dacă crezi că ți-ai dovedit mai puțin necredința, primind din partea unei plante, a unui animal favoarea stăpînului zeilor, spune-o, și el îți va îndeplini dorința... Care este felina ta preferată?
ALCMENA: Mercur, lasă-mă.
MERCUR: Încă o vorbă, și plec. Un copil trebuie să se nască din întîlnirea de astă-seară, Alcmena.
ALCMENA: I s-a dat și numele, fără-ndoială?
MERCUR: I s-a dat. Hercule.
ALCMENA: Biată fată, n-o să se nască.

MERCUR: E băiat, și se va naște. Toți monștrii care pustiesc încă pămîntul, toate resturile unei lumi cu patru dimensiuni, care mai umplu încă lumea voastră cu trei dimensiuni, Hercule trebuie să-i nimicească și să-i împrăștie. Unirea ta cu Iupiter e stabilită din vecii vecilor.

ALCMENA: Și ce se va petrece dacă refuz?

MERCUR: Hercule trebuie să se nască.

ALCMENA: Dacă mă omor?

MERCUR: Iupiter îți va reda viața. Fiul trebuie să se nască.

ALCMENA: Un fiu din adulter, niciodată. Fiul ar muri, cît ar fi el de fiu al cerului.

MERCUR: Răbdarea zeilor are limite, Alcmena. Le disprețuiești curtenia. Cu atît mai rău pentru tine. La urma urmei, nici n-avem ce face cu consimțămîntul tău. Află, deci, că ieri...

(Eclise intră brusc.)

ECLISE: Stăpînă...

ALCMENA: Ce-i?

MERCUR: Amfitrion, pesemne?

ECLISE: Nu, stăpîne. Regina Leda sosește la palat. Poate c-ar trebui să n-o primesc?

ALCMENA: Leda?... Nu! Să rămînă!

MERCUR: Primește-o, Alcmena, îți poate da vreun sfat folositor. Iar eu plec, ca să-i raportez lui Iupiter convorbirea cu tine.

ALCMENA: Îi vei transmite răspunsul meu?

MERCUR: Ții să-ți vezi orașul năpădit de ciume, de incendii? Să-ți vezi soțul înfrînt și decăzut? Îi voi spune că-l aștepți.

ALCMENA: Vei spune o minciună.

MERCUR: Cu minciunile de dimineață își fac soțiile adevărurile de seară. Pe diseară, Alcmena.

(Dispare)

ALCMENA: Eclise, cum arată?

ECLISE: Rochia ei? De argint, cu tiv de lebădă, dar foarte discret.

ALCMENA: Vorbesc de fața ei... Aspră, semeață?

ECLISE: Nobilă și pașnică.

ALCMENA: Atunci, dă fuga, să intre repede. Mi-a venit o idee, o idee minunată! Leda mă poate salva.

(Eclise iese.)

SCENA A VI-A

LEDA, ALCMENA, apoi ECLISE

LEDA: Primești o vizită cam indiscretă, Alcmena.

ALCMENA: Dimpotrivă, foarte dorită, Leda.

LEDA: Asta e viitoarea cameră istorică?

ALCMENA: E camera mea.

LEDA: Și mare și munte, te pricepi!

ALCMENA: Și cer, mai ales...

LEDA: Cerul îi e, poate, mai indiferent... E pentru astă-seară?

ALCMENA: Se spune că astă-seară.

LEDA: Cum s-a petrecut? Înălțai rugăciuni lungi în toate zilele, ca să-ți povestești mîhnirile și dorurile?

ALCMENA: Nu, le înălțam ca să-mi povestesc mulțumirea și fericirea...

LEDA: E cel mai bun fel de a chema într-ajutor... L-ai văzut?

ALCMENA: Nu... El te trimite aici?

LEDA: Treceam prin Teba, am aflat veştile şi am venit să te văd.

ALCMENA: Nu cumva doreai să-l revezi?

LEDA: Nu l-am văzut niciodată!... Doar ştii amănuntele aventurii!

ALCMENA: Leda, e adevărat ceea ce spune legenda: era o lebădă adevărată?

LEDA: Pînă la un anumit punct, un fel de nor pasăre, de vijelie lebădă.

ALCMENA: Cu pene adevărate?

LEDA: Ca să-ţi spun drept, Alcmena, aş fi bucuroasă să nu mai ia această înfăţişare cu dumneata. Nu că aş fi geloasă, dar lasă-mi această originalitate. Mai sînt atîtea alte păsări, mult mai rare chiar!

ALCMENA: La fel de nobile ca lebedele, şi să aibă aerul mai distant, foarte puţine!

LEDA: Evident.

ALCMENA: Şi nu mi se pare de loc că ar fi mai proaste decît gîsca sau vulturul. Măcar cîntă.

LEDA: În adevăr, cîntă.

ALCMENA: Nimeni nu le aude, dar cîntă. Asta cînta? Vorbea?

LEDA: Un ciripit articulat, al cărui înţeles nu-l pricepeam, dar cu o sintaxă atît de pură, încît ghiceai verbele şi relativele păsărilor.

ALCMENA: E-adevărat că articulaţiile penelor îi trosnesc armonios?

LEDA: Foarte adevărat, ca la greieri, dar nu aşa metalic. Am atins cu degetele locul de unde începeau aripile: era o harpă de pene!

ALCMENA: Ţi se adusese la cunoştinţă alegerea lui?

LEDA: Era vara. Începînd de la solstiţiu, mari lebede treceau foarte sus printre astre. Eram chiar sub zodia lebedei, cum zice glumeţ soţul meu.

ALCMENA: Soțul dumitale face glume în legătură cu un asemenea subiect?

LEDA: Soțul meu nu crede în zei. El nu poate deci vedea în această aventură decît o închipuire sau prilej de jocuri de cuvinte. E un mare avantaj.

ALCMENA: Ai fost cumva bruscată, surprinsă?

LEDA: Atacată, atacată cu blîndețe. Mîngîiată deodată de altceva decît de șerpii prizonieri, care sînt degetele, decît de aripile tăiate, care sînt brațele; prinsă într-o mișcare ce nu mai era aceea a pămîntului, ci a astrelor, într-o clătinare veșnică: ce mai vorbă! o călătorie minunată. De altfel, ai să știi curînd mai mult ca mine.

ALCMENA: Și cum te-a părăsit?

LEDA: Eram lungită pe pat. S-a înălțat drept la zenitul meu. Mă înzestrase pentru cîteva clipe cu o presbiție supraumană, ca să-l pot urmări pînă la zenitul zenitului. Acolo l-am pierdut.

ALCMENA: Și, de-atunci, nimic din partea lui?

LEDA: Îți spun: favorurile lui, politețele preoților lui. Uneori, cîte o umbră de lebădă ce se lasă peste mine-n baie, și pe care n-o spală nici un săpun... Ramurile vreunui păr martor se înclină la trecerea mea. De altminteri, n-aș fi suportat o legătură nici chiar cu un zeu. O a doua vizită, da, poate. Dar el a nesocotit asemenea obligație de etichetă.

ALCMENA: E o chestie ce s-ar putea repara! Și, de-atunci, ești fericită?

LEDA: Fericită, nu! Dar, măcar, preafericită. Vei vedea că surpriza asta va da ființei dumitale, și pentru totdeauna, o destindere de care întreaga dumitale viață va profita.

ALCMENA: Viața mea nu e încordată, și, de altfel, nici nu-l voi vedea.

LEDA: Îl vei simți. Vei simți îmbrățișările soțului lipsite de dureroasa inconștiență, de fatalitatea care le răpește farmecul unui joc familial...

ALCMENA: Leda, crezi dumneata că Iupiter poate fi înduplecat, dumneata, care-l cunoști?

LEDA: Îl cunosc eu? L-am văzut numai ca pasăre!

ALCMENA: Dar, după faptele lui de pasăre, ce fel e firea lui de zeu?

LEDA: Mult șir în idei și puțină cunoaștere a femeilor, ascultă însă de cea mai mică indicație și e recunoscător pentru orice ajutor... De ce mă-ntrebi asta?

ALCMENA: Am hotărît să refuz favorurile lui Iupiter. Te implor! N-ai vrea să mă salvezi?

LEDA: Să te salvez de glorie?

ALCMENA: Mai întîi, că sînt nevrednică de asemenea glorie. Dumneata erai cea mai frumoasă dintre regine, dar și cea mai inteligentă. Care alta ar fi priceput sintaxa cîntecului de păsări? N-ai născocit dumneata și scrisul?

LEDA: E-atît de inutil cu zeii. Ei nu vor născoci nicicînd cititul...

ALCMENA: Dumneata cunoști și astronomia. Știi unde ți-e zenitul și nadirul. Eu le încurc. Îți ai locul în univers ca un astru. Știința îi dă trupului femeiesc un ferment și o densitate care îi înnebunesc și pe oameni, și pe zei. E de-ajuns să te vadă cineva, ca să-nțeleagă că ești mai puțin o femeie decît una dintre acele statui vii ale căror copii de marmură vor împodobi toate colțurile frumoase din lume.

LEDA: Iar dumneata, cum zic ei, ești numai frumusețe și tinerețe. Și unde vrei s-ajungi, draga mea?

ALCMENA: Mai bine mă omor decît să suport iubirea lui Iupiter. Eu îmi iubesc soțul.

LEDA: Întocmai, nu-l vei mai putea iubi decît pe el, după ce vei părăsi așternutul lui Iupiter. Nici un om și nici un zeu nu vor îndrăzni să te mai atingă.

ALCMENA: Aș fi osîndită să-mi iubesc soțul. Iubirea mea n-ar mai fi rodul liberei mele alegeri. El nu mi-ar ierta-o niciodată!

LEDA: Poate că tot ai începe-o mai tîrziu, și-atunci, mai bine-ncepe-o cu un zeu.

ALCMENA: Scapă-mă, Leda! Răzbună-te pe Iupiter, care nu te-a strîns decît o singură dată în brațe și a crezut că te consolează cu plecăciunile unui păr.

LEDA: Cum să te răzbuni pe-o biată lebădă albă?

ALCMENA: Cu o lebădă neagră. Am să-ți explic. Ia locul meu.

LEDA: Locul dumitale?

ALCMENA: Ușa de colo dă într-o cameră întunecoasă, în care totul e gata pentru odihnă. Pune-ți vălurile mele, dă-ți cu parfumul meu. Iupiter se va-nșela, și în avantajul lui. Sînt servicii care se fac între prietene.

LEDA: Da. Și deseori, fără să ni le spunem! Încîntătoare femeie!

ALCMENA: Pentru ce zîmbești?

LEDA: La urma urmei, Alcmena, poate c-ar trebui să te ascult! Cu cît te aud și te văd, cu-atît mă gîndesc că atîtor minunății omenești vizita destinului le-ar putea fi fatală, și cu atît șovăi să te atrag cu forța în cercul care le grupează, la sărbătorile anului solar, colo,

pe-acel promontoriu înalt, pe femeile iubite de Iupiter.

ALCMENA: Faimosul cerc unde se desfășoară orgii divine?

LEDA: Orgii divine? Dar e o calomnie! Orgii de idei generale, cel mult, dragă prietenă. Acolo sus sîntem doar între noi.

ALCMENA: Păi, atunci, ce faceți acolo? Nu pot ști și eu?

LEDA: Poate n-ai să mă înțelegi ușor, dragă prietenă. Limbajul abstract, din fericire, nu pare a fi specialitatea dumitale. Ai înțelege dumneata cuvinte ca arhetip, idei-forță, ombilic?

ALCMENA: Ombilic înțeleg. Înseamnă, cred, buric.

LEDA: M-ai înțelege oare dacă ți-aș povesti că, întinse pe stîncă sau pe iarba rară presărată cu narcise, iluminate de jerba conceptelor prime, noi înfățișăm ziua-ntreagă un fel de vitrină divină de supra-frumuseți, și că, în loc să concepem, de data asta simțim avînturile cosmosului modelîndu-se după noi, și latențele lumii luîndu-ne pe noi ca nucleu sau ca matrice? Înțelegi?

ALCMENA: Înțeleg că este un cerc foarte serios.

LEDA: Foarte special, în tot cazul! Și în care jumătate din farmecele dumitale, încîntătoare Alcmenă, ar fi fără obiect! Dumneata, atît de vioaie, de șăgalnică, atît de voluntar efemeră, cred că ai dreptate. Te-ai născut spre a fi nu una dintre ideile-mamă, ci cea mai grațioasă idee-fiică a omenirii.

ALCMENA: O, mulțumesc, Leda! Mă vei salva! Lumea se prăpădește să salveze efemerul!

LEDA: Doresc să te salvez, Alcmena. De acord. Dar aș vrea să știu și cu ce preț!

ALCMENA: Cu ce preț?

LEDA: Sub ce formă trebuie să vină Iupiter? S-ar cuveni să vie măcar sub o înfățișare care să-mi placă.

ALCMENA: A! asta nu știu.

LEDA: Poți s-o știi. Va lua forma care-ți obsedează dorințele și visele.

ALCMENA: Nu văd.

LEDA: Sper că nu-ți plac cumva șerpii. Eu nu-i pot suferi. N-ai mai putea conta pe mine... Sau măcar un șarpe frumos, acoperit cu inele.

ALCMENA: Nici un animal, nici un vegetal nu mă obsedează.

LEDA: Resping și mineralele. În sfîrșit, Alcmena, trebuie să ai și dumneata un punct sensibil.

ALCMENA: Eu n-am punct sensibil. Îmi iubesc soțul.

LEDA: Iată punctul sensibil! Nu mai încape îndoială! Prin el vei cădea învinsă. Nu l-ai iubit niciodată decît pe soțul dumitale?

ALCMENA: Ăsta e adevărul.

LEDA: Cum de nu ne-a trecut prin cap? Vicleșugul lui Iupiter va fi cel mai simplu vicleșug. Ceea ce iubește el la dumneata, o simt prea bine de cînd te cunosc, este umanitatea dumitale; ceea ce este interesant cu dumneata este să fii cunoscută omenește, în obiceiurile dumitale intime și în bucuriile dumitale. Și, ca să izbutească, nu există decît un vicleșug: să ia forma soțului dumitale. Lebăda dumitale va fi, fără nici o îndoială, un Amfitrion! Iupiter va aștepta prima lipsă a soțului, ca să pătrundă la dumneata și să te înșele.

ALCMENA: Mă sperii. Amfitrion lipsește.

LEDA: Lipsește din Teba?

ALCMENA: A plecat aseară la război.

LEDA: Și cînd se întoarce? O armată nu poate face un război cuviincios în mai puțin de două zile!

ALCMENA: Mă cam tem.

LEDA: Pînă diseară, Iupiter va intra pe ușile de-aici sub înfățișarea soțului, iar dumneata i te vei dărui fără nici o bănuială.

ALCMENA: Îl voi recunoaște.

LEDA: De data asta, un om va fi operă zeiască. Vei fi amăgită.

ALCMENA: Întocmai. Va fi un Amfitrion mai perfect, mai inteligent, mai nobil. Îl voi urî de la prima vedere.

LEDA: Era o lebădă uriașă, și eu nu l-am deosebit de mica lebădă din lacul meu...

(Intră Eclise.)

ECLISE: O veste, stăpînă, o veste neprevăzută!

LEDA: Sosește Amfitrion?

ECLISE: De unde știți? Da, prințul va sosi peste un minut la palat. De pe metereze, l-am văzut, în galopul calului, sărind peste șanțuri.

ALCMENA: Nici un călăreț nu le-a sărit vreodată!

ECLISE: O săritură i-a fost de-ajuns.

LEDA: E singur?

ECLISE: Singur. Dar simți în jurul lui un escadron nevăzut. Strălucește. Nu are aerul obosit cu care se înapoiază de obicei de la război. Soarele tînăr pălește pe lîngă el. E un bloc de lumină cu o umbră de om. Ce să fac, stăpînă? Iupiter e prin preajmă, și stăpînul se expune mîniei zeilor! Îmi pare că am auzit un bubuit de tunet în clipa cînd intra pe șoseaua rondului...

ALCMENA: Du-te, Eclise.

(Eclise iese.)

LEDA: Ești convinsă, acum? Iată-l pe Iupiter! Iată-l pe falsul Amfitrion!

ALCMENA: Prea bine, o va găsi aici pe falsa Alcmena. Din toată această tragedie de zei, o, scumpă Leda, te implor, hai să facem un mic divertisment pentru femei! Hai să ne răzbunăm!

LEDA: Cum e soțul dumitale? Ai portretul lui?

ALCMENA: Uite.

LEDA: Dar știi că nu e rău!... Are ochii minunați care îmi plac la nebunie, în care pupila e abia indicată, ca la statui. Aș fi adorat statuile, de-ar fi fost în stare să vorbească și să simtă. E brun? N-are păr creț, sper?

ALCMENA: Păr lins, Leda, ca pana corbului.

LEDA: Statură militară? Pielea aspră?

ALCMENA: O! nici pomeneală! Mulți mușchi, dar cît de supli!

LEDA: N-ai să-mi porți pică dacă-ți iau imaginea corpului pe care-l iubești?

ALCMENA: Îți jur!

LEDA: N-ai să-mi porți pică dacă-ți iau un zeu pe care nu-l iubești?

ALCMENA: Sosește. Scapă-mă!

LEDA: Acolo e camera?

ALCMENA: Da, acolo.

LEDA: Sper că nu sînt trepte de coborît în bezna asta? Nu pot suferi să fac un pas greșit.

ALCMENA: Doar pămînt drept și neted.

LEDA: Peretele de lîngă pat nu e îmbrăcat în marmură?

ALCMENA: Doar cu covoare scumpe. Nu vei șovăi în ultimul moment?

LEDA: Ți-am făgăduit. Sînt foarte conștiincioasă în prietenie. Uite-l. Distrează-te puțin cu el,

înainte de a mi-l trimite. Răzbună-te pe falsul Amfitrion de necazurile pe care ți le va face într-o zi cel adevărat.

SCENA A VII-A

ALCMENA, AMFITRION

VOCE DE SCLAV: Şi caii, stăpîne, ce să fac cu ei? Sînt frînți.

AMFITRION: Puțin îmi pasă de cai. Plec înapoi îndată.

ALCMENA: Puțin îi pasă de cai! Nu e Amfitrion.

(Amfitrion vine spre ea.)

AMFITRION: Eu sînt.

ALCMENA: Şi nu un altul, văd.

AMFITRION: Nu mă săruți, iubito?

ALCMENA: Un moment, dacă-mi dai voie. E-atîta lumină aici. Peste un minut, în camera de colo.

AMFITRION: Peste un minut! Numai gîndul la minutul ăsta m-a năpustit spre tine ca o săgeată.

ALCMENA: Şi te-a făcut să sari peste stînci şi peste ape, să călăreşti cerul! Nu, nu, hai mai întîi la soare, să te privesc! Nu ți-e teamă să-ți arăți nevestei fața? Ştii doar că-i cunoaşte pînă şi cele mai mici frumuseți, şi cele mai mici pete.

AMFITRION: Iat-o, scumpo, şi încă bine imitată.

ALCMENA: Bine imitată, într-adevăr. O nevastă obişnuită s-ar înşela. Nu lipseşte nimic. Cele două cute care îi servesc surîsului, scobitura

asta comică ce servește lacrimilor, și bătătorirea asta de la coțul tîmplelor, a nu știu cărei păsări, a vulturului lui Iupiter, de bună seamă?

AMFITRION: A unei gîște, iubito, e laba mea de gîscă. De obicei, o săruți.

ALCMENA: Toate astea sînt soțul meu! Mai lipsește doar zgîrietura pe care și-a făcut-o ieri. Curios bărbat care se întoarce de la război cu o zgaibă în minus!

AMFITRION: Aerul e cel mai bun leac pentru răni.

ALCMENA: Aerul din lupte, se știe prea bine! Ia să vedem și ochii. Hei, hei! dragă Amfitrion, aveai la plecare doi ochi mari, veseli și sinceri. De unde-ți vine gravitatea din ochiul drept, și în ochiul stîng lucirea asta fățarnică?

AMFITRION: Soții, între ei, nu trebuie să se privească prea în față, dacă vor să se ferească de unele descoperiri... Hai...

ALCMENA: O clipă... Plutesc niște nori în privirea ta, pe care pînă-acum nu i-am mai văzut... Nu știu ce ai astă-seară, dragul meu, dar, cînd mă uit la tine, simt o amețeală, simt cum mă năpădește un fel de știință a trecutului, de preștiință a viitorului... Ghicesc lumile depărtate, științele ascunse.

AMFITRION: Așa e totdeauna, înainte de a face dragoste, scumpo. Și eu, tot așa. O să treacă.

ALCMENA: La ce gîndește fruntea asta lată, mai lată ca una naturală?

AMFITRION: La frumoasa Alcmena, totdeauna egală cu ea.

ALCMENA: La ce gîndește chipul ăsta, ce crește sub ochii mei?

AMFITRION: Să-ți sărute buzele.

ALCMENA: De ce buzele? Niciodată nu-mi vorbeai de buze.

AMFITRION: Să-ţi muşc ceafa.

ALCMENA: Ai înnebunit? Pînă acum, niciodată n-ai avut îndrăzneala să le spui pe nume nici uneia dintre trăsăturile mele.

AMFITRION: Mi-am făcut astă-noapte o vină, şi acum ţi le voi numi pe toate. Ideea mi-a venit deodată, pe cînd făceam apelul armatei; şi toate vor trebui să-mi răspundă: pleoape, gît, ceafă şi dinţi. Buzele tale!

ALCMENA: Uite-mi mîna, deocamdată.

AMFITRION: Ce ai? Te-am înţepat? Nu era plăcut?

ALCMENA: Unde ai dormit astă-noapte?

AMFITRION: Prin mărăcini, şi ca pernă o legătură de nuiele, pe care la deşteptare le-am pus pe foc!... Trebuie să plec numaidecît, căci dăm bătălia chiar în zori... Hai!... Ce faci?

ALCMENA: Am şi eu dreptul să-ţi mîngîi părul. Nicicînd n-a lucit aşa şi nu a fost atît de uscat!

AMFITRION: Vîntul, cu siguranţă.

ALCMENA: Sclavul tău, vîntul. Şi ce craniu ai! Niciodată nu l-am văzut aşa mare!

AMFITRION: Inteligenţa, Alcmena...

ALCMENA: Fiica ta, inteligenţa...

AMFITRION: Şi astea sînt sprîncenele mele, dacă ţii să ştii, şi ăsta occiputul, şi asta vena mea jugulară... Scumpă Alcmena, de ce te-nfiori aşa, toată, cînd te-atingi de mine? Pari o logodnică, nu o soţie. Cine ţi-a dat faţă de soţul tău reţinerea asta nouă? Iată că, pentru mine, devii şi tu acum o necunoscută. Şi tot ce voi descoperi astăzi va fi nou pentru mine...

ALCMENA: Sînt sigură...

AMFITRION: Ai vrea poate un dar, n-ai vreo dorință de exprimat?
ALCMENA: Aș vrea ca, înainte să intri în camera asta, să-mi atingi părul cu buzele.
AMFITRION *(luînd-o în brațe și sărutînd-o pe gît)*: Iată!
ALCMENA: Ce faci? Sărută-mă de departe, pe păr, îți spun.
AMFITRION *(sărutînd-o pe obraz)*: Iată!
ALCMENA: N-ai cuvînt. Ce? sînt cheală pentru tine?
AMFITRION *(sărutînd-o pe buze)*: Iată!... Și-acum te iau pe sus...
ALCMENA: Un minut! Vino după un minut! Cînd te voi chema, iubitule!

(Intră în cameră. Amfitrion rămîne singur.)

AMFITRION: Ce soție-ncîntătoare! Ce frumoasă e viața, cînd se scurge așa, fără gelozie și fără primejdie! Ce frumoasă-i fericirea asta burgheză, pe care n-o atinge nici intriga, nici poftele străine. Cînd mă-ntorc la palat, fie dimineața-n zori, fie seara-n asfințit, nu regăsesc decît ceea ce am lăsat și surprind numai liniște... Pot veni, Alcmena?... Nu răspunde: o cunosc eu, înseamnă că e gata... Cîtă gingășie! prin tăcere îmi face semn, și ce tăcere! Cum mai răsună! cum mă cheamă! Da, da, iată-mă, scumpo...

(După ce a intrat în cameră, Alcmena revine pe furiș, îl urmărește cu un zîmbet, dă la o parte perdelele, se întoarce în mijlocul scenei.)

ALCMENA: Și iată, păcăleala e gata! E-n brațele ei. Să nu-mi mai vorbiți de răutatea lumii. Un simplu joc de fetiță îi vine de hac. Nu-mi mai

vorbiți de fatalitate, nu există decît din slăbiciunea oamenilor. Nici vicleșugurile oamenilor, nici dorințele zeilor nu-s mai tari ca voința și iubirea unei soții credincioase... Nu-i și părerea ta, ecou, tu, care mi-ai dat întotdeauna cele mai bune sfaturi?... Ce am de temut din partea zeilor și a oamenilor, eu, care sînt cinstită și de încredere. nimic, nu-i așa? nimic, nimic!

ECOUL: Totul! Totul!

ALCMENA: Ce spui?

ECOUL: Nimic! Nimic!

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Acelaş decor.

SCENA I

SOSIA, GORNISTUL, ECLISE, apoi DANSATOARELE

GORNISTUL: De ce e vorba, astă-seară, în proclamaţia ta?

SOSIA: Despre neveste.

GORNISTUL: Bravo! Despre primejdiile nevestelor?

SOSIA: Despre starea naturală de credinţă în care se află soţiile pe timp de război... În mod excepţional, proclamaţia riscă, de data asta, să fie adevărată: războiul a ţinut doar o zi.

GORNISTUL: Citeşte-o repede.

(Sună.)

SOSIA: „O, tebani, războiul, printre-atîtea avantaje..."

ECLISE: Tăcere!

SOSIA: Cum, tăcere? Doar războiul s-a sfîrşit, Eclise! Ai doi biruitori în faţa ta. Noi am venit cu un sfert de ceas înaintea armatei.

ECLISE: Tăcere, îţi spun. Ascultă!

SOSIA: Să-ţi ascult tăcerea, asta e o noutate.

ECLISE: Nu eu vorbesc astăzi, ci cerul. Un glas ceresc vesteşte tebanilor isprăvile unui erou necunoscut.

SOSIA: Necunoscut? Ale micului Hercule, vrei să spui? Ale fiului pe care Alcmena urmează să-l aibă astă-noapte de la Iupiter?

ECLISE: Știi și asta?

SOSIA: Ca toată armata. Întreabă-l și pe gornist.

GORNISTUL: Și te rog să crezi că toți se bucură. Soldați și ofițeri nu pot atribui decît acestui fericit eveniment biruința noastră fulgerătoare. Nici un mort, doamnă, și nici caii n-au fost răniți decît la piciorul stîng. Numai Amfitrion nu știa încă nimic, însă, mulțumită acestor glasuri cerești, o fi aflat și el acum.

ECLISE: Să fi auzit și Amfitrion glasurile din cîmpie?

GORNISTUL: Noi n-am pierdut nici un cuvînt. Mulțimea e masată la poalele palatului, și am ascultat și noi împreună cu ea. E destul de impresionant. A avut mai ales loc un mic meci între viitorul tău tînăr stăpîn și un monstru cu cap de taur, care ne-a ținut pe toți cu răsuflarea tăiată. Hercule a ieșit învingător, dar la puncte... Atenție, iată urmarea!

VOCEA CEREASCĂ: *O, tebani, abia a fost ucis minotaurul, că un balaur s-a postat la porțile orașului, un balaur cu treizeci de capete, ce se hrănesc cu carne de om, cu carnea voastră, afară de un singur cap care e ierbivor.*

MULȚIMEA: O! o! o!

VOCEA: *Dar Hercule, fiul pe care Alcmena îl va zămisli astă-noapte de la Iupiter, cu un arc cu treizeci de strune străpunge cele treizeci de capete.*

MULȚIMEA: A! a! a!

GORNISTUL: Mă-ntreb de ce-o fi tăiat și capul ierbivor.

SOSIA: Privește-o pe Alcmena în balcon. Nu pierde nici o vorbă. Ce iscusit e Iupiter! El știe cît

dorește regina noastră copii, i-l zugrăvește pe Hercule, ca să înceapă a-l iubi și să se lase convinsă.

ECLISE: Biata stăpînă! Se simte-nnăbușită de fiul ăsta uriaș din jurul ei. El o poartă pe ea ca pe-un copil.

GORNISTUL: În locul lui Iupiter, eu l-aș pune pe Hercule să vorbească el însuși. Emoția Alcmenei ar spori.

SOSIA: Taci! Vorbește vocea!

VOCEA: *De la tatăl meu Iupiter, voi avea pîntecul lucios și părul încrețit.*

MULȚIMEA: O! o! o!

ECLISE: Au avut și zeii ideea ta, gornistule.

GORNISTUL: Da, numai cu puțină întîrziere însă.

VOCEA: *De la mama mea Alcmena, duioasa și curata privire.*

ECLISE: Mama ta e colo, Hercule. O vezi?

VOCEA: *O văd, și o admir.*

MULȚIMEA: A! a! a!

SOSIA: Ce are stăpînă-ta de-nchide deodată fereastra? Să-i tai vorba unei voci cerești e cam tare! Și, pe urmă, Eclise, ce-nseamnă mutra asta de înmormîntare? Și pentru ce palatul ia înfățișarea asta posomorîtă, cînd ar trebui ca toate flamurile de sărbătoare să fîlfîie-n vînt? Se zvonește totuși în armată că stăpînă-ta a chemat-o pe Leda să-i ceară ultimele sfaturi și că a petrecut ziua distrîndu-se și rîzînd. Nu era adevărat?

ECLISE: Ba da. Leda a plecat însă abia de un ceas. Îndată după plecarea ei, vocile au vestit venirea lui Iupiter la apusul soarelui.

SOSIA: Au confirmat și preoții știrea?

ECLISE: Tocmai au plecat de-aici.

SOSIA: Atunci, Alcmena se pregătește?

ECLISE: Nu știu.

GORNISTUL: Doamnă, zvonuri destul de supărătoare umblă prin Teba despre stăpîna dumitale și despre dumneata. Se spune că, din cochetărie sau copilărie, Alcmena pretinde a nu aprecia favoarea lui Iupiter și că nu se gîndește nici mai mult, nici mai puțin decît să-l împiedice pe eliberator să vină pe lume.

SOSIA: Da, și că tu o ajuți la această pruncucidere.

ECLISE: Cum pot fi oare astfel învinovățită? Cu cîtă nerăbdare aștept eu copilul! Gîndește-te că el cu mine va începe luptele ce vor izbăvi pămîntul! Timp de zece ani, eu mă voi juca cu el de-a hidra și de-a minotaurul! Ce strigăte or fi scoțînd animalele-astea, ca să-l obișnuiesc cu ele?

SOSIA: Liniștește-te. Vorbește-ne de-Alcmena. Nu-i cuviincios din partea Tebei să ofere zeilor o iubită posomorîtă și morocănoasă! E-adevărat că umblă să găsească un mijloc de a-l face pe Iupiter să renunțe la planul lui?

ECLISE: Mi-e cam teamă.

SOSIA: Nu se gîndește oare că, dacă-l găsește, înseamnă pieirea Tebei, ciuma și răscoala în cetate, Amfitrion omorît cu pietre de mulțime? Femeile credincioase sînt toate la fel: nu se gîndesc decît la credința lor și niciodată la soți.

GORNISTUL: N-avea grijă, Sosia! N-o să-l găsească, iar Iupiter nu se va lăsa abătut de la hotărîrea lui, căci ceea ce-i caracterizează pe zei e încăpățînarea. Dacă s-ar pricepe și omul să împingă încăpățînarea pînă la capăt, ar fi și el zeu. Uită-te la savanți, ce taine zeiești smulg ei văzduhului și metalelor, numai pentru că sînt îndărătnici! Iupiter e îndărătnic. Va

cunoaşte el taina Alcmenei. De altfel, totul e gata pentru venirea lui. E fixată ca o eclipsă. Toţi copiii din Teba îşi ard degetele, înnegrind cioburi, ca să privească prin ele, fără să-i doară ochii, bolidul zeiesc.

SOSIA: I-ai înştiinţat pe muzicanţi, pe bucătari?

ECLISE: Am pregătit vin de Samos şi prăjituri.

SOSIA: Cum au oare doicile simţul adulterului, şi nu pe acela-al cununiei!? Tu nu pari să-ţi dai seama că e vorba nu de o întîlnire clandestină, ci de o nuntă, de-o adevărată nuntă! Şi adunarea, mulţimea, unde e? Iupiter ţine morţiş să aibă o mulţime în jurul fiecăreia dintre isprăvile lui amoroase. Pe cine mai speri să poţi chema la ora asta întîrziată?

ECLISE: Tocmai mă duceam în oraş să-i adun pe săraci, pe bolnavi, pe infirmi, pe oropsiţi. Stăpîna vrea ca ei să se îngrămădească în drumul lui Iupiter, să-l înduioşeze, să-l impresioneze.

SOSIA: Să-i adunăm, pentru sărbătorirea lui Iupiter, pe şchiopi şi pe cocoşaţi! Să-i arătăm cusururile lumii, pe care nu le cunoaşte, ar însemna să-l stîrnim împotriva noastră! N-ai s-o faci...

ECLISE: Sînt nevoită! Stăpîna mi-a poruncit.

SOSIA: Greşeşte. Iar gornistul are dreptate.

GORNISTUL: E un sacrilegiu să-i arate ziditorului nostru că n-a izbutit făcînd lumea. Bunăvoinţa pe care i-o arată vine din faptul că el o crede fără cusur. Dacă ne vede crăcănaţi şi ciungi, dacă află că suferim de gălbeneală şi de piatră la rinichi, se va înfuria pe noi. Mai ales că pretinde a ne fi făcut după chipul şi asemănarea lui: nimic mai urît decît oglinzile proaste!

ECLISE: El însuşi, prin glasul ceresc, i-a cerut pe nefericiţii din Teba.

GORNISTUL: O să-i aibă. Am auzit glasul, şi am avut eu grijă. E însă nevoie ca aceşti nefericiţi să-i inspire o înaltă idee despre nefericirea omenească. N-ai grijă, Sosia, totul va fi gata. Am adus tocmai o-ntreagă trupă specială de oloage.

ECLISE: Doar nu erau să urce oloagele pînă la palat!

GORNISTUL: Ba au urcat prea bine, şi-o să le vedeţi. Intraţi, drăguţelor, intraţi! Veniţi să-i arătaţi stăpînului zeilor bietele voastre picioruşe.

(Intră tinerele dansatoare.)

ECLISE: Păi, astea sînt dansatoare!

GORNISTUL: Ba sînt oloage. Cel puţin, aşa vor fi prezentate lui Iupiter. Ele reprezintă treapta cea mai de jos a ceea ce socoteşte el neputinţa oamenilor. Şi-am mai postat, în dosul tufişurilor, vreo douăsprezece cîntăreţe, care vor răcni o cantată, ca să facă pe mutele. Cu un supliment de cîţiva uriaşi ca pitici, vom avea un astfel de public de nefericiţi, încît Iupiter să nu roşească de-a fi creat lumea, şi va îndeplini orice dorinţă a stăpînei tale şi a tebanilor. Pe unde vine?

ECLISE: Cu spatele la soare, au spus preoţii. Vor fi astăzi, la apus, două dungi groase de foc.

GORNISTUL: Trebuie să vadă plin de strălucire chipul brutăreselor. Să le pui colo. Să facă pe leproasele.

O DANSATOARE: Dar noi, domnule filozof, ce avem de făcut?

SOSIA: Să dansaţi. Nu ştiţi să faceţi şi altceva, sper?

DANSATOAREA: Ce dans? Acela simbolic, cu marele șpagat?

SOSIA: Fără zel. Nu uitați că, pentru Iupiter, voi sînteți șchioape.

O DANSATOARE: A! E pentru Iupiter! Atunci, facem pasul de păstrăv, cu sacadări ce imită fulgerul. O să-l măgulească!

GORNISTUL: Nu vă faceți iluzii. Zeii văd dansatoarele de sus, și nu de jos. Asta explică de ce sînt mai puțin sensibili la dans decît oamenii. Iupiter preferă femeile în baie.

O DANSATOARE: Avem tocmai dansul zis al valurilor, pe planul supinal, cu bătaia coapselor.

GORNISTUL: Ia spune, Sosia, cine-i războinicul ce urcă dealul? Nu cumva e Amfitrion?

ECLISE: În adevăr, Amfitrion e. Cerule! tremur de frică.

SOSIA: Mie însă nu-mi pare rău. E un om cu judecată și cu respect față de zei. Ne va ajuta s-o convingem pe soție.

O DANSATOARE: Cum mai aleargă!

GORNISTUL: Îi înțeleg graba. Mulți soți țin să-și istovească nevasta ca să nu mai fie, în brațele zeului, decît un trup fără suflet... Duceți-vă, fetelor. Venim și noi să pregătim muzica. În sfîrșit, mulțumită amîndurora, ceremonia va fi vrednică de oaspe. Am sosit tocmai la vreme... Hai, Sosia, rostește-ți proclamația!

(Sună.)

SOSIA: „O, tebani, războiul, printre atîtea avantaje, acoperă trupul femeii cu o platoșă de oțel și fără încheieturi, prin care nici dorința și nici mîna nu se pot strecura..."

SCENA A II-A

AMFITRION, ECLISE

AMFITRION *(face semn lui Sosia și Gornistului să iasă)*: Stăpîna ta e-acolo, Eclise?
ECLISE: Da, stăpîne.
AMFITRION: E acolo-n cameră?
ECLISE: Da, stăpîne.
AMFITRION: O aștept...

(Vocea cerească răsună în timpul tăcerii.)

VOCEA CEREASCĂ: *Femeile. Fiul pe care Alcmena îl va zămisli astă-noapte de la Iupiter le știe pe toate necredincioase, rîvnind onoruri, măgulite de glorie.*
MULȚIMEA: A! a! a!
VOCEA: *El le ademenește, le istovește, le părăsește, îi face de ocară pe soții înșelați, și moare tot prin ele...*
MULȚIMEA: O! o! o!

SCENA A III-A

ALCMENA, AMFITRION

ALCMENA: Ce ne facem, Amfitrion?
AMFITRION: Ce ne facem, Alcmena?
ALCMENA: Nu-i totul pierdut, de vreme ce a permis ca tu să vii înaintea lui.
AMFITRION: La ce oră vine?
ALCMENA: Peste cîteva minute, la apusul soarelui. N-am curaj să mă uit în sus! Tu, care-i vezi pe vulturi înainte ca ei să te vadă, nu zărești nimic pe cer?

AMFITRION: Un astru prost agățat ce se leagănă.
ALCMENA: Înseamnă că trece el! Ai vreun plan?
AMFITRION: Am vocea mea, vorba mea, Alcmena! Îl voi convinge pe Iupiter! Îl voi convinge!
ALCMENA: Bietul de tine! Tu nu m-ai convins decît pe mine-n lumea asta, și nu cu vorbe. O conversație între Iupiter și tine e tocmai de ceea ce mă tem. Ai ieși deznădăjduit, dar m-ai dărui și lui Mercur.
AMFITRION: Atunci, Alcmena, sîntem pierduți!
ALCMENA: S-avem încredere în bunătatea lui... Pe locu-acesta, în care la ceremonii așteptăm oaspeții de vază, să-l așteptăm și pe el. Am impresia că el nu cunoștea iubirea noastră. Din vîrful Olimpului, să ne zărească-așa, unul lîngă altul, pe pragul casei noastre, și vederea perechii să înceapă-a șterge-n el imaginea femeii izolate... Ia-mă-n brațe! Strînge-mă! Sărută-mă în plină lumină, ca să vadă și el ce ființă unică alcătuiesc doi soți... Tot nimic, pe cer?
AMFITRION: Zodiacul se mișcă. I-o fi atins firul... Să-ți dau brațul?
ALCMENA: Nu, fără legături factice și banale! Lasă între noi dulcele interval, ușa de dragoste care copiilor, pisicilor și păsărilor le place s-o găsească între doi soți adevărați.

(Zarvă de mulțime și muzică.)

AMFITRION: Uite că preoții dau semnalul. Nu trebuie să fie departe... Ne spunem rămas bun în fața lui, sau acum, Alcmena? Trebuie să ne gîndim la toate!
VOCEA CEREASCĂ *(anunțînd)*: ***Rămas bun între Alcmena și Amfitrion!***
AMFITRION: Ai auzit?

ALCMENA: Am auzit.

VOCEA *(repetînd): Rămas bun între Alcmena și Amfitrion!*

AMFITRION: Nu ți-e frică?

ALCMENA: O, scumpule, uneori, cînd viața ia amploare, n-ai simțit în tine un glas necunoscut dînd parcă un titlu acelor clipe? În ziua primei noastre întîlniri, a primei noastre băi în mare, n-ai auzit răsunînd în tine: Logodna lui Amfitrion! Prima baie a Alcmenei!? Astăzi, neîndoios că apropierea zeilor a făcut văzduhul atît de sonor, încît răsună-n el titlul mut al acestei clipe... Să ne spunem adio!

AMFITRION: Ca să spun drept, Alcmena, nu sînt necăjit. Din clipa în care te-am cunoscut, port în mine acest rămas bun, nu ca o chemare ultimă, ci ca o declarație a unei dragoste speciale, ca o nouă mărturisire. Iată-mă, din întîmplare, silit să ți-l spun astăzi la capătul, poate, al vieții noastre și-acolo unde teoretic se cuvine. Dar aproape totdeauna, în toiul celor mai mari bucurii ale noastre și cînd nimic nu amenința unirea noastră, nevoia de a-ți spune adio mă cuprindea și-mi umplea inima cu mii de mîngîieri necunoscute.

ALCMENA: Mii de mîngîieri necunoscute? Cum adică?

AMFITRION: Simțeam că aveam un nou secret de spus acestui chip în care nu voi fi văzut o cută, acestor ochi în care nu voi fi văzut o lacrimă, acestor gene dintre care nici una nu va fi căzut — măcar ca să-mi permită a exprima o dorință, cum e obiceiul! Era un rămas bun.

ALCMENA: Nu mai înșira nimic, scumpule. Toate părțile corpului meu pe care tu nu le-ai numi ar suferi să plece, neglijate, înspre moarte.

AMFITRION: Crezi tu că-ntr-adevăr se pregătește moartea pentru noi?

ALCMENA: Nu! Iupiter nu ne va ucide. Ca să se răzbune pe refuzul nostru, ne va preschimba mai degrabă specia; ne va lipsi de orice gust și de orice bucurie comună, va face, din noi, două ființe deosebite, una dintre acele perechi vestite pentru iubirea lor, dar despărțite de noua lor rasă mai strașnic decît de ură: o privighetoare și un broscoi, o salcie și un pește... Mă opresc, ca să nu-i dau idei! Eu, care mănînc cu mai puțină plăcere, dacă tu te servești de lingură, iar eu de furculiță, atunci cînd tu vei respira prin branhii, iar eu prin frunze, atunci cînd tu vei vorbi printr-un croncănit, iar eu prin gînguriri, o, scumpule, ce gust va mai avea viața pentru mine?

AMFITRION: Te voi regăsi, voi sta tot lîngă tine. Prezența e unica rasă a celor ce se iubesc.

ALCMENA: Prezența mea? Curînd, poate, prezența mea va fi pentru tine cel mai mare chin. Poate ne vom regăsi în zori față-n față, în aceleași trupuri, al tău intact, iar al meu lipsit de acea virginitate față de zei, pe care trebuie s-o păstreze o soție sub toate sărutările soțului. Concepi tu viața alături de o soție ce nu va mai avea respect față de ea însăși, dezonorată chiar și de prea multă onoare, și stigmatizată de nemurire? Concepi tu ca, totdeauna, un al treilea nume să fie pe buzele noastre, care, neputînd fi rostit, ar da un gust de fiere și meselor și sărutărilor noastre? Eu nu. Ce privire vei mai avea tu pentru mine cînd va bubui tunetul, cînd lumea se va umple, prin fulgere, de aluzii la acela care m-a

pîngărit? Pînă și frumusețea lucrurilor create, create de el, va fi pentru noi prilej de-a ne rușina. Ah! mai bine preschimbarea în ființe primare, inferioare, dar pure! E în tine atîta loialitate, atîta bunăvoință de a-ți juca rolul de soț, încît te voi recunoaște cu siguranță printre toți peștii sau copacii, după felul conștiincios de a întîmpina vîntul, de a-ți mînca prada sau de a-ți dirija înotul.

AMFITRION: Capricornul s-a înălțat pe cer, Alcmena. Se apropie.

ALCMENA: Adio, Amfitrion. Mi-ar fi plăcut totuși să văd, împreună cu tine, cum vine bătrînețea, să-ți văd spinarea cum se încovoaie, să verific dacă e adevărat că soții bătrîni capătă același chip, să gust, alături de tine, plăcerea de a sta la gura sobei cu amintirile, să mor aproape asemenea ție. Dacă vrei, Amfitrion, hai să gustăm un minut din o astfel de bătrînețe! Să ne închipuim că avem înapoia noastră nu cele douăsprezece luni de căsnicie, ci foarte lungi ani. M-ai iubit, bătrîne soț?

AMFITRION: Toată viața!

ALCMENA: Nu ți s-a-ntîmplat să găsești înspre nunta de argint o ființă mai tînără decît mine, o fecioară de șaisprezece ani, sfioasă și totodată îndrăzneață, fascinată de vederea ta și de isprăvile tale, ușoară și fermecătoare, un monstru, mă rog?

AMFITRION: Tu ai fost întotdeauna mai tînără decît tinerețea.

ALCMENA: Dar cînd a venit vîrsta de cincizeci de ani, și eu eram nervoasă, rîzînd și plîngînd fără motiv, cînd te-am împins — numai cerul știe de ce — să vizitezi anumite femei rele, sub pretextul că dragostea noastră s-ar simți

mai vie, tu n-ai zis nimic, n-ai făcut nimic, nu m-ai ascultat, nu-i așa?

AMFITRION: Nu. Am vrut să fii mîndră de noi amîndoi cînd vom îmbătrîni.

ALCMENA: Și ai avut dreptate. De aceea, ce frumoasă bătrînețe! Moartea poate veni!

AMFITRION: Ce memorie precisă avem de timpul acesta depărtat! Dar dimineața de azi, Alcmena, cînd m-am înapoiat în zori de la război ca să te strîng în întuneric, ți-o amintești?

ALCMENA: În zori? În amurg, vrei să spui!

AMFITRION: Zorii sau amurgul, ce importanță mai are acum? La amiază, poate. Îmi amintesc că, în ziua aceea, calul meu a sărit șanțurile cele mai largi și că, dimineața, am fost biruitor. Dar ce ai, iubito, ești palidă!

ALCMENA: Te implor, Amfitrion. Spune-mi dacă ai venit în amurg, sau în zori.

AMFITRION: Păi, îți spun tot ce vrei, iubito... Nu vreau să te mîhnesc.

ALCMENA: Era noapte, așa-i?

AMFITRION: În camera noastră întunecoasă, noapte neagră... Ai dreptate! Moartea poate veni.

VOCEA CEREASCĂ: *Moartea poate veni.*

(Tunet. Iupiter apare escortat de Mercur.)

SCENA A IV-A

ALCMENA, IUPITER, MERCUR, AMFITRION

IUPITER: Moartea poate veni, ziceți voi? Uite că e numai Iupiter.

MERCUR: Ți-o prezint pe Alcmena, stăpîne, pe îndărătnica Alcmena.

IUPITER: Și ce caută bărbatul acesta lîngă ea?
MERCUR: E bărbatul ei, Amfitrion.
IUPITER: Amfitrion, învingătorul marii lupte de la Corint?
MERCUR: Anticipezi. Va cuceri Corintul abia peste cinci ani. Dar el este.
IUPITER: Cine l-a chemat aici? Ce caută?
AMFITRION: Stăpîne!...
MERCUR: Vine să-ți ofere singur soția, fără nici o îndoială. Nu l-ai văzut din înaltul cerului cum o pregătea, cum o săruta, cum îi dădea, cu fața-ntoarsă spre tine, imboldul și ațîțarea ce vor duce la deplină izbîndă noaptea voastră?... Mulțumesc, prințe.
AMFITRION: Mercur se-nșală, stăpîne.
IUPITER: A! Mercur se-nșală! Într-adevăr, nu pari convins de nevoia ca eu, astă-noapte, să mă întind lîngă soția ta și să-ți iau locul. Eu, însă, sînt.
AMFITRION: Eu, însă, stăpîne, nu!
MERCUR: Nu mai e vreme de discuții, Iupiter. Soarele apune.
IUPITER: Apusul lui îl privește numai pe el.
MERCUR: Dacă zeii se pornesc pe conversații și dispute individuale cu oamenii, s-a zis cu zilele frumoase!
AMFITRION: Vin s-o apăr pe Alcmena împotriva voastră, stăpîne, sau să mor.
IUPITER: Ascultă, Amfitrion. Sîntem între bărbați. Îmi cunoști puterea. Știi prea bine că pot intra invizibil în așternutul tău, și chiar în prezența ta. Numai cu ierburile din parcul ăsta pot prepara băuturi care pe soția ta o vor face îndrăgostită de mine, iar ție îți vor da dorința de a mă avea ca rival norocos. Conflictul acesta este deci nu un conflict de fond,

ci, din păcate, un conflict de formă, ca toate acelea ce provoacă schisme și religii noi! Nu e vorba să știm dac-o voi avea pe Alcmena, ci cum! Pentru o scurtă noapte — simplă formalitate — vrei să intri în conflict cu zeii?

AMFITRION: N-o pot preda pe Alcmena, prefer cealaltă formalitate: moartea.

IUPITER: Trebuie să înțelegi bunăvoința mea. Mie nu mi-e dragă numai Alcmena, căci atunci mi-aș fi luat măsuri ca să-i fiu amant fără a te mai consulta. Mie mi-e dragă, însă, perechea voastră. Mi-s dragi, aflate la începutul erelor omenești, aceste două trupuri falnice, sculptate la un capăt al omenirii ca niște prore. Vin să iau loc între voi ca prieten.

AMFITRION: Vă și aflați, și încă venerat. Refuz.

IUPITER: Cu-atît mai rău pentru tine! Nu mai întîrzia serbarea, Mercur. Cheamă orașul întreg. De vreme ce ne silește, fă să răsune adevărul, cel al nopții de ieri și cel al nopții de azi. Avem mijloace zeiești de a convinge perechea aceasta.

AMFITRION: Minunile nu-l conving pe un general.

IUPITER: E ultimul tău cuvînt? Ții să pornești lupta cu mine?

AMFITRION: Dacă trebuie, da.

IUPITER: Cred că ești un general destul de deștept ca să nu te încumeți a face asta decît cu arme egale. E abecedarul tacticii.

AMFITRION: Posed asemenea arme.

IUPITER: Ce arme?

AMFITRION: O am pe Alcmena.

IUPITER: Prea bine. Să nu mai pierdem vremea. Îți aștept neșovăitor armele. Te rog chiar să mă lași cu ele. Vino-aici, Alcmena. Voi doi pieriți!

SCENA A V-A

ALCMENA, IUPITER.

ALCMENA: În fine, singuri!

IUPITER: Nu-ți închipui cît de bine ai spus! Sîntem, deci, în ora cînd vei fi a mea.

ALCMENA: Atunci, în ultima mea oră!

IUPITER: Încetează cu șantajul ăsta... E nedemn de amîndoi... Da, iată-ne, în adevăr, pentru prima oară față-n față, eu cunoscîndu-ți cinstea, și tu cunoscîndu-mi dorința... În fine, singuri!...

ALCMENA: Ești deseori singur în felul acesta, de-ar fi să-ți credem legenda!

IUPITER: Rareori atît de îndrăgostit, Alcmena. Și niciodată pînă acum, atît de slab. De la nici o femeie n-aș fi îndurat un asemenea dispreț.

ALCMENA: Există și în limba zeilor cuvîntul îndrăgostit? Eu credeam că numai regulamentul suprem al lumii îi împingea cîteodată să muște din obrazul frumoaselor muritoare.

IUPITER: Regulament este un cuvînt cam umflat. Să zicem fatalitatea.

ALCMENA: Și fatalitatea abătută asupra unei femei atît de puțin fatală ca Alcmena nu-ți taie pofta? Să torni negru peste blond.

IUPITER: Îi dai fatalității, pentru întîia oară, o culoare improvizată, care mă încîntă. Parc-ai fi un tipar în mîinile ei.

ALCMENA: Și o jucărie în ale tale. O, Iupiter, îți plac eu într-adevăr?

IUPITER: Dacă cuvîntul a plăcea nu vine numai din cuvîntul plăcere, ci și din cuvîntul că-

prioară speriată, din cuvîntul migdală în floare, atunci, Alcmena, îmi placi.

ALCMENA: E singura mea șansă. Dacă ți-aș displăcea cît de cît, n-ai șovăi să mă iubești cu forța ca să te răzbuni.

IUPITER: Dar eu, îți plac?

ALCMENA: Te mai îndoiești? Aș mai avea oare pînă-ntr-atîta sentimentul că îmi înșel soțul cu un zeu ce mi-ar inspira dezgust? Pentru trupul meu ar fi, desigur, o catastrofă, dar cinstei mele i-aș rămîne credincioasă.

IUPITER: Prin urmare, mă sacrifici pentru că mă iubești? Îmi reziști pentru că ești a mea?

ALCMENA: Așa-i iubirea.

IUPITER: Silești astă-seară Olimpul să vorbească un limbaj tare prețios.

ALCMENA: N-o să-i prindă rău. Pare-se că un cuvînt din limba voastră, un singur cuvînt, dar cît de brutal! ar nimici lumea.

IUPITER: Zău că Teba nu riscă nimic astăzi.

ALCMENA: Și de ce Alcmena să riște mai mult? De ce să mă chinuiești, să sfărîmi o pereche desăvîrșită, să guști o plăcere de o clipă și să lași în urmă ruine?

IUPITER: Așa-i iubirea...

ALCMENA: Și de ți-aș oferi ceva mai bun decît iubirea? Iubire poți gusta și cu altele. Dar, între noi, mi-ar plăcea o legătură mai dulce încă, și mai puternică: eu singură, dintre toate femeile, ți-o pot oferi. Și ți-o ofer.

IUPITER: Și-anume?

ALCMENA: Prietenia.

IUPITER: Prietenie? Ce cuvînt e ăsta? Explică-te. Pentru prima oară îl aud.

ALCMENA: Zău? O! atunci sînt încîntată! Nu mai șovăi! Îți ofer prietenia mea. O vei avea virgină...

IUPITER: Ce înțelegi prin asta? E un cuvînt obișnuit pe pămînt?

ALCMENA: Cuvîntul e obișnuit.

IUPITER: Prietenie... E-adevărat că sus, unde stăm noi, anumite obiceiuri ale oamenilor ne scapă încă... Te ascult... Cînd niște ființe se ascund, ca noi acuma, dar ca să scoată bani de aur din niște haine-n zdrențe, să-i numere, să-i sărute, asta e prietenia?

ALCMENA: Nu, asta e zgîrcenia.

IUPITER: Aceia care se dezbracă în pielea goală, cînd e lună plină, cu ochii țintă la ea, trecîndu-și mîinile pe trup și săpunindu-se cu strălucirea ei, ăștia sînt prietenii?

ALCMENA: Nu, ăștia sînt lunaticii.

IUPITER: Vorbește lămurit! Și-aceia care, în loc să iubească o femeie pentru ea însăși, se concentrează asupra unei mănuși, a unui pantof de-al ei, le fură și tocesc cu sărutări pielea lor de vită sau de căprior, tot prieteni sînt?

ALCMENA: Nu, ăștia-s sadicii.

IUPITER: Atunci, descrie-mi și mie prietenia asta. E o pasiune?

ALCMENA: Nebunească.

IUPITER: Cum o simți?

ALCMENA: Cum o simți? Cu toate simțurile, afară de unul.

IUPITER: I-l vom reda, printr-un miracol. Și ce urmărește?

ALCMENA: Să unească făpturile cele mai neasemănătoare și să le facă egale.

IUPITER: Cred că acuma înțeleg! Uneori, din observatorul nostru, vedem și noi ființe izolîndu-se în grupuri de cîte doi, fără să pricepem de ce, căci nimic nu pare a-i uni: un ministru care, în fiecare zi, îl vizitează pe un grădinar,

un leu în cușcă cerînd un cățel, un marinar și un profesor, un linx și un mistreț. Și par într-adevăr a fi egali, și merg înainte, unul lîngă altul, înspre necazurile zilnice și înspre moarte. Ajungem să credem că ființele-astea sînt legate prin vreo compoziție secretă a corpului lor.

ALCMENA: Se prea poate. În orice caz, e prietenia.

IUPITER: Văd și-acuma linxul. Țopăia în jurul dragului său mistreț. Apoi, dintr-un măslin, în care se-ascundea, cînd trecea mistreciorul grohăind pe la rădăcină, își dădea drumul și-i cădea, cît putea mai catifelat, în spinare.

ALCMENA: Da, lincșii sînt niște prieteni minunați.

IUPITER: Iar ministrul se plimba domol pe cîte o alee cu grădinarul. Îi vorbea de-altoiuri și de melci; și grădinarul, de interpelări sau de impozite. Apoi, după ce fiecare își spusese ce-avea de spus, se opreau la capătul aleii, brazdă a prieteniei trasă pînă la capăt, și se priveau o clipă în față, clipind drăgăstos din ochi și mîngîindu-și barba.

ALCMENA: Tot prieteni, și aceștia.

IUPITER: Și ce vom face noi, dacă-ți voi fi prieten?

ALCMENA: Mai întîi, mă voi gîndi la tine, în loc să cred în tine... Și gîndul acesta va fi voit, venit din inimă, altceva decît credința-n tine, obicei venit de la străbuni... Rugămințile mele nu vor mai fi rugăciuni, ci vorbe prietenești, iar gesturile rituale vor fi semne ce se fac între prieteni.

IUPITER: Și asta nu ți-ar răpi prea multă vreme?

ALCMENA: O! nu. Prietenia cu zeul zeilor, cu acela care poate tot, să nimicească, dar să și creeze tot, este chiar minimul prieteniei pentru o femeie. De aceea, femeile nici nu au prieteni.

IUPITER: Şi eu ce voi face?

ALCMENA: În zilele în care tovărăşia oamenilor m-ar dezgusta peste măsură, te-aş vedea apărînd tăcut; te-ai aşeza, foarte calm, pe colţul divanului, fără să mîngîi nervos gheara sau coada pieilor de leopard, căci atunci ar fi iubire — şi deodată ai dispărea... Vei fi fost acolo! Înţelegi?

IUPITER: Cred că-nţeleg. Ia pune-mi întrebări. Spune-mi cazurile în care mă chemai în ajutor, şi eu voi încerca să răspund ce trebuie să facă un bun prieten.

ALCMENA: Straşnică idee! Eşti gata?

IUPITER: Sînt!

ALCMENA: Un soţ absent?

IUPITER: Eu desprind o cometă, să-l călăuzească. Îţi dau o dublă vedere care să-ţi permită a-l vedea de la distanţă, şi, ca să ajungă pînă la el, un dublu grai.

ALCMENA: Asta-i tot?

IUPITER: O, iartă-mă! Îl fac să fie prezent.

ALCMENA: În caz de vizită a unor prietene sau rude plicticoase?

IUPITER: Eu dezlănţui asupra vizitatoarelor o ciumă ce le scoate ochii din orbite. Le trimit o boală care să le roadă ficatul, şi în creier o colică. Tavanul se prăbuşeşte, iar parchetul se cască... Nu-i bine?

ALCMENA: E prea mult, sau prea puţin!

IUPITER: O, iartă-mă înc-o dată, le fac să fie absente...

ALCMENA: În caz de copil bolnav?

IUPITER: Universul nu mai e decît tristeţe. Florile sînt fără mireasmă. Animalele ţin capul plecat!

ALCMENA: Şi nu l-ai vindeca?

IUPITER: Ba da, neapărat! Ce prost sînt!

ALCMENA: Tocmai asta uită zeii totdeauna. Le e milă de bolnavi, îi detestă pe răi, uită numai să vindece sau să pedepsească. Dar, în fond, ai înțeles. Răspunsurile sînt mulțumitoare.

IUPITER: Scumpă Alcmena.

ALCMENA: Nu zîmbi așa, Iupiter, nu fi crud! N-ai cedat oare niciodată în fața vreuneia dintre făpturile create?

IUPITER: N-am avut niciodată asemenea prilej.

ALCMENA: Îl ai acum. Îl vei lăsa oare să-ți scape?

IUPITER: Ridică-te, Alcmena. E vremea să-ți primești răsplata. De azi-dimineață, îți admir curajul și îndărătnicia, cît de cinstit îți urzești vicleșugurile și cît de sinceră ești în minciuni. M-ai înduioșat și, dacă găsești un mijloc să-ți justifice refuzul, față de tebani, nu-ți impun în noaptea asta prezența mea.

ALCMENA: De ce să le vorbim despre asta tebanilor? Chiar dacă lumea-ntreagă ar crede că ți-am fost amantă, îți închipui desigur că accept și că și Amfitrion va accepta. Ne vor pizmui unii, dar ne va fi plăcut să suferim pentru tine.

IUPITER: Vino în brațele mele, Alcmena, și spune-mi adio.

ALCMENA: În brațele unui prieten, o, Iupiter, alerg.

VOCEA CEREASCĂ: *Alcmena-și ia rămas bun de la iubitul ei Iupiter.*

ALCMENA: Ai auzit?

IUPITER: Am auzit.

ALCMENA: Iubitul meu Iupiter?

IUPITER: Iubit înseamnă și prieten; o voce cerească poate întrebuința stilul nobil.

ALCMENA: Mi-e teamă, Iupiter. Atîtea lucruri sînt tulburate deodată în mine, numai prin vorba asta!

IUPITER: Liniştește-te!

VOCEA CEREASCĂ: *Iupiter își ia rămas bun de la iubita-i Alcmena.*

IUPITER: Trebuie să fie vreo glumă de-a lui Mercur. Mă duc să pun ordine. Dar ce ai, Alcmena? Ce-i paloarea asta? Să-ți mai spun o dată că primesc prietenia?

ALCMENA: Fără rezerve?

IUPITER: Fără rezerve.

ALCMENA: Prea repede o primești! Arăți o vie satisfacție acceptînd-o!

IUPITER: Pentru că și sînt satisfăcut.

ALCMENA: Ești satisfăcut că n-ai fost amantul meu?

IUPITER: Nu asta vreau să spun...

ALCMENA: Nici eu nu gîndesc asta, Iupiter. Și pentru că ești acuma prietenul meu, vorbește sincer: ești sigur că n-ai fost vreodată amantul meu?

IUPITER: De ce întrebarea asta?

ALCMENA: Ai glumit adineaori cu Amfitrion. N-a fost o luptă între iubirea lui și dorința ta... Renunțaseși dinainte la mine... Din cîte îi cunosc eu pe oameni, aș fi împinsă a crede că ai făcut-o, pentru că îți și aflaseși satisfacția.

IUPITER: Că mi-o și aflasem? Ce înțelegi prin asta?

ALCMENA: Ești sigur că n-ai intrat vreodată în visele mele, că n-ai luat niciodată înfățișarea lui Amfitrion?

IUPITER: Absolut sigur.

ALCMENA: Poate că și asta ți-a scăpat. Nici nu-i de mirare, cu atîtea aventuri...

IUPITER: Alcmena!

ALCMENA: Atunci, toate astea nu dovedesc o prea mare iubire din partea ta. Negreșit, n-aș mai fi făcut-o a doua oară, dar să dormi o dată lîngă

Iupiter ar fi fost o amintire frumoasă pentru o mică burgheză! Hei! ce să-i faci!

IUPITER: Scumpă Alcmena, îmi întinzi o cursă!

ALCMENA: O cursă? Ți-e teamă, va să zică, să nu cazi în ea?

IUPITER: Citesc în tine, Alcmena, îți văd durerea, planurile. Văd că ai fost hotărîtă să te omori dacă aş fi fost amantul tău. Nu am fost.

ALCMENA: Ia-mă în brațe.

IUPITER: Bucuros, Alcmena dragă. Te simţi bine?

ALCMENA: Da.

IUPITER: Da, cine?

ALCMENA: Da, Iupiter dragă... Vezi, ţi se pare foarte firesc să-ţi spun Iupiter dragă!

IUPITER: Ai şi spus-o atît de firesc.

ALCMENA: Tocmai, de ce am spus-o oare de la mine? Asta mă neliniştește. Şi plăcerea, încrederea ce o simte pentru tine trupul meu, de unde vine? Mă simt în voie cu tine, ca și cînd voia mi-ar veni de la tine.

IUPITER: Păi da, ne înţelegem foarte bine.

ALCMENA: Nu, ne înțelegem rău. În multe privințe, începînd cu facerea lumii, de altfel, şi continuînd cu hainele tale, nu sînt de loc de acord cu ideile tale. Dar trupurile noastre se înțeleg. Trupurile noastre sînt încă atrase, ca magnetul, unul înspre altul, ca acelea ale gimnaştilor după exercițiul făcut. Cînd are loc exercițiul nostru? Mărturiseşte!

IUPITER: Niciodată, îți spun.

ALCMENA: Atunci, de unde-mi vine tulburarea?

IUPITER: Pentru că, fără voia mea, în brațele tale îmi vine să iau înfăţişarea lui Amfitrion. Sau poate că începi să mă iubeşti?

ALCMENA: Nu, este contrariul unui început. N-ai intrat tu, arzător, în patul meu după incendiul Tebei?

IUPITER: Nici ud leoarcă, în seara cînd bărbatul tău pescuia un copil...

ALCMENA: Vezi, știai!

IUPITER: Păi, nu știu eu tot din ceea ce te privește? Din păcate, nu, era soțul tău. Ce păr moale!

ALCMENA: Am impresia că nu e întîia oară că-mi potrivești șuvița de păr ori că te apleci spre mine așa... Cînd? în zori, sau în amurg, ai venit și m-ai luat?

IUPITER: Tu știi prea bine: în zori. Crezi cumva că vicleșugul cu Leda mi-a scăpat? Am acceptat-o pe Leda ca să-ți fac plăcere.

ALCMENA: Iartă-mă, Iupiter. O, stăpîne-al zeilor, poți dărui uitarea?

IUPITER: Pot dărui uitarea ca opiul, să iau auzul ca valeriana. Zeii întregi din cer au aproape aceeași putere ca și zeii răspîndiți prin natură. Ce vrei oare să uiți?

ALCMENA: Ziua asta. Vreau neapărat să cred că totul s-a desfășurat corect și cinstit din partea tuturor, dar plutește peste ea ceva suspect ce mă apasă. Tot trupul se bucură de ziua asta în care te-am cunoscut și tot sufletu-mi se simte neîmpăcat. Nu s-ar cădea oare să simt tocmai contrariul? Dăruiește soțului meu și mie puterea de-a uita ziua asta, afară de prietenia ta!

IUPITER: Facă-se voia ta! Întoarce-te în brațele mele cît mai drăgăstos cu putință, de data asta.

ALCMENA: Fie, de vreme ce voi uita tot.

IUPITER: Ba, e chiar necesar, căci numai printr-o sărutare pot dărui uitarea.

ALCMENA: Şi tot pe buze îl vei săruta şi pe Amfitrion?

IUPITER: El nu ţine la asta. Voi face-aşa ca sărutarea să servească pentru amîndoi... De vreme ce vei uita tot, Alcmena, nu vrei să-ţi arăt viitorul?

ALCMENA: Ferească-mă Domnul!

IUPITER: Va fi fericit, crede-mă.

ALCMENA: Ştiu eu ce-nseamnă un viitor fericit. Soţul meu iubit va trăi şi va muri. Fiul meu iubit se va naşte, va trăi şi va muri. Eu voi trăi şi voi muri.

IUPITER: De ce nu vrei să fii nemuritoare?

ALCMENA: Nu pot suferi aventurile; iar nemurirea e o aventură.

IUPITER: Alcmena, dragă prietenă, vreau să te-mpărtăşeşti, măcar o clipă, din viaţa noastră de zei. De vreme ce vei uita tot, nu vrei ca, într-un fulger, să vezi ce-i lumea şi s-o înţelegi?

ALCMENA: Nu, Iupiter, nu sînt curioasă.

IUPITER: Nu vrei să vezi ce gol, ce şir de goluri, ce infinit de goluri este infinitul? Dacă ţi-e teamă să nu te sperii de limbii cei lăptoşi, voi face să-ncolţească, în colţul lor, floarea ta preferată, trandafirul sau begonia, pentru ca infinitul să poarte o secundă stema ta.

ALCMENA: Nu.

IUPITER: Ah! nu-mi lăsaţi astăzi, tu şi soţul tău, toată divinitatea fără întrebuinţare! Pentru ultima dată, te întreb, scumpă îndărătnică! Nu vrei să ştii, de vreme ce vei uita totul, din ce năluciri e zidită fericirea voastră, din ce amăgiri cinstea voastră?

ALCMENA: Nu.

IUPITER: Nici ceea ce sînt eu, cu-adevărat, pentru tine, Alcmena?

ALCMENA: Nu, prea tîrziu!

IUPITER: Atunci, uită tot, afară de sărutarea asta!

(O sărută.)

ALCMENA *(revenindu-și)*: Ce sărutare?

IUPITER: O! nu-mi mai spune povești și despre sărutare! Am avut grijă s-o așez dincoace de uitare.

SCENA A VI-A

ALCMENA, IUPITER, MERCUR, apoi AMFITRION

MERCUR: Teba-ntreagă e la poalele palatului, Iupiter, și dorește să te arăți la brațul Alcmenei.

ALCMENA: Vino în balcon, stăpîne, vom fi văzuți de toți, și toți vor fi mulțumiți.

MERCUR: Cer cîteva cuvinte de la tine, Iupiter. Nu șovăi să le vorbești foarte tare. S-au așezat într-o parte, pentru ca să nu-i doară timpanul.

IUPITER *(foarte tare)*: În fine, te întîlnesc... scumpă Alcmena!

ALCMENA *(foarte încet)*: Da, va trebui să ne despărțim, scumpe Iupiter.

IUPITER: Începe noaptea noastră, roditoare pentru lume.

ALCMENA: Sfîrșește ziua noastră, ziua în care începeam să iubesc...

IUPITER: În fața acestor măreți și falnici tebani...

ALCMENA: Niște inși jalnici, care-mi aclamă ceea ce cred a fi adulterul și mi-ar ocărî cinstea...

IUPITER: Te sărut, de bună venire, pentru întîia oară.

ALCMENA: Şi eu pentru a treia, ca un rămas bun de veci.

(Defilează amîndoi prin fața balustradei, apoi Alcmena îl conduce pe Iupiter pînă la uşa cea mică.)

IUPITER: Şi acum?

ALCMENA: Şi acum, cînd legenda e pusă la punct, cum se cuvine zeilor, să punem la punct, pe sub ea, şi istoria, prin compromisuri, cum se cuvine oamenilor... Nimeni nu ne mai vede... Să ne sustragem legilor fatale... Eşti aici, Amfitrion?

(Amfitrion deschide uşa cea mică.)

AMFITRION: Aicea sînt, Alcmena.

ALCMENA: Mulţumeşte-i lui Iupiter, iubitule. Ţine să mă predea el însuşi în mîinile tale intactă.

AMFITRION: Numai zeii au astfel de atenţii.

ALCMENA: Voia să ne încerce, iubitule! Ne cere numai să avem un fiu.

AMFITRION: Îl vom avea peste nouă luni, stăpîne. Jur!

ALCMENA: Şi vă promitem să-l numim Hercule, pentru că vă place numele-ăsta. Va fi un băieţel blînd şi cuminte.

IUPITER: Da, parcă-l văd! Adio, deci, Alcmena, fii fericită! Iar tu, Mercur, stăpîn al plăcerilor, pînă nu plecăm de pe aceste meleaguri, ca o dovadă a prieteniei noastre, dă-le răsplata cuvenită celor doi soţi ce se regăsesc.

MERCUR: Doi soţi ce se regăsesc? Sarcina mea e simplă! Pentru a asista la desfătarea lor, îi convoc pe toţi zeii, şi pe tine, Leda, care mai ai

de învăţat, şi pe voi, oameni buni, care aţi fost în această zi personalul subaltern şi al iubirii şi al războiului, scutier, războinic şi gornist! Deschideţi ochii mari, iar în jurul patului lor, ca să le înnăbuşe strigătele, răsune cînturi, muzică şi fulgere!

(Toate persoanele invocate de Mercur umplu scena.)

ALCMENA: O, Iupiter, fii bun şi-opreşte-l! E vorba de Alcmena.

IUPITER: Iar de Alcmena! Numai de Alcmena va fi vorba azi! Atuncea, negreşit, Mercur se-nşală! Atunci, e aparteul aparteurilor, tăcerea tăcerilor. Atunci, hai să dispărem şi noi, zei şi personaje secundare, înspre zeniturile şi beciurile noastre. Voi toţi, spectatori, retrageţi-vă fără un cuvînt, afectînd cea mai deplină nepăsare! O ultimă dată, Alcmena şi soţul ei să apară singuri într-un cerc de lumină, în care braţul meu nu va mai figura decît ca un braţ idicator care să le dea direcţia fericirii. Iar peste perechea aceasta, pe care adulterul nu a atins-o şi n-o va atinge niciodată, căreia niciodată nu-i va fi cunoscută savoarea sărutării nelegitime, pentru a închide în catifea luminişul acesta de fidelitate, voi, de colo de sus, perdele ale nopţii care vă stăpîniţi de o oră, cădeţi, în fine!

C O R T I N A

RĂZBOI CU TROIA NU SE FACE

PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE

PERSONAJELE

ANDROMACA
ELENA
HECUBA
CASANDRA
PACEA
IRIS
SLUJNICE
TROIENI
MICA POLIXENA
HECTOR
ULISE
DEMOCOS
PRIAM
PARIS
OIAX
GABIERUL
GEOMETRUL
ABNEOS
TROILUS
OLPIDES
MOȘNEGI
MESAGERI

ACTUL ÎNTÎI

Terasa unui meterez, dominat de o altă terasă
și dominînd alte terase.

SCENA I

ANDROMACA, CASANDRA

ANDROMACA: Război cu Troia nu se face, Casandra!

CASANDRA: Punem prinsoare, Andromaca?

ANDROMACA: Trimisul grecilor are dreptate. O să-l primim bine. O să i-o înfășurăm frumușel pe Elena și-o să i-o dăm îndărăt.

CASANDRA: O să-l primim mojicește. N-o să i-o dăm pe Elena. Și război cu Troia se va face.

ANDROMACA: Da, dacă Hector n-ar fi aici!... Dar sosește, Casandra, sosește! Îi și auzi trîmbițele... În momentul ăsta intră în cetate, biruitor... Cred că și el are un cuvînt de spus. Cînd a plecat, acum trei luni, mi-a jurat că acela era ultimul război.

CASANDRA: Și chiar ultimul era. Acum îl așteaptă următorul.

ANDROMACA: Nu te-ai săturat să nu vezi nimic și să tot prevezi doar lucruri îngrozitoare?

CASANDRA: Eu nu văd nimic, Andromaca. Nu prevăd nimic. Țin însă seama de două prostii, aceea a oamenilor și aceea a elementelor.

ANDROMACA: De ce s-ar face război? Paris nu mai ține la Elena, și Elena nu mai ține la Paris.

CASANDRA: Parcă de ci e vorba!
ANDROMACA: Atunci, de cine e vorba?
CASANDRA: Paris nu mai ține la Elena! Elena nu mai ține la Paris! Ai văzut tu destinul interesîndu-se de fraze negative?
ANDROMACA: Eu nu știu ce e destinul.
CASANDRA: Să-ți spun eu. E pur și simplu forma accelerată a timpului. E groaznic.
ANDROMACA: Eu nu înțeleg abstracțiile.
CASANDRA: Mă rog. Să recurgem atunci la metafore. Închipuie-ți un tigru. Pe-asta o-nțelegi? E metafora pentru fete. Un tigru care doarme!
ANDROMACA: Lasă-l să doarmă.
CASANDRA: Nu cer nici eu mai mult. Dar tocmai afirmațiile îl trezesc din somn. De cîtva timp, Troia vuiește.
ANDROMACA: Vuiește de ce?
CASANDRA: De frazele-astea care afirmă că lumea și conducerea lumii aparțin oamenilor în general, și troienilor sau troienelor în special...
ANDROMACA: Nu te-nțeleg.
CASANDRA: Hector în momentul ăsta intră în Troia?
ANDROMACA: Da. Hector în momentul ăsta se întoarce la soție.
CASANDRA: Soția lui Hector o să aibă un copil?
ANDROMACA: Da. O să am un copil.
CASANDRA: Și toate astea nu sînt afirmații?
ANDROMACA: Nu mă speria, Casandra.
O SLUJNICĂ *(trecînd cu niște rufe):* Ce zi frumoasă, stăpînă!
CASANDRA: A! zău? Așa ți se pare?
SLUJNICA *(ieșind):* Troia trăiește azi cea mai frumoasă zi de primăvară.
CASANDRA: Poftim: pînă și slujnicele afirmă.

ANDROMACA: O, tocmai, Casandra. Cum poți vorbi de război într-o asemenea zi? Fericirea se așterne peste lume!

CASANDRA: Ca ninsoarea!

ANDROMACA: Și frumusețea, așijderea. Uită-te la soarele ăsta. Îngrămădește mai mult sidef pe mahalalele Troiei decît pe fundul mărilor. Orice casă de pescar, orice copac, parc-ar fi o scoică din care se ridică un murmur. Dacă a existat vreodată o șansă pentru oameni să găsească un mijloc de a trăi în pace, atunci e ziua de azi... Și de a fi modești... Și de a fi nemuritori...

CASANDRA: Da, da. Ologii care s-au tîrît în fața porților se simt nemuritori.

ANDROMACA: Și de a fi buni... Uită-te la călărețul acela din avangardă, cum se apleacă peste oblînc, să mîngîie o pisică din crenelul de colo... Poate că trăim prima zi de înțelegere între oameni și animale.

CASANDRA: Tu vorbești prea mult, Andromaca. Destinul însă lucrează.

ANDROMACA: Lucrează în fetele care n-au soț. Nu te cred.

CASANDRA: Rău faci! A! Va să zică, Hector se întoarce glorios acasă, la preaiubita-i soție!... Acum deschide un ochi... Aha! ologii se cred nemuritori pe scăunelele lor!... Și el se întinde, căscînd... Aha! astăzi trăim o șansă ca pacea să se aștearnă în lume!... Își linge buzele... Și Andromaca o să aibă un fiu! Și-acum, ostașii cu platoșă se apleacă pe oblînc, să mîngîie cotoii din creneluri... Pornește încoace!

ANDROMACA: Taci!

CASANDRA: Şi urcă fără zgomot scările palatului. Împinge uşile cu bărbia... Uite-l... Uite-l.
VOCEA LUI HECTOR: Andromaca!
ANDROMACA: Minţi!... E Hector!
CASANDRA: Cine ţi-a spus altceva?

SCENA A II-A

ANDROMACA, CASANDRA, HECTOR

ANDROMACA: Hector!
HECTOR: Andromaca!... *(Se strîng în braţe.)* Bună ziua, şi ţie, Casandra! Cheamă-l pe Paris, dacă eşti bună. Cît mai repede. *(Casandra întîrzie.)* Ai ceva să-mi spui?
ANDROMACA: N-o asculta!... Cine ştie ce nenorocire!
HECTOR: Vorbeşte!
CASANDRA: Soţia ta o să aibă un copil.

SCENA A III-A

ANDROMACA, HECTOR

(El a luat-o în braţe, a dus-o la banca de piatră, s-a aşezat lîngă ea. Scurtă tăcere.)

HECTOR: Ce-o să fie? băiat, sau fată?
ANDROMACA: Ce-ai vrut tu să zămisleşti, cînd l-ai chemat?
HECTOR: O mie de băieţi... o mie de fete...

ANDROMACA: Pentru ce? Ți se părea că strîngi în brațe o mie de femei, cumva?... Ai să fii dezamăgit. O să fie un fiu, un singur fiu.

HECTOR: E foarte cu putință... După războaie, se nasc mai mulți băieți decît fete.

ANDROMACA: Și înainte de războaie?

HECTOR: Să lăsăm războaiele, și să lăsăm războiul... S-a terminat. Ți-a luat un tată, un frate, dar ți-a dat înapoi un soț.

ANDROMACA: E prea bun. O să-și scoată el pierderea.

HECTOR: Fii fără grijă! N-o să-i mai dăm ocazia. De cum plec de lîngă tine, mă duc în piață și, cu toată solemnitatea, închid porțile războiului. Și nu se vor mai deschide.

ANDROMACA: Închide-le. Dar se vor deschide iară.

HECTOR: Ai putea să ne spui chiar și ziua?

ANDROMACA: Atunci cînd grînele vor fi aurii și grele, viile încărcate, și locuințele pline de perechi fericite.

HECTOR: Și pacea în toi, desigur?

ANDROMACA: Da. Și fiul meu voinic și sănătos.

(Hector o sărută.)

HECTOR: Fiul tău poate c-o să fie fricos. Asta l-ar pune la adăpost.

ANDROMACA: N-o să fie fricos. Dar o să-i tai eu arătătorul de la mîna dreaptă.

HECTOR: Dacă toate mamele se apucă să taie arătătorul drept al fiilor lor, atunci armatele viitoare se vor război fără arătător... Dac ele le taie piciorul drept, armatele vor fi unipicioriste... Și dacă le scot ochii, armatele vor fi oarbe, dat tot vor exista armate, și în vălmășagul luptei își vor căuta pe pipăite defectul armurii sau gîtul...

ANDROMACA: Mai degrabă îl omor.

HECTOR: Iată adevărata soluție maternă a războaielor.

ANDROMACA: Nu rîde. Pot să-l omor chiar înainte de a se naște.

HECTOR: N-ai vrea să-ți vezi fiul o clipă, măcar o clipă? După aceea, te-ai mai gîndi... Să-l vezi pe fiul tău?

ANDROMACA: Numai al tău mă interesează. Pentru că e de la tine, pentru că ești tu, mă tem. Nici nu-ți poți închipui cît îți seamănă. În neantul în care se află încă, el a adus de pe-acum tot ceea ce ai pus tu în viața noastră de toate zilele. Are gesturile tale tăcerile tale... Dacă ție-ți place războiul, o să-i placă și lui... Ție-ți place războiul?

HECTOR: Ce-nseamnă întrebarea asta?

ANDROMACA: Mărturisește că uneori îți place.

HECTOR: Dacă poate să placă ceea ce te despoaie de speranță, de fericire, de ființele cele mai dragi...

ANDROMACA: Nici nu-ți dai seama cît adevăr grăiești... Află că place.

HECTOR: Dacă le place micul semn pe care li-l fac zeii în momentul luptei...

ANDROMACA: Aha! Te simți un zeu, în momentul luptei?

HECTOR: Ba, foarte des, mai puțin decît un om... Dar uneori, în unele dimineți, te ridici de jos, ușurat, mirat, schimbat. Trupul, armele au altă greutate, alt aliaj. Te simți invulnerabil. O dragoste te năpădește, te acoperă, o varietate de dragoste a bătăliilor: ești drăgăstos pentru că ești nemilos. Cam așa ceva trebuie să fie dragostea zeilor. Mergi spre dușman,

încet, aproape nepăsător, dar cu dragoste. Şi te fereşti să calci un cărăbuş. Şi alungi ţînţarii fără să-i omori. Nicicînd n-a respectat omul mai mult viaţa în drumul lui...

ANDROMACA: Apoi soseşte adversarul?...

HECTOR: Apoi soseşte adversarul, spumegînd, crîncen. Ţi-e milă de el, vezi în el, dincolo de balele şi ochii lui albi, toată neputinţa şi tot devotamentul bietului funcţionar omenesc ce este, ale bietului soţ şi ginere, ale bietului văr primar, ale bietului iubitor de rachiu şi de măsline ce este. Simţi dragoste faţă de el. Ţi-e drag negul de pe obrazul lui, albeaţa din ochi. Ţi-e drag... Numai că el stăruie... Şi atunci, îl omori.

ANDROMACA: Şi te apleci ca un zeu peste bietu-i trup; numai că nu eşti chiar zeu, nu-i poţi reda viaţa.

HECTOR: Nu te mai apleci. Te aşteaptă alţii. Alţii, cu balele lor şi privirile de ură. Alţii, plini de familie, de măsline, de pace.

ANDROMACA: Şi-atunci, îi omori?

HECTOR: Îi omori. Aşa-i războiul.

ANDROMACA: Îi omori pe toţi?

HECTOR: De data asta, i-am omorît pe toţi. Înadins. Pentru că poporul lor era cu adevărat seminţia războiului, pentru că prin el războiul nu pierea, ci se răspîndea şi în Asia. Unul singur a scăpat.

ANDROMACA: Peste o mie de ani, toţi oamenii vor fi fiii acestuia. A scăpat degeaba, de altfel... Şi fiului meu îi va fi drag războiul, căci şi ţie ţi-e drag.

HECTOR: Cred mai degrabă că-l urăsc. Nu mai mi-e drag.

ANDROMACA: Cum poți face să nu-ți mai fie drag ceva ce ți-a fost foarte drag? Povestește. Mă interesează.

HECTOR: Știi și tu: cînd ai descoperit că un prieten e mincinos. La el, atunci, totul sună fals, chiar și adevărul... Pare ciudat de spus, dar războiul îmi făgăduise bunătatea, generozitatea, disprețul de ticăloșii. Credeam că lui îi datoram dorința și plăcerea de-a trăi, și pe tine însăți... Și, pînă la această din urmă campanie, n-a fost dușman să nu-mi fie drag...

ANDROMACA: Așa cum spuneai adineaori: nu omori bine decît ceea ce ți-e drag.

HECTOR: Și habar n-ai tu cît de bine acordată era gama războiului ca să mă facă să cred în noblețea lui. Galopul nocturn al cailor, zgomotul de tinichea și de mătase totodată, al regimentului de hopliți trecînd pe lîngă corturi, strigătul șoimului pe deasupra companiei de ostași culcați pe pămînt, la pîndă, totul sunase pînă atunci just, minunat de just.

ANDROMACA: Și, de data asta, războiul ți-a sunat fals?

HECTOR: Din ce pricină? Să fie vîrsta? Să fie sila de meserie, care îl cuprinde deodată pînă și pe tîmplar lucrînd la vreun picior de masă, și care pe mine m-a copleșit în momentul cînd, aplecat peste un dușman de vîrsta mea, mă pregăteam să-l dau gata? Pînă atunci, aceia pe care urma să-i ucid îmi păreau tocmai contrariul de ceea ce eram eu. De data asta, îngenuncheasem deasupra unei oglinzi. Uciderea ce-aveam să săvîrșesc era un fel de sinucidere. Nu știu ce face tîmplarul într-un asemenea moment, dacă aruncă-ncolo rindeaua și lustrul, sau dacă-i dă înainte... Eu am dat

înainte. Dar, din clipa-aceea, nimic n-a mai sunat cum trebuie. Lancea care a alunecat peste scutul meu a sunat deodată fals, ca și zgomotul celui ucis cînd s-a prăbușit la pămînt, ca și, peste cîteva ceasuri, prăbușirea palatelor. Războiul a văzut și el, de altfel, că pricepusem. Și nu se mai jena... Pînă și vaietele muribunzilor sunau fals... Iată unde am ajuns eu.

ANDROMACA: Dar pentru ceilalți totul suna just.

HECTOR: Și ceilalți sînt ca mine. Oștirea pe care am adus-o îndărăt urăște războiul.

ANDROMACA: E o oștire fără ureche muzicală.

HECTOR: Nu. Nu-ți poți închipui cum totul i-a sunat deodată bine, acum un ceas, la vederea Troiei. N-a fost regiment să nu se fi oprit de emoție la concertul ăsta. Pînă-ntr-atîta, încît n-am mai îndrăznit să intrăm crunt pe porți, și ne-am împrăștiat în grupuri prin jurul zidurilor... Este singura misiune vrednică de o armată: să-și impresoare pașnic patria deschisă.

ANDROMACA: Și n-ai înțeles că tocmai asta era cea mai mare minciună? Războiul se află în Troia, Hector! El te-a întîmpinat la porți. El mă dă ție astfel, rătăcită, și nu amorul.

HECTOR: Ce tot spui acolo?

ANDROMACA: Nu știi doară că Paris a răpit-o pe Elena?

HECTOR: Mi s-a spus adineaori... Și ce-i cu asta?

ANDROMACA: Și că grecii o cer înapoi? Și că solul lor sosește astăzi? Și că, dacă nu le-o dăm, înseamnă război?

HECTOR: Și de ce nu le-am da-o? O să le-o dau eu însumi.

ANDROMACA: Paris nu ar admite niciodată.

HECTOR: Paris o să se învoiască peste cîteva minute. Mi-l aduce Casandra aici.

ANDROMACA: Nu se poate învoi. Gloria, cum ziceți voi, îl silește să nu se-nvoiască. Și, poate, și iubirea lui, cum zice el.

HECTOR: O să vedem. Aleargă să-l întrebi pe Priam dacă mă poate asculta îndată, și liniștește-te. Toți aceia dintre troieni care au făcut și pot face războiul nu doresc război.

ANDROMACA: Rămîn toți ceilalți.

CASANDRA *(intrînd)*: Uite-l pe Paris.

(Andromaca dispare.)

SCENA A IV-A

CASANDRA, HECTOR, PARIS

HECTOR: Felicitări, Paris! Frumoasă treabă ți-ai găsit în lipsa noastră!

PARIS: Frumoasă, mulțumesc.

HECTOR: Hai, spune: ce mai e și povestea asta cu Elena?

PARIS: Elena e o foarte drăguță persoană. Nu-i așa Casandra?

CASANDRA: Destul de drăguță.

PARIS: De ce astăzi ai rezerve? Ieri încă spuneai că ți se pare foarte frumoasă.

CASANDRA: E foarte frumoasă, dar destul de drăguță.

PARIS: Nu seamănă cu o gazelă mică și drăguță?

CASANDRA: Nu.

PARIS: Chiar tu mi-ai spus că semăna cu o gazelă!

CASANDRA: Mă înșelasem. M-am uitat de-atunci mai bine la o gazelă.

HECTOR: Mă plictisiți cu gazelele voastre! Așa puțin seamănă cu o femeie?

PARIS: Oh! Nu aduce cu femeile de pe-aici, lucru sigur.

CASANDRA: Și cum sînt femeile de pe-aici?

PARIS: Ca tine, dragă soră: grozav de puțin distante.

CASANDRA: Și grecoaica ta e distantă în dragoste?

PARIS: Ascultați cum vorbesc fecioarele de pe la noi!... Tu știi prea bine ce vreau să spun. M-am săturat de femeile asiatice! Cînd te strîng în brațe, te năclăiesc; cînd te sărută, te găuresc, iar cînd îți vorbesc, te înghit. Pe măsură ce se dezbracă, parcă s-ar îmbrăca cu straie mai înzorzonate ca oricînd, cu goliciunea, și în plus, cu sulimanurile lor, parcă ar vrea să se muleze după noi. Și se și mulează. Cu un cuvînt, grozav te mai simți cu ele!... Pe cînd, chiar și în brațele mele, Elena e departe de mine.

HECTOR: Foarte interesant! Dar crezi cumva că merită să facem un război ca să-i permitem lui Paris să facă dragoste la distanță?

CASANDRA: Cu distanță... Îi plac femeile distante, însă de aproape.

PARIS: Absența Elenei în prezență merită totul.

HECTOR: Cum ai răpit-o? Cu consimțămînt, ori cu forța?

PARIS: Cunoști și tu ca și mine femeile, Hector. Nu consimt decît la forță. Dar atunci, cu tot focul.

HECTOR: Ai luat-o pe cal? Lăsînd în dreptul ferestrei grămada de bălegar: urma tuturor seducătorilor?

PARIS: Faci anchetă?

HECTOR: Fac anchetă. Ostenește-te măcar o dată să răspunzi precis. N-ai jignit cumva casa soților și țara grecilor?

PARIS: Poate apa grecilor, oarecum. Ea se scălda...

CASANDRA: A! s-a născut din spuma mării! Femeia rece s-a născut din spumă, ca Venus!

HECTOR: Nu te-ai apucat cumva să umpli pereții palatului cu inscripții și desene jignitoare, cum ți-e obiceiul? Nu te-ai apucat cumva să strigi ecourilor vorba pe care desigur că toți o repetă acuma soțului înșelat?

PARIS: Nu. Menelaos era pe mal, în pielea goală, ocupat să scape de un crab care i se prinsese de picior. S-a uitat cum fugea barca mea de parcă vîntul îi luase hainele.

HECTOR: Furios?

PARIS: Chipul unui rege mușcat de un crab n-a arătat niciodată încîntat.

HECTOR: Alți privitori au mai fost?

PARIS: Gabierii mei.

HECTOR: Perfect!

PARIS: De ce perfect? Unde vrei să ajungi?

HECTOR: Zic perfect, pentru că n-ai comis ceva ireparabil. În definitiv, dacă era dezbrăcată, nici unul dintre straiele Elenei, nici unul dintre lucrurile ei n-a fost insultat. Numai trupul a fost pîngărit. Asta nu merită atenție. Îi cunosc îndeajuns pe greci ca să știu că vor scoate o întîmplare zeiască, și numai spre slava lor, din această regină greacă ce se bagă în mare și se întoarce liniștită după cîteva luni de la cufundare, cu chipul nevinovat.

CASANDRA: Chipul i-l garantez.

PARIS: Îți închipui cumva că o să i-o duc înapoi lui Menelaos pe Elena?

HECTOR: Nici nu-ți cerem așa ceva, nici noi, și nici el... O să aibă grijă de asta solul grec, o s-o semene el înapoi în mare, cum face semănătorul de plante de apă, la locul indicat. I-o vei preda chiar astă-seară.

PARIS: Nu știu dacă-ți dai bine seama ce monstruozitate săvîrșești, închipuindu-ți că un bărbat care are în fața lui o noapte cu Elena ar accepta să renunțe.

CASANDRA: Îți mai rămîne o după-amiază cu Elena. E mai grecește.

HECTOR: Nu stărui. Te cunoaștem. N-ar fi prima despărțire pe care ai accepta-o.

PARIS: Dragă Hectore, e-adevărat. Pînă acum, am acceptat destul de ușor despărțirile. Despărțirea de o femeie, fie chiat cea mai iubită, comportă o plăcere pe care știu s-o gust mai bine ca oricare altul. Prima plimbare singur pe străzile orașului după ultima strîngere în brațe, prima mutrișoară proaspătă și nepăsătoare de croitoreasă după plecarea iubitei cu nasul înroșit de plîns, primul rîs limpede de spălătoreasă ori de precupeață după rămasul bun răgușit de disperare reprezintă o plăcere căreia îi sacrific bucuros pe celelalte... O singură ființă-ți lipsește, și lumea-i plină de altele... Toate femeile par create din nou pentru tine, toate îți aparțin, și asta în deplină libertate, demnitate și pace a conștiinței... Da, ai dreptate! amorul comportă momente cu adevărat exaltante: momentele de ruptură... De aceea, nu mă voi despărți niciodată de Elena, căci, cu ea, am impresia că am rupt cu toate celelalte femei și că am mii de libertăți și de nobleți, în loc de una.

HECTOR: Pentru că nu te iubește. Tot ce spui tu e o dovadă.

PARIS: Dacă vrei. Numai că eu prefer tuturor pasiunilor acest fel al Elenei de a nu mă iubi.

HECTOR: Îmi pare foarte rău, dar o s-o dai îndărăt.

PARIS: Nu tu ești stăpînul aici.

HECTOR: Sînt fratele tău mai mare și viitorul stăpîn.

PARIS: Atunci poruncește în viitor. Pentru prezent, mă supun tatii.

HECTOR: Nici nu-ți cer altceva! Te-nvoiești să ne supunem amîndoi judecății lui Priam?

PARIS: Mă învoiesc pe deplin.

HECTOR: Juri? Jurăm amîndoi?

CASANDRA: Nu te-ncrede, Hector! Priam e nebun după Elena. Mai degrabă le-ar da pe fetele lui.

HECTOR: Ce tot spui?

PARIS: Adevărul — pentru prima dată-n viața ei, căci spune prezentul, în loc să spună viitorul.

CASANDRA: Și toți frații noștri, și toți unchii, și toți stră-strămoșii noștri... Elena are o gardă de onoare, formată din toți moșnegii. Privește. E ora ei de plimbare... Privește pe creneluri toate mutrele-alea cu bărbi albe... Ca niște berze clămpănind pe metereze!

HECTOR: Frumos spectacol! Bărbile sînt albe și fețele roșii.

CASANDRA: Da. Sînt congestionați. În loc să fie la poarta Scamandrului, pe unde intră trupele noastre și izbînda, dumnealor stau la porțile Scee, pe unde iese Elena!

HECTOR: Uite-i cum se apleacă toți o dată, ca berzele cînd trece un șobolan.

CASANDRA: Trece Elena...

PARIS: A! da?

CASANDRA: E pe a doua terasă. Își potrivește sandala, stînd dreaptă, și cu toată grija de a-și încrucișa cît mai sus piciorul.
HECTOR: De necrezut! Toți babalîcii din Troia s-au adunat acolo, s-o privească de sus.
CASANDRA: Nu, cei mai șireți o privesc de jos.
STRIGĂTE DE AFARĂ: Viață veșnică Minunii!
HECTOR: Ce strigă?
PARIS: Strigă: „Viață veșnică Minunii!"
CASANDRA: Sînt și eu de părerea lor. Lor le rămîne viața scurtă!
STRIGĂTE DE AFARĂ: Slavă lui Venus!
CASANDRA: „Slavă lui Venus!..." Nu strigă decît vorbe fără *r*, din cauză că n-au dinți... Viață veșnică Minunii!... Slavă lui Venus!... Slavă Elenei!... Își închipuie ei că strigă. De fapt, scot numai niște molfăieli cît pot mai tare!
HECTOR: Ce caută Venus în treaba-asta?
CASANDRA: Au născocit că Venus ne-a dăruit-o pe Elena, ca răsplată lui Paris că i-a dat ei mărul din prima dată.
HECTOR: Frumoasă treabă-ai mai făcut și-n ziua aia!
PARIS: Se vede că ești frate mai mare!

SCENA A V-A

ACEIAȘI, DOI MOȘNEGI

PRIMUL MOȘNEAG: De jos, o vedem mai bine...
AL DOILEA MOȘNEAG: Și chiar c-am văzut-o bine!
PRIMUL MOȘNEAG: De-aici, însă, ne-aude mai bine. Hai! Una, două, trei!
AMÎNDOI: Slavă Elenei!

AL DOILEA MOȘNEAG: E cam obositor, la vîrsta noastră, să ai de coborît și de urcat mereu niște scări mizerabile, după cum voim s-o vedem sau s-o aclamăm!

PRIMUL MOȘNEAG: N-ai vrea să facem cu rîndul: o zi s-o aclamăm, o zi s-o privim?

AL DOILEA MOȘNEAG: Ești nebun? o zi fără s-o vedem pe Elena!... Gîndește-te ce puțin am văzut-o astăzi! Una, două, trei!

AMÎNDOI: Slavă Elenei!

PRIMUL MOȘNEAG: Și-acum, iute jos!...

(Dispar alergînd.)

CASANDRA: Îi vezi, Hector? Și nu știu, zău, cît o să le reziste bojocii șubrezi.

HECTOR: Tatăl nostru nu poate fi așa.

PARIS: Ascultă, Hector. Înainte de a ne explica în fața tatii, poate c-ar trebui să-i arunci o privire Elenei.

HECTOR: Puțin îmi pasă mie de Elena... O! tată, salut!

A intrat Priam, însoțit de Hecuba, de Andromaca, de poetul Democos și de un alt moșneag. Hecuba o ține de mînă pe mica Polixena.

SCENA A VI-A

HECUBA, ANDROMACA, CASANDRA, HECTOR, PRIAM, PARIS, DEMOCOS, GEOMETRUL, SLUJNICA, MICA POLIXENA

PRIAM: Ce ziceai?

HECTOR: Ziceam, tată, că trebuie să ne repezim să închidem porțile războiului, să le zăvorîm,

să le ferecăm. Nici o musculiță să n-aibă loc să treacă printre canaturi.

PRIAM: Fraza ta mi se păruse mai scurtă.

DEMOCOS: Zicea că puțin îi pasă lui de Elena.

PRIAM: Apleacă-te... *(Hector se supune.)* O vezi?

HECUBA: Păi, sigur c-o vede. Mă întreb cine n-ar vedea-o și cine n-a văzut-o. Își face rondul.

DEMOCOS: E rondul frumuseții.

PRIAM: O vezi?

HECTOR: Da... Și ce vrei?

DEMOCOS: Priam te întreabă ce vezi!

HECTOR: Văd o femeie tînără care-și potrivește sandala.

CASANDRA: Cam mult îi trebuie să-și potrivească sandala!

PARIS: Am luat-o goală și fără ladă de zestre. Sînt sandalele tale. Îi vin cam mari.

CASANDRA: Totul e mare pentru o femeiușcă.

HECTOR: Văd două fese fermecătoare.

HECUBA: Vede ce vedeți cu toții.

PRIAM: Biet copil!

HECTOR: Ce?

DEMOCOS: Priam îți zice: biet copil!

PRIAM: Da, nu știam că tineretul Troiei ajunsese pînă aici.

HECTOR: Adică, pînă unde?

PRIAM: Pînă la necunoașterea frumuseții.

DEMOCOS: Și, prin urmare, a iubirii. Pînă la realism, mă rog! Noi, poeții, numim asta realism.

HECTOR: Și bătrînețul Troiei a ajuns la frumusețe și iubire?

HECUBA: E în ordine. Nu cei ce fac dragoste sau cei ce sînt frumusețea sînt și aceia ce trebuie să le înțeleagă.

HECTOR: E lucru foarte obişnuit frumuseţea, tată. Nu fac aluzie la Elena, dar bate trotuarele.

PRIAM: Hector, nu fi de rea-credinţă. Ţi s-a-ntîmplat şi ţie în viaţă, la vederea unei femei, să simţi că ea nu era numai ea însăşi, ci că un întreg flux de idei şi de sentimente îi năpădise trupul şi îi împrumuta strălucirea lor.

DEMOCOS: Astfel, rubinul întruchipează sîngele.

HECTOR: Dar nu şi pentru cei care au văzut sînge. Eu tocmai de-acolo mă întorc.

DEMOCOS: Un simbol, mă rog! Cît eşti tu de războinic, tot ai auzit şi tu de simboluri! Ai întîlnit şi tu femei care, încă de departe, îţi păreau că întruchipează inteligenţa, armonia, blîndeţea?

HECTOR: Am văzut.

DEMOCOS: Şi ce făceai atunci?

HECTOR: Mă apropiam, şi gata... Şi asta ce întruchipează?

DEMOCOS: Ţi se spune mereu: frumuseţea!

HECUBA: Atunci, grăbiţi-vă s-o daţi îndărăt grecilor, dacă vreţi să v-o întruchipeze multă vreme. E doar o blondă.

DEMOCOS: Cu neputinţă de vorbit cu femeile!

HECUBA: Atunci, nu vorbi de femei! În orice caz, nu sînteţi de loc curtenitori, nici patrioţi. Fiecare popor îşi plasează simbolul într-o femeie de-a lui, fie cîrnă, fie buzată. Numai pe voi v-a apucat să-l plasaţi aiurea.

HECTOR: Tată, camarazii mei şi cu mine ne întoarcem frînţi de oboseală. Am pacificat continentul pe vecie. Înţelegem să trăim de-acum încolo fericiţi, înţelegem ca nevestele noastre să ne poată iubi fără teamă şi să poată face copii.

DEMOCOS: Înțelepte principii! Dar nicicînd războiul n-a împiedicat naşterile.

HECTOR: Spune-mi, pentru ce găsim cetatea cu totul schimbată numai din pricina Elenei? Spune-mi, ce a adus ea oare să merite o gîlceavă cu grecii?

GEOMETRUL: Toată lumea o să-ți spună... Şi eu pot să-ți spun!

HECUBA: Uite-l şi pe geometru!

GEOMETRUL: Da, uite-l şi pe geometru! Păi, să nu crezi că nu se cuvine ca geometrii să se ocupe de femei. Ei sînt doară măsurătorii înfățişării voastre. Nu trebuie să-ți spun cît suferă şi geometrii de o îngroşare a pielii pe coapse ori pe gît... Ei bine! geometrii, pînă acum, nu erau mulțumiți de ținutul acesta din jurul Troiei. Linia de legătură dintre cîmpie şi dealuri li se părea prea moale, iar linia dintre dealuri şi munți — prea subțire. De cînd însă Elena e aici, priveliştea a căpătat sens şi tărie. Şi — lucru deosebit de sensibil adevăraților geometri! — nu mai există, pentru spațiu şi volum, decît o măsură comună, şi anume Elena. Ea înseamnă moartea tuturor instrumentelor născocite de oameni ca să micşoreze universul. Nu mai există metri, grame, leghe. Nu mai există decît pasul Elenei, cotul Elenei, întinderea privirii sau a glasului Elenei, iar aerul trecerii sale reprezintă măsura vînturilor. Ea ne este şi barometru, şi anemometru. Iată ce îți spun geometrii.

HECUBA: Uite-l că şi plînge, dobitocul!

PRIAM: Scumpul meu fecior, priveşte, te rog, mulțimea asta, şi vei înțelege ce înseamnă Elena. Ea e un fel de iertare. Ea dovedeşte tuturor moşnegilor pe care-i vezi colo la

pîndă și care au pavoazat cu păr alb frontonul cetății, aceluia care a furat, aceluia care vindea femei, ca și aceluia care și-a ratat viața, că și ei aveau în adîncul lor o revendicare tainică, și aceea era: frumusețea. Dacă ar fi avut și ei frumusețea aproape de ei, atît de aproape pe cît le este astăzi Elena, ei nu și-ar fi pungășit prietenii, nu și-ar mai fi vîndut fiicele, nu și-ar mai fi tocat moștenirea. Elena este iertarea lor, revanșa lor și viitorul lor.

HECTOR: Puțin îmi pasă mie de viitorul bătrînilor!

DEMOCOS: Hector, eu sînt poet și judec ca un poet. Ia presupune că vocabularul nostru nu ar mai ține uneori seama de frumusețe! Ia presupune că cuvîntul desfătare n-ar exista!

HECTOR: Ne-am lipsi de el. Mă și lipsesc. Nu rostesc cuvîntul desfătare decît silit.

DEMOCOS: Da? Și te-ai lipsi și de cuvîntul voluptate, de bună seamă?

HECTOR: Dacă am fi siliți să cumpărăm, cu prețul războiului, cuvîntul voluptate, m-aș lipsi de el.

DEMOCOS: Cu prețul războiului l-ai găsit pe cel mai frumos: cuvîntul curaj.

HECTOR: Scump a mai fost plătit!

HECUBA: Și cuvîntul lașitate, de bună seamă, a fost găsit cu aceeași ocazie.

PRIAM: Fiule, de ce te străduiești să nu-nțelegi?

HECTOR: Vă înțeleg foarte bine. Cu ajutorul unui hocus-pocus, pretinzînd că ne-am bate pentru frumusețe, vreți să ne batem pentru o femeie.

PRIAM: Și tu n-ai face război pentru nici o femeie?

HECTOR: Categoric: nu!

HECUBA: Și ar avea, categoric, dreptate.

CASANDRA: Dacă n-ar fi decît una, poate. Dar cifra este din plin depășită.

DEMOCOS: N-ai face tu război ca s-o reiei pe Andromaca?

HECTOR: Andromaca și cu mine am căzut de acord asupra mijloacelor secrete pentru a scăpa din orice închisoare și a ne regăsi.

DEMOCOS: Pentru a vă regăsi, chiar dacă orice speranță ar fi pierdută?

ANDROMACA: Și pentru asta.

HECUBA: Bine ai făcut, Hector, că i-ai demascat! Vor într-adevăr să facă război pentru o femeie. E felul de-a iubi al neputincioșilor.

DEMOCOS: Nu prea vă țineți la preț dumneavoastră!

HECUBA: Ce spui, frate?!

DEMOCOS: Dă-mi voie să nu fiu de părerea dumitale. Sexul căruia i-o datorez pe mama îl voi respecta pînă în chiar cele mai puțin vrednice reprezentante.

HECUBA: O știm. L-ai și respectat...

(Slujnicele, sosite în grabă la zgomotul discuției, pufnesc în rîs.)

PRIAM: Hecuba! fiicelor! Ce înseamnă această revoltă de gineceu? Consiliul își pune întrebarea dacă să pună cetatea în joc pentru una dintre voi, și voi vă simțiți umilite?

ANDROMACA: Nu există decît o umilire pentru o femeie: nedreptatea.

DEMOCOS: E într-adevăr jalnic de constatat că femeile sînt cele din urmă care știu ce este femeia!

SLUJNICA *(trecînd pe-acolo)*: O! ho! ho!

HECUBA: O știu prea bine. Să-ți spun eu ce este femeia.

DEMOCOS: Nu le lăsa să vorbească, Priam. Nu știi niciodată ce pot spune.

HECUBA: Pot spune adevărul.

PRIAM: Eu n-am decît să mă gîndesc la una dintre voi, dragele mele, ca să știu ce este femeia.

DEMOCOS: Primo: Este principiul energiei noastre. O știi bine, Hector. Războinicii care n-au o poză de femeie în raniță nu fac nici două parale.

CASANDRA: Principiul orgoliului vostru, da.

HECUBA: Al viciilor voastre.

ANDROMACA: O biată grămadă de nesiguranțe, o biată adunătură de temeri, care nu poate suferi ceea ce e greu și care adoră ceea ce e vulgar și facil.

HECTOR: Draga de Andromaca!

HECUBA: E foarte simplu. S-au împlinit cincizeci de ani de cînd sînt femeie, și încă niciodată n-am putut afla ce sînt.

DEMOCOS: Secundo: Cu sau fără voia ei, femeia este singurul premiu al curajului... Întrebați-l pe cel mai neînsemnat soldat. A ucide un bărbat înseamnă a fi vrednic de o femeie.

ANDROMACA: Îi iubește pe lași, pe desfrînați. Dacă Hector ar fi laș sau desfrînat, eu l-aș iubi la fel. L-aș iubi poate și mai mult.

PRIAM: Nu merge prea departe, Andromaca. Ai dovedi tocmai contrariul a ceea ce vrei să dovedești.

MICA POLIXENA: E lacomă. Minte.

DEMOCOS: Și de credința ei, de curăția ei, n-o să vorbim nimic?

SLUJNICA: O! ho! ho!

DEMOCOS: Ce spui tu?

SLUJNICA: Spun: O! ho! ho! Spun ce gîndesc.

MICA POLIXENA: Își sparge jucăriile. Le bagă cu capul în apă fierbinte.

HECUBA: Pe măsură ce îmbătrînim, noi, femeile, vedem limpede ce au fost bărbații: niște fățarnici, niște lăudăroși, niște țapi. În schimb, pe măsură ce îmbătrînesc, bărbații ne gătesc cu toate perfecțiunile. Nu există tîrîtură îmbrățișată în dosul unui zid să nu se preschimbe în amintirea voastră într-o făptură a iubirii.

PRIAM: Tu m-ai înșelat pe mine?

HECUBA: Numai cu tine însuți, dar de-o sută de ori.

DEMOCOS: Andromaca l-a înșelat pe Hector?

HECUBA: Las-o pe Andromaca în pace. N-are nici un amestec în chestiile femeiești.

ANDROMACA: Dacă Hector nu mi-ar fi soț, l-aș înșela cu el însuși. Dacă ar fi un pescar șchiop sau crăcănat, m-aș duce după el pînă la coliba lui. M-aș întinde pe grămada de scoici și de alge, și aș avea de la el un fiu adulterin.

MICA POLIXENA: Se joacă noaptea de-a sta trează, ținînd ochii închiși.

HECUBA *(către Polixena)*: Și tu vorbești? E-ngrozitor! Las', că stăm noi de vorbă!

SLUJNICA: Nimic nu-i mai rău ca bărbatul. O! ho! ho!

DEMOCOS: Treaba ei, dacă femeia ne-nșală! Treaba ei, dacă-și disprețuiește demnitatea și valoarea. De vreme ce ea nu-i în stare să respecte acel tipar feminin ideal care o menține rigidă și o ferește de zbîrciturile sufletului, e de datoria noastră s-o facem.

SLUJNICA: Aha! frumos calapod!

PARIS: Un singur lucru uită să spună ele: că nu sînt geloase.

PRIAM: Scumpe fiice, însăși revolta voastră dovedește că noi avem dreptate. Este oare generozitate mai mare ca aceea ce te mînă să lupți

în momentul acesta pentru pace, pentru pacea care vă va dărui soţi josnici, trîndavi, pe cînd războiul ar face din ei bărbaţi?...

DEMOCOS: Eroi.

HECUBA: Cunoaştem noi frazele-astea. Bărbatul pe timp de război se numeşte erou. Poate să nu mai fie viteaz şi să fugă cît îl ţin picioarele. Dar este măcar un erou care a luat-o la sănătoasa.

ANDROMACA: Tată, te implor. Dacă ai într-adevăr prietenia asta faţă de femei, ascultă atunci ceea ce toate femeile din lume îţi spun prin glasul meu. Lasă-ne soţii aşa cum sînt. Ca să-şi păstreze sprinteneala şi curajul, zeii au creat în jurul lor atîţia antrenori vii sau ne-vii. Dacă n-ar fi decît furtuna. Dacă n-ar fi decît fiarele. Cîtă vreme vor exista lupi, elefanţi, leoparzi, bărbatul va dispune de un emul şi de un duşman mai bun decît un alt bărbat. Păsările uriaşe care zboară prin preajma noastră, iepurii, cărora noi, femeile, le confundăm blana cu ierburile, sînt chezăşii mai sigure ale vederii pătrunzătoare a soţilor noştri decît ţinta pe care o oferă inima duşmanului întemniţată în platoşă. De cîte ori am văzut murind vreun cerb sau vreun vultur, le-am mulţumit. Ştiam că mureau pentru Hector. De ce aţi vrea să-l datorez pe Hector morţii altor oameni?

PRIAM: Nu vreau nici eu, draga mea. Dar ştiţi de ce sînteţi aici voi toate, frumoase şi viteze? Pentru că soţii şi taţii şi strămoşii voştri au fost războinici. Dacă ei ar fi fost leneşi în mînuirea armelor, dacă ei n-ar fi ştiut că îndeletnicirea asta prostească şi searbădă, care e viaţa, se justifică deodată şi se luminează

prin disprețul pe care oamenii îl au față de propria lor viață, voi ați fi lașe și ați cere războiul. Nu există decît un fel de a te simți nemuritor pe pămînt, și anume de a nu face din viață un refugiu împotriva morții.

ANDROMACA: O! întocmai, tată, o știi prea bine! Numai vitejii mor în război. Ca să nu fii ucis, îți trebuie un mare noroc sau o mare îndemînare. Trebuie să fi plecat capul sau să fi îngenuncheat măcar o dată în fața primejdiei. Soldații care defilează pe sub arcurile de triumf sînt aceia care au fugit de moarte. Cum oare o țară ar putea cîștiga mai multă onoare și putere pierzîndu-le pe amîndouă?

PRIAM: Fată, prima lașitate este primul rid al unui popor.

ANDROMACA: Care e cea mai mare lașitate? Să pari laș față de alții, și să asiguri pacea? Sau laș față de tine însuți, și să provoci războiul?

DEMOCOS: Lașitatea înseamnă a nu prefera oricărei morți moartea pentru țara ta.

HECUBA: Așteptam poezia la cotitura asta. Nu o scapă pe nici una.

ANDROMACA: Mori oricînd pentru țară! Dacă ai trăit în ea vrednic, harnic, înțelept, tot pentru ea mori. Cei uciși nu află liniște sub pămînt, Priam. Ei nu se contopesc în el pentru odihna și împăcarea veșnică. Nu se preschimbă în glia, în carnea lui. Cînd găsești în pămînt niște oseminte omenești, găsești alături și o spadă. E un os al pămîntului, un os al pămîntului, un os neroditor. Este un războinic.

HECUBA: Sau, atunci, bătrînii să fie singurii războinici. Orice țară este țara tinereții. Ea moare cînd îi moare tinerețea.

DEMOCOS: Ne plictisești cu tinerețea dumitale. Peste treizeci de ani va fi și ea bătrînețea.

CASANDRA: Eroare!

HECUBA: Eroare! Cînd un om ajunge la patruzeci de ani, i se substituie un moșneag. El dispare. Nu mai sînt decît niște aparente asemănări între ei. Nimic dintr-unul nu mai continuă în celălalt.

DEMOCOS: Grija de gloria mea a continuat, Hecuba.

HECUBA: Adevărat. Și reumatismele...

(Slujnicele izbucnesc din nou în rîs.)

HECTOR: Și tu asculți astea fără să spui nimic, Paris! Nu-ți trece prin minte să sacrifici o aventură ca să ne scutești de ani de gîlcevi și de măceluri?

PARIS: Ce vrei să-ți spun? Cazul meu este internațional.

HECTOR: O iubești cu-adevărat pe Elena, Paris?

CASANDRA: Ei sînt simbolul iubirii. Nici nu trebuie să se mai iubească.

PARIS: O ador pe Elena.

CASANDRA *(apropiindu-se de meterez)*: Uite-o pe Elena.

HECTOR: Dacă o conving să plece, primești?

PARIS: Da, primesc.

HECTOR: Tată, dacă Elena se învoiește să plece, tu ai opri-o cu forța?

PRIAM: De ce să punem în discuție imposibilul?

HECUBA: Și de ce imposibilul? Dacă femeile sînt numai pe sfert din ceea ce pretindeți voi, Elena va pleca de la sine.

PARIS: Tată, și eu te rog. Îi vezi și îi auzi. Tribul ăsta regesc, de cum e vorba de Elena, se preschimbă pe dată într-o adunătură de soacre, de nurori și de socri, vrednică de cea mai bună

burghezie. Nu cunosc rol mai umilitor, într-o familie numeroasă, decît rolul de fiu seducător. M-am săturat de insinuările lor. Accept provocarea lui Hector.

DEMOCOS: Elena nu e numai a ta, Paris. Este și a cetății. Este a țării.

GEOMETRUL: Aparține peisajului.

HECUBA: Taci, geometre!

CASANDRA: Uite-o pe Elena...

HECTOR: Tată, îți cer să-mi lași șansa asta. Ascultă... Ne cheamă la ceremonie. Lăsați-mă pe mine-aici; vin și eu îndată.

PRIAM: Adevărat că primești, Paris?

PARIS: Te implor.

PRIAM: Fie. Veniți, copii. Haidem să pregătim porțile războiului.

CASANDRA: Sărmane porți. E nevoie de mai multă unsoare ca să le închizi decît ca să le deschizi.

(Priam și suita se depărtează, afară de Poet.)

HECTOR: Ce mai aștepți?

DEMOCOS: Inspirația.

HECTOR: Cum spui?

DEMOCOS: De cîte ori apare Elena, îmi vine inspirația. Delirez, spumeg și improvizez. Cerule, iat-o!

(Declamă:)

Elenă-a Spartei, o, minune!
Cu chipul nobil, sînt plăpînd!
Rugăm pe zei, pe noi să nu ne
Îndurerezi, de-aici plecînd.

HECTOR: Isprăvește cu sfîrșiturile-astea de versuri ca niște lovituri de ciocan în cap!

DEMOCOS: E o născocire de-a mea. Obțin efecte și mai surprinzătoare. Ascultă:

În fața lui Hector pășește:
Scafandrul cu el se fălește,
Dar și de frica lui pălește.
Tu ai dreptate, el greșește...
Tu ești duioasă, el ne-asprește...

HECTOR: Șterge-o!

DEMOCOS: Ce ai de mă privești așa? Parcă ai urî și poezia, ca și războiul?

HECTOR: Într-o zi, o să se vadă că sînt frați.

(Poetul dispare.)

CASANDRA *(anunțînd):* Elena!

SCENA A VII-A

ELENA, PARIS, HECTOR

PARIS: Elena dragă, iată-l pe Hector. El a făcut niște planuri în ceea ce te privește, niște planuri foarte simple. Vrea să te dea înapoi grecilor și să-ți dovedească ție că nu mă iubești... Spune-mi că mă iubești, înainte de-a te lăsa cu el... Spune-mi-o așa cum o gîndești.

ELENA: Te ador, iubitule.

PARIS: Spune-mi că era frumos valul care te-a luat din Grecia!

ELENA: Minunat! Un val minunat!... Unde-ai văzut tu val? Marea era lină...

PARIS: Spune-mi că-l urăști pe Menelaos...

ELENA: Pe Menelaos? Îl urăsc...

PARIS: Nu ai isprăvit... Nu mă voi întoarce niciodată în Grecia. Repetă.

ELENA: Nu te vei întoarce niciodată în Grecia.
PARIS: Nu, de tine e vorba.
ELENA: Bineînţeles! ce proastă sînt!... Niciodată nu mă voi întoarce în Grecia.
PARIS: N-am pus-o eu să spună... Treci tu acum...

(Paris iese.)

SCENA A VIII-A

ELENA, HECTOR

HECTOR: E frumoasă Grecia?
ELENA: Lui Paris i s-a părut frumoasă.
HECTOR: Te-ntreb dacă Grecia e frumoasă, fără Elena.
ELENA: Mulţumesc pentru Elena.
HECTOR: În sfîrşit, cum este de cînd se vorbeşte despre ea?
ELENA: E ceva cu mulţi regi şi multe capre printre marmure.
HECTOR: Dacă regii sînt poleiţi cu aur, şi caprele de Angora trebuie să arate destul de bine la răsăritul soarelui.
ELENA: Eu mă deştept tîrziu.
HECTOR: Şi zei mulţi? Paris spune că cerul mişună de ei, şi că din el atîrnă picioare de zeiţe.
ELENA: Paris umblă tot timpul cu nasul pe sus. Se poate să le fi văzut.
HECTOR: Şi dumneata, nu?
ELENA: Eu n-am talent. N-am putut vedea nici măcar un peşte în mare. O să mă uit mai bine cînd mă voi întoarce.
HECTOR: Lui Paris i-ai spus că nu te vei întoarce niciodată.

ELENA: M-a rugat să-i spun asta. Îmi place mult să ascult de Paris.

HECTOR: Văd. Ca şi de Menelaos. Nu-l urăşti, nu-i aşa?

ELENA: De ce l-aş urî?

HECTOR: Pentru singura pricină care ne face să urîm cu-adevărat: pentru că l-ai văzut prea mult.

ELENA: Pe Menelaos? A, nu! Nu l-am văzut niciodată bine pe Menelaos, ceea ce se cheamă văzut. Dimpotrivă.

HECTOR: Pe soţul dumitale?

ELENA: Printre obiecte şi fiinţe, sînt unele colorate pentru mine. Numai pe acelea le văd. Numai în ele cred. Pe Menelaos nu l-am putut vedea niciodată bine.

HECTOR: Şi totuşi trebuie să se fi apropiat foarte mult de dumneata.

ELENA: Se poate să-l fi şi atins. Nu pot însă spune că l-am văzut.

HECTOR: Se spune că nu te părăsea de loc.

ELENA: Adevărat. Trebuie să fi trecut deseori prin el, fără să-l observ.

HECTOR: Pe cîtă vreme pe Paris l-ai văzut?

ELENA: Pe cer, pe pămînt, de parc-ar fi decupat.

HECTOR: Se mai decupează şi-acum? Uită-te la el colo, rezemat de meterez.

ELENA: Eşti sigur că Paris e acolo?

HECTOR: Te aşteaptă.

ELENA: Poftim! E mai puţin clar!

HECTOR: Zidul e totuşi spoit de curînd. Priveşte, îl vezi în profil!

ELENA: Ce curios! Cei care te aşteaptă se decupează mai puţin bine decît cei pe care îi aştepţi!

HECTOR: Eşti sigură că Paris te iubeşte?

ELENA: Nu-mi prea place să cunosc sentimentele altora. Nimic mai stînjenitor! E ca la joc

dacă vezi cărţile adversarului. Eşti sigur că pierzi.

HECTOR: Şi dumneata îl iubeşti?

ELENA: Nu-mi prea place să cunosc nici propriile mele sentimente.

HECTOR: Mă rog, după ce te-ai iubit cu Paris, cînd el aţipeşte în braţele dumitale, cînd eşti încă înlănţuită de Paris, copleşită de Paris, n-ai nici un gînd?

ELENA: Rolul meu e gata. Las universul să gîndească în locul meu. El o face mai bine decît mine.

HECTOR: Dar plăcerea te leagă totuşi de cineva, de alţii sau de tine însuţi.

ELENA: Eu cunosc mai ales plăcerea altora... Asta mă depărtează de amîndouă...

HECTOR: Au fost multe de-astea înainte de Paris?

ELENA: Cîteva.

HECTOR: Şi or să mai fie şi altele după el, nu-i aşa, numai să se decupeze pe orizont, pe perete sau pe cearşaf? Eşti exact ceea ce bănuiam. Nu-l iubeşti pe Paris, Elena. Iubeşti bărbaţii!

ELENA: Nu-i urăsc. E plăcut să-i freci de tine ca pe nişte mari săpunuri. Te curăţă bine...

HECTOR: Casandra! Casandra!

SCENA A IX-A

ELENA, CASANDRA, HECTOR

CASANDRA: Ce este?

HECTOR: Mă faci să rîd. Totdeauna ghicitoarele sînt cele care pun întrebări.

CASANDRA: De ce mă chemi?

HECTOR: Casandra, Elena pleacă astă-seară cu solul grec.

ELENA: Cine? eu? Ce tot spui acolo?

HECTOR: Nu mi-ai spus adineaori că nu-l iubeşti grozav pe Paris?

ELENA: Interpretezi. Mă rog, dacă vrei...

HECTOR: Că-ţi place să-i freci pe bărbaţi de dumneata ca pe nişte mari săpunuri?

ELENA: Ba da. Sau ca pe nişte pietre ponce, dacă-ţi place mai mult. Şi ce-i cu asta?

HECTOR: Păi, între întoarcerea în Grecia, care nu-ţi displace, şi o catastrofă aşa de îngrozitoare, cum e războiul, ai şovăi să alegi?

ELENA: Nu mă înţelegi cîtuşi de puţin, Hector. Nu şovăi să aleg. Ar fi prea uşor de spus: fac asta, sau fac aia, pentru ca asta sau aia să se şi facă. Ai descoperit că sînt slabă. Şi eşti grozav de bucuros. Bărbatul care descoperă slăbiciunea la o femeie este ca vînătorul care descoperă la amiază un izvor: se adapă! Dar să nu crezi cumva că, pentru că ai convins pe cea mai slabă femeie, ai convins şi viitorul. Nu învîrtind lucrul pe degete hotărăşti destinul...

HECTOR: Subtilităţile şi fleacurile greceşti îmi scapă.

ELENA: Nu e vorba de subtilităţi şi de fleacuri. E vorba, cel puţin, de monştri şi de piramide.

HECTOR: Alegi plecarea, da, sau nu?

ELENA: Nu mă brusca... Aleg evenimentele aşa cum aleg şi obiectele şi bărbaţii. Îi aleg pe aceia care nu sînt pentru mine umbre. Îi aleg pe aceia pe care îi văd.

HECTOR: Ştiu: pe aceia pe care îi vezi coloraţi. Şi nu te vezi intrînd peste cîteva zile în palatul lui Menelaos?

ELENA: Nu. Anevoie.

HECTOR: Soţul dumitale s-ar putea să fie îmbrăcat foarte strălucitor pentru această înapoiere.

ELENA: Toată purpura din toate scoicile nu mi l-ar face vizibil.

HECTOR: Uite-ţi concurenta, Casandra. Şi dumneaei citeşte în viitor.

ELENA: Nu citesc în viitor. Numai că, în acest viitor, văd unele scene colorate, iar altele spălăcite. Pînă aici, au avut loc numai scene colorate.

HECTOR: O să te predăm grecilor în amiaza mare, pe nisipul orbitor, între marea violetă şi zidul galben. Vom fi toţii cu platoşă de aur şi fustă roşie, şi, între armăsarul meu alb şi iapa neagră a lui Priam, surorile mele îmbrăcate în peplum verde te vor preda goală solului grec, căruia îi ghicesc sub casca de argint penajul stacojiu. Asta vezi, cred.

ELENA: Nu, de fel. Totul este întunecat.

HECTOR: Îţi baţi joc de mine, nu-i aşa?

ELENA: Să-mi bat joc? Pentru ce? Haide să plecăm, dacă vrei! Haide să ne pregătim pentru predarea mea grecilor. Şi-o să vedem.

HECTOR: Îţi dai seama că insulţi omenirea, sau e inconştienţă?

ELENA: Insult ce?

HECTOR: Îţi dai seama că albumul dumitale cu poze colorate înseamnă batjocorirea lumii? Pe cînd noi toţi aici ne batem, ne sacrificăm ca să confecţionăm măcar un ceas care să fie al nostru, dumneata stai să răsfoieşti toate pozele astea gata trase... Ce ai? La care te opreşti? La aceea, de bună seamă, în care stai pe meterezul ăsta, privind bătălia. Bătălia o vezi?

ELENA: Da.

HECTOR: Și cetatea se prăbușește sau arde, așa e?

ELENA: Da, e roșu-aprins.

HECTOR: Și Paris? Vezi cadavrul lui Paris, tras de un car?

ELENA: A! dumneata crezi că e Paris? Eu văd, e-adevărat, o frîntură de auroră rostogolită în pulbere. Un diamant îi lucește în mînă. Da, da. Chipurile nu le deosebesc prea bine, dar bijuteriile le văd oricînd. Da, inelul e al lui.

HECTOR: Prea bine... Nu îndrăznesc să te-ntreb despre Andromaca și despre mine... Grupul Andromaca-Hector, îl vezi fericit, îmbătrînit, lucitor?

ELENA: Nu încerc să-l văd.

HECTOR: Dar grupul Andromaca plîngînd pe trupul lui Hector lucește?

ELENA: Știi? Pot foarte bine să văd lucind ceva, nespus de lucitor, și să nu se întîmple nimic. Nimeni nu e infailibil.

HECTOR: Nu stărui. Înțeleg... E un fiu între mama care plînge și tatăl întins pe pămînt?

ELENA: Da... se joacă cu părul încîlcit al tatălui... E încîntător.

HECTOR: Și scenele astea sînt în fundul ochilor dumitale? Pot fi văzute?

ELENA: Nu știu. Privește.

HECTOR: Nimic. Nimic decît cenușa tuturor incendiilor, o pulbere de smarald și de aur. Ce pură e lentila lumii! Și totuși nu lacrămile o spală... Ai plînge dacă ar fi să te omoare, Elena?

ELENA: Nu știu. Dar aș țipa. Și simt că o să țip dacă continui așa, Hector... o să țip.

HECTOR: O să pleci astă-seară spre Grecia, Elena, altfel te omor.

ELENA: Păi, eu vreau să plec! Sînt gata să plec. Îți repet numai că nu ajung să disting ceva din corabia care mă va purta. Nu văd scînteind încă inelul catargului din față, nici spinarea arcuită a delfinului, nici albul ochiului copilului de pe corabie.

HECTOR: O să te înapoiezi pe o mare cenușie, sub un soare cenuşiu. Noi avem nevoie de pace.

ELENA: Nu văd pacea.

HECTOR: Cere-i Casandrei să ți-o arate. Ea e vrăjitoare. Cheamă tot felul de năluci şi duhuri.

UN MESAGER: Hector, Priam te cheamă. Preoţii se opun să se închidă porțile războiului. Zic că zeii ar socoti asta drept o insultă.

HECTOR: E curios cum zeii se abțin să vorbească ei înșiși în cazurile dificile!

UN MESAGER: Ei înșiși au vorbit. Trăsnetul a căzut pe templu, iar măruntaiele victimelor sînt împotriva izgonirii Elenei.

HECTOR: Cît așa da să pot eu consulta măruntaiele preoților!... Te urmez. *(Războinicul iese.)* Va să zică, eşti de acord, Elena?

ELENA: Da.

HECTOR: Vei spune de-acum încolo ceea ce îți voi spune eu să spui. Vei face ceea ce îți voi spune eu să faci.

ELENA: Da.

HECTOR: Nu mă vei contrazice față de Ulise și vei fi în totul de părerea mea?

ELENA: Da.

HECTOR: Ascult-o, Casandra. Ascultă blocul ăsta de negaţii zicînd *da*! Toți mi-au cedat. Paris mi-a cedat, Priam mi-a cedat, Elena îmi cedează. Iar eu simt că, dimpotrivă, în fiecare din aceste aparente biruințe, am pierdut. Ți se pare că te lupți cu uriașii, ești gata să-i

învingi, şi te trezeşti că lupţi cu ceva neînfrînt de pe retina unei femei! Poţi să-mi spui *da* cît pofteşti, Elena, eşti plină doldora de o încăpăţînare care-şi bate joc de mine.

ELENA: Se poate. Dar eu n-am nici o vină. Nu-i a mea.

HECTOR: Prin ce aiureală s-a apucat lumea să-şi pună oglinda în căpăţîna asta copilărească?

ELENA: E regretabil. Dar vezi cumva vreun mijloc să învingi încăpăţînarea oglinzilor?

HECTOR: Da, la asta mă gîndesc de un moment.

ELENA: Chiar dacă le spargi, ceea ce oglindeau poate că tot rămîne.

HECTOR: Aici e toată chestia.

ALT MESAGER: Hector, grăbeşte-te. Plaja s-a revoltat. Corăbiile grecilor au început să se vadă, şi şi-au înălţat pavilionul nu lîngă vîsle, ci lîngă trapă. Onoarea marinei noastre e în joc. Priam se teme ca solul grec să nu fie măcelărit la debarcare.

HECTOR: Ţi-o încredinţez pe Elena, Casandra. Îţi voi trimite ordine.

SCENA A X-A

ELENA, CASANDRA

CASANDRA: Eu nu văd nimic, nici colorat, nici spălăcit. Dar fiecare făptură mă apasă prin singura ei apropiere. După zvîcnirea vinelor mele, îi simt destinul.

ELENA: Eu, în scenele mele colorate, văd cîteodată un amănunt mai strălucitor decît celelalte.

Nu i-am spus lui Hector. Dar gîtul fiului lui era luminat: locul de la gît unde bate artera...

CASANDRA: Eu sînt ca un orb care umblă pipăind. Dar sînt oarbă în mijlocul adevărului. Ei toţi văd, dar văd minciuna. Pe cînd eu pipăi adevărul.

ELENA: Avantajul nostru este că vedeniile noastre se confundă cu amintirile noastre, viitorul cu trecutul! Devii mai puţin sensibil. E-adevărat că eşti vrăjitoare, că poţi chema pacea?

CASANDRA: Pacea? Foarte uşor. Ascultă ca o cerşetoare la fiecare uşă. Uite-o!

(Apare Pacea.)

ELENA: Cît e de frumoasă!

PACEA: Ajutor, Elena, ajută-mă!

ELENA: Dar ce palidă e!

PACEA: Sînt palidă? Cum palidă? Nu vezi aurul din părul meu?

ELENA: Ia te uită! Aur cenuşiu! E o noutate...

PACEA: Aur cenuşiu! Aurul meu e cenuşiu!

(Pacea dispare.)

ELENA: A dispărut!

CASANDRA: Cred că-şi pune puţin ruj.

(Pacea reapare, grozav de sulemenită.)

PACEA: Dar acum?

ELENA: O văd din ce în ce mai puţin.

PACEA: Dar aşa?

CASANDRA: Elena tot nu te vede.

PACEA: Dar tu mă vezi, de vreme ce-mi vorbeşti.

CASANDRA: E specialitatea mea să vorbesc cu invizibilii.

PACEA: Ce se petrece oare? Pentru ce oamenii din oraş şi de pe plajă scot strigătele-astea?

CASANDRA: Se pare că zeii lor intră în joc, ca şi onoarea lor.

PACEA: Zeii lor! Onoarea lor!

CASANDRA: Da... Ţi-e rău?

CORTINA CADE

Grădină împrejmuită a palatului. La fiecare colț, vedere spre mare. În centru, un monument: porțile războiului. Sînt larg deschise.

SCENA I

ELENA, tînărul TROILUS

ELENA: Hei, tu de colo! Da! pe tine te chem!... Apropie-te!

TROILUS: Nu.

ELENA: Cum te cheamă?

TROILUS: Troilus.

ELENA: Vino aici!

TROILUS: Nu.

ELENA: Vino-aici, Troilus!... *(Troilus se apropie.)* A! iată-te! Trebuie să asculți cînd ești chemat pe nume: semeni încă mult cu un ogar. E foarte nostim. Știi că mă obligi pentru întîia oară să strig cînd îi vorbesc unui bărbat? De obicei, ei sînt atît de lipiți de mine, încît nu trebuie decît să mișc buzele. Am strigat pînă acum numai pescărușilor, căprioarelor sau ecoului, niciodată unui bărbat. O să plătești pentru asta... Ce ai? Tremuri?

TROILUS: Nu tremur.

ELENA: Ba tremuri, Troilus.

TROILUS: Da, tremur.

ELENA: De ce stai mereu în spatele meu? Cînd umblu cu spatele la soare, mi se împiedică picioarele de capul umbrei tale. Mai niciodată nu le depășește. Spune-mi ce vrei...

TROILUS: Nu vreau nimic.
ELENA: Spune-mi ce vrei, Troilus!
TROILUS: Tot! Vreau tot!
ELENA: Vrei tot. Vrei luna?
TROILUS: Tot! Mai mult decît tot!
ELENA: Vorbeşti ca un adevărat bărbat: vrei să mă săruţi, nu?
TROILUS: Nu!
ELENA: Vrei să mă săruţi, nu-i aşa, micule Troilus?
TROILUS: M-aş omorî numaidecît după aceea!
ELENA: Apropie-te... Cîţi ani ai?
TROILUS: Cincisprezece... din păcate!
ELENA: Bravo pentru „din păcate!"... Ai mai sărutat fete?
TROILUS: Le urăsc.
ELENA: Ai mai sărutat?
TROILUS: Le poţi săruta pe toate. Mi-aş da viaţa să nu fi sărutat nici una.
ELENA: Pari să dispui de un număr foarte mare de vieţi. De ce nu mi-ai spus pe şleau: Elena, vreau să te sărut!... Nu văd nici un rău ca tu să mă săruţi... Sărută-mă.
TROILUS: Niciodată.
ELENA: Cînd, pe-nserate, rezemată de creneluri, stau să privesc cum coboară amurgul pe insule, te-ai fi apropiat încetişor, mi-ai fi întors capul spre tine cu mîinile — din aurit cum era; s-ar fi întunecat, nu l-ai mai fi văzut aşa limpede, negreşit — şi m-ai fi sărutat, aş fi fost foarte mulţumită... Ia te uită, mi-aş fi zis, micul Troilus mă sărută!... Sărută-mă.
TROILUS: Niciodată.
ELENA: Înţeleg. M-ai urî dacă m-ai fi sărutat?
TROILUS: Ah! bărbaţii au mare noroc cînd pot spune ce vor să spună!
ELENA: Tu ai spus destul de bine.

SCENA A II-A

ELENA, PARIS, tînărul TROILUS

PARIS: Teme-te, Elena! Troilus e un individ periculos.

ELENA: Dimpotrivă. Vrea să mă sărute.

PARIS: Troilus, tu știi că, dacă o săruți pe Elena, te omor!

ELENA: Puțin îi pasă dacă moare, chiar de mai multe ori.

PARIS: Ce are? Își ia vînt?... O să sară pe tine?... Prea e drăguț! Sărut-o pe Elena, Troilus, îți dau voie.

ELENA: Dacă-l hotărăști, ești mai iscusit decît mine.

(Troilus, care era să se repeadă la Elena, se depărtează îndată.)

PARIS: Ascultă, Troilus! Uite-i pe venerabilii noștri cum sosesc *in corpore* ca să închidă porțile războiului... Sărut-o pe Elena în fața lor: ai să fii celebru. Ai vrea să fii celebru mai tîrziu, în viață?

TROILUS: Nu, necunoscut.

PARIS: Nu vrei să ajungi celebru? Nu vrei să fii bogat, puternic?...

TROILUS: Nu. Sărac. Urît.

PARIS: Lasă-mă să termin ce am de spus! Ca să ai toate femeile!

TROILUS: Nu vreau să am nici una, nici una!

PARIS: Uite-i. Ai de ales: sau o săruți pe Elena în fața moșnegilor, sau o sărut eu în fața ta. Preferi să fiu eu? Foarte bine!... O! ce-i cu

sărutarea asta inedită pe care mi-o dai, Elena?!

ELENA: Sărutarea destinată lui Troilus.

PARIS: Nu știi ce pierzi, copile! Cum, pleci? Bună seara!

ELENA: O să ne sărutăm noi, Troilus. Îți garantez. *(Troilus pleacă.)* Troilus!

PARIS *(aproape enervat)*: Strigi cam tare, Elena!

SCENA A III-A

ELENA, DEMOCOS, PARIS

DEMOCOS: O clipă, Elena! Uită-te bine la mine. Am în mînă o pasăre minunată, căreia o să-i dau drumul... Ei, ai înțeles? Așa... Aranjează-ți părul și zîmbește frumos.

PARIS: Nu văd de ce ar zbura pasărea mai bine dacă părul Elenei este înfoiat și dacă ea zîmbește frumos.

ELENA: În orice caz, asta n-o să-mi strice.

DEMOCOS: Nu mai mișca... Unu! Doi! Trei! gata... s-a făcut, poți să pleci...

ELENA: Și pasărea?

DEMOCOS: E o pasăre care știe să se facă nevăzută.

ELENA: Data viitoare să-i ceri rețeta.

(Iese.)

PARIS: Ce e gluma asta?

DEMOCOS: Compun un cîntec despre chipul Elenei. Trebuia să-l privesc bine, să mi-l întipăresc în minte cu zîmbet și bucle. Acum îl văd.

SCENA A IV-A

DEMOCOS, PARIS, HECUBA, MICA POLIXENA, ABNEOS, GEOMETRUL, cîțiva moșnegi

HECUBA: În fine, o să închideți poarta asta?

DEMOCOS: Firește că nu. S-ar putea să fim nevoiți a o deschide din nou chiar în seara asta.

HECUBA: Așa vrea Hector. Priam o să hotărască.

DEMOCOS: Vom vedea. De altfel, îi rezerv lui Hector o surpriză!

MICA POLIXENA: Unde duce poarta asta, mamă?

ABNEOS: La război, copilă. Cînd e deschisă, înseamnă că e război.

DEMOCOS: Prieteni...

HECUBA: Război sau nu, simbolul vostru este prostesc. Ce impresie de neglijență fac canaturile astea mereu deschise! Toți cîinii se opresc la ele.

GEOMETRUL: Aici nu-i vorba de gospodărie. Aici e vorba de război și de zei.

HECUBA: Asta spun și eu: zeii nu știu să închidă ușile.

MICA POLIXENA: Eu le închid foarte bine, mamă, nu-i așa?

PARIS *(sărutînd degetele micii Polixene)*: Cîteodată îți prinzi și degetele cînd le închizi, drăguțo.

DEMOCOS: Pot, în sfîrșit, să cer puțină tăcere, Paris?... Abneos, și tu, Geometre, și voi, prieteni, v-am convocat aici mai devreme, ca să ținem primul nostru sfat. Consider de bun augur că primul consiliu de război nu este alcătuit din generali, ci din intelectuali. Dar, la război, nu ajunge că le dai soldaților arme lucitoare. Este absolut necesar să le ațîți la culme entuziasmul. Beția fizică, obținută

de comandați, în momentul atacului, cu ajutorul unui vin amestecat cu rășină distribuit tuturor, va rămîne ineficientă în fața grecilor, dacă nu e dublată de beția morală, pe care noi, poeții, le-o vom turna. De vreme ce vîrsta ne ține departe de luptă, să fim și noi buni de ceva, făcînd-o necruțătoare. Văd că ai ceva de spus în privința asta, Abneos. Îți dau cuvîntul.

ABNEOS: Da, ne trebuie un cîntec de război.

DEMOCOS: Foarte just. Războiul cere un cîntec de război.

PARIS: Pînă acuma, nu i-am simțit lipsa.

ABNEOS: Pentru că, pînă acuma, ne-am luptat numai cu barbarii. Era doar o vînătoare. Cornul ne ajungea. Cu grecii, însă, intrăm într-un domeniu de război mult mai înalt.

DEMOCOS: Foarte adevărat, Abneos. Ei nu se bat cu oricine.

PARIS: Păi, avem un cîntec național.

ABNEOS: Da, dar e un cîntec de pace.

PARIS: E de-ajuns să cînți un cîntec de pace, cu strîmbături și gesticulație, ca să devină un cîntec de război... Cum sînt cuvintele cîntecului nostru?

ABNEOS: Le știi prea bine. Anodine. *Noi secerăm holdele, stoarcem sîngele viei.*

DEMOCOS: Asta e cel mult un cîntec de război contra cerealelor. Amenințînd hrișca, nu veți speria pe spartani.

PARIS: Dar ia cîntă-l cu o suliță în mînă și cu un mort la picioare, și-o să vezi!

HECUBA: Ai cuvîntul „sînge“, și tot aia e.

PARIS: Și cuvîntul „seceriș“. Place războiului destul de mult.

ABNEOS: Ce să mai discutăm, dacă Democos ne poate da unul nou peste două ceasuri.

DEMOCOS: Două ceasuri e cam puţin.

HECUBA: N-avea teamă, e mai mult decît îţi trebuie. Şi după cîntec, o să fie imnul, şi după imn, cantata. Cum s-a declarat războiul, nu-i mai poţi ţine pe poeţi. Rima e cea mai bună tobă.

DEMOCOS: Şi cea mai folositoare, Hecuba, nici nu ştii cît de bine ai spus. Cunosc eu războiul. Cîtă vreme n-a început, cîtă vreme porţile sînt închise, oricine-i liber să-l insulte şi să-l blesteme. Războiul dispreţuieşte jignirile din timp de pace. De-ndată însă ce a început, orgoliul lui e foarte viu, nu-i cîştigi bunăvoinţa, nu-l cîştigi pînă nu-i faci complimente şi nu-l alinţi. Şi atunci, menirea celor care ştiu să vorbească şi să scrie este de a măguli războiul, de a-l măguli la orice oră din zi, fără încetare, altfel ţi-l faci duşman. Uitaţi-vă la ofiţeri: viteji în faţa duşmanilor, laşi în faţa războiului: asta e deviza adevăraţilor generali.

PARIS: Şi ţi-a şi venit vreo idee pentru cîntecul ăsta?

DEMOCOS: O idee minunată, pe care tu o vei înţelege mai bine ca oricine... S-o fi săturat şi războiul să se tot vadă gătit cu părul Meduzei ori cu buzele Gorgonei; mie mi-a venit ideea să-l compar cu chipul Elenei. O să fie încîntat de această asemănare.

MICA POLIXENA: Cu ce seamănă războiul, mamă?

HECUBA: Cu tanti Elena.

MICA POLIXENA: Atunci e foarte drăguţ.

DEMOCOS: Atunci, ne-am înţeles cu cîntecul de război. Ce ai de te frămînţi aşa, Geometre?

GEOMETRUL: Mi se pare că e ceva mai urgent decît cîntecul de război, mult mai urgent!

DEMOCOS: Vrei să spui decorațiile, știrile false?

GEOMETRUL: Nu, epitetele.

HECUBA: Epitetele?

GEOMETRUL: Înainte de a arunca sulițele, războinicii greci își aruncă epitetele... Văr de broască! își strigă ei. Fiu de bou... Se insultă, mă rog! Și au dreptate. Ei știu că trupul este mai vulnerabil cînd amorul propriu e rănit. Războinici vestiți pentru sîngele lor rece și-l pierd cînd sînt făcuți buboaie sau corpuri tiroide. Noi, troienii, ducem mare lipsă de epitete.

DEMOCOS: Geometrul are dreptate. Într-adevăr, noi sîntem singurii care nu ne insultăm adversarii înainte de a-i omorî...

PARIS: Nu ți se pare destul că se insultă civilii, Geometre?

GEOMETRUL: Și oștirile trebuie să împărtășească urile civililor. Le cunoști doară, sînt înșelătoare. Dacă le lași în pace, își petrec timpul, stimîndu-se. Rîndurile lor ajung curînd singurele rînduri din lume de adevărată frăție astfel că, din fundul cîmpului de luptă, unde domnește o civilizație reciprocă, ura e alungată tocmai înspre școli, saloane sau băcănii... Trebuie ca soldații noștri să fie cel puțin la egalitate în lupta cu epitetele, altfel vor pierde orice poftă de insultă, de calomnie și, mai tîrziu, în mod sigur și de război.

DEMOCOS: De acord! O să le facem un concurs chiar astă-seară.

PARIS: Mi se par destul de mari ca să le găsească și singuri.

DEMOCOS: Eroare! Ce? tu ți-ai găsi singur epitetele, tu, care faci pe deșteptul?

PARIS: Sînt convins.

DEMOCOS: Nu-ți face iluzii. Ia pune-te în fața lui Abneos, și dă-i drumul!

PARIS: De ce în fața lui Abneos?

DEMOCOS: Pentru că e bun de epitete, burtos și crăcănat cum e.

ABNEOS: Zi-i odată, tavă de plăcinte!

PARIS: Nu, Abneos nu mă inspiră. Mai bine în fața ta, dacă vrei.

DEMOCOS: A mea? Prea bine! Să-ți arăt eu ce-nseamnă un epitet improvizat! Numără zece pași... Așa... Începe!...

HECUBA: Uită-te la el... O să te inspire.

PARIS: Parazit bătrîn? Poet cu picioare murdare...

DEMOCOS: O secundă!... Ia pune înaintea epitetelor și numele, ca să se știe clar despre cine e vorba!...

PARIS: Adevărat, ai dreptate... Democos! Ochi de vițel! Pom cu mătreață!

DEMOCOS: Gramatical, e corect, dar foarte naiv. În ce măsură faptul de a fi numit pom cu mătreață mă poate face să spumeg și să mă-mpingă să te omor? Pom cu mătreață este absolut neoperativ.

HECUBA: Ți-a spus și ochi de vițel.

DEMOCOS: Ochi de vițel e ceva mai bine... Dar vezi cît te bîlbîi, Paris! Caută ceva să mă atingă! Care sînt defectele mele, după părerea ta?

PARIS: Ești laș, îți pute gura și n-ai pic de talent.

DEMOCOS: Vrei o palmă?

PARIS: Ce spun e ca să-ți fac plăcere!

MICA POLIXENA: Pentru ce îl ceartă pe nenea Democos, mamă?

HECUBA: Pentru că e un scatiu, drăguță!
DEMOCOS: Cum spui, Hecuba?
HECUBA: Zic că ești un scatiu, Democos. Spun că, dacă scatiii ar avea prostia, îngîmfarea, urîțenia și puturoșenia vulturilor, tu ai fi un scatiu.
DEMOCOS: Hei, Paris! Maică-ta e mai tare ca tine. Ia exemplu! Un ceas de exerciții pe zi cu fiecare soldat, și Hecuba ne dă nouă superioritatea în epitete. Și cred că și cîntecul de război ar fi mai bine să i-l lăsăm tot ei...
HECUBA: Dacă vrei, dar eu n-o să spun că seamănă cu Elena.
DEMOCOS: Și cu cine seamănă, după părerea ta?
HECUBA: O să-ți spun după ce-o să fie închisă poarta.

SCENA A V-A

ACEIAȘI, PRIAM, HECTOR, apoi ANDROMACA, apoi ELENA

(În timp ce se închid porțile, Andromaca o ia deoparte pe mica Polixena și pare a-i încredința o taină.)

HECTOR: O să fie.
DEMOCOS: O clipă, Hector.
HECTOR: Nu-i gata ceremonia?
HECUBA: Ba da. Balamalele înoată în untdelemn de măsline.
HECTOR: Atunci?
PRIAM: Ceea ce vor să spună prietenii noștri, Hector, este că și războiul e gata. Gîndește-te bine. Ei nu greșesc. Dacă închizi poarta, s-ar

putea să fie nevoie s-o redeschizi peste un minut.

HECUBA: Un minut de pace încă e ceva!

HECTOR: Tată, trebuie să știi ce înseamnă pacea pentru cei care luptă de luni de zile. Este ca atunci cînd cei ce se îneacă sau se afundă în nisip dau cu piciorul de fund. Lasă-ne să punem piciorul măcar pe un petec de pace, să atingem o clipă pacea, chiar de-ar fi doar cu degetul de la picioare.

PRIAM: Fă cum vrei, Hector, dar gîndește-te că răspîndind acum în cetate cuvîntul pace este ca și cînd ai răspîndi o otravă. Vei terfeli fala echipamentului militar. Vei bate din vorba pace moneda curentă a amintirilor, a afecțiunilor, a speranțelor. Oștenii vor da năvală să cumpere pîinea de pace, să bea vinul de pace, să strîngă în brațe soția de pace, iar peste un ceas îi vei pune iarăși față-n față cu războiul.

HECTOR: Război nu se va face!

(Se aud strigăte dinspre port.)

DEMOCOS: Nu? Ia ascultă!

HECTOR: Să închidem porțile. Aici îi vom primi îndată pe greci. Discuțiile vor fi și așa destul de aspre. Se cuvine să-i primim în pace.

PRIAM: Știm noi, oare, fiule, dacă trebuie să le dăm voie grecilor să debarce?

HECTOR: Vor debarca. Întrevederea cu Ulise e ultima noastră șansă de pace.

DEMOCOS: Nu vor debarca. Este în joc onoarea noastră. Am fi de rîsul lumii...

HECTOR: Și-ți iei asupra ta răspunderea de a sfătui Senatul să hotărască războiul?

DEMOCOS: Asupra mea? Ai nimerit rău. Vino, Busiris. Misiunea ta începe.

HECTOR: Cine-i străinul ăsta?

DEMOCOS: Acest străin este cel mai mare expert în viață al drepturilor popoarelor. Avem norocul ca el să fie astăzi în trecere prin Troia. Nu vei putea spune că este un martor părtinitor. Este un neutru. Senatul nostru se va supune părerii lui, care mîine va fi aceea a tuturor popoarelor.

HECTOR: Și care este părerea ta?

BUSIRIS: După cele constatate *de visu* și prin ancheta care a urmat, părerea mea, principe, este că grecii s-au făcut vinovați față de troieni prin trei încălcări ale regulilor internaționale. A le îngădui să debarce ar însemna să renunțați la calitatea de ofensați, care în caz de conflict o să v-atragă simpatia tuturor.

HECTOR: Explică-te.

BUSIRIS: În primul rînd, și-au ridicat steagul la straiuri, și nu la crucetă. Un vas de război, principe și scumpi colegi, își ridică flamura la straiuri numai în cazul cînd răspunde la salut unei corăbii încărcate cu boi. Față de un oraș și populația lui, ăsta e însuși simbolul insultei. Cunoaștem de altfel și un precedent. Anul trecut, grecii, cînd au intrat în portul Ofea, și-au înălțat pavilionul la straiuri. Riposta a fost aspră: Ofea a declarat război.

HECTOR: Și ce s-a întîmplat?

BUSIRIS: Ofea a fost învins. Nu mai există nici Ofea, nici ofeeni.

HECUBA: Foarte bine.

BUSIRIS: Nimicirea unei națiuni nu modifică cu nimic avantajul poziției sale morale față de celelalte popoare.

HECTOR: Continuă.

BUSIRIS: În al doilea rînd, flota grecească intrînd în apele noastre teritoriale, a adoptat formația „în linie de bătaie". La ultimul congres s-a discutat ca această formație să fie înscrisă în paragraful măsurilor așa-numite defensivo-ofensive. Am avut fericirea să obțin să-i fie restituită adevărata sa calitate, adică de măsură ofensivo-defensivă; este deci o formă cu totul rudimentară de luptă pe mare, care la rîndul ei e o formă larvară a blocadei, adică constituie o abatere de la primul aliniat. Avem și noi un precedent. Acum cinci ani corăbiile grecești au adoptat formația „în linie de bătaie", ancorînd lîngă Magnezia. Magnezia a declarat pe loc război.

HECTOR: L-a cîștigat?

BUSIRIS: L-a pierdut. Nu mai există nici o piatră din zidurile lui. Dar paragraful meu există încă.

HECUBA: Te felicit. Ne-a fost teamă.

HECTOR: Termină.

BUSIRIS: A treia abatere e mai puțin gravă. Una dintre triremele grecești a acostat fără învoire și prin trădare. Șeful ei, Oiax, cel mai brutal și cel mai lipsit de scrupule dintre greci, urcă înspre oraș semănînd scandalul și provocarea și strigînd că vrea să-l omoare pe Paris. Dar din punct de vedere internațional această abatere este neînsemnată. E o încălcare nereglementară.

DEMOCOS: Acum ești informat. Situația are două ieșiri. Să primești o insultă, sau să insulți tu. Alege.

HECTOR: Oneah, fugi înaintea lui Oiax! Fă în așa fel încît să-l aduci aici.

PARIS: Îl aștept.
HECTOR: Îmi vei face plăcerea să rămîi la palat pînă cînd te voi chema eu. În ce te privește, Busiris, află că orașul nostru nu consideră nicidecum c-a fost insultat de greci.
BUSIRIS: Nu sînt de loc surprins. Mîndria lui de hermină este legendară.
HECTOR: Ai să-mi găsești deci acum, pe loc, un argument care să permită Senatului nostru să spună că n-a existat nici o abatere din partea vizitatorilor noștri, iar nouă, hermine imaculate, să ne dea posibilitatea de a-i primi ca oaspeți.
DEMOCOS: Ce e gluma asta?
BUSIRIS: E împotriva faptelor, Hector.
HECTOR: Dragul meu Busiris, știm cu toții că dreptul e cea mai puternică școală a imaginației. Niciodată un poet n-a interpretat natura cu mai multă libertate, decît un jurist realitatea.
BUSIRIS: Senatul mi-a cerut sfatul. Eu i-l dau.
HECTOR: Eu îți cer o interpretare. Este și mai juridic.
BUSIRIS: E împotriva conștiinței mele.
HECTOR: Conștiința ta a văzut pierind Ofea, pierind Magnezia și privește cu inima ușoară pieirea Troiei?
HECUBA: Da, el este din Siracuza.
HECTOR: Te conjur, Busiris. E vorba de viața a două popoare. Ajută-ne.
BUSIRIS: Nu vă pot da decît un singur ajutor, adevărul.
HECTOR: Întocmai. Găsește un adevăr care să ne salveze. Dacă dreptul nu este armurierul inocenților, la ce folosește el? Făurește-ne un adevăr. De altfel, e foarte simplu; dacă nu îl

vei găsi te vom reține aici atîta timp cît va dura războiul.

BUSIRIS: Ce spui?

DEMOCOS: Abuzezi de rangul tău, Hector!

HECUBA: În timp de război dreptul e întemnițat. Poate fi tot atît de bine întemnițat și un jurist.

HECTOR: Te-am avertizat, Busiris. Nu mi-am uitat niciodată amenințările și nici făgăduielile. Sau aceste străji te bagă-n închisoare pentru ani îndelungați, sau pleci încărcat de bogății chiar astă-seară. Cunoscînd toate astea, supune din nou problema unei examinări cît mai imparțiale.

BUSIRIS: Evident, există soluții.

HECTOR: Eram sigur.

BUSIRIS: Pentru prima abatere, de exemplu, nu s-ar putea interpreta, pentru unele mări mărginite de regiuni fertile, salutul către corabia încărcată cu boi ca un omagiu adus de marină agriculturii?

HECTOR: Desigur, e logic. Ar fi de fapt salutul mării către uscat.

BUSIRIS: Fără să mai socotim că o încărcătură de vite poate fi o încărcătură de tauri. În acest caz, omagiul devine chiar măgulitor.

HECTOR: Iată. M-ai înțeles. În sfîrșit.

BUSIRIS: În ce privește formația „în linie de bătaie", poate fi tot atît de bine interpretată și ca semn de prietenie, și ca provocare. Femeile care vor să aibă copii se înfățișează din față, nu din profil.

HECTOR: Argument decisiv.

BUSIRIS: Cu atît mai mult cu cît corăbiile grecești au la proră sculptate nimfe uriașe. Se poate spune că faptul de a prezenta troienilor nu nava ca unitate navală, ci nimfa ca simbol al

fecundității, este exact contrariul insultei. O femeie care vine goală către tine și cu brațele deschise nu este o amenințare, ci o ofertă. O ofertă de discuții, în orice caz...

HECTOR: Și iată-ne onoarea salvată, Democos. Să fie publicat în oraș avizul lui Busiris, iar tu Minos, aleargă la comandantul portului și dă-i ordin să-l debarce imediat pe Ulise.

DEMOCOS: E cu neputință să discuți despre onoare cu acești vechi combatanți. Abuzează într-adevăr de faptul că nu-i poți trata ca pe lași.

GEOMETRUL: Rostește mai întîi discursul către morți, Hector. Asta o să-ți dea de gîndit...

HECTOR: Nu se va rosti nici un discurs către morți.

PRIAM: Ceremonia îl cere. Generalul biruitor trebuie să slăvească pe morți cînd se închid porțile.

HECTOR: Un discurs către morții din război este o pledoarie ipocrită pentru cei vii, e o cerere de achitare. Asta-i specialitatea avocaților. Eu nu sînt destul de sigur de nevinovăția mea.

DEMOCOS: Comandantul e iresponsabil.

HECTOR: Din păcate, toată lumea este, și zeii. De altfel, am și ținut discursul către morți. Li l-am făcut în ultima lor clipă de viață, pe cînd, rezemați de copacii de pe cîmpul de luptă, mai aveau încă o rămășiță de auz și de vedere. Și vă pot repeta ceea ce le-am spus. Celui cu burta spintecată, înainte de a da ochii peste cap, i-am spus: „Hei, prietene, nu ți-e chiar așa de rău..." Și celui cu capul spart în două de măciucă: „Ești cam urît cu nasul rupt!" Și micului meu scutier, cu brațul stîng spînzurînd și din care i se scurgea ultima picătură de sînge: „Noroc că e doar brațul stîng..." Și sînt fericit că i-am dat fiecăruia

să bea o ultimă picătură din plosca vieții. Era tot ceea ce cereau, au murit sugînd-o... Şi nu voi mai adăuga nici o vorbă. Închideţi porțile.

MICA POLIXENA: A murit și micul scutier?

HECTOR: Da, pisicuțo, a murit. A ridicat mîna dreaptă. Cineva pe care nu-l vedeam îl apuca de mîna teafără. Și a murit.

DEMOCOS: Generalul nostru pare a confunda vorbele către muribunzi cu discursul către morți.

PRIAM: Nu te-ncăpățîna, Hector.

HECTOR: Prea bine, prea bine, le vorbesc... *(Se așază în dreptul porților.)* O, voi, care nu ne auziți, care nu ne vedeţi, ascultaţi vorbele-acestea, vedeţi alaiul acesta. Noi sîntem biruitorii. Puțin vă pasă, nu-i așa? Şi voi sînteți biruitori. Numai că noi sîntem biruitorii vii. Aici începe diferenţa. Aici începe să-mi fie ruşine. Nu ştiu dacă, în lumea morţilor, se decorează morții biruitori cu vreo cocardă. Cei vii, biruitori sau nu, au adevărata cocardă. E dublă, și anume, ochii lor. Noi avem doi ochi, sărmani prieteni. Noi vedem soarele. Noi facem tot ce se face la soare. Mîncăm... Bem... Şi la lumina lunii... ne culcăm cu nevestele noastre. Și cu ale voastre.

DEMOCOS: Îi insulţi pe morți acuma?

HECTOR: Crezi asta?

DEMOCOS: Ori pe morți, ori pe vii.

HECTOR: E o deosebire...

PRIAM: Sfîrșește, Hector... Grecii debarcă...

HECTOR: Sfîrșesc... O, voi, care nu simţiţi, care nu pipăiţi, mirosiți tămîia aceasta, atingeţi ofrandele acestea. Şi, pentru că în sfîrșit vă vorbește un general sincer, aflaţi că n-am avut o dragoste egală, un respect egal, pentru

voi toţi. Oricît aţi fi voi de morţi, există şi la voi aceeaşi proporţie de viteji şi de laşi ca şi la noi, care am supravieţuit, şi n-o să mă faceţi să confund, pentru că sîntem la o ceremonie, morţii pe care îi admir cu morţii pe care nu-i admir. Dar ceea ce ţin să vă spun astăzi este că războiul îmi pare soluţia cea mai sărăcăcioasă şi mai făţarnică pentru a-i egaliza pe oameni şi că nu admit moartea nici ca purificare sau ispăşire pentru laş, nici ca răsplată pentru erou, şi oricine aţi fi, voi, cei absenţi, cei inexistenţi, cei uitaţi, voi, cei fără îndeletnicire, fără odihnă, fără fiinţă, înţeleg în adevăr că se cade, închizînd aceste porţi, să-i scuz în ochii voştri pe dezertorii care sînt supravieţuitorii, şi să gust, ca un dublu furt şi ca o dublă condamnare, cele două bunuri care se cheamă unul pe altul cu cele două nume ale căror strălucire şi rezonanţă sper că nu vă mai ating pe voi: căldura şi cerul...

MICA POLIXENA: Se închid porţile, mamă!

HECUBA: Da, dragă.

MICA POLIXENA: Le împing morţii?

HECUBA: Ajută şi ei puţin.

MICA POLIXENA: Ajută bine, mai ales în dreapta.

HECTOR: Gata? S-au închis?

PĂZITORUL: Ca un safe...

HECTOR: Sîntem în pace, tată, sîntem în pace.

HECUBA: Sîntem în pace!

MICA POLIXENA: Parcă te simţi mai bine, nu-i aşa, mamă?

HECTOR: Da, într-adevăr, draga mea!

MICA POLIXENA: Eu mă simt mult mai bine.

(Izbucneşte muzica grecilor.)

UN MESAGER: Echipajele au pus piciorul pe uscat, Priam!

DEMOCOS: Ce muzică! Ce grozăvie de muzică! Este o muzică antitroiană la cel mai înalt grad! Haidem să-i primim cum se cuvine.

HECTOR: Primiți-i regește, și să ajungă pînă aici fără incidente. Vă fac răspunzători!

GEOMETRUL: Să le opunem în orice caz muzica troiană. Hector va autoriza poate conflictul muzical?

MULȚIMEA: Grecii! Grecii!

UN MESAGER: Ulise e pe dig, Priam! Unde să-l ducem?

PRIAM: Chiar aici. Anunță-ne la palat... Vino și tu, Paris. Nu prea ai de ce să te arăți, în momentul ăsta.

HECTOR: Haidem să pregătim discursul pentru greci, tată.

DEMOCOS: Pregătește-l ceva mai bine decît acela pentru morți, o să întîmpini mai multe contraziceri. *(Priam iese împreună cu fiii săi.)* A! pleci și tu, Hecuba? Pleci fără să ne fi spus cu ce seamănă războiul?

HECUBA: Ții să știi?

DEMOCOS: Dacă l-ai văzut, spune?

HECUBA: Cu un dos de maimuță. Cînd maimuțoiul se urcă în copac și-ți arată un fund roșu, zdrelit și lucios, înconjurat de o perucă murdară, vezi tocmai războiul: ăsta îi e chipul.

DEMOCOS: Cu acela al Elenei, are două.

(Iese.)

ANDROMACA: Uite-o tocmai pe Elena. Polixena, ții bine minte ce trebuie să-i spui?

MICA POLIXENA: Da...

ANDROMACA: Du-te...

SCENA A VI-A

ELENA, MICA POLIXENA

ELENA: Vrei să-mi vorbeşti, micuţo?

MICA POLIXENA: Da, tanti Elena.

ELENA: Trebuie să fie ceva foarte important: eşti ţeapănă ca un băţ. Şi te simţi ţeapănă şi pe dinăuntru, pun prinsoare!

MICA POLIXENA: Da, tanti Elena.

ELENA: E ceva ce nu-mi poţi spune fără să stai ţeapănă?

MICA POLIXENA: Nu, tanti Elena.

ELENA: Atunci, spune şi restul. Îmi faci rău cînd te văd aşa ţeapănă.

MICA POLIXENA: Tanti Elena, dacă ne iubeşti, pleacă!

ELENA: De ce să plec, drăguţă?

MICA POLIXENA: Din cauza războiului.

ELENA: Ştii şi tu ce-i războiul?

MICA POLIXENA: Nu ştiu prea bine. Cred că e ceva unde mori...

ELENA: Şi moartea ştii ce este?

MICA POLIXENA: Nici asta nu ştiu prea bine. Cred că nu mai simţi nimic.

ELENA: Ce ţi-a spus exact Andromaca să-mi ceri?

MICA POLIXENA: Să pleci, dacă ne iubeşti.

ELENA: Nu mi se pare tocmai logic. Dacă tu ai iubi pe cineva, l-ai părăsi?

MICA POLIXENA: O, nu! niciodată!

ELENA: Ce ţi-ar plăcea mai mult: s-o părăseşti pe Hecuba, sau să nu mai simţi nimic?

MICA POLIXENA: Oh! să nu mai simt nimic! Mi-ar plăcea mai mult să rămîn şi să nu mai simt nimic vreodată...

ELENA: Vezi ce greşit vorbeşti! Dacă aş pleca, ar însemna, dimpotrivă, că nu vă iubesc. Ai vrea mai bine să nu te iubesc?
MICA POLIXENA: O! nu! să mă iubeşti!
ELENA: Va să zică, nu ştii ce spui?
MICA POLIXENA: Nu...
VOCEA HECUBEI: Polixena!

SCENA A VII-A

ACEIAŞI, HECUBA, ANDROMACA

HECUBA: Eşti surdă, Polixena? Şi ce ai de închizi ochii cînd mă vezi? Te joci de-a statuia? Hai cu mine.
ELENA: Face exerciţii să nu mai simtă nimic. Dar n-are talent.
HECUBA: Încă o dată, mă auzi, Polixena? Mă vezi?
MICA POLIXENA: O, da! Te-aud. Te văd.
HECUBA: De ce plîngi? E vreun rău că mă vezi şi că mă auzi?
MICA POLIXENA: Da... O să pleci...
HECUBA: Să-mi faci plăcerea, pe viitor, Elena, s-o laşi pe Polixena în pace. E prea sensibilă ca să vină în contact cu insensibilitatea, chiar şi prin rochia şi vocea ta frumoasă.
ELENA: E şi părerea mea. O sfătuiesc pe Andromaca să-şi facă treburile personal. Sărută-mă, Polixena. Plec astă-seară, dacă aşa vrei.
MICA POLIXENA: Nu pleca! Nu pleca!
ELENA: Bravo! Acum nu mai eşti ţeapănă...
HECUBA: Vii, Andromaca?
ANDROMACA: Nu, rămîn.

SCENA A VIII-A

ELENA, ANDROMACA

ELENA: Aşadar, explicaţia?

ANDROMACA: Cred că e necesară.

ELENA: Ascultă-i strigînd şi discutînd acolo, toţi cîţi sînt! Nu e de-ajuns? Mai trebuie să se explice şi cumnatele? Să-şi explice ce, de vreme ce plec?

ANDROMACA: Dacă pleci sau nu, nu mai e asta întrebarea, Elena.

ELENA: Spune-i asta lui Hector. O să-i uşurezi ziua de azi.

ANDROMACA: Da. Hector se agaţă de ideea plecării tale. E şi el ca toţi oamenii. E de-ajuns un iepure ca să-i abată de la desişul în care e pantera. Vînatul oamenilor poate fi astfel vînat. Dar nu şi acela al zeilor.

ELENA: Dacă ai lămurit ce vor zeii în toată treaba asta, te felicit.

ANDROMACA: Nu ştiu dacă zeii vor ceva. Universul însă vrea ceva, un anume lucru. De azi-dimineaţă, toate par să-l vrea, să-l strige, să-l pretindă, oamenii, animalele, plantele... pînă şi copilul din mine...

ELENA: Şi cer ce?

ANDROMACA: Să-l iubeşti pe Paris.

ELENA: Dacă ştiu ei că nu-l iubesc pe Paris, înseamnă că sînt mai bine informaţi ca mine.

ANDROMACA: Tu nu-l iubeşti! Poate că l-ai putea iubi. Poate că îl vei iubi. Dar, pentru moment, trăiţi amîndoi într-o neînţelegere.

ELENA: Trăiesc cu el în voie bună, în plăcere, în armonie. Neînţelegerea înţelegerii, nu prea văd bine ce-o fi asta.

ANDROMACA: Tu nu-l iubești. Oamenii, cînd iubesc, nu se înțeleg. Viața a doi soți care se iubesc este o continuă lipsă de calm. Asupra perechilor veritabile apasă același blestem ca și asupra acelor false — neînțelegerea originară. Hector este contrariul meu. El n-are nici unul dintre gusturile mele. Ziua ne-o petrecem învingîndu-ne unul pe altul, sau sacrificîndu-ne unul altuia. Soții îndrăgostiți n-au chipul luminos.

ELENA: Și, dacă fața mea ar fi plumburie cînd mă apropii de Paris, iar ochii mei albi, și mîinile nădușite, crezi tu că Menelaos s-ar simți mai încîntat, și grecii mai mulțumiți?

ANDROMACA: Puțin ne-ar păsa atunci de ceea ce cred grecii!

ELENA: Și războiul nu s-ar mai face?

ANDROMACA: Poate că-ntr-adevăr nu s-ar mai face! Poate că, dacă v-ați iubi, dragostea ar chema într-ajutor pe vreunul dintre semenii ei: generozitatea, inteligența... Nimeni, nici însuși destinul, nu atacă cu inima ușoară o pasiune... Dar chiar de s-ar face, treaba lui!

ELENA: N-ar mai fi același război?

ANDROMACA: O, nu, Elena! Tu simți prea bine ce va fi războiul acesta. Destinul nu recurge la atîtea precauții pentru o luptă vulgară. El vrea să zidească pe acest război viitorul, viitorul semințiilor noastre, al popoarelor noastre, al raționamentelor noastre. Și dacă ideile și viitorul nostru ar fi întemeiate pe povestea unei femei și a unui bărbat care se iubeau, nu e chiar atît de rău. Dar el nu vede că voi nu sînteți decît o pereche oficială... Cînd ne gîndim însă că vom suferi și că vom muri pentru o pereche oficială, că măreția

sau nefericirea vremurilor, că felul de-a fi al creierelor și al veacurilor ce vor să vină se vor baza pe aventura a două ființe care nu se iubeau, aici e grozăvia!

ELENA: Dacă toți cred că ne iubim, tot acolo se ajunge.

ANDROMACA: Ei nu cred. Dar nici unul nu va mărturisi că nu crede. La apropierea oricărui război, toate ființele secretează o nouă sudoare, toate întîmplările îmbracă un nou lustru, care este minciuna. Toți mint. Moșnegii noștri nu adoră frumusețea, se adoră pe ei înșiși, adoră urîțenia. Pînă și indignarea grecilor este o minciună. Cine poate ști cît le pasă grecilor de ceea ce faci tu cu Paris! Pînă-și corăbiile lor, care trag colo la țărm cu flamuri și imnuri, sînt o minciună a mării. Și viața fiului meu, și viața lui Hector să fie jucate pe prefăcătoria asta, e spăimîntător!

ELENA: Și atunci?

ANDROMACA: Atunci, te implor, Elena. Mă vezi aici, lipită de tine, de parcă te-aș implora să mă iubești pe mine. Iubește-l pe Paris! Sau spune-mi că mă înșel! Spune-mi că ți-ai lua viața, dacă ar muri el! Că ai accepta să fii desfigurată numai ca el să trăiască!... Atunci războiul ar fi numai un flagel, nu și o nedreptate. Și voi încerca să-l suport.

ELENA: Dragă Andromaca, toate astea nu-s chiar atît de simple. Eu nu-mi petrec nopțile, mărturisesc, ca să mă gîndesc la soarta oamenilor, dar totdeauna mi s-a părut că ei sînt de două feluri. Cei care sînt, dacă vrei, carnea vieții. Și cei care îi sînt orînduirea, aspectul. Celor dintîi le revine rîsul, plînsul, și tot ce vrei ca secreții. Iar celorlalți, gestul, mersul,

privirea. Dacă îi forțezi să nu alcătuiască decît o seminție, n-o să mai meargă de loc. Omenirea e deopotrivă datoare vedetelor, ca și martirilor.

ANDROMACA: Elena!

ELENA: De altfel, ești cam susceptibilă... Nu mi se pare totuși că amorul meu ar merita atîta dispreț. Mie îmi place. Nu mă simt, ce-i drept, trasă de ficat sau de splină, cînd Paris mă părăsește pentru jocul cu bilele sau pentru a pescui țipari. Dar simt comanda lui, magnetul lui. Magnetizarea este și ea o iubire, ca și promiscuitatea. E o pasiune la fel de veche și de fecundă, ca și aceea care se exprimă prin ochi înroșiți de lacrimi sau de furie. Mă simt în această iubire la largul meu, ca o stea în constelația ei. Gravitez în jurul ei, scînteiez. Este felul meu de a respira și de a îmbrățișa. Parcă și vezi fiii pe care îi poate produce un astfel de amor: ființe înalte, limpezi, bine conturate, cu degete inelate și cu nasul scurt. Ce s-ar întîmpla cu un asemenea amor, dacă i-aș mai turna gelozia, duioșia și neliniștea?! Lumea e și-așa destul de nervoasă, vezi și tu!

ANDROMACA: Toarnă-i mila, Elena. E singurul ajutor de care are nevoie lumea.

ELENA: Asta e, trebuia să ajungem aici, cuvîntul a fost rostit.

ANDROMACA: Ce cuvînt?

ELENA: Cuvîntul Milă. În cazul ăsta, adresează-te în altă parte. Eu nu stau prea bine cu mila.

ANDROMACA: Pentru că nu știi ce e nenorocirea.

ELENA: O cunosc foarte bine. Ca și pe nenorociți. Și ne simțim foarte bine împreună. În copilărie, îmi petreceam zilele prin colibele din

vecinătatea palatului, cu fetele pescarilor, cotrobăind prin cuiburi și crescînd păsări. M-am născut dintr-o pasăre, de acolo mi se trage cred această pasiune. Și toate nenorocirile trupului, de îndată ce au vreo legătură cu păsările, îmi sînt astfel cunoscute în amănunt; fie că e vorba de trupul tatălui aruncat de valuri în zori, țeapăn, cu capul umflat și înfiorat, căci pescărușii încep să-i ciugulească ochii, fie că e vorba de trupul mamei bete jumulind mierla noastră domesticită, fie acela al surorii surprinse în tufiș cu ilotul de serviciu, peste cuibul de pitulici speriate. Astfel, prietena mea cu sticlete era strîmbă, iar prietena cu botros era ofticoasă. Și, în ciuda aripilor pe care i le atribuiam neamului omenesc, îl vedeam așa cum este — netrebnic, murdar și oropsit. Dar niciodată nu mi-a făcut impresia că ar cere milă.

ANDROMACA: Pentru că nu-l socotești demn decît de dispreț.

ELENA: Rămîne de văzut. Poate că asta se trage și din faptul că pe toți acești nenorociți îi simt egalii mei, din faptul că îi admit, din faptul că sănătatea, frumusețea și gloria mea nu mi se par superioare nenorocirii lor. Asta ar putea fi un fel de frăție.

ANDROMACA: Hulești, Elena.

ELENA: Oamenilor le e milă de ceilalți în măsura în care le-ar fi milă de ei înșiși. Nenorocirea și urîțenia sînt oglinzi pe care ei nu le suportă. Mie însă nu mi-e nici un fel de milă de mine. O să vezi asta, dacă izbucnește războiul. Îndur foamea sau boala mai bine decît voi. Și ocara: să nu crezi că nu le aud pe troiene

cînd trec eu pe stradă! Îmi zic tîrfă! Şi spun că dimineaţa mi-s ochii galbeni! Adevăr sau minciună, mi-e totuna, atît de puţin îmi pasă!

ANDROMACA: Opreşte-te, Elena!

ELENA: Şi să nu crezi că ochiul meu, în colecţia mea de poze colorate — cum zice soţul tău —, nu-mi arată uneori o Elenă îmbătrînită, ramolită, ştirbă, stînd pe vine în bucătărie şi molfăind dulceaţă. Ca şi obrazul meu sulemenit, cît de alb poate apărea! Şi cît de roşie poate fi coacăza! Şi ceea ce e colorat, şi sigur, şi neîndoios!... Puţin îmi pasă de toate...

ANDROMACA: Sînt pierdută...

ELENA: De ce? Dacă ţi-ajunge o pereche desăvîrşită ca să te facă să admiţi războiul, ia-o pe-a voastră, Andromaca.

SCENA A IX-A

ELENA, ANDROMACA, OIAX, apoi HECTOR

OIAX: Unde e? Unde stă ascuns? Un laş, un troian!

HECTOR: Pe cine cauţi?

OIAX: Îl caut pe Paris...

HECTOR: Eu sînt fratele lui.

OIAX: Frumoasă familie! Eu sînt Oiax. Cine eşti tu?

HECTOR: Îmi zice Hector.

OIAX: Eu îţi zic cumnat de tîrfă.

HECTOR: Văd că Grecia ne-a trimis negociatori. Ce vrei?

OIAX: Război!

HECTOR: Nici o nădejde. De ce îl vrei?
OIAX: Fratele tău a răpit-o pe Elena.
HECTOR: Ea consimţise, după cîte mi s-au spus.
OIAX: O grecoaică face ce vrea. Nu trebuie să-ţi ceară voie ţie. E caz de război.
HECTOR: Vă putem cere scuze.
OIAX: Troienii nu cer scuze. Nu plecăm de-aici decît cu declaraţia voastră de război.
HECTOR: Declaraţi-l voi.
OIAX: Prea bine! O să-l declarăm chiar de astăseară.
HECTOR: Minţi. N-o să-l declaraţi. Nici o insulă din Arhipelag n-o să vă urmeze, dacă nu sîntem noi răspunzătorii... Şi n-o să fim.
OIAX: N-o să-l declari chiar tu în persoană, dacă eu îţi declar că eşti un laş?
HECTOR: E un gen de declaraţie pe care o accept.
OIAX: N-am întîlnit încă pînă acum pe nimeni atît de total lipsit de reflex militar. Dar dacă-ţi spun ceea ce Grecia-ntreagă gîndeşte despre Troia, că Troia este numai viciu, numai prostie?...
HECTOR: Troia este numai încăpăţînare. N-o să ai război.
OIAX: Dacă o scuip?
HECTOR: Scuipă.
OIAX: Dacă te lovesc pe tine, principele ei?
HECTOR: Încearcă.
OIAX: Dacă lovesc în plin obraz simbolul deşertăciunii şi falsei ei onoare?
HECTOR: Loveşte...
OIAX *(pălmuindu-l):* Uite... Dacă doamna e nevasta ta, poate fi mîndră.
HECTOR: O cunosc eu... E mîndră.

SCENA A X-A

ACEIAŞI, DEMOCOS

DEMOCOS: Ce e gălăgia asta? Ce vrea beţivul ăsta, Hector?

HECTOR: Nu vrea nimic. A căpătat ce vrea.

DEMOCOS: Ce se petrece, Andromaca?

ANDROMACA: Nimic.

OIAX: De două ori nimic. Un grec îl pălmuieşte pe Hector, şi Hector încasează.

DEMOCOS: Adevărat, Hector?

HECTOR: Absolut neadevărat, nu-i aşa, Elena?

ELENA: Grecii sînt foarte mincinoşi. Bărbaţii greci.

OIAX: Din naştere, are el un obraz mai roşu decît celălalt?

HECTOR: Da. Sînt sănătos, pe partea asta.

DEMOCOS: Spune adevărul, Hector. A îndrăznit să întindă mîna asupra ta?

HECTOR: E treaba mea.

DEMOCOS: E treabă de război. Tu eşti însăşi statuia Troiei.

HECTOR: Statuile nu se pălmuiesc.

DEMOCOS: Cine eşti tu, dobitocule? Eu sînt Democos, al doilea fiu al lui Achihaos.

OIAX: Al doilea fiu al lui Achihaos? Încîntat. Ia spune, e tot atît de grav dacă-l pălmuieşti pe al doilea fiu al lui Achihaos cum e dacă-l plămuieşti pe Hector?

DEMOCOS: Tot atît de grav, beţivule! Eu sînt şeful Senatului. Dacă vrei un război necruţător, n-ai decît să-ncerci.

OIAX: Uite... Încerc.

(Îl pălmuieşte pe Democos.)

DEMOCOS: Troieni! Soldaţi! Ajutor!
HECTOR: Taci din gură...
DEMOCOS: La arme! A insultat Troia! Răzbunare!
HECTOR: Îţi spun să taci!
DEMOCOS: O să strig... O s-asmut oraşul.
HECTOR: Taci din gură! Sau te cîrpesc!
DEMOCOS: Priam! Anchise! Veniţi să vedeţi ruşinea Troiei. Obrazul ei e Hector.
HECTOR: Na!

(Hector l-a pălmuit pe Democos. Oiax se prăpădeşte de rîs.)

SCENA A XI-A

ACEIAŞI, apoi, pe rînd, PRIAM şi NOTABILITĂŢILE ce se grupează în faţa trecerii pe unde urmează să intre ULISE

PRIAM: Ce sînt ţipetele-astea, Democos?
DEMOCOS: Am fost pălmuit.
OIAX: Plînge-te lui Achihaos.
PRIAM: Cine te-a pălmuit?
DEMOCOS: Hector! Oiax! Hector! Oiax!
PRIAM: Ce tot spune? E nebun!
HECTOR: Nu l-a pălmuit nimeni nu-i aşa, Elena?
ELENA: M-am uitat foarte bine, totuşi n-am văzut nimic.
OIAX: Obrajii lui au aceeaşi culoare.
PARIS: Deseori poeţii se agită fără rost. Ăsta e delirul lor, cum îi zic ei. O să scoată din el cîntecul nostru naţional.
DEMOCOS: Ai să mi-o plăteşti, Hector...
VOCI: Ulise! Uite-l pe Ulise!...

(Oiax s-a apropiat prieteneşte de Hector.)

OIAX: Bravo! Zdravăn. Nobil adversar. Strașnică palmă...
HECTOR: Cît m-am priceput și eu mai bine.
OIAX: Și ce metodă! Cotul fix. Latul mîinii pieziș: minunată garanție pentru carp și metacarp. Palma ta trebuie să fie mai zdravănă decît a mea.
HECTOR: N-aș crede.
OIAX: Cu siguranță că și sulița o arunci minunat, cu un astfel de radius de fier și cu un cubitus cu pivot.
HECTOR: 70 de metri.
OIAX: Plecăciune! Dragă Hector, scuză-mă. Îmi retrag amenințările. Îmi retrag palma. Avem dușmani comuni: fiii lui Achihaos. Să nu mai vorbim de război. Nu știu ce clocește Ulise, dar bizuie-te pe mine că voi aranja lucrurile...

(Se duce înaintea lui Ulise, cu care va reveni.)

ANDROMACA: Te iubesc, Hector.
HECTOR *(arătînd obrazul)*: Da, dar nu mă săruta chiar acum, bine?
ANDROMACA: Ai cîștigat și lupta asta. Nu pierde încrederea.
HECTOR: Cîștig fiecare luptă. Dar, din fiecare victorie, miza zboară.

SCENA A XII-A

PRIAM, HECUBA, TROIENII, GABIERUL, OLPIDES, IRIS, TROIENELE, ULISE, OIAX și suita lor

ULISE: Priam și Hector, îmi închipui?
PRIAM: Chiar ei. Și, în spatele lor, Troia, și periferia Troiei, și cîmpia Troiei, și Helespontul,

țara ca un pumn închis în care se află Frigia. Tu ești Ulise?

ULISE: Chiar el.

PRIAM: Și iată-l pe Anchise. Și, în spatele lui, Tracia, Pontul și mîna deschisă care e Taurida.

ULISE: Cam multă lume pentru o convorbire diplomatică!

PRIAM: Și iat-o pe Elena.

ULISE: Bună ziua, regină.

ELENA: Am întinerit aici, Ulise. Nu mai sînt decît prințesă.

PRIAM: Te ascultăm.

OIAX: Vorbește tu cu Priam. Eu vorbesc cu Hector.

ULISE: Priam, am venit s-o luăm înapoi pe Elena.

OIAX: Înțelegi, nu-i așa, Hector? Asta nu putea rămîne așa!

ULISE: Grecia și Menelaos strigă răzbunare.

OIAX: Dacă soții înșelați n-ar striga răzbunare, ce le-ar mai rămîne?

ULISE: Să ne fie deci înapoiată Elena pe dată. Altfel, război.

OIAX: Trebuie să-și ia și ei rămas bun.

HECTOR: Asta e tot?

ULISE: Asta e tot.

OIAX: N-a ținut mult, vezi, Hector?

HECTOR: Așadar, dacă v-o înapoiem pe Elena, ne garantați pacea?

OIAX: Și liniștea.

HECTOR: Dacă se îmbarcă pe dată, chestiunea e închisă?

OIAX: Și terminată.

HECTOR: Cred c-o să ne putem înțelege, nu-i așa, Elena?

ELENA: Da, cred.

ULISE: Nu cumva vrei să spui că Elena o să ne fie înapoiată?

HECTOR: Ba chiar așa. Ea e gata.
OIAX: Ca bagaje, o să aibă mai multe la întoarcere decît a avut la plecare.
HECTOR: Noi v-o dăm înapoi, și voi garantați pacea. Fără represalii, fără răzbunare?
OIAX: O nevastă pierdută, o nevastă regăsită, și chiar aceeași. Perfect, nu-i așa, Ulise?
ULISE: Pardon! Nu garantez nimic. Dacă renunțăm la orice fel de represalii, se cade să nici nu fie caz de represalii. Se cade ca Menelaos s-o regăsească pe Elena chiar în starea în care i-a fost răpită.
HECTOR: După ce anume ar recunoaște dacă a intervenit vreo modificare?
ULISE: Un soț devine subtil cînd i-a atras atenția un scandal mondial. Ar trebui ca Paris s-o fi respectat pe Elena. Și nu e cazul...
MULȚIMEA: A! nu! nu e cazul!
O VOCE: Nu tocmai.
HECTOR: Și dac-ar fi cazul?
ULISE: Unde vrei s-ajungi, Hector?
HECTOR: Paris nu s-a atins de Elena. Amîndoi mi s-au spovedit.
ULISE: Ce poveste mai e și asta?
HECTOR: Poveste adevărată, nu-i așa, Elena?
ELENA: Ce-ar fi atît de nemaipomenit?
O VOCE: E-ngrozitor! Sîntem dezonorați!
HECTOR: Ce e de zîmbit, Ulise? Vezi la Elena cea mai mică urmă de vreo alunecare de la datoria ei?
ULISE: Nici n-o caut. Apa lasă mai multe urme pe rață decît păcatul pe femeie.
PARIS: Vorbești unei regine.
ULISE: Cu excepția reginelor, firește... Așadar, Paris, ai răpit-o pe această regină, ai răpit-o goală, tu însuți nu erai în apă cu platoșă și

armură, și totuși nici o poftă, nici o dorință de ca nu te-a cuprins?

PARIS: O regină goală e îmbrăcată în demnitatea ei.

ELENA: Iar ea n-are decît să nu se dezbrace.

ULISE: Cît a ținut călătoria? Mie mi-au trebuit trei zile cu corăbiile mele, și sînt mai iuți ca ale voastre.

VOCI: Cum își permit asemenea ocări nesuferite despre marina troiană?

O VOCE: Vînturile voastre sînt mai iuți, nu corăbiile voastre!

ULISE: Să zicem trei zile, dacă țineți. Unde era regina în aste trei zile?

PARIS: Pe punte, întinsă.

ULISE: Și Paris? În vîrful catargului?

ELENA: Întins lîngă mine.

ULISE: Și făcea lectură lîngă dumneata? Pescuia calcani?

ELENA: Cîteodată, îmi făcea vînt.

ULISE: Fără să te-atingă vreodată?...

ELENA: Într-o zi, în a doua, mi-a sărutat mîna.

ULISE: Mîna! Înțeleg. Dezlănțuirea animalului.

ELENA: Am socotit demn de a nu băga de seamă.

ULISE: Clătinarea vasului nu v-a împins unul spre altul?... Socotesc că nu insult marina troiană dacă spun că vasele lor se clatină...

O VOCE: Se clatină mai puțin decît tangajul corăbiilor grecești.

OIAX: Tangaj, la corăbiile noastre grecești! Dacă dau impresia de tangaj, este din pricina prorei lor supraridicate și a pupei prea golite!...

O VOCE: A, da! Fața obraznică și dosul gol, așa sînt grecii!

ULISE: Și în cele trei nopți? Deasupra perechii voastre, stelele au răsărit și au apus de trei

ori. Nu ți-a rămas nimic, Elena, din aste trei nopți?

ELENA: Firește, uitasem, o mai bună cunoaștere a stelelor.

ULISE: Pe cînd dormeai, poate ca el să-și fi permis...

ELENA: Și o musculiță mă trezește...

HECTOR: Amîndoi o să jurați, dacă vreți, pe zeița noastră Afrodita.

ULISE: Îi scutesc. Jurămîntul favorit al Afroditei, și singurul pe care îl protejează, este sperjurul. Curioasă poveste, și care va spulbera în tot Arhipelagul ideea pe care și-o făceau despre troieni!

PARIS: Și ce se credea despre troieni în Arhipelag?

ULISE: Că sînt mai puțin înzestrați ca noi la negoț, dar frumoși și irezistibili. Continuă-ți confidențele, Paris. Sînt o contribuție interesantă la fiziologie. Ce motiv te-a putut determina s-o respecți pe Elena, cînd o aveai la discreție?

PARIS: O... o iubeam.

ELENA: Dacă nu știi ce e iubirea, Ulise, nu discuta asemenea subiecte.

ULISE: Mărturisește, Elena, că nu l-ai fi urmat dacă ai fi știut că troienii sînt neputincioși...

O VOCE: E o rușine!

O VOCE: Să-i pună botniță!

O VOCE: Adu-ți aici nevasta, și-o să vezi tu!

O VOCE: Și pe bunică-ta!

ULISE: M-am exprimat greșit. Că Paris, frumosul Paris, este neputincios...

O VOCE: N-ai de gînd să vorbești, Paris? Vrei să ne faci de rîsul lumii?

PARIS: Hector, vezi în ce situație neplăcută mă găsesc!

HECTOR: Nu mai ține mult: încă un minut... Adio, Elena. Fie ca virtutea ta să devină prover-

bială, cum ar fi putut să devină ușurătatea ta ..

ELENA: N-aveam nici o îndoială. Veacurile îți dau totdeauna reputația pe care o meriți.

ULISE: Paris, neputinciosul, frumoasă poreclă!... Poți să-l săruți, Elena, de data asta.

PARIS: Hector!

PRIMUL GABIER: Ai de gînd să înghiți gluma-asta, căpitane?

HECTOR: Tacă-ți gura. Eu sînt căpitan aici.

GABIERUL: Dar nu ești bun căpitan. Noi, gabierii lui Paris, ne-am săturat. Să-ți spun eu ce i-a făcut reginei voastre!...

VOCI: Bravo, vorbește!

GABIERUL: Se sacrifică din ordinul fratelui. Eu eram ofițer de bord. Am văzut tot.

HECTOR: Te-ai înșelat.

GABIERUL: Crezi că ochiul unui marinar grec se poate-nșela? De la treizeci de pași recunosc pescărușii chiori. Ia vino lîngă mine, Olpides. El era în gabie. A văzut totul de sus. Pe cînd eu scoteam capul pe scara de la magazie. Era tocmai la înălțimea lor, ca o pisică în fața patului... Să spun, troieni?

HECTOR: Tăcere!

VOCI: Vorbește! Să vorbească!

GABIERUL: Și abia de două minute erau pe bord, nu-i așa, Olpides?

OLPIDES: Adică tocmai cît s-o șteargă cu prosopul pe regină și să-i îndrepte cărarea. Vă-nchipuiți cît de bine îi vedeam eu cărarea de la frunte pînă la ceafă, de sus de la mine!

GABIERUL: El ne-a trimis pe toți în cală, afară de noi, doi, pe care nu ne-a văzut...

OLPIDES: Și fără cîrmaci, corabia zbura drept spre nord. Fără vînt, pînza era liberă...

GABIERUL: Şi, din ascunzătoarea mea, în loc să văd un singur corp, toată ziua am văzut două: o pîine de secară peste una de grîu... Pîini care se coceau și creșteau. Și cum mai creșteau!...

OLPIDES: Iar eu, de sus, mai des am văzut un singur corp decît două, cînd alb, cum zice gabierul, cînd auriu. Cu patru brațe şi cu patru picioare...

GABIERUL: Asta a fost în ceea ce priveşte neputința! Iar cît priveşte dragostea sufletească, Olpides, spune tu acum ce auzeai din butoiul tău! Vorbele femeilor merg în sus, pe cînd cele ale bărbaţilor se lăţesc pe pămînt. Eu voi spune deci ceea ce spunea Paris...

OLPIDES: Ea îl numea papagalul ei, pisicuța ei.

GABIERUL: Şi el îi zicea linxul lui, jaguarul lui. Interverteau sexele. Așa se face în dragoste. Știe toată lumea.

OLPIDES: „Ești stejarul meu, îi mai zicea ea. Te strîng ca pe un stejar..." Pe mare, oamenii se gîndesc la copaci.

GABIERUL: „Şi, tu, mesteacănul, îi zicea el, mesteacănul meu foșnitor!" Îmi aduc bine aminte cuvîntul mesteacăn. E un copac rusesc.

OLPIDES: Şi a trebuit să stau pînă noaptea în vîrful catargului. Ți se face foame şi sete, acolo. Și celelalte.

GABIERUL: Şi cînd se desprindeau, se lingeau cu vîrful limbii. Ziceau că sînt săraţi.

OLPIDES: Şi cînd s-au ridicat în picioare ca să se ducă, în fine, la culcare, se clătinau...

GABIERUL: Așa ar fi pățit și Penelopa cu neputinciosul ăsta!

VOCI: Bravo! Bravo!

O VOCE DE FEMEIE: Slavă lui Paris!

UN BĂRBAT GLUMEȚ: Să-i dăm lui Paris ce-i al lui Paris.

HECTOR: Mint toţi, nu-i aşa, Elena?

ULISE: Elena ascultă vrăjită.

ELENA: Uitam că era vorba despre mine. Oamenii ăştia au o putere de a convinge!

ULISE: Îndrăzneşti să spui că mint, Paris?

PARIS: În amănunte, oarecum.

GABIERUL: Nici în mare, nici în amănunte. Nu-i aşa, Olpides? Căpitane, tăgăduieşti cuvîntul linx?

PARIS: Nu, nu cuvîntul linx.

GABIERUL: Înţeleg. Cuvîntul mesteacăn foşnitor te supără. Cu atît mai rău, pentru că l-ai spus. Jur că l-a spus, şi de altfel nu trebuie să roşim de cuvîntul mesteacăn. Cîţi mesteceni foşnitori n-am văzut eu de-a lungul Caspicei, iarna, pe zăpadă, cu inelele lor negre, ce păreau despărţite de vid, că te-ntrebi pe ce creşteau oare ramurile! Cîţi n-am văzut şi-n plină vară, de pe canalul de lîngă Astrahan, cu inelele lor albe ca acelea ale ciupercilor bune, chiar pe marginea apei, dar tot atît de drepţi pe cît sînt sălciile de aplecate. Şi cînd se aşază pe ei cîte un corb mare, cenuşiu şi negru, tot copacul tremură, se-ndoaie, de parcă s-ar frînge, şi eu dădeam cu pietre-n el ca să zboare, şi-atunci toate frunzele îmi vorbeau şi-mi făceau semn. Şi cînd le vedeai frunzele fremătînd, pe deasupra de aur şi pe dedesubt de-argint, îţi simţeai inima înduioşată. Mie mai că-mi venea să plîng, nu-i aşa, Olpides? Asta e un mesteacăn!

MULŢIMEA: Bravo! Bravo!

UN ALT MARINAR: Şi nu numai gabierul şi cu Olpides i-au văzut, Priam. De la magazioner pînă la sublocotenent, ieşisem cu toţii pe ferestruici, şi, agăţaţi cu toţii de burta corăbiei, ne uitam

pe sub bară. Toată corabia era un instrument de văzut.

UN AL TREILEA MARINAR: Ca să vedem cum e dragostea.

ULISE: Ei, poftim, Hector!

HECTOR: Tăceți cu toții!

GABIERUL: Poftim! Fă-o să tacă pe asta!

(Iris apărînd pe cer.)

POPORUL: Iris! Iris!

PARIS: Afrodita te trimite?

IRIS: Da, Afrodita mă trimite să vă spun că iubirea este legea lumii. Că tot ce dublează iubirea devine sfînt, fie minciună, fie zgîrcenie, fie desfrîu. Că pe toți îndrăgostiții îi ia sub paza ei, de la rege și pînă la cioban, trecînd pe la codoș. Codoș am zis. Dacă e vreunul pe-aici, salut! Și că vă interzice amîndurora, Hector și Ulise, să-l despărțiți pe Paris de Elena. Altfel, va fi război.

PARIS, BĂTRÎNII: Mulțumim, Iris!

HECTOR: Și de la Pallas nici un mesaj?

IRIS: Da, Pallas mă trimite să vă spun că rațiunea este legea lumii. Orice ființă îndrăgostită, vă spune ea, își pierde rațiunea. Ea vă întreabă să-i spuneți dacă e ceva mai nerod ca un cocoș pe o găină sau ca muscoiul pe muscă. Nu stăruie însă. Și vă poruncește, ție, Hector, și ție, Ulise, s-o despărțiți pe Elena de Parisul ăsta cu cîrlionți. Altfel, va fi război...

HECTOR, FEMEILE: Îți mulțumim, Iris!

PRIAM: Fiul meu, ordinea în univers nu e făcută nici de Afrodita, și nici de Pallas. Ce ne comandă Zeus în această dilemă?

IRIS: Zeus, stăpînul zeilor, vă face cunoscut că cei care nu văd decît dragoste pe lume sînt tot

atît de proști ca și cei care n-o văd. Înțelepciunea, vă face cunoscut Zeus, stăpînul zeilor, este cînd de a face dragoste, și cînd de a nu o face. Pajiștile presărate cu cuci și viorele, după umila-i și poruncitoarea-i părere, sînt deopotrivă de plăcute atît celor care se întind unul peste altul, cît și celor care se întind unul lîngă altul, fie că citesc, fie că suflă în puful aerian al păpădiei, fie că visează la masa de seară sau la republică. El lasă deci în seama lui Hector și a lui Ulise ca să-i despartă pe Elena de Paris, fără să-i despartă totuși. Poruncește tuturor celorlalți să se depărteze și să-i lase față-n față pe negociatori. Iar ei să facă așa ca să nu fie război. În caz contrariu, el vă jură, și niciodată n-a amenințat el zadarnic, vă jură că va fi război.

HECTOR: La ordinele tale, Ulise!

ULISE: La ordinele tale.

(Toți se retrag. Se vede o mare centură apărînd pe cer.)

ELENA: Tot ea e. Și-a uitat centura la mijlocul drumului.

SCENA A XIII-A

ULISE, HECTOR

HECTOR: Ei, iată adevărata luptă, Ulise!

ULISE: Lupta din care va ieși, sau nu va ieși războiul, da.

HECTOR: Și va ieși?

ULISE: O să știm peste cinci minute.

HECTOR: Dacă e o luptă de vorbe, am slabe șanse.

ULISE: Nu. Cred că va fi mai degrabă o cîntăreală. N-avem noi aerul că ne aflăm fiecare pe talgerul unei cumpene? Greutatea o să-și spună cuvîntul...

HECTOR: Greutatea mea? O, Ulise, eu cîntăresc un bărbat tînăr, o nevastă tînără, un copil ce se va naște. Eu cîntăresc bucuria de a trăi, încrederea de a trăi, avîntul către ceea ce este drept și firesc.

ULISE: Eu cîntăresc bărbatul adult, nevasta de treizeci de ani, fiul pe care-l măsor în fiecare lună cu cîte o crestătură pe pervazul palatului... Socrul meu pretinde că stric lemnăria... Eu cîntăresc voluptatea de a trăi și neîncrederea în viață.

HECTOR: Eu cîntăresc vînătoarea, curajul, credința, iubirea.

ULISE: Eu cîntăresc prudența față de zei, de oameni și de lucruri.

HECTOR: Eu cîntăresc stejarul frigian, toți stejarii frigieni stufoși și falnici, risipiți pe dealurile noastre, laolaltă cu vitele noastre cu păr creț.

ULISE: Eu cîntăresc măslinul.

HECTOR: Eu cîntăresc șoimul, privesc soarele-n față.

ULISE: Eu cîntăresc cucuveaua.

HECTOR: Eu cîntăresc un întreg norod de țărani buni, de meșteșugari harnici, de mii de pluguri, de războaie de țesut, de forje și de nicovale... O! și simt cît de puțin atîrnă față de tine toate astea!

ULISE: Eu cîntăresc cît cîntărește aerul proaspăt și necruțător de pe coastă și din Arhipelag.

HECTOR: Ce să mai continuăm? Cumpăna se-nclină.

ULISE: De partea mea?... Da, așa cred.
HECTOR: Și tu vrei războiul?
ULISE: Nu-l vreau. Dar eu sînt mai puțin sigur de intențiile lui.
HECTOR: Popoarele noastre ne-au delegat pe amîndoi să-l preîntîmpinăm. Consfătuirea noastră e o dovadă că nimic nu e pierdut...
ULISE: Ești tînăr, Hector. În ajunul oricărui război, se obișnuiește ca doi fii ai popoarelor în conflict să se întîlnească singuri în vreun sat nevinovat, pe vreo terasă de pe malul unui lac, în vreun colț de grădină. Și ei cad de acord că războiul este cel mai mare flagel al lumii, și amîndoi, urmărind cu privirea reflexele din apă și ninși pe spate de petalele de magnolii, sînt pașnici, modești, loiali. Și se studiază. Și se privesc. Și, încălziți de soare, înduioșați de un vin bun, nu descoperă în chipul din fața lor nimic care să le îndreptățească ura, nimic care să nu te îmbie la dragoste de oameni, și nimic vrăjmaș în limbajul lor, în felul lor de a-și scărpina nasul sau de a bea. Și amîndoi sînt într-adevăr doldora de pace, de dorință de pace. Și se despart strîngîndu-și mîinile, simțindu-se frați. Și se întorc și din trăsură ca să-și mai surîdă... Și a doua zi, totuși, războiul izbucnește... Așa și cu noi amîndoi, acuma... Popoarele noastre, în jurul consfătuirii, tac și se trag în lături, dar nu pentru că așteaptă de la noi vreo izbîndă asupra inevitabilului, ci numai pentru că ne-au dat depline puteri, pentru că ne-au izolat spre a gusta, înainte de catastrofă, frăția noastră de dușmani. Să o gustăm deci. E o mîncare de oameni avuți. S-o savurăm... Dar asta-i tot. Cei mari

au privilegiul de a privi de pe terasă catastrofele.

HECTOR: Va să zică, este o conversaţie de duşmani?

ULISE: Este un duo înaintea orchestrei. Este un duo de recitatori înaintea războiului. Fiindcă am fost creaţi cu judecată, drepţi şi politicoşi, stăm de vorbă unul cu altul înainte de război, după cum vom sta de vorbă, mult mai tîrziu, ca foşti combatanţi. Noi doi ne împăcăm încă dinainte de luptă, tot aia e. Poate că, de altfel, greşim. Dacă unul dintre noi trebuie să-l omoare pe celălalt şi să-i smulgă viziera căştii, ar fi poate mai bine să nu-i apară atunci un chip de frate... Dar universul ştie: o să ne batem.

HECTOR: Universul se poate înşela. După asta se recunoaşte eroarea: că e universală.

ULISE: Să sperăm. Dar cînd destinul, de ani de zile, a ridicat două popoare, cînd le-a deschis acelaşi viitor de invenţii şi de atotputere, cînd a făcut din amîndouă, aşa cum eram noi doi adineaori pe cîntar, o greutate preţioasă şi diferită, pentru a cîntări plăcerea, conştiinţa şi chiar natura, cînd, prin arhitecţii, poeţii şi zugravii lor, a dăruit fiecăruia o împărăţie opusă de volume, de sunete şi de nuanţe, cînd i-a făcut să născocească acoperişul de lemnărie troian şi bolta tebană, roşul frigian şi indigoul grecesc, universul ştie prea bine că nu înţelege să le pregătească astfel oamenilor două drumuri de culoare şi de înflorire, ci că-şi pregăteşte sieşi sărbătoarea, dezlănţuirea brutalităţii şi a nebuniei omeneşti, care sînt singurele ce pot îndreptăţi temerile zeilor. E o politică măruntă, sînt de acord. Dar noi,

fiind și șefi de state, putem să ne spunem între noi: este și politica Destinului.

HECTOR: Și, de data asta, a ales Troia și Grecia?

ULISE: Azi-dimineață mă mai îndoiam încă. De cum am pus piciorul pe digul vostru, am fost însă sigur.

HECTOR: Te-ai simțit pe un pămînt dușman?

ULISE: De ce să revenim mereu la cuvîntul dușman? Mai e nevoie să-ți spun iar? Nu dușmanii firești se luptă. Există popoare pe care toate le arată făcute pentru un război: pielea, limba, duhoarea lor, se pizmuiesc, se urăsc; acestea nu se bat niciodată. Cei care se bat sînt aceia pe care soarta i-a lustruit și preparat pentru același război: adversarii.

HECTOR: Și sîntem gata de război împotriva grecilor?

ULISE: Cît nu s-ar crede. După cum natura își înzestrează insectele, a căror luptă o prevede cu slăbiciuni și arme de apărare care să-și corespundă, de la distanță, fără să ne cunoaștem, fără să ne dăm seama, noi ne-am ridicat amîndoi la nivelul războiului nostru. Armele și obiceiurile noastre se potrivesc ca roțile unui angrenaj. Și privirea femeilor voastre, și fața fiicelor voastre sînt singurele care nu trezesc în noi nici brutalitate, nici dorință, ci mai degrabă această neliniște a inimii și a bucuriei, care este perspectiva războiului. Frontoanele și împletitura lor de umbră și lumină, nechezatul cailor, peplumi dispărînd în dosul unor coloane, aici pe meleagurile voastre, soarta a învăluit totul în răsfrîngerile unei zile furtunoase, ce-mi descoperă pentru prima oară relieful viitorului. Nu mai e nimic de

făcut. Sînteți scăldați în lumina războiului grecesc.

HECTOR: Și asta gîndesc ceilalți greci?

ULISE: Nici ceea ce gîndesc ei nu este mai liniștitor. Ceilalți greci gîndesc că Troia e bogată, antrepozitele sale straşnice, iar ținutul dimprejur roditor. Gîndesc că ei sînt cam strîmtorați trăind numai pe stîncă. Aurul templelor voastre, ca și acela al rapiței de pe dealurile voastre le-au făcut fiecăreia dintre corăbiile noastre și din promontoriile noastre cîte un semn pe care ele nu-l mai uită. Nu e prea cuminte să ai zei și zarzavaturi de aur.

HECTOR: Iată, în fine, o vorbă sinceră... Grecia și-a ales în noi o pradă. Atunci, de ce o declarație de război? Era mai simplu să profitați de lipsa mea ca să vă năpustiți asupra Troiei. Ați fi luat-o fără împotrivire.

ULISE: Există un fel de consimțămînt la război, pe care îl dau numai atmosfera, acustica și dispoziția lumii. Ar fi o nebunie să pornești un război fără a avea acest consimțămînt. Și noi, la data aceea, nu-l aveam.

HECTOR: Și acum îl aveți?

ULISE: Cred că-l avem.

HECTOR: Cine vi l-a dat împotriva noastră? Troia e renumită pentru omenia, dreptatea și artele sale.

ULISE: Nu prin crime se pune un popor în situație falsă față de destinul său, ci prin mici greșeli. Armata sa e puternică, vistieria îndestulată, poeții în plină activitate. Dar într-o zi, fără să știi de ce, din faptul că unul dintre cetățeni taie prost un copac, că suveranul răpește prostește o femeie, că cetățenii adoptă o turbulență prostească, iată-l pierdut! Națiunile,

ca și oamenii, pier din pricina unei grosolănii neluate în seamă. După felul lor de a strănuta sau de a-și scîlcia tocurile de la pantofi, se recunosc popoarele condamnate la pieire... Voi, desigur, ați răpit-o prost pe Elena...

HECTOR: Nu e nici o proporție posibilă între răpirea unei femei și războiul care va nimici unul dintre popoarele noastre...

ULISE: Vorbim de Elena. V-ați înșelat asupra Elenei, și Paris și voi. De cincisprezece ani o cunosc, o observ. Nu e nici o îndoială. Ea este una dintre rarele făpturi pe care destinul le pune în circulație pentru uzul său personal. Par a nu fi nimic. Sînt o mică regină, aproape o fetiță, dar, dacă le atingi, vai de tine! Asta e greutatea-n viață: să poți distinge, printre ființe și lucruri, pe acela care e ostatecul destinului. Voi n-ați știut să distingeți. I-ați fi putut insulta fără teamă pe marii noștri amirali, pe regii noștri. Paris și-ar fi putut permite, prin așternuturile din Sparta și Efes, douăzeci de generoase împerechieri. A ales însă creierul cel mai îngust, inima cea mai rigidă, sexul cel mai strîmt... Sînteți pierduți.

HECTOR: Vă dăm înapoi pe Elena.

ULISE: Insulta adusă destinului nu admite restituire.

HECTOR: Atunci, de ce să mai discutăm? Sub cuvintele tale văd, în sfîrșit, adevărul. Mărturisește. Rîvniți la bogățiile noastre! Ați făcut să fie răpită Elena, ca să aveți un pretext onorabil de război! Mi-e rușine pentru Grecia. Va rămîne pe veci cu răspunderea și cu rușinea.

ULISE: Cu răspunderea și cu rușinea? Crezi! Aceste două cuvinte nu se potrivesc de loc. Dacă într-adevăr ne-am considera responsabili de

acest război, ar fi de-ajuns ca generația actuală să nege și să mintă, pentru a asigura buna-credință și buna-conștiință a tuturor generațiilor viitoare. Și noi ne vom sacrifica. Vom minți.

HECTOR: Ei bine, zarurile sînt aruncate, Ulise! Fie război! Pe măsură ce simt mai multă ură față de el, îmi vine și o dorință mai nestăpînită să ucid... Pleacă, dacă îmi refuzi ajutorul...

ULISE: Înțelege-mă, Hector!... Ajutorul îți e asigurat. Nu-mi purta pică dacă interpretez soarta. Am vrut numai să citesc și eu în marile linii care sînt în univers drumurile caravanelor, căile corăbiilor, traseul cocorilor și al semințiilor. Dă-mi mîna ta. Are și ea liniile ei. Dar să nu cercetăm dacă lecția lor este aceeași. Să admitem că cele trei mici cute din palma lui Hector spun contrariul de ceea ce spun fluviile, zborurile sau urmele corăbiilor pe ape. Eu sînt curios din fire, și nu mă tem. Accept să merg împotriva sorții. O accept și pe Elena. I-o voi da înapoi lui Menelaos. Am mai multă ușurință de a vorbi decît trebuie pentru a-l convinge pe soț de cinstea soției. O voi face și pe Elena s-o creadă ea însăși. Plec îndată, ca să evit orice surpriză. O dată suiți în corabie, poate să avem șansa de a dejuca războiul.

HECTOR: Asta e viclenia lui Ulise, sau măreția lui?

ULISE: Uzez în momentul de față de viclenie împotriva destinului, nu împotriva voastră. Am mai mult merit. Sînt sincer, Hector... Dacă aș vrea război, nu ți-aș cere-o pe Elena, ci o răscumpărare care îți este mai prețioasă. Plec... Dar nu mă pot împiedica de a mi se

părea tare lung drumul din piața asta și pînă la corabie.

HECTOR: Garda mea te escortează.

ULISE: E lung ca parcursul oficial al regilor veniți în vizită cînd îi amenință atentatul... Unde se ascund conjurații? Am fi fericiți să nu fie chiar în cer... Iar drumul de-aici pînă la colțul palatului e lung... E lung, și primul meu pas... Cum se va face primul meu pas, printre atîtea pericole?... Voi aluneca și voi muri?... O cornișă se va prăbuși peste mine din unghiul acela? Totul e zidărie nouă aici, și aștept piatra... Curaj... Haidem!

(Face un prim pas.)

HECTOR: Mulțumesc, Ulise.

ULISE: Primul pas merge... Cîți îmi mai rămîn de făcut?

HECTOR: Patru sute șaizeci.

ULISE: Al doilea! Știi ce mă hotărăște să plec, Hector?

HECTOR: Știu: noblețea.

ULISE: Nu tocmai. Andromaca are aceeași bătaie din gene ca și Penelopa.

SCENA A XIV-A

ANDROMACA, CASANDRA, HECTOR, ABNEOS
apoi OIAX, apoi DEMOCOS

HECTOR: Aici erai, Andromaca?

ANDROMACA: Ține-mă. Nu mai pot.

HECTOR: Ne ascultai?

ANDROMACA: Da, și sînt frîntă.

HECTOR: Vezi că nu trebuie să ne pierdem speranța...

ANDROMACA: În noi, poate... În lume, da... Acest om e îngrozitor. Toată năpasta lumii mă apasă.

HECTOR: Încă un minut, și Ulise e pe corabie... Merge repede. De aici îi vedem cortegiul. Uite-l prin dreptul fîntînilor. Ce faci tu?

ANDROMACA: Nu mai am putere să aud. Îmi astup urechile. Nu-mi voi lua mîinile pînă nu mi se va hotărî soarta...

HECTOR: Caut-o pe Elena, Casandra.

(Oiax intră în scenă, din ce în ce mai amețit. O vede pe Andromaca, stînd cu spatele.)

CASANDRA: Ulise te așteaptă în port, Oiax. V-o duc pe Elena acolo.

OIAX: Elena! Puțin îmi pasă de Elena! Pe asta o...

CASANDRA: Du-te, Oiax. E nevasta lui Hector.

OIAX: Nevasta lui Hector! Bravo! Întotdeauna mi-au plăcut nevestele prietenilor, ale prietenilor adevărați.

CASANDRA: Ulise a parcurs jumătate din drum... Du-te.

OIAX: Nu te supăra. Își astupă urechile. Pot să-i spun tot, că nu m-aude. Dacă aș atinge-o, dacă aș săruta-o, atunci, desigur! Dar vorbe care nu se aud, nu e de loc grav.

CASANDRA: Nimic mai grav. Du-te. Oiax.

OIAX *(în timp ce Casandra încearcă să-l depărteze cu forța de Andromaca, iar Hector își ridică încetul cu încetul sulița)*: Crezi? Atunci, mai bine s-o ating. S-o sărut. Dar cast!... Totdeauna cast, pe nevestele adevăraților prieteni! Ce are mai cast nevasta ta, Hector? Gîtul? Uite, pe gît... Și urechea îmi pare destul de castă!... Uite, și pe ureche... Am

să-ți spun eu ce am considerat ca fiind cel mai cast la o femeie... Lasă-mă!... Lasă-mă... Nu aude nici sărutările... Ce puternică ești!... Mă duc... Mă duc... Adio! *(Iese.)*

(Hector își apleacă imperceptibil sulița. În acest moment năvălește Democos.)

DEMOCOS: Ce-nseamnă lașitatea asta? Le-o dai pe Elena? Troieni, la arme! Sîntem trădați... Adunați-vă!... Și cîntecul vostru de război e gata! Ascultați-l!

HECTOR: Na, pentru cîntecul tău de război!

DEMOCOS *(căzînd)*: M-a omorît!

HECTOR: Război nu se va face, Andromaca!

(Încearcă să desprindă mîinile Andromacăi, care se împotrivește, cu ochii ațintiți la Democos. Cortina, care începuse să se lase, se ridică încet-încet.)

ABNEOS: L-au omorît pe Democos! Cine l-a ucis pe Democos?

DEMOCOS: Cine m-a ucis?... Oiax!... Oiax!... Omorîți-l!

ABNEOS: Omorîți-l pe Oiax!

HECTOR: Minte. Eu l-am lovit.

DEMOCOS: Nu, Oiax...

ABNEOS: Oiax l-a ucis pe Democos... Prindeți-l!... Pedepsiți-l!

HECTOR: Eu, Democos, mărturisește! Mărturisește! sau termin cu tine!

DEMOCOS: Nu, scumpe Hector, prea scumpe Hector. Ci Oiax. Omorîți-l pe Oiax!

CASANDRA: Moare cum a trăit: croncănind.

ABNEOS: Uite... Au pus mîna pe Oiax... Uite. L-au omorît!

HECTOR *(desprinzînd mîinile Andromacăi)*: Se va face.

(Porțile războiului se deschid încet, descoperind pe Elena sărutîndu-l pe Troilus.)

CASANDRA: Poetul troian a murit. Poetul grec are cuvîntul.

CORTINA CADE DEFINITIV

ADAOS LA CĂLĂTORIA LUI COOK

(PIESĂ ÎNTR-UN ACT)

PERSONAJELE

LOCOTENENTUL REGELUI	SULLIVAN
SOLANDER	UTURU
VALAO	AMARURA
Mr. BANKS	POMARETOOTA
MATAMUA	TAHIRIRI
UN FRATE AL LUI UTURU	Mrs. BANKS
TÎNĂRUL UNCHI	VAITURU
UN INDIGEN	

SCENA I

Insula Otahiti, înainte de apusul soarelui.
Un luminiş cu iarbă.

LOCOTENENTUL REGELUI, MR. BANKS, naturalist din expediţia Cook, SOLANDER, caporal, SULLIVAN, toboşar

(Din toate părţile, sosesc băştinaşi. Cortina se ridică în timp ce toboşarul cîntă La cîmp.*)*

LOCOTENENTUL REGELUI: Și-acum, proclamația căpitanului!

(Scurtă bătaie de tobă.)

LOCOTENENTUL REGELUI *(citind): Locuitori ai insulei Otahiti, eu, căpitanul Cook, comandant al vasului regal „Endeavour", vă aduc la cunoştinţă această hotărîre de bord din 9 aprilie 1769. Cu ocazia trecerii mele prin insulele Wallis şi Hobride, graba debarcării a vătămat în chip supărător raporturile pe care un echipaj englez se cuvine a le întreţine cu populaţiile polineziene. Primirea prea călduroasă din partea femeilor voastre, frenezia inspirată bărbaţilor voştri de nasturii uniformelor noastre m-au determinat a socoti necesar ca, înainte de a-i amesteca pe marinari cu insularii, o persoană calificată să ia contact cu şefii voştri şi să-i iniţieze, măcar în mod sumar, cu principiile sacre fără de care nu există civilizație. În acest scop, l-am delegat pe Mr. Banks, naturalist şi specialist în împăieri al expediţiei, a cărui competenţă morală este egală cu iscusinţa ştiinţifică, întrucît este şi al doilea epitrop al bisericii*

din Birmingham. El va petrece primul o noapte întreagă în insulă, şi îl rog pe şeful vostru Uturu, a cărui bunăvoinţă mi-a fost semnalată de navigatorii ce m-au precedat, a se pune la dispoziţia sa, nu numai în ceea ce priveşte încartiruirea şi aprovizionarea cu apă a corăbiei, ci şi pentru elaborarea de reguli comune ce vor asigura mîine o debarcare absolut corectă a marinarilor Maiestăţii-Sale.

(Bătaie de tobă.)

SOLANDER: Notabilul Uturu e de faţă?

UN INDIGEN: Notabilul Uturu e în fundul mării, domnule locotenent. E ceasul cînd ai noştri se cufundă după perle. Rechinul e mai moale la apusul soarelui.

LOCOTENENTUL REGELUI: Să mi-l aduceţi grabnic. Mai multe perle sînt de cules din gura lui Mr. Banks decît din fundul Pacificului.

MR. BANKS: Mă măguleşti, locotenente!

LOCOTENENTUL REGELUI: Şi-acum, Mr. Banks, prin ce manifestaţie socoteşti că putem da sosirii noastre printre aceşti insulari lustrul ce i se cuvine?

MR. BANKS: Ce-ai zice de psalmul mîniei lui David? Eu am o modestă voce de tenor, iar Sulllivan ar face basul cu toba. Folosirea tobei este permisă de episcopul nostru pentru psalmii din *Vechiul Testament*.

LOCOTENENTUL REGELUI: Avem ceva mai bun pentru ei, Mr. Banks... Eşti pregătit, Solander?

SOLANDER: Da, domnule locotenent.

LOCOTENENTUL REGELUI: Toba, Sullivan!

(Bătaie de tobă. Solander se urcă pe o movilă.)

SOLANDER: Priviţi, locuitori din Otahiti, priviţi-l pe caporalul Solander! Nu am nimic în buzunare, nu am nimic în mîini! Vedeţi: mă bat pe piept, pe burtă! Nimic nu e umflat! Nimic nu se sparge, şi vedeţi! *(Solander le arată un ou.)* Am făcut să apară un ou, nu un ou obişnuit, de crocodil sau de ornitorinc, ci oul pe care-l face-n ţara mea o pasăre nemaipomenită, care iese şi pe ploaie, şi căreia îi zicem noi găină! Şi uite-l cum se naşte din coapsa mea! Şi uite-l cum se naşte din ochiul meu! Caporalul Solander face ouă prin ochi şi prin coapsă, insulari din Otahiti! Şi-acum priviţi, dacă ochii voştri pot suporta asemenea minune, ce scot din gură. Ce poate scoate de-obicei din gură un marinar britanic! Ceea ce bucătarul de bord al Maiestăţii-Sale îi toarnă, fasole prea tare, slănină rîncedă! Vedeţi: Solander scoate fluturi, un iepure tricolor, şi, în sfîrşit, portretul în mărime naturală al Alteţei-sale Regale principesa Felicia-Şarlota, cumnată a preaiubitei noastre regine!

(Bătaie de tobă. Insularii păstrează cea mai profundă tăcere.)

LOCOTENENTUL REGELUI: Am dat chix, Solander.

SOLANDER: Ce au de nu mişcă? În Ţara Focului, îmi lingeau picioarele cînd scoteam oul, şi mă adorau cînd scoteam iepurele.

MR. BANKS *(unui indigen)*: Nu pare să te mire, om bun?

INDIGENUL: Ne miră şi nu ne miră.

MR. BANKS: Ce vrei să spui?

INDIGENUL: Ne miră dacă sînteţi oameni. Nu ne miră dacă sînteţi zei. Ce-i mai uşor pentru un zeu decît să facă ouă prin coapsă sau să scuipe

fluturi? Zeii noștri sînt chiar mult mai tari decît domnul Solander. Cel mai mic ou făcut de ei e mai mare decît toată insula. Cînd cel mai mic fluture de-al lor trece pe deasupra noastră, trei zile Otahiti e fără lumină. Dar dacă domnul Solander nu e un zeu, atunci e altceva!

MR. BANKS: Solander e un om, îți pot garanta.

INDIGENUL: De necrezut! Trăiască Anglia!

(Aplauze furtunoase.)

ALT INDIGEN: Englezii ouă prin coapsă și prin ochi! Fac cinste omenirii!

ALT INDIGEN: Să ne grăbim să-i primim!

(Mulțimea e cuprinsă de o agitație febrilă. Cîțiva indigeni ridică în grabă o colibă sumară. Alți cîțiva se reped la rădăcina unor copaci și se dedau la o ocupație misterioasă.)

LOCOTENENTUL REGELUI: Ce agitație de neînțeles! Nu crezi, Mr. Banks, că, pînă la venirea lui Uturu, ți-ar prinde bine să-i întrebi cam ce fac? Ai mai afla cîte ceva despre sufletul indigen.

MR. BANKS: Excelentă idee, domnule locotenent... Ia spune, prietene, ce fac acolo tovarășii tăi?

MATAMUA *(arătînd tahitienii ce înfig țăruși)*: Îți fac o locuință pentru noapte, Mr. Banks.

MR. BANKS: Coliba asta deschisă la toate vînturile?

MATAMUA: E cea mai bine expusă, Mr. Banks. E cu fața la Nadinaa, steaua ce-l apără pe străinul adormit să nu fie preschimbat în oposum.

LOCOTENENTUL REGELUI: Foarte practic.

MATAMUA: Și fiecăruia dintre marinarii voștri, după cum e amenințat să fie preschimbat în insectă, pește sau plantă, îi vom clădi coliba

potrivită. În ce animal s-ar teme domnul Solander să nu fie preschimbat?

SOLANDER: Eu? În miriapod.

MATAMUA: Te vom pune cu fața la Pahilao. Te va apăra totodată și de a nu fi preschimbat în păduche.

SOLANDER: Am toate șansele.

MR. BANKS: Și pe ce vom dormi? Unde e patul?

MATAMUA: Un pat? Ce-i aia un pat? Noi dormim direct pe pămînt.

MR. BANKS: Și cînd sînteți bolnavi?

MATAMUA: Sîntem bolnavi direct pe pămînt, Mr. Banks.

MR. BANKS: Și cînd muriți?

MATAMUA: Presupunere gratuită, Mr. Banks. Noi nu murim în insula aceasta. Vecinii noștri din celelalte insule mor. Noi, nu. Ne prefacem că murim. De ne-ai vedea, te-ai înșela și dumneata. Muribunzii noștri țipă, se răsucesc, trupurile chiar li se răcesc, dar renaștem în primul copil ce se naște. Aici, în arhipelag, e lucru cunoscut. Insula noastră are două avantaje de care marina engleză poate profita: laptele din copacul de lapte e sărat, iar lumea de pe-aici e nemuritoare.

MR. BANKS: Și pe copii îi faceți tot așa, direct pe pămînt?

MATAMUA: Negreșit, Mr. Banks. Demonul ce se hrănește cu noi-născuți nu poate apleca botul mai jos de un metru. Gîtul lui e prea scurt față de picioare.

MR. BANKS: N-are decît să stea în genunchi. *(Toți indigenii pufnesc în rîs.)* Ce am spus oare atît de caraghios?

MATAMUA: Nu poate, Mr. Banks. Genunchii demonului sînt sudați.

MR. BANKS: N-o să mă faceţi să cred că, şi cu genunchii sudaţi, n-aş izbuti, dacă vreau, să ajung cu botul pînă la pămînt ca să mănînc un sugaci! N-am decît să mă dau de-a dura, şi să-l mănînc pe-o rînă. *(Rîs general.)*

MATAMUA: Rîna demonului e de foc, şi s-ar frige tot de s-ar culca pe-o rînă. Aşa izbucnesc incendiile.

MR. BANKS: Prea bine, îmi voi mînca sugaciul prăjit! N-ar avea un gust mai rău, la urma urmei!... Toate astea nu-s convenabile de fel!

MATAMUA: Ce numeşti dumneata convenabil, Mr. Banks?

MR. BANKS: Numesc convenabil grija pe care trebuie s-o aibă omul, creatură privilegiată, de a se deosebi de animale.

MATAMUA: Avem şi noi grija asta. Ne tatuăm pe burtă. Burta animalelor e tot ce au mai urît, pe cînd la noi e tot ce-avem mai frumos.

MR. BANKS: Vorbim de pat, Matamua. Faţă de animale, chiar şi în acţiunile lui cele mai de jos, omul e dator faţă de el însuşi să se aşeze pe un piedestal, care se numeşte scaun cînd mănîncă, pat cînd doarme. Şi aşa... mai departe... Necontenit, el trebuie să fie propria-i statuie.

LOCOTENENTUL REGELUI: Foarte just. Îţi poruncesc să pregăteşti cîte un pat pentru fiecare dintre marinarii noştri. Solander, te duci pe corabie şi aduci un pat de campanie. Mr. Banks îl va folosi la noapte, iar lor le va servi de model.

MR. BANKS *(arătîndu-i pe indigenii ocupaţi la rădăcinile copacilor):* Şi ăştia ce fac?

MATAMUA: Sînt găzduitorii de suflete, Mr. Banks. Îţi închipui că, după ce le-am găsit trupurilor

marinarilor englezi un adăpost, n-o să le lăsăm nici sufletele fără locuință.

MR. BANKS: Sînt nebuni! Şi ce-i cu dulceața pe care o toarnă pe la rădăcina copacilor?

MATAMUA: Mr. Banks, un suflet nu se simte nicăieri mai bine ca înăuntrul copacilor. Scoarța îl apără, frunzișul îl umbrește, vîntul îl leagănă. Noi am hotărît să găzduim sufletul căpitanului Cook în copacul ce înfloreşte la cîte o sută de ani, căruia chiar ieri i-au dat florile, iar pe cele ale statului său major în aceşti mahoni. Vă închipuiți însă că cei mai frumoşi copaci au ca musafiri suflete pribege, ce nu vor admite să-i cedeze de bunăvoie marinarilor. De aceea, găzduitorii de suflete toarnă prin fața copacilor un suc de fructe, care le atrage și le lipește. În felul acesta, copacul rămîne liber.

LOCOTENENTUL REGELUI: Dacă vrei să-mi afli părerea, dragă prietene, își prăpădesc compotul.

MR. BANKS: Sufletul, Matamua, este un principiu nemuritor, ce nu părăsește trupul decît cînd trupul moare. Trupul este ticălos și de disprețuit. Dar este sălașul permanent al unui duh ce strălucește și vibrează și care se numește suflet, nu-i așa, Solander?

SOLANDER: Un fel de porumbel, da!

MATAMUA: Și trupurile engleze sînt de disprețuit?

MR. BANKS: Tot ce este trupesc e de disprețuit.

MATAMUA: Atunci e ciudat că un duh desăvîrșit vrea să trăiască într-un sălaș ticălos. Desigur că vă înşelaţi în Anglia, Mr. Banks. Sau trupurile dumneavoastră sînt mai bune decît credeţi, sau sufletele sînt mai puţin bune. Ale noastre sînt mai pretențioase. Nu vin la noi

decît pentru că trupul tahitian este frumos și sprinten, pentru că e cel mai minunat vestmînt pe-acest pămînt; de altfel, ne vine foarte greu să le reținem, cu toată grija ce ne-o dăm de a ne împodobi și a ne tatua. N-o să mă faci să cred că sufletul lui Mr. Solander, care are un trup murdar și firav, nu profită uneori de vreun strănut sau de vreun căscat ca să se refugieze în vreun cocotier regal sau în vreun mîndru palisandru!

MR. BANKS: Te înșeli. Sufletul lui Solander nu-i iese niciodată, chiar dacă strănută sau cască, nu-i așa, Solander?

SOLANDER: Nu, din cîte știu eu, Mr. Banks.

MATAMUA: Cum? cînd Mr. Solander își suflă nasul, cînd scuipă sau varsă, sufletul rămîne cu el?

MR. BANKS: Se depărtează puțintel, dar rămîne acolo.

MATAMUA: Şi dacă Mr. Solander săvîrşeşte o faptă bună, rămîne tot acolo, ca spectator?

MR. BANKS: Ba chiar se și apropie.

MATAMUA: Atunci, trebuie să fie cam tulburat, și sufletul tulburat dă, la trezire, un miros greu răsuflării.

MR. BANKS: Dacă unui englez, la trezire, îi miroase greu răsuflarea, înseamnă că nu și-a luat, la culcare, sărurile de fructe. E un cetățean rău.

LOCOTENENTUL REGELUI: Neghiobii! Solander, de cum debarcă dulgherii, să taie copacii cei mai mari din insulă!

MR. BANKS: Şi din monumentele astea de superstiție vom clădi capela.

MATAMUA: O, îndurare, Mr. Banks! Sufletele scoase cu de-a sila din sălașul lor stîrnesc pe urmă vîrtejuri în mare!

LOCOTENENTUL REGELUI: Destul! După aceste cîteva sondaje în închipuirea primitivă, Mr. Banks, îți dai seama de amploarea misiunii dumitale?

MR. BANKS: Nu voi da greș.

INDIGENII *(anunțînd)*: Notabilul Uturu!

SCENA A II-A

ACEIAȘI, UTURU

LOCOTENENTUL REGELUI: Sosești tocmai bine, Uturu. Ai fost pus la curent cu ceea ce-i de făcut?

UTURU: Da, domnule locotenent. Mi s-a spus că domnul căpitan Cook proclamă că e prea scump pentru marinarii voștri să ne plătească femeile cu nasturii de uniformă.

LOCOTENENTUL REGELUI: Dragă Uturu, primele dumitale cuvinte dovedesc cît de nimerită e hotărîrea căpitanului Cook. Ușurința, naivitatea, și, hai să spunem, nelegiuirea moravurilor voastre nu-s potrivite să domolească brutalitatea și poftele unui echipaj întărîtat de doi ani de navigație. Se cuvine a aduce în Otahiti o orînduire morală ce cade în sarcina lui Mr. Banks. El va depune în coralul vostru drojdia britanică. Nu sînt prea multe aceste cîteva ore pentru a găsi împreună cu el starea de civilizație intermediară între cea engleză și cea din Oceania — iar eu mă fac forte, de altfel, să obțin de la căpitanul Cook debarcarea armoniului —, și îmi pare indispensabil, pentru a vă ușura munca și pentru ca fiecare dintre voi să știe cu cine are de-a face, să se

prezinte celuilalt, nu numai cu numele, ci şi printr-un scurt rezumat al faptelor şi al vieţii sale.

MR. BANKS: Foarte just, domnule locotenent.

UTURU: După dumneata, Mr. Banks.

MR. BANKS: Mă numesc Samuel John Banks, fiu legitim al lui Philips Banks, expert al tribunalului în otavă, paie şi tărîţe, şi al lui Millicent Parker, înainte de căsătorie blănăreasă la Bude, în Cornwallis. Din fragedă copilărie am atras atenţia vecinilor printr-o cuminţenie exemplară. Cînd un copil îşi mănîncă tartina fără s-o lingă mai întîi, sau şterge, înainte de-a suge, ţîţa doicii, şi-acum se spune în tot comitatul că e un mic Banks. Încăpăţînării mele de a nu mă juca cu chibriturile şi de a mă feri de vasele cu apă clocotită îi datorez simpatia onorabilului Richard Baseton, directorul colegiului şi mare duşman al turbulenţei, care, observînd via-mi dragoste pentru viaţa naturală şi animală, m-a mînat înspre studiul dreptului administrativ şi împăierea animalelor. Am izbutit atît de bine în această ultimă ramură, încît ducele de Marlborough nici nu vrea să audă de un altul pentru a-i face grupul, ce urmează a fi expus, de cîini sfîşiaţi de mistreţ. El m-a recomandat căpitanului Cook pentru această călătorie, şi nu e exclus să mi se acorde, la înapoiere, brevetul de împăietor al Curţii Regale.

LOCOTENENTUL REGELUI: Sper, Uturu, că înţelegi cîtă umanitate şi onoare comportă această viaţă. E rîndul tău!

UTURU: Mă numesc Uturu. Naşterea mi-a fost înscrisă pe cer prin două fulgere. Semnele se mai pot vedea la ziua mea de naştere. Sînt

fiul legitim a patru taţi, printre care Uturu, coborîtor direct prin tată din Ordefa, care a putut zări sub poarta lor Curcubeul, demonul Paia şi pe tînăra-i soţie cu doisprezece sîni, iar prin mamă din Urutefa, care a ucis rechinul sfînt în burta căruia s-a găsit capul viu şi vesel al lui Vapoa, cea mai frumoasă dintre zeiţe... Mă bucur de privilegiul de-a o vedea şi eu, cînd clipesc... Poruncesc, prin drept de moştenire, în mare peştilor cu aripioare albastre, iar în cer păsărilor cu aripi roşii. Asta e viaţa mea.

LOCOTENENTUL REGELUI: Foarte bine. Sînteţi făcuţi să vă înţelegeţi... Pe mîine, Mr. Banks.

MR. BANKS: Pe mîine, domnule locotenent. Şi spune-i căpitanului Cook să fie fără grijă. Ar fi fără precedent ca, din instalarea nocturnă a unui epitrop presbiterian în mijlocul palmierilor, orhideelor şi al naturii celei mai virgine, să nu rezulte o orînduire superioară a omenirii.

(Locotenentul iese.)

MR. BANKS: Şi-acum, Uturu, să-ncepem cu-nceputul.

UTURU: Totul e gata, Mr. Banks! Intraţi, fetelor!

SCENA A III-A

Cele trei femei, MR. BANKS, UTURU

MR. BANKS: Vizitatoare? La ora asta?

UTURU: Sînt femeile, Mr. Banks. Vin ca să alegeţi.

MR. BANKS: Să aleg ce?
UTURU: Noi știm ce vă datorăm. Se lasă noaptea.
FEMEIA: Se lasă noaptea.
TÎNĂRA MĂTUȘĂ: Bărbatul se tolănește.
FATA: Dorința se trezește.
MR. BANKS: Ce spun astea, Solander?
FEMEIA: Bărbatul are totdeauna nevoie de mîngîieri și de dragoste.
TÎNĂRA MĂTUȘĂ: Maică-sa i le dă de cînd se naște.
UTURU: Și brațul acesta, cel dintîi, îl întărește și-l leagănă.
FATA: Și îi dă dorința de dragoste și lenevie.
MR. BANKS: Ce doresc doamnele, Uturu?
UTURU: Pe dumneavoastră, Mr. Banks! Iar eu înțeleg să vă fac onoarea cît mai curînd.
FEMEIA: Trebuie să ne grăbim: viața e scurtă.
TÎNĂRA MĂTUȘĂ: Și noaptea, tot așa.
FATA: Mai ales dacă mai scădem și vreo două-trei ore pentru somn.
MR. BANKS: Glasul lor e plăcut, dar ținuta neglijată. Cine sînt?
UTURU: Nevasta mea, Mr. Banks, tînăra mea mătușă și fiica mea.
FEMEIA: Eu sînt Amarura.
TÎNĂRA MĂTUȘĂ: Eu sînt Pomaretoota.
FATA: Eu sînt Tahiriri.
UTURU: De ce vă-ntoarceți privirile de la ele, Mr. Banks?
MR. BANKS: Pentru că, în țara mea, privirea ce se așază pe persoane prea puțin îmbrăcate le pricinuiește jenă și durere.
UTURU: Le doare?
MR. BANKS: Le face o rană de care nu se mai vindecă niciodată. Deseori se întîmplă ca unele dintre ele să se și omoare ca să nu mai sufere.

UTURU: Ce spuneți dumneavoastră e înspăimîntător! De asta, pesemne, te uitai azi după masă la femeile noastre nu cu ochii, ci cu luneta! Femei, ia uitați-vă unde v-a privit Mr. Banks! Nu vă arde?

FEMEILE: Nu. Ne mîngîie.

MR. BANKS: O să le ardă cînd vor sosi cei cincisprezece pastori ceruți de urgență din Anglia de către căpitan.

UTURU: În definitiv, e un fel de tatuaj. Fiți fără grijă! Ele îndură foarte bine așa ceva! Ce desen le fac oare pe piele?

MR. BANKS: Un singur cuvînt: rușine.

UTURU: Nu găsesc cuvîntul acesta în memoria mea.

MR. BANKS: Îl vei găsi alături de cuvîntul: căință.

UTURU: Nici ăsta nu-i.

MR. BANKS: Va fi, după ce vor sosi cei cincisprezece pastori.

UTURU: Dar cum veți alege între ele dacă nu le priviți?

MR. BANKS: Ce să aleg?

UTURU: Femeia pentru noapte.

MR. BANKS: Auzi, Solander? Domnul să le ierte neștiința! Îmi pare nespus de rău, Uturu, dar doresc să dorm singur.

UTURU: Vreți să glumiți! Ce-ați gîndi despre mine dacă v-aș lăsa să petreceți noaptea într-o colibă goală? Ceea ce aș gîndi și eu dacă, primindu-mă în casa dumneavoastră din Anglia, nu mi-ați oferi-o pentru noapte pe Mrs. Banks! Vă supără vorbele mele? Oare, în Anglia, bărbații nu-și oferă nevestele prietenilor simpatici?

MR. BANKS: Tocmai lor nu le oferă.

UTURU: Atunci, sînt nevoite să se ofere singure? Atît de puțină demnitate au ele?

MR. BANKS: Nu se oferă. În Anglia, cînd un prieten necăsătorit se duce să-l viziteze pe un prieten însurat, soţul tot cu propria-i soţie îşi petrece noaptea.

UTURU: Asta-i nemaipomenit! Staţi liniştite, fetelor... Cum, Mr. Banks? Dacă un prieten din din Glasgow se duce să-şi vadă un prieten însurat din Birmingham, prietenul din Birmingham, pentru a-şi cinsti prietenul din Glasgow, nu găseşte alt chip decît să petreacă noaptea cu propria-i nevastă?

MR. BANKS: Îţi spun încă o dată. Prietenul din Glasgow doarme separat.

UTURU: Ne spui lucruri de necrezut! Liniştiţi-vă, fetelor, liniştiţi-vă!... Te implor! Lămureşte-ne! Cum ar putea oare prietenul din Glasgow să fie peste măsură de încîntat, pentru că soţul din Birmingham doarme cu nevastă-sa? Şi cum oare nevasta prietenului din Birmingham ar avea împăcat cugetul ei de gazdă, pentru că îşi arată zelul faţă de soţ, în timp ce oaspele din Glasgow, pe care se cade a-l cinsti, va sta lungit singur în camera vecină? N-o să ne faci să credem asta! Femeile, din orice ţară ar fi ele, au inima mai bună! Ce obiceiuri ciudate! Oare soţia trebuie să se arate şi mai zeloasă faţă de soţ, cînd prietenul e în casă?

MR. BANKS: Asta o priveşte personal.

UTURU: Înţeleg! pentru că Birmingham şi Glasgow sînt două oraşe duşmane, şi au obiceiuri deosebite, nu?

MR. BANKS: Cîtuşi de puţin! Cînd prietenul din Brighton se duce la un prieten din Dover, tot prietenul din Dover doarme cu soţia sa.

UTURU: Chiar dacă prietenul din Brighton a venit cu corabia?

MR. BANKS: Chiar şi înot.

UTURU: Îmi cad braţele, Mr. Banks! Cum să-ţi închipui, cînd debarcă un călător, după săptămîni şi săptămîni de singurătate şi de luptă, că există soţi atît de puţin sensibili încît să nu-i ofere ceea ce a visat în atîtea rînduri şi a văzut reflectat în ape şi în rostogolirea valurilor: o făptură duioasă şi mîngîioasă? Cum m-aş socoti eu împăcat că ţi-am oferit apă şi friptură de porc, atunci cînd tu porţi în tine o foame şi o sete mult mai tiranice şi mai dulci de potolit! Noi, cînd coborîm pe ţărmul altor insule, după călătorii mai lungi, locuitorii ne oferă nevestele lor înainte de oricare altă hrană! Ele au obrajii umflaţi de lapte ca să ne hrănească dîndu-ne prima lor sărutare. Ce neliniştită şi arţăgoasă trebuie să fie insula voastră, dacă femeile nu servesc a răspîndi pretutindeni liniştea cea mare! Şi ce nervoase trebuie să fie şi ele!

MR. BANKS: Le priveşte, Uturu.

UTURU: Şi ce nefericiţi trebuie să fie soţii din Birmingham alături de nişte neveste cu buze, cu sîni şi cu picioare ce nu le amintesc decît de ei înşişi! Ce egoist eşti! Pentru ce nu vrei ca, după plecarea ta, iubirea să mă privească cu chipul prieteniei? Pentru ce să nu-mi dai voluptatea de a-mi spune, cînd mă voi deştepta lîngă nevastă: O, iată buzele pe care Mr. Banks le-a strivit cu buzele lui în delir! Iată dinţii care au muşcat ceafa şi bicepşii lui Mr. Banks! Iată părul ce s-a răsfirat pe pieptul lui Mr. Banks şi i-a uscat pe picioare roua din zori!

FEMEILE: Soții noștri ne-ar purta veșnic pică, Mr. Banks!

MR. BANKS: Doamnelor, vă cer stăruitor să plecați toate trei.

UTURU: Toate trei? Și tînăra mea mătușă? N-o să fie ușor, Mr. Banks: i-am făgăduit unchiului meu celui tînăr că soția lui va petrece noaptea cu tine... Și el e fudul pe cît e de violent... Dar cum oare ar trebui nevestele noastre să se poarte cu marinarii voștri? La refuzul lor, eu nu pot răspunde de furia soților.

MR. BANKS: Vei primi instrucțiunile mele și în această privință. Deocamdată, să iasă.

UTURU: Dansînd vaipora?

MR. BANKS: Ce mai e și vaipora?

UTURU: Orice femeie refuzată trebuie să plece dansînd vaipora. E dansul nostru cel mai special și mai dezlănțuit.

MR. BANKS: Le scutesc. Să iasă!

UTURU: Plecați, sărmanelor! Îndepărtați-vă pînă la tufișul de colo, și așteptați-l pe Mr. Solander. Poate că el e mai puțin crud.

AMARURA: E frumos domnul Solander?

POMARETOOTA: Ouă pe ochi și pe coapsă, dragă!

TAHIRIRI: Ce bucurie!

(Femeile ies.)

SCENA A IV-A

MR. BANKS, UTURU

MR. BANKS: Și-acum, că intermediul s-a isprăvit, la treaba noastră, Uturu! Nu mai avem nici un minut de pierdut.

UTURU: Mai întîi, Mr. Banks, cine sînt cei cincisprezece pastori de care vorbeai? Ce vin să ne spună?

MR. BANKS: Vin să vă spună cine a făcut lumea.

UTURU: Aha! Știți și voi în Anglia asta?

MR. BANKS: Și copilul din Sussex o știe, din leagăn.

UTURU: Ce darnici sînt englezii să ne împărtășească asemenea taine! Aici, în Arhipelag, o singură persoană știe asta: o babă din Tonamotu. Dar nici în ruptul capului nu vrea să spună. E încăpățînată foc! Și ce vom învăța de la cei cincisprezece pastori? Dansuri noi? Feluri noi de-a face dragoste?

MR. BANKS: Vă vor învăța cele trei datorii ale omului, despre care voiam tocmai să-ți dau astă-noapte cîteva noțiuni sumare, și anume: munca, proprietatea și moralitatea. Să începem cu ce e mai grabnic, în țara asta de moliciune, cu munca. În primul rînd, e nevoie ca tovarășii tăi să le dea marinarilor noștri nu pilda unei molipsitoare și scandaloase lenevii, ci priveliștea unor vajnici muncitori.

UTURU: În ce constă munca, Mr. Banks?

MR. BANKS: Să nu te tolănești molatic pe iarbă, ci să-ți iei uneltele și să sapi pămîntul pînă seara.

UTURU: Asta ar însemna pieirea noastră, Mr. Banks! De cum săpăm sau arăm aici, pămîntul se face neroditor.

MR. BANKS: Să te scoli de la miezul nopții și să macini făina pînă în zori, dînd zdravăn din șolduri și din brațe, ca s-o preschimbi în pîinea noastră.

UTURU: Păi, noi avem arborele de pîine! Dacă ne atingem de el, măcar ca să-l tundem, moare!... Mr. Banks, am avut și noi aici, pe vremuri, un muncitor. Pleca în larg să caute scoici,

pe cînd coasta era plină. Săpa puțuri, cînd izvoarele sînt la tot pasul! Nu-i lăsa pe porci să mănînce iarbă, ca să-i îngrașe el cu un terci special, care-i făcea să crape! Am fost siliți să-l omorîm. Nu-i loc aici de muncă.

MR. BANKS: Măreția omului este de a-și găsi de muncă chiar și acolo unde o furnică s-ar odihni.

UTURU: Și se păstrează frumoși cei ce muncesc? Ceea ce interesează în viață este să fii frumos. Muncitorul nostru ajunsese cocoșat tot arînd, crăcănat tot săpînd și reumatic tot stropind. Era cel mai urît din insulă. Și mirosea tare urît. Îi ieșea o apă din trup, pe care n-am văzut-o niciodată ieșind de la vreunul dintre noi.

MR. BANKS: Era sudoarea, dragă Uturu, o secreție sfîntă. Cel mai mare merit al omului este sudoarea frunții sale.

UTURU: Îi ieșea de peste tot, Mr. Banks.

MR. BANKS: Uturu, există o priveliște mișcătoare ce-mi vine-n minte cînd mă uit la corpurile voastre trîndave, dormind printre flori sau plutind pe ape, și al cărei echivalent vreau să fie găsit mîine aici de către marinarii noștri. Este ieșirea din mină a minerilor noștri. Ei nu-s îmbrăcați în pînzeturile voastre frumos colorate. Îi acoperă un postav pătat și puturos. Ei n-au la mîini șiraguri de perle, ci un ceas grosolan, care le arată fiecare minut și fiecare secundă din ziua lor de iad. Ei nu cunosc soarele. Totdeauna plouă cînd ies ei, sudoarea li se spală doar cu ploaia, și curge cu ea, neagră-neagră, ca și sîngele zgîrieturilor lor. Ei n-au în păr insecte să lucească. Nu sting opaițul din mină decît cînd aprind opaițul de cină. Umblă îndobitociți, ciocnin-

du-se parcă şi de ceaţă, cu gura amară, nu numai pentru că au fost nevoiţi să-şi care fraţii asfixiaţi, sau să împingă la vagonet în locul calului ce şi-a rupt piciorul, ci pentru că au mîncat prea mult cărbune. Habar n-au ei ce noroc au — cărbunele englezesc e de o calitate fără pereche, şi e deci cel mai bun cărbune de mîncat din lume! Par numai că suferă de greţuri. Dar într-atît de bine întruchipează ei munca, încît toţi acei ce se-ntîlnesc cu ei pe drum, armatori şi bancheri, poeţi şi pastelişti, se îndreaptă mai vioi spre focurile de cărbune luminoase şi curate care, în fiecare club, aduc omagiu minereului şi sudorii englezeşti, şi îşi mănîncă rosbiful bînd porto, cu inima plesnind de mîndrie. Iată ce este munca, Uturu! E minunată!

UTURU: Fără îndoială.

MR. BANKS: Şi un spectacol asemănător trebuie să ofere şi insula, mîine, marinarilor noştri, şi aşa prea înclinaţi spre lene.

UTURU: De acord, Mr. Banks. Dar prin ce subterfugiu? Îţi repet că la noi nu există nici o pricină de a munci.

MR. BANKS: O să ne-nţelegem noi, căci nu atît munca e necesară în peisajul societăţii moderne, Uturu, cît muncitorul. Uite, vezi colo adolescentul acela frumos, rezemat molatic de un copac? Ia fă-i semn. Vine, perfect. O să vezi schimbarea. Sullivan, ai aici sapele şi greblele? Dă-i o sapă tînărului...

UTURU: Ce-o să facă cu ea?

MR. BANKS: Ce va voi. Nu interesează. E numai firma lui.

UTURU: Sapele-astea seamănă cu nişte vîsle. N-ar putea vîsli cu sapa?

MR. BANKS: Excelentă idee: să sape marea! Şi-acuma, prietene, ia rosteşte cuvîntul *Muncă*. Ce are de stă jos?

UTURU: Unii dintre tinerii noştri sînt atît de pătrunşi de lenevie, încît preferă să stea jos ca să vorbească... Vorbeşte, Valao.

VALAO *(foarte încet)*: Muncă!

MR. BANKS: O, Doamne, ce frumos e să vezi buzele unei fiinţe, care n-a trudit şi nici n-a năduşit vreodată, rostind pentru întîia oară cuvîntul Muncă! Ce minunată virginitate vin eu să le răpesc! Repetă, prietene! Te botezi singur.

TÎNĂRUL: Mun... că...

MR. BANKS: A şi început să rostească mai puţin bine... E obosit. Du-te şi te odihneşte, prietene. Trebuie să fii proaspăt mîine.

(Tînărul pleacă cu sapa, clătinîndu-se pe picioare.)

UTURU: Ne-am înţeles, Mr. Banks. Toţi tovarăşii mei vor avea mîine sape sau greble ca să-i întîmpine pe marinari. Dar unde vor ajunge cu munca lor?

MR. BANKS: Întrebarea cade bine: ne aduce la punctul doi. Vor ajunge la o noţiune indispensabilă pentru întîmpinarea marinarilor: noţiunea proprietăţii.

UTURU: În ce constă proprietatea?

MR. BANKS: Ia spune, Uturu, ceea ce ai pe tine e al tău?

UTURU: E şi al tău, dacă pofteşti.

MR. BANKS: Eşti sigur? Pot eu să-ţi iau şiragul acesta?

UTURU: Dacă pofteşti... Sînt perle.

SULLIVAN: Şi eu, brăţările-astea?

UTURU: Binenţeles. Sînt diamante. Şi cerceii ăştia, dacă vrei. Sînt rubine... Nu vrei şi bucata

asta de lemn? ai zice că-i o nimica toată, dar vine din copacul-fetiș, e cel mai prețios.

MR. BANKS: Nici în ruptul capului! Drept cine ne iei? Nu vrem să-ți luăm lemnul! Ne-ajung perlele și diamantele. Ni le dai?

UTURU: Cu dragă inimă! Așa cum și tu o să-mi dai unealta asta ciudată ce-ți atîrnă de gît.

MR. BANKS: Binoclul meu de schimb, niciodată!

UTURU: Sau țeava asta de la șold?

MR. BANKS: Luneta de apropiere? Nici nu te gîndi! Nu, Uturu; o să-ți dăruim niște adevărate comori. Sullivan, du-te după Solander la corabie, și adu tirbușoanele. La Capul Horn și în Tasmania, tirbușoanele au avut cel mai mare succes. Băștinașii le-au preferat totdeauna celorlalte minunății pe care le dădeam în schimbul giuvaerurilor lor, chiar săpunierelor sau hîrtiei de sticlă. Și, dacă-mi mai poți aduce alte trei șiraguri, Uturu, mai capeți trei tirbușoane!

UTURU: Nu vreau tirbușoane. Vreau luneta ta. Vreau să mă bag în fundul mării cu luneta, ca să văd mai bine.

MR. BANKS: N-ai face bine. Mi-ai strica luneta. Pe cînd cu tirbușoanele te poți băga și-n apă. Sînt inoxidabile.

UTURU: Păi, nu e drept ca perlele să fie ale tale, iar luneta să nu fie a mea!

MR. BANKS: Nu-ți pare drept, Uturu, pentru că n-ai simțul proprietății. Află că, la noi, fiecare lucru, fiecare petec de pămînt e numai al aceluia care l-a cîștigat.

UTURU: Cum? Anglia nu e a tuturor englezilor?

MR. BANKS: Anglia, da. Pămîntul englez, aurul englez, însă, nu.

UTURU: Corabia voastră nu e oare a tuturor oamenilor din echipaj, aşa cum insula noastră e a noastră, a tuturor?

MR. BANKS: Corabia noastră aparţine onorabililor J.H.B. Armstrong fraţii, armatori din Southampton.

UTURU: Înţeleg. Onorabilii Armstrong fraţii sînt minerii care muncesc toată ziua? Oare nu poţi avea corabie în Anglia decît cînd eşti miner?

MR. BANKS: Minerii sînt nişte săraci, Uturu.

UTURU: Da, da, am înţeles prea bine. Nu eşti bogat în Anglia decît dacă eşti sărac.

MR. BANKS: Le-ncurci pe toate, Uturu. Nici corăbiile nu sînt ale minerilor, după cum nici minele ale marinarilor.

UTURU: Şi nu e chip ca minerul sau marinarul să poată avea vreun lucru din mină sau de pe corabie?

MR. BANKS: Numai unul singur, furtul.

UTURU: Dacă există unul, e bine... Cum faci ca să furi? Îl înştiinţezi pe proprietar?

MR. BANKS: Nici pomeneală! Hoţul prins e foarte grav pedepsit.

UTURU: Şi e totdeauna prins? Acela dintre noi, de pildă, care v-ar fura nasturii de uniformă ar fi totdeauna prins?

MR. BANKS: Dacă e destul de dibaci, din păcate, nu! Un hoţ bun îţi fură şi din gură un dinte de aur.

UTURU: De prisos să spui mai departe, Mr. Banks. Nu va fi unul dintre tovarăşii mei să nu ştie mîine ce e proprietatea şi ce e furtul. Tot ce mă-nveţi mă întărîtă cum nu se poate. Ard de nerăbdare să trecem la a treia datorie!

MR. BANKS: Să lichidăm mai întîi chestia cu perlele. Dacă nu te ispiteşte un tirbuşon, cu tot

ajutorul ce ţi l-ar da pentru arborii de lapte şi arborii de vin, văd ceea ce te va hotărî să ni le laşi... Sullivan, spune-i lui Solander să aducă aici cîinele tărcat, omorît din greşeală azi-dimineaţă la corvada de apă, şi pe care l-am împăiat pentru colecţia noastră.

UTURU: Cîinele omorît azi-dimineaţă? Păi, era cîinele meu, Mr. Banks!

MR. BANKS: Dă-mi şiragurile, şi-ţi dau cîinele.

UTURU: Cîinele meu, care a murit, care s-a uitat la mine cu ochii lui negri şi care a murit!

MR. BANKS: Ţi-l dau cu coada-n sus, cu urechile ciulite, ca în faţa unui şobolan.

UTURU: O, Mr. Banks, ia perlele! Şi grăbeşte-te să-mi spui ce e moralitatea.

MR. BANKS: Uturu, ai auzit tu despre primul om şi prima femeie?

UTURU: Desigur. I-am şi văzut.

MR. BANKS: I-ai văzut pe Adam şi Eva?

UTURU: I-am văzut pe Veramaiti şi pe Oro, prima pereche. S-au născut acum două mii de ani. Locuiesc în insula Bora Bora, aflată la cincisprezece zile de aici. Sînt foarte frumoşi.

MR. BANKS: N-o să cunoaştem niciodată cu-adevărat linia ce desparte, la sălbatici, închipuirea de minciună! Fie, Uturu. Tu i-ai văzut pe primul om şi prima femeie. Şi, desigur, ştii că, îndată după prima lor împreunare, o ruşine înspăimîntătoare i-a cuprins?

UTURU: A trecut. S-au împerecheat şi în faţa mea. Dar ce ai, Mr. Banks? Ce-i clopotul ăsta care bate?

MR. BANKS: E clopotul ce sună pe bord ceasul de reculegere, Uturu. Lasă-mă cîteva minute. Am absolută nevoie, în clipa asta de asfinţit, să mă sustrag oricărei distracţii exterioare şi să mă cufund în mine însumi.

UTURU: O să te cufunzi în tine însuți? Să dispari în tine?

MR. BANKS: Fii fără grijă. Mi-ajunge să-nchid ochii.

UTURU: Mă sperii! Și ce-o să găsești cufundîndu-te așa?

MR. BANKS: Țara și conștiința mea. Conștiința omului moral, pentru că vorbim de moralitate, a omului ce nu se apropie de o femeie decît ca să aibă un copil.

UTURU: Un copil! Să ai un copil de la o femeie? Asta e temelia moralității?

MR. BANKS: Singura, Uturu.

UTURU: Fată, hei! Fată!

MR. BANKS: De ce-o mai chemi pe fata ta? Ce mai este?

UTURU: Tovarăși, veniți numaidecît! Mr. Banks a ales-o pe fata mea!

(Femeile și indigenii vin numaidecît, precedați de Amarura și de Tahiriri.)

MR. BANKS: Fiica ta?

UTURU: Uite-o, Mr. Banks. Nu! Nu! Nici o vorbă! Din clipa în care un bărbat, prin cel mai mic semn, a arătat-o pe soția lui de-o noapte, nu mai poate da înapoi. În privința asta, insula nu admite nici o abatere. Poți fi măcelărit.

MR. BANKS: E de neconceput!

TAHIRIRI: Ce fericită sînt, tată!

UTURU: Ascultă bine, Tahiriri! Ascultă-mi ultimele sfaturi. Fii tu însăți, noaptea asta, dar, din cînd în cînd, și discretă. Oamenii albi nu dorm ziua. De cîte ori, de la apus pînă în zori, Mr. Banks va dori să se cufunde în el însuși, nu stărui, fă-te neobservată, și rostește doar vorbele care, în vis, te fac fluidă și te înzestrează cu urechi și aripioare de pește,

căci e singurul chip de a-l urma pînă în străfundurile în care vei zări, neagră de mineri și încinsă cu spumă, marea-i insulă pe care o numește Anglia.

TAHIRIRI: Să pun și piciorul pe uscat, tată?

UTURU: Dacă-ți dă voie, negreșit. Și intră-n vorbă cu toți pe care-i vei vedea în insulă. Și-ntreabă unde e Glasgow! Englezii sînt stăpînitorii mărilor, și răspund cu plăcere peștilor. Și-noată pînă la Glasgow, acolo doarme prietenul singuratic. Și spune-i că, de-acum încolo, toate soțiile tahitiene vor striga de trei ori numele lui în timpul plăcerii.

TAHIRIRI: Să-ți aduc și vreo amintire, tată?

UTURU: Adu un obiect din acelea numite de englezi oglindă. Ține-l deasupra insulei lor, și adu-mi reflexul. Tare mai vreau să văd și eu vestmîntul cu care se-nfășoară iarna orașele și care se numește ceață!

TAHIRIRI: Nu-și va păstra reflexul după ce voi pleca din insulă, tată.

AMARURA: O oglindă tot servește la ceva, fată, chiar dacă nu-ți arată Anglia.

UTURU: Adio, Tahiriri. Iar voi toți, haidem, prieteni! Trebuie să vă învăț a săpa și a grebla marea!

SCENA A V-A

MR. BANKS, TAHIRIRI

TAHIRIRI: Falnice Mr. Banks!

MR. BANKS: Întoarce-te cît mai degrabă în familia dumitale, domnișoară. Tatăl dumitale nu m-a înțeles. Doresc să dorm singur.

TAHIRIRI: Ce frumos eşti, Mr. Banks!

MR. BANKS: Nu sînt chiar aşa frumos cum îţi par! Strălucirea ce te orbeşte e în mare măsură de împrumut. Ca să mă culc, îmi scot jambierele şi ochelarii.

TAHIRIRI: De ce bărbaţii englezi sînt atît de aspri cu femeile? De ce nu dorm cu ele?

MR. BANKS: Tocmai i-am explicat tatălui tău. Nu dorm cu ele decît ca să aibă copii.

TAHIRIRI: Păi, întocmai, Mr. Banks! Tata a înţeles foarte bine. Un copil vreau eu de la dumneata, Mr. Banks! Nici unul dintre tinerii din insulă nu mi-a dăruit încă, Mr. Banks! Începe lumea să mă arate cu degetul, însă, de cum te-am văzut, o, Mr. Banks, am înţeles c-o să mă faci mamă. Tot ce ai îmi dădea voluptate, felul de-a vorbi abia atingînd cu colţul buzelor limbajul, de parcă frige; părul alb ce-ţi iese din urechi, şi cînd am spus că privirea dumitale nu m-a ars, am minţit. Priveşte-i urma. Are formă de inimă. Uite ici, şi uite colo. Pe oriunde a trecut, mi-a presărat pielea cu inimioare. Şi cînd tata mi-a spus să mă cufund cu dumneata pînă în insula voastră, am jurat să-l ascult, dar ca să aduc, nu reflexul ei, ci două măşti de mici englezi, căci simt eu, Mr. Banks: o să-mi dăruieşti doi gemeni! Şi cînd se vor vesti, vai! dumneata ai să fii departe, dar mă voi cufunda eu într-o noapte ca să te-nştiinţez. Şi se vor naşte, şi le voi pune două măşti palide, şi vor fi pruncii Banks, apoi nişte *masters* Banks, şi, cînd vor avea vîrsta, într-o seară ca asta, după datina insulei noastre, îi voi învăţa eu însămi cum se face dragoste la Birmingham, pentru ca toţi urmaşii dumitale, Mr. Banks, să înmul-

ţească, prin tot arhipelagul şi pînă pe meleagurile unde se mănîncă oameni, chipul şi amintirea dumitale, şi pentru ca cel dintîi la joc, şi cel dintîi la dragoste, şi cel dintîi la pirogă sau la căldarea în care fierbe duşmanul să fie un fiu de-al lui Mr. Banks!

MR. BANKS: Foarte ispititor, drăguţă, dar cu neputinţă!

TAHIRIRI: Îţi sărut genunchii!

MR. BANKS: Nu-ţi va folosi la nimic, copilă. Genunchii sînt partea cea mai nesimţitoare din trupul meu.

TAHIRIRI: Înţeleg... Îţi par urîtă!

MR. BANKS: Nu, copilă, eşti foarte drăguţă.

TAHIRIRI: Sau nu-ţi place mirosul meu!

MR. BANKS: Dimpotrivă, miroşi foarte plăcut.

TAHIRIRI: Atunci, scapă-mă, Mr. Banks! Mă vor ucide, dacă află că m-ai refuzat. Înseamnă să necinstesc insula. Nu eşti gata oare să faci orice ca să scapi o fiinţă nevinovată de la moarte?

MR. BANKS: La orice, copilă, afară de a săvîrşi cu ea păcatul împerecherii.

TAHIRIRI: O! genunchii îţi mişcă, Mr. Banks! Partea cea mai nesimţitoare din dumneata îmi ia apărarea! O singură dată, Mr. Banks! Lasă-mă o singură dată să fiu o soţie din Europa!

MR. BANKS: Păi, draga mea, ce bucurie aşa grozavă poţi tu aştepta de la un soţ din Europa?

TAHIRIRI: Să-l dezbrac, Mr. Banks, să-l dezbrac pe soţul meu. Oamenii de pe-aici sînt goi. Dar ce plăcere să-i scoţi lui Mr. Banks, una cîte una, şi în ordinea pe care el mi-o va arăta, căci singură nu m-aş mai descurca, încrucişările astea de stofe, de curele, de ciorapi şi

de jambiere, care fac din trupul dumitale o taină. De mică, ceea ce-mi plăcea mai mult pe lume era să cojesc copacii de mahon... Lasă-mă să-ţi scot măcar un pantof, sau centura...

MR. BANKS: Nu, dragă Tahiriri. Simbolul e prea primejdios.

TAHIRIRI: Măcar ia-mă în braţe, Mr. Banks. Le voi putea povesti, fără să mint, că m-ai ţinut în braţe. Priveşte-mă bine în faţă, cum faci acuma, pentru ca toată faţa să mi se acopere de inimioare. Atunci, mă vor crede, şi nu mă vor ucide. Mai ales dacă iau, lipindu-mă de dumneata, mirosul prafului negru cu care îţi hrăneşti nasul!...

MR. BANKS: Tutunul ţi-l pot da şi de la distanţă, copilule!

TAHIRIRI: Dă-mi-l de-aproape, Mr. Banks! Dă-mi-l de-aproape!

(Îl strînge în braţe. Mrs. Banks apare, însoţită de Solander.)

MRS. BANKS: O! Mr. Banks!

SCENA A VI-A

Aceiaşi, MRS. BANKS, SOLANDER

MRS. BANKS: Presupun, după spectacolul ce mi-l oferi, Mr. Banks, că, în educarea insulei, ai ajuns la moralitate?

MR. BANKS: Întocmai, Evelyn.

MRS. BANKS: Ce caută fata asta în braţele dumitale?

MR. BANKS: Și-a băgat în cap să miroase a tutun de prizat.
TAHIRIRI: Mrs. Banks? Dumneavoastră sînteți Mrs. Banks?
MRS. BANKS: În persoană. Te miră?
TAHIRIRI: O soție este aceea în fața căreia soțul se simte mai nobil, mai frumos, mai puternic, aceea care, cînd o vede, îl îndeamnă la pescuit, la luptă! Din clipa în care ați intrat, Mr. Banks s-a încovoiat, s-a-ntunecat. De bună seamă că se simte mai puțin frumos! Rechinul ar avea șanse acuma cu Mr. Banks! Ești cu adevărat soțul ei?
MR. BANKS: De treizeci de ani, și singura!
TAHIRIRI: Singura, de treizeci de ani! singura, în unsprezece mii de nopți!
MRS. BANKS: Ce groaznic limbaj, Mr. Banks!
MR. BANKS: Groaznic, dragă!
TAHIRIRI: Unsprezece mii de nopți! Păi atunci, mă veți scăpa! Unsprezece mii de nopți cu Mr. Banks, dumneata, care nu ești nici tînără, nici frumoasă! O să-ți vină deci foarte ușor să-l culci lîngă mine ca să-mi dăruiască doi gemeni!
MRS. BANKS: Solander, ia-o de-aici pe fata asta!
TAHIRIRI: Ce e mînia asta? E oare o crimă să mă bizui pe Mr. Banks pentru o treabă în care toată insula a dat greș? Gîndește-te la copiii dumitale, și mă vei înțelege!
MRS. BANKS: Eu n-am copii, lighioană mică!
TAHIRIRI: Nu ai copii? Ce lighioană sînt, în adevăr! O, Mrs. Banks, iartă-mă! Îți înțeleg supărarea și furia pe insula noastră. Se poartă necuviincios cu dumneata! Dar ai încredere în mine! Mă întorc!

SCENA A VII-A

MRS. BANKS, MR. BANKS, SOLANDER

SOLANDER *(care a montat patul de campanie în timpul scenei precedente)*: Patul e gata, Mr. Banks.

MR. BANKS: Mulțumesc, Solander; o vei întovărăși pe Mrs. Banks pe bord.

MRS. BANKS: De prisos. Voi dormi aici, Mr. Banks.

MR. BANKS: Aici, în coliba asta? Aerul rece îți dă dureri de cap, Evelyn.

MRS. BANKS: Ești prea bun, am peruca.

MR. BANKS: Și unde mai pui că nu mi-am îndeplinit misiunea decît în parte, cam două treimi.

MRS. BANKS: Vin tocmai ca să-ți aduc ajutoare pentru ultima treime. Pari să nu mai dovedești. Solander, mai adu un pat de campanie. Și lasă-ncolo cîinele-ăla împăiat! Ești caraghios!

SOLANDER: Și unde să-l pun, Mrs. Banks?

MRS. BANKS: Pe patul lui Mr. Banks. Tot nu-i place lui să fie singur.

MR. BANKS: Dragă Evelyn, potolește-te. Pornirea asta ar fi foarte nimerită la noi în provincie, într-o duminică după amiază. I-ar da accent și culoare. Aici, însă, e deplasată. Nu e, zău, o pornire de călătorie.

MRS. BANKS: Călătoriile dumitale sînt pe-ncheiate, Mr. Banks.

MR. BANKS: Cum pe-ncheiate? Încă n-am ajuns la Antipozi?

MRS. BANKS: La Antipozi sau nu, o să-l rogi pe căpitanul Cook să te îmbarce mîine pe *Gra-*

cieuse-a care se întoarce, fără escală, la Liverpool.

MR. BANKS: Evelyn!

MRS. BANKS: Fără disperări, Samuel. Mă îmbarc și eu... Solander, binevoiește și perie praful alb de pe haina lui Mr. Banks, care-l face să semene cu-o prăjitură.

SOLANDER: E vanilie, Mrs. Banks. Fetele-astea se pudrează cu vanilie. Dacă nu stai prea departe de ele, în bătaia vîntului le-o iei toată.

MRS. BANKS: Vanilie, în schimbul tutunului de prizat. Mr. Banks era în cîștig... Povestea cu Sally Thomson se repetă?

MR. BANKS: Ce caută aici Sally Thomson?

MRS. BANKS: Ai uitat oare, Samuel, că în anul în care ne-am căsătorit ai fost să duci canarul scăpat din colivie vecinei noastre Sally Thomson și că nu te-ai mai întors decît foarte tîrziu, cu același umăr pătat cu pudră? Fuseseși în bătaia vîntului, cum zice Solander.

MR. BANKS: Evelyn, sînt unsprezece mii de zile, într-adevăr, pe care le-am petrecut împreună, și n-a fost una singură să nu găsești pretext de a repune pe tapet, sau pe cearșaf, pe Miss Sally Thomson! Mai e nevoie să-ți repet? Miss Sally Thomson și cu mine vorbeam despre poeții Angliei. Ea era roșcată, cum știe oricine, și era toamnă. Am ajuns să-i citez toate versurile și distihurile poeților noștri, în care frunzișurile-ngălbenite sînt comparate cu aurul părului. Ea a fost mișcată, și s-a rezemat de umărul meu. E vina mea că Shakespeare, Pope și Johnson își traduc inspirațiile în englezește, și nu în flamandă sau romană? Atunci, firește, umărul mi-ar fi rămas ne-

atins. Dă-mi voie să prefer contrariul, din iubire pentru Anglia.

MRS. BANKS: Aş fi curioasă să ştiu cu ce poeme a sedus-o tamburul major care a răpit-o iarna următoare. Faţa nu-i prea semăna cu zăpada.

MR. BANKS: Nu e milos, Evelyn, să amintim de greşelile semenilor noştri. Ştii prea bine că Miss Sally şi-a răscumpărat din plin fuga cu tamburul major, căsătorindu-se, după toate regulile, cu măcelarul, şi că, după văduvie, a ales, dintre douăzeci de concurenţi foarte grăbiţi, pe cel mai serios din *bookmaker*-ii[1] din Ascott. Regret, ca să te dau de ruşine, că n-am veşti mai recente de la ea.

MRS. BANKS: O să ai foarte curînd. Nu-ţi trebuie nici şase luni ca să te-ntorci în Anglia.

MR. BANKS: Îmi pare rău că, în programul căpitanului Cook, nu figurează şi o lecţie de gelozie pentru insulari. Lasă-mă singur, Evelyn. Mai am a le vorbi despre căsătorie, şi aş vrea să-i slăvesc virtuţile cu inimă sinceră.

SOLANDER: Ca să nu spunem, Mrs. Banks, că, dacă Mr. Banks ne părăseşte, nu vom avea pe nimeni pe bord să pregătească animalele pentru colecţie. Mr. Banks n-are pereche la împăiat, şi mai ales pentru ochi.

MRS. BANKS: Nu-i şi părerea mea, Solander. Ar fi mai degrabă de crezut că Mr. Banks n-a văzut niciodată mai de-aproape şi cu ochii deschişi un animal, pentru că le blagosloveşte pe toate la un loc, marsupiali sau chiţcani, cu cîte doi ochi plaţi şi stinşi, cu pupila galbenă — mai curînd nişte ochiuri decît

---

[1] *Bookmaker* (engl.), cel care ţine evidenţa pariurilor la cursele de cai.

niște ochi. Aș fi într-adevăr curioasă să descopăr și eu ce animal i-o fi servit de model.

MR. BANKS: Vrei cumva să-mi reproșezi dragostea mea pentru animale?

MRS. BANKS: De cele mai multe ori, animalele sînt doar niște codoși patenți pentru slăbiciunile maritale. Oricine știe pentru ce fetele din Hyde Park sînt totdeauna însoțite de un cîine: pentru că e agentul lor de legătură, cum spuneți voi la statul-major. Canarul fugit din colivie te-a dus la Sally Thomson, Samuel, iar cîinele lui Uturu, la fiica lui Uturu. Spre ce domnișoare cu nasul găurit de inele sau cu buzele lungite de platane te-au dus sariga din Tasmania și tapirul din Borneo e un mister ce nu voi căuta a-l pătrunde. În fiecare port, cîte un animal: frumoasă deviză!

MR. BANKS: Te-ai înfierbîntat, Evelyn!

MRS. BANKS: Eu sînt ca toate femeile cinstite: climele calmante le enervează! Ce au de cîntă acolo?

SOLANDER: Sînt cîntări de nuntă, Mrs. Banks. Pregătesc o căsătorie.

MRS. BANKS: Știu. Știu și a cui. E nunta lui Mr. Banks.

SOLANDER: Vin încoace, doamnă! Uturu îi conduce. Femeile poartă ghirlande de iasomie și camelii.

MRS. BANKS: E haina de nuntă a lui Mr. Banks. E de prisos să fii de față, Samuel. Te însor eu, prin procură. Însoțește-l pe Solander.

MR. BANKS: Misiunea mea mă reține aici. N-am nimic de făcut pe corabie.

MRS. BANKS: Ai de adus spirtul și paharul cu capac pentru dantura dumitale. Ce ai de-ți plimbi așa privirile pe obrazul meu, Samuel?

MR. BANKS: Mă uit dacă nu-ţi ies inimioare.
SOLANDER: Nu se poate pleca, doamnă. Ne-au împresurat cu ghirlande.
MRS. BANKS: Treceţi peste ele... Mr. Banks a căpătat pe vremuri premiul întîi la săritura peste focurile aprinse de sfîntul Ioan. Şi nu-ţi fă griji pentru cursul de moralitate, Samuel... Îl iau asupra mea.

(Solander şi Mr. Banks ies.)

SCENA A VIII-A

MRS. BANKS, UTURU

UTURU: Au sosit, Mrs. Banks... Ce văd? Cîinele meu?
MRS. BANKS: Da, cîinele dumitale, Uturu. Ia-ţi-l.
UTURU: Trăieşte din nou.
MRS. BANKS: Aproape.
UTURU: De ce nu chiar de tot? De ce nu latră cînd mă vede? Că doar trebuie să mă vadă! Ce ochi mari i-a dat Mr. Banks, cu gene lungi şi margini roşii!
MRS. BANKS: Am găsit! Le face ochii lui Sally Thomson!
UTURU: O să trăiască iar?
MRS. BANKS: O să trăiască iar cînd n-o să-l mai insulţi pe Mr. Banks oferindu-i femei. Trebuie ca nici una dintre ele să nu mai simtă vreo dorinţă pentru Mr. Banks. Atunci, o să şi latre.
UTURU: Ce tăcut e!
MRS. BANKS: Da. Ai grijă de fetele dumitale... Şi, pentru că veni vorba, Uturu, nu-ţi pot

face complimente pentru purtarea celei mai tinere.

UTURU: Aveţi dreptate, Mrs. Banks. Dar ea ne-a spus tot... Au sosit cu toţii.

MRS. BANKS: Care toţi?

UTURU: Nu am adus decît trei: pe fratele meu, pe tînărul meu unchi şi pe fiul meu. Dar cred că-ţi vor ajunge. Hei! apropiaţi-vă!

MRS. BANKS: Şi ce vor?

UTURU: Bărbaţii de pe insulă se căiesc. Vin să dreagă totul.

MRS. BANKS: Sînt prea buni. Nu mi-au făcut nici un rău.

UTURU: În insula noastră, noi ne căim, nu numai de vinile noastre, ci şi de cele ale altora, chiar de-ale zeilor sau de-ale naturii. Ne căim de nasul rupt al unui vecin, de urîţenia unei fete, de accidente. Cutremurul de pămînt e, pentru noi, prilej de cea mai mare căinţă.

MRS. BANKS: Şi de ce anume vă căiţi, în ceea ce mă priveşte?

UTURU: Că nu aveţi copii.

MRS. BANKS: Şi socotiţi că asta vă priveşte?

UTURU: Nu există bărbat pe lume să nu-l privească. Ne priveşte. Neapărat, după şeful din Birmingham, după notabilii din Birmingham şi după prietenul din Glasgow, după căpitanul Cook şi după fiecare dintre marinarii de pe corabie. Dar acolo unde ei au dat greş, insula noastră trebuie să izbutească.

MRS. BANKS: E cam tîrziu. Mîine plecăm.

UTURU: Tocmai. Nu puteţi pleca aşa. Nu vrem ca, la sosirea în oraşul dumneavoastră, să se vorbească de noi în cuvinte urîte. Nu vrem ca vecinele, cînd treceţi, să-şi lase perdelele în jos şi să zică cu răutate: Uite, Mrs. Banks

se întoarce din Otahiti, și tot nu e grea... Un băiat vă trebuie, Mrs. Banks. Am dat deci la o parte, din toate rudele, pe toți aceia care au avut fete. Ăștia au avut numai băieți. Și sînt frumoși, nu?

MRS. BANKS: Nu arată rău, dar le mulțumesc.

UTURU: Și toți sînt eroi în specialitatea lor! Dacă vreți un fiu să se preschimbe noaptea într-un duh cu aripi și cu dinți mari galbeni numiți Vahama, luați-l pe fratele meu, aici de față. Dacă vreți un fiu care, din oasele morților cele mai tari, să facă undițe, apelați atunci la unchiul meu. Dar dacă vreți un fiu făcut pentru dragoste, nu șovăiți o clipă, și luați-l pe fiul meu! Și n-aveți nici o frică, i-am civilizat adineaori pe toți trei. Ia spuneți vorbele de descîntec, dragilor!

FRATELE: Muncă!

TÎNĂRUL UNCHI: Proprietate!

FIUL: Moralitate!

MRS. BANKS: Mă văd silită să-ți spun, Uturu, că, dacă nu mă lăsați singură, cîinele dumitale n-o să mai trăiască vreodată!

UTURU: Noi nu putem înțelege de fel, Mrs. Banks, de ce englezii leagă atît de strîns chestia dragostei de viața cîinilor tărcați. Obiceiurile dumneavoastră au ciudățenii care ne lasă cu gura căscată. Mărturisiți că acești trei bărbați nu vă displac. Noi, tahitienii, ghicim cele mai mici simțăminte ale femeilor. Desigur că nu vă gîndeați la ei înainte să fi venit. Dar acum vă gîndiți. Simplitatea și frumusețea lor vă tulbură. Îi doriți. Îl doriți în special pe fiul meu. Și vă spuneți în gînd că nu i-ați face nici un rău lui Mr. Banks dacă ați dormi în brațele lui. Și vă închipuiți, în toate amă-

nuntele, tabloul nopţii voastre. Şi îl alungaţi! Dumneavoastră tristă îl alungaţi pe el trist. O, Mrs. Banks! Nu chestiunea perechilor contează pe lumea asta, ci a perechilor fericite!

MRS. BANKS: Ia-ţi cîinele tărcat, Uturu. Şi lasă-mă singură.

UTURU: Să vă las singură! O, Mrs. Banks, încep să înţeleg. Nu sînteţi degeaba o englezoaică! O dată rămasă singură, cu siguranţă că vă veţi reculege şi vă veţi cufunda în dumneavoastră. însivă, ca Mr. Banks!

MRS. BANKS: Se prea poate, dar nu ne cufundăm în aceleaşi adîncuri.

UTURU: Mărturisiţi că vă cufundaţi pentru aceleaşi motive ca şi Mr. Banks. Mărturisiţi, căci altfel nu vă vom mai înţelege! Dacă dumneavoastră şi soţul dumneavoastră dispreţuiţi astfel plăcerile din insula noastră, înseamnă că vă e deajuns să vă daţi la fund, ca să găsiţi bărbaţi mai frumoşi şi femei mai frumoase decît aici!

MRS. BANKS: Ai ghicit, Uturu, mărturisesc.

UTURU: Şi bărbaţi frumoşi sînt cu zecile în adîncul dumneavoastră?

MRS. BANKS: Cu sutele.

UTURU: De culoarea dumneavoastră, fireşte?

MRS. BANKS: Sînt albi, roşii, galbeni. Unii îţi seamănă.

UTURU: Sînt vînjoşi?

MRS. BANKS: Vînjoşi şi pătimaşi. Brutali şi dominatori.

UTURU: Poate că-ţi fac rău, atît de mulţi şi de vînjoşi?

MRS. BANKS: Au însă mîini foarte blînde. Mai ales uriaşii, cînd mă iau şi mă aruncă prin aer de la unul la altul.

UTURU: Nici nu sînteți prea grea. Dacă vă place jocul ăsta, vărul și fratele meu sînt foarte tari.

MRS. BANKS: Nu vreau să-i mîhnesc, dar ei sînt niște pitici pe lîngă soții mei. Totuși, îți mulțumesc, Uturu.

UTURU: Atunci, haidem, dragii mei! Și tu, cățelule! mă coști scump astăzi. Te plătesc cu un copil de om.

(Ies.)

MRS. BANKS: O, biata mea imaginație, iartă-mă pentru ceea ce te pun să faci ca să îmi aperi cinstea!

SCENA A IX-A

MRS. BANKS, VAITURU

MRS. BANKS: N-ai plecat cu tata, Vaituru?

VAITURU: Nu, am venit ca să-i provoc.

MRS. BANKS: Pe cine să provoci?

VAITURU: Pe toți rivalii mei! Toți bărbații cu care vă petreceți nopțile. N-au dreptul să pună stăpînire pe dumneavoastră, în dauna insulei. Îi provoc la luptă, la arc și la înot.

MRS. BANKS: Nu vei izbuti să-i aduni. Sînt nevăzuți.

VAITURU: Sînt din ce în ce mai puțini. Îi văd mișcînd în dumneavoastră.

MRS. BANKS: Minți, Vaituru!

VAITURU: Nu mint. Îi văd în gîndul dumneavoastră. Unii au pensule și pictează. Alții cîntă, și citesc și scriu. De ce spuneți că sînt

sălbatici? Îi văd așa sfioși, mai ales tînărul cu joben și cravată albă, care se ciocnește de masă cînd vrea să-și ridice mănușa de jos. Or să existe și mai puțini la vînătoarea de rechini.

MRS. BANKS: Născocești, sau vezi nevăzutul?

VAITURU: La noi în insulă e un fleac să vezi ceea ce nu se vede. Și de ce spuneați că sînt frumoși? Sînt mult mai puțin frumoși decît bărbații din insulă. Grăsanul cu cioc nu e frumos; are ochi galeși, dar și pungi sub ochi. Iar slăbănogul cu medalii e foarte urît cu chelie și mustăți. Unul singur poate sta lîngă noi: cel înalt, cu păr blond, care aruncă departe o minge cu racheta. Dar acesta vă privește fără dragoste. Și sînt mult mai puțini decît spuneați. Și sînt, și rămîn ușori, ușori! N-or să-și ia, ca să se-ntîlnească cu mine, un corp mai solid?

MRS. BANKS: Nu și l-au luat nici pentru mine, Vaituru; dar mi-au fost de-ajuns.

VAITURU: De asta sînteți slabă și uscată, Mrs. Banks. Într-o singură noapte, mă prind să vă fac pielea mai catifelată și mai albă decît n-au făcut-o ei în cincizeci de ani.

MRS. BANKS: În patruzeci, Vaituru.

VAITURU: Dacă vi se spune în Anglia că nu aveți decît patruzeci de ani, Mrs. Banks, înseamnă că vi s-au furat zece ani. Desigur, cei mai frumoși. Cereți-i înapoi la întoarcere.

MRS. BANKS: Or să mi-i dea, fără-ndoială, Vaituru. Dar nu te apropia de mine.

VAITURU: Mă apropii pentru că vă iubesc, și vă iubesc pentru că știu cine sînteți. Cei douăzeci de soți nu au ghicit-o, dar eu știu că voi, femeile albe, luați totdeauna forma pe care n-o aveți, ca să-i înșelați mai bine pe bărbații

albi. Dacă păreţi aspră, e pentru că sînteţi numai duioşie; dacă păreţi eterată, e pentru că vă plac numai muşchii; dacă păreţi speriată, e pentru că sînteţi cutezătoare în dragoste, şi dacă sînteţi urîtă, e pentru că sînteţi frumoasă! Ei nu v-au înţeles, sînt proşti, şi, la urma urmelor, nu ştiu dacă eu, în locul dumneavoastră, nu le-aş fi preferat pe Mr. Banks. A luat el un corp nu prea prezentabil, dar măcar are unul.

MRS. BANKS: Aşa am făcut şi eu, Vaituru, aşa am făcut şi eu. Dar vezi că nu sînt singura. Din toţi locuitorii insulei, doar tu ai ştiut vedea adevărul.

VAITURU: Toţi prietenii mei l-au văzut ca şi mine. Mrs. Banks. Toţi vă văd slabă, colţoasă şi urîtă, adică plinuţă, voluptuoasă, frumoasă, Toţi vă cheamă, vă doresc. Sînt colo, sub lună, risipiţi prin tufişuri. Sînt colo, două sute, trei sute. Fac, aşteptîndu-vă, ceea ce numim noi veghea de iubire. Gînguririle ce se aud nu-s ciripiri de păsări, ci glasurile lor. Miresmele nu vin de la flori, ci de la alifiile cu care, pentru dumneavoastră, s-au uns! Am o învoială cu ei: dacă eu nu vă plac, bateţi din palme, şi cel pe care noi îl socotim cel mai frumos va veni să-mi ia locul. Fiţi, măcar o dată, sinceră cu dumneavoastră, chiar de mi-aţi prefera un altul!

MRS. BANKS: Sînt sinceră, Vaituru. Dac-ar fi să prefer pe vreunul, pe tine te-aş prefera.

VAITURU: Cîtă dreptate aveţi, Mrs. Banks! Căci sînt singurul care nu mă tem!

MRS. BANKS: Prietenilor tăi le e teamă de mine?

VAITURU: Nu de dumneavoastră, Mrs. Banks, ci de piedestalul ăsta. De piedestalul numit pat,

pe care dormiţi la Birmingham. Îţi cere o îndemînare neobişnuită ca să stai noaptea-n el fără să cazi. Perechile noastre care se culcă la poalele muntelui, dacă se rostogolesc peste noapte fără voia lor, se pomenesc întotdeauna dimineaţa pe mal, iar pe soclul ăsta se tem să nu fie caraghioşi. Eu însă ştiu să dorm şi în vîrful copacilor, datorită degetelor de la picioare, deprinse a se agăţa cu străşnicie. Am cocoţat noaptea fete pe stîncile cele mai rîpoase. Toată tinereţea mea, prin îndrăzneala de a mă căţăra, de a mă legăna pe prora pirogilor, pare să nu fi avut decît o singură ţintă: să mă pregătească de a dormi într-un pat. Sînt sigur că aş izbuti! Şi, pentru mai multă siguranţă, vă rog să mă legaţi de dumneavoastră cu nişte funii.

MRS. BANKS: Nu, Vaituru. Voi dormi singură!

VAITURU: Atunci, eu mă omor, Mrs. Banks. Eu nu sînt ca tata, care preferă vieţii trupului dumitale viaţa unui cîine tărcat. Eu mă omor.

MRS. BANKS: Mr. Banks te va învia, prietene.

VAITURU: Vă cer stăruitor să nu-l lăsaţi. Nu pot suferi ochii tiviţi cu roşu, pe care îi dă celor înviaţi de el.

MRS. BANKS: Ai gust bun, Vaituru, dar trebuie să pleci.

VAITURU: Vă iubesc, dumneavoastră mă iubiţi, şi trebuie să plec?

MRS. BANKS: În viaţa mea, am căpătat unele deprinderi, dragă Vaituru, sau unele manii: nu-mi mai plac decît bărbaţii nevăzuţi. Singurele bucurii numai de la ei îmi vin. Chiar şi pe Mr. Banks, cît e el de falnic, îl prefer absent. Şi tare-aş vrea, tocmai pentru că îmi placi, să te trec pentru toată viaţa printre prietenii

mei nevăzuţi. Dacă petrec noaptea asta cu tine, nu va mai fi posibil. Nu vei mai fi pentru mine decît un trup... Şi nu mă vei mai însoţi în Anglia, de vreme ce trupul tău rămâne aici.

VAITURU: Şi, dacă nu dormim, partea din mine care-i nevăzută v-ar urma pînă în oraşele voastre?

MRS. BANKS: Pînă în casa mea.

VAITURU: Şi va putea să lupte cu ceilalţi prieteni, şi să-i biruiască?

MRS. BANKS: Dacă închid ochii, unii au şi început să moară în faţa ta.

VAITURU: Pînă la urmă, dacă înţeleg eu bine, iată ce le lasă soarta femeilor albe: o noapte cu trupuri pipăite, şi toată viaţa cu trupuri nevăzute!

MRS. BANKS: Exact. Ăsta e rezumatul cursului de morală ce-l predăm astă-seară insulei.

VAITURU: Şi-aţi preferat întotdeauna s-o alegeţi pe a doua?

MRS. BANKS: N-am avut de ales. Viaţa a ales pentru mine.

VAITURU: Şi, în Anglia, îi veţi permite trupului meu nepipăit tot ce nu-i permiteţi aici trupului meu pipăit?

MRS. BANKS: O să fac şi eu ce va vrea el.

VAITURU: Va dansa în jurul căldărilor, în jurul alaiurilor la serbări?

MRS. BANKS: Deasupra ceaiurilor şi toasturilor mele, în jurul curcanului de Crăciun, da.

VAITURU: Pînă în patul dumneavoastră?

MRS. BANKS: Ar fi cel mai comod; paturile sînt nespus de primitoare cu duhurile.

VAITURU: Ce fericit sînt! Sau, mai degrabă, ce fericit trebuie să fie!

MRS. BANKS: Şi-acuma, pleacă!

VAITURU: Plec, dar îngăduie-mi o ultimă-ntrebare: oare o singură sărutare îndepărtează pe veci trupurile nevăzute? Mi se pare că bărbatul roșcat care arunca mingile a așternut o dată o sărutare pe buzele dumneavoastră?

MRS. BANKS: Poate, dar foarte repede, dacă-mi amintesc eu bine.

VAITURU: Cer și eu același lucru.

MRS. BANKS *(oferindu-și buzele)*: Uite, dar pleacă repede... Ce faci acolo?

VAITURU: Vă miră? Mr. Banks nu făcea trei mătănii înainte de-a vă lua în brațe?

MRS. BANKS: Nu-l lăsa sciatica. Ce mai faci acum?

VAITURU: Mr. Banks nu vă-ncingea cu ghirlande, înainte de-a vă săruta?

MRS. BANKS: Nu. Mr. Banks a uitat întotdeauna... Fără brațe, Vaituru!

VAITURU: O! Mrs. Banks, dacă trupul meu nevăzut nu va avea brațe, unde-i păcatul?

(O sărută chiar în momentul cînd intră Mr. Banks însoțit de Solander, apoi fuge.)

SCENA A X-A

MRS. BANKS, MR. BANKS, SOLANDER

MR. BANKS: Pune și-al doilea pat, Solander.

SOLANDER: Lipit de celălalt, Mr. Banks? Sau cu puțin gol între ele?

MRS. BANKS: Ca de obicei, cu gol.

MR. BANKS: Și perie, Solander, praful roșu de pe corsajul lui Mrs. Banks. S-a apropiat prea mult de flori.

MRS. BANKS: Florile s-au apropiat de mine, Samuel.

MR. BANKS: E a doua oară că văd praful ăsta pe umerii tăi, Evelyn. Prima dată, cînd i-ai vizitat atelierul pictorului aceluia, campion de tenis. Se apropiaseră, pesemne, culorile.

MRS. BANKS: Îmi pari necruțător astă-seară, Samuel.

MR. BANKS: Mai de loc, Evelyn. Mă întreb chiar dacă fiecare dintre noi are dreptate să șteargă de pe hainele celuilalt, cu peria lui Solander, stafia ce-o lasă dragostea pe reverul oamenilor îmbrăcați... Și, venind vorba de flori, Solander, taie-le pe toate care se întind dincolo de pădure, atrag insectele.

(Aici, tabloul celor doi bătrîni soți englezi cînd se așază în pat, după Hogarth[1])

MRS. BANKS: Să pui covorașul de plută pentru picioare, Solander.

MR. BANKS: Pentru picioarele tale? Doar n-o să te dezbraci, Mrs. Banks?

MRS. BANKS: Nu. Dar nici tu, sper? Ți-ai uitat scuipătoarea, Samuel. Cu astma ta, nu e prudent.

MR. BANKS: Aici poți scuipa pe toată natura. Cine latră așa?

MRS. BANKS: O fi cîinele lui Uturu. A înviat. Doamnele te-au uitat... Unde-o fi Solander, să-mi dea pilulele?

MR. BANKS: Bate din palme!

MRS. BANKS: Să mă ferească Dumnezeu! Mi-ai adus pilulele, Solander?

SOLANDER: Iată-le, doamnă. Și iată și spirtul pentru dantura lui Mr. Banks.

---

[1] *Hogarth William* (1697–1764), pictor și gravor englez.

MR. BANKS *(în pat)*: Mă întreb dacă să-mi scot dantura în noaptea asta, Evelyn. Ce zici?
MRS. BANKS *(culcîndu-se în pat)*: Scoate-ţi-o, dacă nu vrei să devii Vahama.
MR. BANKS: Cum spui?
MRS. BANKS: Dar dacă vrei să devii Vahama, ţine-ţi-o!
MR. BANKS: Tu înnebuneşti, Mrs. Banks, sau eu?
MRS. BANKS: Din păcate, dragă, nici unul, nici altul!
SOLANDER: Putem să ne retragem, Mr. Banks?
MR. BANKS: Dumneata şi Sullivan faceţi de strajă la cîte o latură a luminişului. Dumneata aici. Sullivan colo. Priveşte, Evelyn: ce simbolic tablou al Angliei: doi falnici marinari, veghiind respectabilitatea viselor unei perechi de epitropi. Ce linişte în insulă! Lecţiile mele au dat roade. Le voi relua în zori, iar căpitanul Cook va fi mulţumit... Somn uşor, Evelyn.
MRS. BANKS. Somn uşor, Samuel.
MR. BANKS: Unde e tabachera mea?... Uite-o... Cînd eram copil, nu adormeam fără să ţin mîna doicii. Iar acum, fără tabacheră...
MRS. BANKS: Ţine-o bine. E mîna civilizaţiei.
MR. BANKS: La urma urmelor, nu sîntem chiar atît de rău aşa, nu, Evelyn?
MRS. BANKS: Da, o adevărată noapte din Europa.

(Mrs. Banks, Mr. Banks şi marinarii au adormit îndată. Uturu apare luminat de lună, urmat de locuitorii insulei.)

UTURU: O, locuitori din Otahiti, opriţi-vă! Efectul narcoticelor cu care am încărcat aerul a fost grabnic, şi oaspeţii au adormit. Ce liniştiţi sînt! Ce sînge rece au englezii ăştia! Cine-ar crede, văzîndu-i aşa nemişcaţi şi severi, că

Mr. Banks își petrece noaptea cu zece femei experte, iar Mrs. Banks cu o sută de uriași!

VAITURU: Fără să mai socotim și trupul meu nevăzut. O fi cu siguranță lîngă ea, căci nu-l vedem.

UTURU: Să nu-i trezim. Măreața operă a lui Mr. Banks e pe-mplinite. Toți și toate veți putea primi mîine oaspeții așa cum sînt primiți în orașele lor. Vă felicit că, spre a îngădui marinarilor să doarmă pe piedestalul pe care doarme Mr. Banks, le-ați pus paturile prin vîrful copacilor și deasupra prăpăstiilor. Dar mai e ceva, și vă repet ordinele: voi toți, tineri și prieteni în puterea vîrstei, purtați mereu cu voi o sapă, faceți-vă vînt cu ea, apărați-vă de soare cu sapele, dansați jocul sapei, iar cînd dormiți, dormiți somnul sapei! Și nu vă folosiți de ea nici în ruptul capului, trebuie să le dăm înapoi la plecare. Voi, copii și moșnegi, feriți-vă să cereți marinarilor nasturii și lunetele! Există un mod englezesc de a vi le însuși, numit furt. Iar voi, neveste și fete, în loc să așteptați cuminți pe oaspeți în haine de sărbătoare, alergați înaintea marinarilor, cerîndu-le cîte un copil, cum vrea Mr. Banks, și, de cum îi veți vedea, lepădați de pe trupul vostru tot ce e inflamabil, adică straiele, căci privirile europenilor, după Mr. Banks, ard femeile, apoi luați-i cu voi, îmbuibați cu vin de palmieri, în umbra colibelor voastre, unde hoții noștri îi vor putea ușura în voie și pe furiș de bricege și de pungile cu tutun. Aceasta e învățătura pe care dibaciul Mr. Banks ne-a predat-o în două

ceasuri. Arătați-vă vrednici de el! Mulțumesc. Trăiască Mr. Banks!

(Între două torțe, apare deodată locotenentul și escorta.)

LOCOTENENTUL REGELUI: Notabilul Uturu e aici?

UTURU: Iată-mă, locotenente.

LOCOTENENTUL REGELUI: Notabile Uturu, căpitanul Cook ar dori să schimbe ora de debarcare. Noaptea se arată dumnezeiască, priveliștea insulei voastre prin frunzișul copacilor și la lumina lunii e atît de atrăgătoare, mireasma pe care o răspîndește îndeamnă atît de puțin la somn, încît îmi cere să te-ntreb dacă ați căzut la înțelegere cu Mr. Banks și dacă, din întîmplare, marinarii n-ar putea debarca chiar acum?

UTURU: Să debarce! Să debarce toți! Insula e gata!

CORȚINA

ELECTRA

(PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE)

PERSONAJELE

ELECTRA
CLITEMNESTRA
AGATA
NARSIDA
EUMENIDELE
MICILE EUMENIDE
CERȘETORUL
EGIST
PREȘEDINTELE
ORESTE
GRĂDINARUL
TÎNĂRUL
CĂPITANUL
MAJORDOMI
UN CERȘETOR

Nuntași, Soldați, Servitori, Scutieri și slujnice, Cerșetori și cerșetoare.

(Curtea interioară în palatul lui Agamemnon)

SCENA I

UN STRĂIN (ORESTE) intră însoțit de trei fetițe, pe cînd, de cealaltă parte, intră Grădinarul, în haine de sărbătoare, și nuntașii săteni.

PRIMA FETIȚĂ: Ce frumos e grădinarul!

A DOUA FETIȚĂ: Ca de ziua nunții!

A TREIA FETIȚĂ: Uite, domnule, palatul lui Agamemnon, pe care îl cauți.

STRĂINUL: Ciudată fațadă!... Nu pare prea solidă...

PRIMA FETIȚĂ: Nici nu e. Căci latura din dreapta nu există. Ți se pare c-o vezi, dar e o nălucire. Ca și grădinarul care vine pe colo și vrea să-ți vorbească. Nu vine. N-o să-ți poată spune nici o vorbă.

A DOUA FETIȚĂ: Sau o să ragă. Ori are să miorlăie.

GRĂDINARUL: Fațada e cît se poate de solidă, străine; nu da crezare mincinoaselor ăstora. Te amăgește faptul că latura din dreapta e clădită din pietre galice care șiroiesc de igrasie cîteodată. Orășenii spun atunci că palatul plînge. Iar latura din stînga e din marmură de Argos, care, deodată, nu știi de ce, se umple de soare chiar și în toiul nopții. Lumea spune atunci că palatul rîde. În momentul acesta, curios! palatul și rîde, și plînge.

PRIMA FETIȚĂ: În felul ăsta e sigur că nu se înșală.

A DOUA FETIȚĂ: Un adevărat palat de văduvă!

PRIMA FETIȚĂ: Sau de amintiri din copilărie.

STRĂINUL: Nu-mi aduceam aminte de o fațadă atît de simțitoare.

GRĂDINARUL: Ai mai vizitat palatul?

PRIMA FETIȚĂ: Cînd era mic de tot.

A DOUA FETIȚĂ: Acum douăzeci de ani.

A TREIA FETIȚĂ: Nici nu umbla încă...

GRĂDINARUL: Ți-l amintești, totuși, dacă l-ai văzut o dată.

STRĂINUL: Tot ce-mi mai aduc aminte din palatul lui Agamemnon este doar un mozaic. Mă așezau pe un romb cu tigri cînd eram rău, și pe un exagon cu flori cînd eram cuminte. Și-mi aduc aminte de drumul pe care-l făceam, de-a bușilea, de la unul la altul... Treceam pe lîngă niște păsări.

PRIMA FETIȚĂ: Și pe lîngă un capricorn.

STRĂINUL: Cum de știi tu asta, fetițo?

GRĂDINARUL: Familia dumitale locuia în Argos?

STRĂINUL: Și-mi mai aduc aminte de o mulțime, de o mulțime de picioare desculțe. De nici un chip, chipurile erau prea sus, în cer, numai de picioare desculțe. Încercam, printre ciucuri, să le ating inelele de aur. Unele glezne erau legate cu lanțuri: erau glezne de sclave. Mi-aduc aminte mai ales de două piciorușe albe: mai albe și mai goale nu s-ar fi putut! Pasul lor era totdeauna egal, cuminte, măsurat de un lanț nevăzut. Îmi închipui că erau pașii Electrei. Cu siguranță că le-am și sărutat, nu-i așa? Un sugaci sărută tot ce atinge.

A DOUA FETIȚĂ: Trebuie să fi fost singurul sărut primit de Electra.

GRĂDINARUL: Asta, cu siguranță!

PRIMA FETIȚĂ: Ești gelos, grădinarule?

STRĂINUL: Și Electra locuiește tot în palat?

A DOUA FETIȚĂ: Tot în palat. Dar nu pentru multă vreme.

STRĂINUL: Fereastra aceea cu iasomie e fereastra ei?

GRĂDINARUL: Nu. Este a camerei în care Atreu, întîiul rege din Argos, i-a ucis pe fiii fratelui său.

PRIMA FETIȚĂ: Ospățul la care a servit inimile lor a avut loc în sala vecină. Grozav aș vrea să știu ce gust or fi avut!

A TREIA FETIȚĂ: Le-o fi tăiat bucăți, sau le-o fi fript întregi?

A DOUA FETIȚĂ: Iar Casandra a fost sugrumată în cerdac.

A TREIA FETIȚĂ: O prinseseră într-o plasă deasă și o ciopîrțeau cu pumnalele. Ea țipa ca o nebună, în voaletă... Grozav aș fi vrut s-o văd și eu!

PRIMA FETIȚĂ: Toate astea s-au petrecut în aripa care rîde, după cum vezi.

STRĂINUL: Aceea cu trandafiri?

GRĂDINARUL: Străine, nu crede că e vreo legătură între ferestre și flori. Eu sînt grădinarul palatului. Și pun florile la întîmplare. Tot flori sînt.

A DOUA FETIȚĂ: Ba, nicidecum. Sînt flori și flori. Brumărelele nu merg de loc la Tieste.

A TREIA FETIȚĂ: Și nici rozetele la Casandra.

GRĂDINARUL: Aveți de gînd să vă țineți gura? Fereastra cu trandafiri, străine, este aceea de la baia în care regele nostru Agamemnon, tatăl Electrei, a alunecat, după ce s-a întors de la război, și a murit singur, căzînd în propria-i sabie.

PRIMA FETIȚĂ: A făcut baia după moarte. La două minute mai tîrziu. Asta e toată diferența.

GRĂDINARUL: Uite și fereastra Electrei.

STRĂINUL: De ce așa sus? aproape în pod?!
GRĂDINARUL: Pentru că, de la etajul acela, vede mormîntul tatălui.
STRĂINUL: Dar de ce în iatacul acela?
GRĂDINARUL: Pentru că este fosta cameră a micului Oreste, fratele ei, pe care mama l-a trimis afară din țară de la vîrsta de doi ani, și de care nu se mai știe nimic.
A DOUA FETIȚĂ: Ascultați, ascultați, surioare! Vine vorba de micul Oreste!
GRĂDINARUL: Aveți de gînd să plecați? O să ne lăsați odată în pace? Parc-ar fi niște muște!
PRIMA FETIȚĂ: N-o să plecăm. Noi sîntem cu străinul.
GRĂDINARUL: Le cunoști pe fetele-astea?
STRĂINUL: Le-am întîlnit la porțile orașului. S-au ținut după mine.
A DOUA FETIȚĂ: Ne-am ținut după el, pentru că ne place.
A TREIA FETIȚĂ: Pentru că e mult mai frumos decît tine, grădinarule.
PRIMA FETIȚĂ: Lui nu-i ies omizi din barbă.
A DOUA FETIȚĂ: Și nici cărăbuși din nas.
A TREIA FETIȚĂ: Pentru ca florile să miroase frumos, e nevoie, pesemne, ca grădinarul să miroase urît.
STRĂINUL: Vorbiți frumos, copii, și spuneți-ne, ce faceți voi în viață?
PRIMA FETIȚĂ: Facem că nu vorbim frumos.
A DOUA FETIȚĂ: Mințim. Bîrfim. Jignim.
PRIMA FETIȚĂ: Specialitatea noastră însă e să povestim.
STRĂINUL: Și ce povestiți?
PRIMA FETIȚĂ: Nu știm nici noi dinainte. Născocim pe măsură ce povestim. Dar iese foarte, foarte bine.

A DOUA FETIȚĂ: Regele din Micena, căruia i-am ocărît cumnata, ne-a spus că era foarte, foarte bine.
A TREIA FETIȚĂ: Spunem și noi tot răul ce-l putem găsi.
GRĂDINARUL: Nu le asculta, străine. Nimeni nu știe cine sînt. Umblă de două zile prin oraș, fără prieteni cunoscuți, fără familie! Dacă le-ntreabă cineva cine sînt, ele pretind că le cheamă Micile Eumenide. Și, înspăimîntător! cresc, se fac mari văzînd cu ochii... Ieri aveau mulți ani mai puțin ca azi... Ia vino-ncoa, tu!
A DOUA FETIȚĂ: Apucat mai e mirele nostru!
GRĂDINARUL: Privește-o... Privește genele-astea cum cresc! Uită-te la pieptul ei. Eu mă pricep doar. Ochii mei știu cum cresc ciupercile... Crește sub ochii tăi... cu viteza unei mînătărci...
A DOUA FETIȚĂ: Cele otrăvitoare bat toate recordurile.
A TREIA FETIȚĂ *(către prima)*: Îți crește ție pieptul, ia spune?
PRIMA FETIȚĂ: Povestim, sau nu povestim?
STRĂINUL: Lasă-le să povestească, grădinare.
PRIMA FETIȚĂ: S-o povestim pe Clitemnestra, mama Electrei. Sînteți gata, pentru Clitemnestra?
A DOUA FETIȚĂ: Sîntem gata.
PRIMA FETIȚĂ: *Regina Clitemnestra arată rău. Își dă cu roșu pe obraz.*
A DOUA FETIȚĂ: *Arată rău pentru că doarme rău.*
A TREIA FETIȚĂ: *Doarme rău pentru că îi e frică.*
PRIMA FETIȚĂ: *De ce anume îi e frică reginei Clitemnestra?*
A DOUA FETIȚĂ: *De tot.*
PRIMA FETIȚĂ: *Ce-nseamnă: tot?*
A DOUA FETIȚĂ: *De tăcere. De tăceri.*
A TREIA FETIȚĂ: *De zgomot. De zgomote.*

PRIMA FETIȚĂ: *De gîndul că vine miezul nopții. Că păianjenul, pe firul lui, e pe cale să treacă de la partea din zi în care aduce noroc la aceea în care aduce nenoroc.*

A DOUA FETIȚĂ: *De tot ce e roșu, pentru că e sînge.*

PRIMA FETIȚĂ: *Regina Clitemnestra arată rău. Își dă cu sînge pe față.*

GRĂDINARUL: Ce povești neroade!

A DOUA FETIȚĂ: E bine, nu-i așa?

PRIMA FETIȚĂ: Legînd așa începutul cu sfîrșitul, e cum nu se poate mai poetic?

STRĂINUL: Foarte interesant.

PRIMA FETIȚĂ: Pentru că te interesează Electra, putem să-ți povestim despre Electra. Sînteți gata, surioare? Putem povesti ce era Electra la vîrsta noastră.

A DOUA FETIȚĂ: Cred și eu că sîntem gata!

A TREIA FETIȚĂ: Încă de cînd nu ne născusem, de alaltăieri, sîntem gata!

PRIMA FETIȚĂ: *Electra se joacă, făcîndu-l pe Oreste să cadă din brațele mamei.*

A DOUA FETIȚĂ: *Electra dă cu ceară pe treptele tronului, pentru ca unchiul ei Egist, regentul, să cadă cît e de lung pe marmură.*

A TREIA FETIȚĂ: *Electra se pregătește să-l scuipe-n față pe frățiorul ei Oreste, dacă se mai întoarce vreodată.*

PRIMA FETIȚĂ: Asta nu-i adevărat. Dar face bine

A DOUA FETIȚĂ:

„De-atîția ani, în gură ține
Scuipat cu fiere-amestecat.“

A TREIA FETIȚĂ *(către grădinar):*

„La melcii tăi cu gîndu-a stat:
Să poată, astfel, scuipa mai bine!“

GRĂDINARUL: De data asta, tăceţi din gură, năpîrcilor!
A DOUA FETIŢĂ: Ha-ha-ha! Mirele se-nfurie!
STRĂINUL: Are dreptate. Ştergeţi-o de-aici!
GRĂDINARUL: Şi să nu vă mai întoarceţi!
PRIMA FETIŢĂ: Ne-ntoarcem mîine.
GRĂDINARUL: Nu încercaţi! E interzisă intrarea în palat pentru fetele de vîrsta voastră!
PRIMA FETIŢĂ: Mîine-o să fim mari.
A DOUA FETIŢĂ: Mîine va fi a doua zi după nunta Electrei cu grădinarul. Noi vom fi mari.
STRĂINUL: Ce spun?
PRIMA FETIŢĂ: Nu ne-ai apărat, străine, te vei căi!
GRĂDINARUL: Scîrboase creaturi! Parc-ar fi trei mici Parce! Groaznic lucru, destinul în chip de copil!
A DOUA FETIŢĂ: Destinul îţi arată dosul, grădinarule. Ia uită-te dacă creşte şi el!
PRIMA FETIŢĂ: Haideţi, surioare! Să-i lăsăm pe amîndoi, cu faţada lor şubredă.

(Ies Micile Eumenide. Nuntaşii se dau înspăimîntaţi în lături din drumul lor.)

SCENA A II-A

STRĂINUL, GRĂDINARUL, PREŞEDINTELE TRIBUNALULUI şi tînăra-i soţie, AGATA TEOCATOCLE, sătenii

STRĂINUL: Ce spun fetele-astea? Că te-nsori cu Electra, tu, grădinare?
GRĂDINARUL: Îmi va fi nevastă peste un ceas.
AGATA TEOCATOCLE: N-o s-o ia de nevastă. Am venit ca să-l oprim.

PREȘEDINTELE: Grădinare, eu sînt văr cu tine mai de departe, și al doilea președinte al tribunalului. În această dublă calitate, îți pot da un sfat: fugi înapoi la ridichile și dovlecii tăi, nu te-nsura cu Electra.

GRĂDINARUL: E poruncă de la Egist.

STRĂINUL: Doar n-am înnebunit? Dacă ar trăi Agamemnon, nunta Electrei ar fi sărbătoare a Greciei întregi, și Egist o dă unui grădinar, a cărui familie îndrăznește să protesteze! N-o să-mi spuneți acum că Electra e urîtă, sau cocoșată!

GRĂDINARUL: Electra e cea mai frumoasă fată din Argos.

AGATA TEOCATOCLE: Mă rog, nu e rău.

PREȘEDINTELE: Și de dreaptă, e dreaptă. Ca toate florile care nu cred în soare.

STRĂINUL: Atunci, e înapoiată, fără minte?

PREȘEDINTELE: Sclipește de deșteptăciune.

AGATA: Are o memorie bună, mai ales. Nu-i chiar același lucru. Eu n-am memorie. Afară de ziua ta de naștere, iubitule. Asta n-o uit niciodată.

STRĂINUL: Atunci, ce poate face, ce poate spune ea, oare, ca să fie astfel tratată?

PREȘEDINTELE: Nu face nimic. Nu spune nimic. Dar locuiește acolo.

AGATA: Locuiește acolo.

STRĂINUL: E dreptul ei. E palatul tatălui ei. Nu-i vina ei dacă el a murit.

GRĂDINARUL: Niciodată n-aș fi îndrăznit să-mi treacă prin gînd să mă-nsor cu Electra. Dar, de vreme ce Egist poruncește, nu văd ce-aș avea de temut.

PREȘEDINTELE: Ai totul de temut, e tipul femeii cu cîntec.

AGATA: Și dacă ar fi vorba numai de tine! Dar familia noastră are totul de temut!

GRĂDINARUL: Nu te-nțeleg.

PREȘEDINTELE: Ai s-o-nțelegi: viața poate fi foarte plăcută, nu-i așa?

AGATA: Foarte plăcută... Nespus de plăcută!

PREȘEDINTELE: Nu mă-ntrerupe, iubito, mai ales ca să spui același lucru... Poate fi foarte plăcută. Totul în viață tinde mai degrabă să se aranjeze. Suferința morală se vindecă mult mai repede decît ulcerul, și jalea decît ulciorul. Dar ia, la întîmplare, două grupe de oameni: fiecare dintre ele conține același dozaj de crimă, de minciună, de viciu sau de adulter...

AGATA: Adulter? ce vorbă mare, iubitule!...

PREȘEDINTELE: Nu mă-ntrerupe, mai ales ca să spui contrariul. Cum se face, deci, că într-un grup viața se scurge dulce, cuviincioasă, morții sînt uitați, viii se împacă unul cu altul, iar în celălalt e iadul?... Pur și simplu, pentru că în al doilea există o femeie cu cîntec.

STRĂINUL: Pentru că al doilea are o conștiință.

AGATA: Mă întorc la cuvîntul adulter. E totuși o vorbă mare!

PREȘEDINTELE: Taci din gură, Agata. O conștiință? așa crezi? Dacă vinovații nu-și uită păcatele, dacă învinșii nu-și uită înfrîngerile, și învingătorii biruințele, dacă există blesteme, certuri și uri, vina nu-i a conștiinței omenirii, care e înclinată numai spre compromis și uitare, ci a vreo zece-cincisprezece femei cu cîntec!

STRĂINUL: Și eu sînt de părerea dumitale. Zece-cincisprezece femei cu cîntec au salvat omenirea de egoism.

PREȘEDINTELE: Au salvat-o de fericire! O cunosc eu pe Electra! Să admitem că ea este ceea ce spui tu: dreptatea, mărinimia, datoria. Dar tocmai cu dreptatea, mărinimia, datoria, şi nu cu egoismul și ușurătatea, se ruinează statul, individul şi cele mai bune familii.

AGATA: Aşa e... De ce, iubitule? Mi-ai mai spus tu, dar am uitat!...

PREȘEDINTELE: Pentru că aceste trei virtuți comportă singurul element cu adevărat fatal omenirii: înverșunarea. Cei care se înverșunează n-au niciodată parte de fericire. O familie fericită reprezintă o capitulare locală. Iar o epocă fericită, capitularea unanimă.

STRĂINUL: Dar dumneata ai capitulat la prima mustrare?

PREŞEDINTELE: Din păcate, nu! Un altul a fost mai iute. De aceea sînt abia al doilea președinte.

GRĂDINARUL: Împotriva a ce se înverșunează Electra? Se duce în fiecare seară la mormîntul tatălui, și altceva nimic.

PREȘEDINTELE: Știu. Am urmărit-o. Pe același drum pe care profesia mea m-a silit, într-o noapte-ntunecoasă, să-l urmăresc și pe cel mai primejdios ucigaș, de-a lungul fluviului, am urmărit-o, ca s-o văd ce face, pe cea mai mare nevinovăţie din Grecia. Groaznică plimbare, față de prima! Se opreau amîndoi în aceleași locuri; chiparosul, colțul podului, ca și piatra miletrică, fac aceleași semne și nevinovăției, ca și crimei. Dar cînd ucigașul era acolo, noaptea devenea curată, încurajatoare, fără echivoc. Era sîmburele scos din fruct, și care nu riscă, în prăjitură, să-ți mai rupă dinții. Prezența Electrei, dimpotrivă, amesteca lu-

mina și întunericul, făcea echivocă pînă și luna plină. Ai văzut vreodată un pescar cum își așază, în ajunul pescuitului, momelile? De-a lungul fluviului negru, așa era ea. Și, în fiecare seară, se duce astfel să momească tot ceea ce, fără ea, ar fi părăsit pămîntul acesta de plăceri și de împăcări: remușcările, mărturisirile, vechile pete de sînge ori de rugină, oasele crimelor, gunoaiele delatorilor... Încă puțin, și totul va fi gata, va mișuna... Nu-i mai rămîne pescarului decît să treacă pe-acolo și să-și culeagă prada.

STRĂINUL: Trece el, n-avea grijă, mai curînd ori mai tîrziu.

PREȘEDINTELE: Eroare! Eroare!

AGATA *(foarte interesată de tînărul străin)*: Eroare!

PREȘEDINTELE: Pînă și copila asta vede cusurul argumentației dumitale. Peste greșelile noastre, peste lipsurile și crimele noastre, peste adevăr se așterne zilnic un triplu strat de pămînt, care le înăbușă virulența, cît ar fi ea de violentă, și anume: uitarea, moartea, și justiția oamenilor. Ar fi curată nebunie să nu ne lăsăm în grija lor. Cît e de înspăimîntătoare țara în care, din vina unui singur împărțitor de dreptate, se simt stafiile și ucișii în somn, în care nu există iertare pentru slăbiciuni și sperjururi, în care te pîndesc strigoii și răzbunătorii. Cînd somnul vinovaților continuă — și după împlinirea prescripției legale — a fi mai zbuciumat decît somnul nevinovaților, o societate e serios compromisă. Cînd o văd pe Electra, simt zbătîndu-se în mine păcatele pe care le-au comis în leagăn.

AGATA: Iar eu, viitoarele mele păcate. N-o să le comit niciodată, iubitule. O știi prea bine.

Mai ales, adulterul — cum te încăpățînezi tu să-l numești... Dar mă chinuiesc de pe-acum.

GRĂDINARUL: Eu sînt oarecum de părerea Electrei. Nu-mi prea plac cei răi. Îmi place adevărul.

PREȘEDINTELE: Cunoști tu adevărul familiei noastre, ca să-i dorești astfel lumina zilei? Familie liniștită, stimată, în plină ascensiune; n-o să mă contrazici dacă afirm că tu ești ramura cea mai mediocră, dar știu din experiență că nu e bine să te aventurezi pe asemenea fațade ca și pe gheață. Nu-ți dau nici zece zile, dacă Electra devine verișoara noastră, că se și descoperă — născocesc, la întîmplare — că bătrîna noastră mătușă și-a sugrumat ca fată noul-născut — asta, ca să afle soțul, și spre a-l potoli pe nerod că nu trebuie să i se mai ascundă ceva din atentatele la pudoare ale bunicului. Chiar Agata, care este veselia în persoană, nu mai doarme din cauza asta. Tu singur nu vezi vicleșugul lui Egist. Vrea să treacă asupra familiei Teocatocle tot ceea ce ar putea într-o zi să arunce o lumină defavorabilă asupra familiei Atrizilor.

STRĂINUL: Și ce are de temut familia Atrizilor?

PREȘEDINTELE: Nimic. Nimic, din cîte știu eu. Dar este și ea ca orice familie fericită, ca orice pereche puternică, ca orice individ satisfăcut. Are de temut dușmanul cel mai primejdios din lume, care n-o să lase nimic din ea, care o va roade pînă la os, aliata Electrei, și anume dreptatea integrală.

GRĂDINARUL: Electra se prăpădește după grădina mea. Dacă e puțin nervoasă, florile îi vor face bine.

AGATA: Dar nu le va face ea bine florilor.

PREȘEDINTELE: Negreșit! O să-ți cunoști, în fine, fucsiile și mușcatele. O să le vezi încetînd de a mai fi doar niște simboluri drăgălașe, și începînd a practica trădarea și nerecunoștința. Electra în grădină înseamnă justiția, și memoria între flori înseamnă ura.

GRĂDINARUL: Electra e cuvioasă. Toți morții țin cu ea.

PREȘEDINTELE: Morții? A! parcă îi aud, în ziua cînd vor afla de sosirea Electrei! Îi și văd pe ucișii aproape împăcați cu ucigașii, umbrele celor jefuiți și trași pe sfoară amestecate cu ale hoților, familiile rivale risipite și descărcate unele într-altele, frămîntîndu-se și zicîndu-și: Ah! Doamne, uite-o pe Electra. Ce liniștiți eram!

AGATA: Uite-o pe Electra!

GRĂDINARUL: Nu. Încă nu. E doar Egist. Lasă-ne, străine. Lui Egist nu-i prea plac mutre de oameni necunoscuți.

PREȘEDINTELE: Și tu, Agata, lasă-ne. Nu urăște îndestul mutre de femei cunoscute.

AGATA *(viu interesată de frumosul chip al străinului):* Să-ți arăt drumul, frumosule străin?

(Egist intră, în uralele nuntașilor, în timp ce servitorii îi instalează tronul și lipesc de o coloană un scăunel.)

SCENA A III-A

EGIST, PREȘEDINTELE, GRĂDINARUL, servitori

EGIST: Ce-i cu scăunelul ăsta? Ce caută aici un scăunel?

SERVITORUL: E pentru cerșetor, stăpîne.

EGIST: Pentru care cerşetor?

SERVITORUL: Pentru zeu, dacă poftiţi. Pentru cerşetorul care umblă de cîteva zile prin oraş. Nicicînd nu s-a văzut un cerşetor atît de desăvîrşit, de aceea lumea zice că trebuie să fie vreun zeu. Îl lasă toţi să intre unde vrea. Acuma dă tîrcoale în jurul palatului.

EGIST: Preschimbă grîul în aur prin case? Le lasă grele pe slujnice?

SERVITORUL: Nu face nici o pagubă.

EGIST: Ciudată divinitate!... Preoţii nu s-au priceput încă să afle de este un calic, sau Iupiter?

SERVITORUL: Preoţii cer să nu li se pună asemenea întrebare.

EGIST: Să lăsăm scăunelul, prieteni?

PREŞEDINTELE: Socotesc că, pînă la urmă, revine mai ieftin să cinstim un cerşetor decît să umilim un zeu.

EGIST: Lasă scăunelul. Dar dacă vine, înştiinţează-ne. Avem neapărată nevoie să stăm de vorbă numai între oameni vreun sfert de ceas. Şi nu-l repezi! Poate să fie trimisul zeilor la nunta Electrei. La nuntă, pe care preşedintele o socoteşte drept o ruşine pentru familia lui, zeii singuri se poftesc.

PREŞEDINTELE: Stăpîne...

EGIST: Nu tăgădui. Am auzit tot. Palatul ăsta are o acustică straşnică... Arhitectul voia, pesemne, să poată asculta ce spune sfatul despre plata şi partea ce urma a i se da, şi a umplut palatul de ascunzători sonore...

PREŞEDINTELE: Stăpîne...

EGIST: Taci. Ştiu tot ce-mi poţi spune despre cinstita şi onorabila-ţi familie, despre vrednica-ţi cumnată infanticidă, despre respec-

tabilu-ţi unchi, satirul, şi despre respectuosu-ţi nepot, clevetitorul.

PREŞEDINTELE: Stăpîne...

EGIST: Ofiţerul căruia, în luptă, i se dă să poarte pălăria cu pene a regelui, ca să atragă asupră-i loviturile duşmanului, o face cu mai mult entuziasm... Ţi-ai pierde vremea, căci grădinarul se va însura cu Electra...

SERVITORUL: Vine cerşetorul, stăpîne.

EGIST: Ţine-l pe loc o clipă. Dă-i să bea. Vinul are o dublă destinaţie: pentru cerşetor şi pentru zeu.

SERVITORUL: Zeu sau cerşetor, e beat de pe-acum.

EGIST: Atunci, să intre; nu ne va înţelege, deşi tocmai despre zei avem de vorbit. Ar fi chiar nostim să vorbim în faţa lui. Teoria ta despre Electra, preşedinte, e destul de justă, dar e specială, e burgheză. În calitatea mea de regent, dă-mi voie să te ridic pînă la idei generale... Crezi în zei, preşedinte?

(Între timp, cerşetorul a intrat condus de servitor, şi, salutînd încurcat, se aşază încet-încet pe scăunel, distrat, în toată prima parte a scenei, şi privind în jurul lui.)

PREŞEDINTELE: Dar dumneavoastră, stăpîne?

EGIST: Scumpe preşedinte, m-am întrebat deseori şi eu dacă cred în zei. M-am întrebat, pentru că asta e într-adevăr singura problemă pe care un om de stat este nevoit s-o lămurească faţă de el însuşi. Cred în zei. Sau, mai degrabă, cred că cred în zei. Dar nu cred în ei, pentru că s-ar arăta nespus de atenţi şi de grijulii, ci pentru că sînt distraţi. Între spaţii şi durate, aflate mereu în flirt, între gravitaţii şi viduri, aflate mereu în război, există nişte mari indi-

ferențe, care sînt zeii. Mi-i închipui nu ocupați necontenit de putreziciunea supremă și mișcătoare de pe pămînt, care este omenirea, ci ajunși la un asemenea grad de seninătate și obiectivitate, care nu mai poate fi altceva decît beatitudine, adică inconștiență. Sînt inconștienți în vîrful scării tuturor făpturilor, așa cum atomul este inconștient pe treapta cea mai de jos. Diferența este că e vorba de o inconștiență fulgurantă, atotștiutoare, cioplită în mii de fațete, și, în starea lor normală de diamante, atoni și surzi, nu răspund decît luminilor și semnelor, fără a le înțelege.

(Cerșetorul, în fine instalat, se crede obligat să aplaude.)

CERȘETORUL: Bine zis. Bravo.

EGIST: Mulțumesc... Pe de altă parte, președinte, este de netăgăduit că, în viața oamenilor, se observă uneori intervenții a căror oportunitate sau amplitudine ne pot face să credem într-un interes sau într-o justiție extraomenească. Acestea au ceva extraomenesc, ceva divin prin faptul că sînt un lucru imens, dar cîtuși de puțin cuvenit... Ciuma izbucnește într-adevăr cînd o cetate a păcătuit prin necredința sau sminteala ei, dar ea pustiește în același timp și cetatea vecină, renumită pentru sfințenia ei. Războiul se dezlănțuie atunci cînd un popor degenerează și se ticăloșește, dar îi înghite și pe ultimii drepți, pe ultimii curajoși, și îi cruță pe cei lași. Ba chiar, oricare ar fi greșeala și oriunde ar fi comisă, tot aceeași țară sau tot aceeași familie plătește, fie cu vină, fie fără. Cunosc o mamă cu șapte copii, care avea obiceiul să-l chelfănească

mereu pe acelaşi copil: era o mamă divină. Asta corespunde întocmai cu ceea ce gîndim noi despre zei, şi anume că sînt nişte boxeri orbi, nişte bătăuşi orbi, prea încîntaţi să aibă mereu de-a face cu aceiaşi obraji de pălmuit şi cu aceleaşi spinări. Ba ar trebui să ne mirăm, dacă ne gîndim la uluiala ce ţi-o dă o trezire bruscă din beatitudine, că loviturile lor nu sînt chiar şi mai zăpăcite... Că nevasta celui drept este pocnită în cap de oblonul trîntit de vînt, şi nu aceea a celui sperjur, că în general accidentul se năpusteşte asupra cîrdurilor de pelerini, şi nu asupra bandelor de tîlhari, tot omenirea este aceea care pătimeşte... Spun în general. Căci, uneori, se pot vedea ciorile sau cerbii pierind de molimi neînţelese: pasămite, lovitura hărăzită oamenilor a nimerit sau prea sus, sau prea jos. Oricum ar fi, este absolut neîndoios că prima datorie a unui şef de stat este de a veghea cu înverşunare ca zeii să nu fie treziţi din această letargie, iar stricăciunile lor să fie limitate la reacţii de adormiţi, adică sforăit sau trăsnet.

CERŞETORUL: Bravo, e foarte limpede! Am priceput foarte bine.

EGIST: Îmi pare bine.

CERŞETORUL: Nu se poate mai adevărat. Să dau un exemplu. Uite, pentru cei care bat drumurile. Sînt momente cînd, la cîte o sută de paşi, dai peste cîte un arici mort. Trec şoselele noaptea, cu zecile, arici şi aricioaice, de-a valma, şi se lasă călcaţi... Vă-nchipuiţi în ajunurile de tîrguri. O să spuneţi că sînt tîmpiţi, că-şi puteau întîlni bărbatul sau femela de o singură parte a şoselei. N-am ce să fac:

dragostea la arici constă în a trece mai întîi drumul... Ce dracu voiam să spun?... Am pierdut șirul... Continuați... O să-mi vină....

EGIST: Adevărat! Ce vrea să spună?

PREȘEDINTELE: Dacă am vorbi de Electra, stăpîne?

EGIST: Păi, de cine crezi că vorbeam? de încîntătoarea Agata? Numai de Electra vorbim, președinte, de nevoia în care mă aflu, pentru fericirea voastră a tuturor, de a o depărta oarecum pe Electra de familia regală... Pentru ce, rogu-te, de cînd sînt eu regent, pe cîtă vreme celelalte cetăți se macină în gîlcevi, și ceilalți cetățeni în crize morale, noi singuri sîntem mulțumiți și de alții, și de noi înșine? Pentru ce năvala asta de bogății la noi? Pentru ce, numai în Argos, prețul materiilor prime este cel mai ridicat, iar prețul obiectelor de detaliu cel mai scăzut? Pentru ce exportăm tot mai multe vaci, și totuși prețul untului scade? Pentru ce, mă rog, furtunile ne ocolesc viile, ereziile templele, iar febrele aftoase staulele?... Pentru că eu am dus, aici în cetate, un război necruțător acelora care le fac semne zeilor...

PREȘEDINTELE: Ce numești a face semne zeilor, Egist?

CERȘETORUL: Aha! Am găsit!

EGIST: Ce-ai găsit?

CERȘETORUL: Povestea mea, șirul poveștii mele... Vorbeam de moartea aricilor...

EGIST: O clipă, te rog. Noi vorbim de zei acum.

CERȘETORUL: A! da! E chestie de întîietate: zeii mai întîi, și pe urmă aricii... Nu știu însă dac-o să-mi mai aduc aminte.

EGIST: Nu există decît un fel de a face semn zeilor: să te depărtezi de turmă, să te urci pe o înăl-

ţime şi să-ţi mişti lanterna sau drapelul. Trădezi şi pămîntul, cum trădezi o cetate asediată: prin semnale. Le face filozoful de pe terasa lui, le face poetul sau disperatul de pe balconul sau de pe stînca lui. Dacă, de zece ani încoace, zeii n-au izbutit să se amestece în viaţa noastră, asta se datoreşte grijii mele ca ţărmurile mării să fie goale, iar cîmpurile de bîlci pline, pentru că am ordonat căsătorirea visătorilor, a pictorilor şi a chimiştilor; pentru că, spre a nu crea între cetăţenii noştri diferenţele de rasă morală ce nu se poate să nu-i coloreze diferit pe oameni în ochii zeilor, m-am prefăcut totdeauna a atribui o enormă importanţă delictelor şi o derizorie importanţă crimelor. Nimic nu întreţine mai bine nemişcarea divinităţilor ca aceeaşi atmosferă egală în jurul asasinatelor, ca şi în jurul simplelor furturi de pîine. Trebuie să recunosc că aici am fost din belşug ajutat de justiţia tribunalelor. Şi de cîte ori am fost silit să pedepsesc, sus la ei nu s-a văzut nimic. Nici una dintre sancţiunile mele n-a fost atît de bătătoare la ochi, încît să le permită zeilor de a-şi îndrepta încoace răzbunarea. Eu nu exilez. Ucid. Exilatul are aceeaşi pornire de a se căţăra pe potecile rîpoase, ca şi coccinela. Eu nu urmăresc să scot în evidenţă supliciile ordonate. Pe cînd bietele cetăţi vecine se trădează singure, ridicîndu-şi spînzurătorile în vîrful dealurilor, eu răstignesc în fundul văilor. Şi-acum, v-am spus totul despre Electra...

GRĂDINARUL: Ce-aţi spus?

EGIST: Că, în prezent, nu mai există în Argos decît o singură fiinţă care să facă semn zeilor:

Electra... *(Către Cerșetor, care se agită printre nuntași:)* Ce se petrece?

CERȘETORUL: Nu se petrece nimic, dar e mai bine să-i dau drumul acum poveștii mele... Peste cinci minute, cum vorbiți voi, nu va mai avea nici un rost. Vreau să întăresc ceea ce spuneți. Arici de-ăștia striviți găsiți cu zecile, și par să fi avut o moarte de arici. Cu boturile lățite de copita calului, cu țepii plesniți sub roata carului, sînt niște arici striviți, și-atîta tot. Au crăpat, ca urmare a păcatului originar al aricilor, care este acela de a trece drumurile județene sau comunale, sub pretext că melcul sau oul de potîrniche e mai dulce de cealaltă parte, dar în realitate, ca să facă dragoste de arici. Asta îi privește. Nu ne amestecăm. Deodată însă, întîlnești unul, unul mic, galben, care nu e lățit chiar ca ceilalți, mai puțin urît, cu lăbuța întinsă, cu buzele bine închise, mult mai demn, și ăsta ai impresia că n-a murit ca arici, ci că a fost lovit în locul altuia, în locul tău. Ochișorul lui, rece, e ochiul tău. Țepii lui, barba ta. Sîngele lui, sîngele tău. Îi ridic întotdeauna pe ăștia, mai ales că sînt cei mai tineri, cei mai fragezi de mîncat. De cum împlinește un an, ariciul nu se mai sacrifică pentru om... Vedeți că am priceput bine? Zeii s-au înșelat, voiau să lovească un sperjur sau un hoț, și omoară un arici... Unul tînăr...

EGIST: Foarte bine ai priceput.

CERȘETORUL: Și ce e adevărat pentru arici e adevărat și pentru celelalte specii.

PREȘEDINTELE: Binențeles! Binențeles!

CERȘETORUL: Cum binențeles? Este absolut fals. Luați-o pe nevăstuică. Cît ai fi dumneata de

președinte de tribunal, n-o să pretinzi acum că ai văzut nevăstuici murind pentru dumneata?

EGIST: N-ai vrea să ne dai voie să vorbim despre Electra?

CERȘETORUL: Vorbiți! Vorbiți! De altfel, din partea mea, trebuie să vă spun că, atunci cînd vedeți oameni morți, mulți dintre ei au aerul că au murit pentru boi, pentru porci, pentru broaște-țestoase, și mai de loc pentru oameni. Un om care să pară că ar fi murit pentru oameni, pot să vă spun că trebuie căutat... Sau măcar pentru el... Mergem s-o vedem?

EGIST: Pe cine s-o vedem?

CERȘETORUL: Pe Electra... Aș vrea mult s-o văd înainte s-o omoare.

EGIST: S-o omoare pe Electra? Cine vorbește s-o omoare pe Electra?

CERȘETORUL: Dumneata.

PREȘEDINTELE: N-a fost niciodată vorba s-o omorîm pe Electra!

CERȘETORUL: Eu am o calitate. Nu pricep vorbele oamenilor. N-am carte. Dar pe oameni îi înțeleg... Vreți s-o omorîți pe Electra.

PREȘEDINTELE: Nu înțelegi de fel, necunoscutule. Omul acesta este Egist, vărul lui Agamemnon, iar Electra este scumpa-i nepoată.

CERȘETORUL: Păi, ce, sînt două Electre? Aceea de care a vorbit și care o să strice totul, și o a doua, care e scumpa-i nepoată?

PREȘEDINTELE: Nu, nu-i decît una.

CERȘETORUL: Atunci, înseamnă că vrea s-o omoare! Nu e nici o îndoială. Vrea s-o omoare pe scumpa-i nepoată.

PREȘEDINTELE: Te asigur că nu înțelegi!

CERŞETORUL: Eu umblu mult. Cunoşteam o familie Narses... Pe ea, mai mult decît pe el... Era bolnavă, înghiţea aer... Dar mult mai mult decît el... Nici comparaţie!

GRĂDINARUL: A băut, e un cerşetor.

PREŞEDINTELE: E pisălog, e un zeu.

CERŞETORUL: Nu. Vream să vă spun că primiseră în dar o lupoaică mică. Era lupoaica lor dragă. Dar într-o zi, la amiază, micile lupoaice se fac, deodată, lupoaice mari... Ei n-au ştiut să prevadă ziua... La douăsprezece fără două minute, ea îi lingea. La douăsprezece şi un minut, le sărea în gît. De el, puţin îmi pasă!

EGIST: Şi pe urmă?

CERŞETORUL: Şi pe urmă, eu treceam pe-acolo. Am omorît lupoaica. Tocmai îi mînca obrajii lui Narses. Nu se săturase încă de ei. Narsida scăpase. Nu-i merge rău, mulţumesc. O s-o vedeţi. O să vină după mine mai acuşi.

EGIST: Ce legătură are?...

CERŞETORUL: O, nu vă aşteptaţi s-o vedeţi pe regina Amazoanelor. Varicele te îmbătrînesc.

PREŞEDINTELE: Ai fost întrebat de legătură?

CERŞETORUL: Legătura? E că îmi închipui despre omul acesta, deoarece e şef de stat, că e, oricum, mai deştept decît Narses al meu... Prostia lui Narses nu şi-o poate nimeni închipui. Pe Narses nu l-am putut niciodată învăţa să fumeze o ţigară de foi altfel decît pe la capătul aprins... Dar nodurile? Să faci noduri e primul lucru ce trebuie ştiut în viaţă... Dacă faci o fundă acolo unde trebuie făcut un nod, ori viceversa, eşti pierdut. Banii îţi cad pe jos, răceşti, te sufoci, barca îţi fuge sau se ciocneşte, nu-ţi mai poţi scoate pantofii...

Spun asta pentru cei care şi-i scot... Dar şiretlurile? Gîndiţi-vă că Narses era braconier...

PREŞEDINTELE: Te întrebăm unde e legătura.

CERŞETORUL: Uite şi legătura. Dacă omul se teme de nepoată, dacă ştie că într-una dintre zile, deodată, ea o să facă semnalul cum zice el, o să înceapă să muşte şi să dea oraşul peste cap, să urce preţul la unt şi să aducă războiul, *et caetera*, nu mai e de şovăit. Trebuie s-o omoare scurt, pînă nu se dă în vileag... Cînd se dă în vileag?

PREŞEDINTELE: Cum?

CERŞETORUL: În ce zi, la ce oră, se dă în vileag? În ce zi se face lupoaică? În ce zi devine Electra?

PREŞEDINTELE: Dar spune cineva că se va face lupoaică?

CERŞETORUL *(arătîndu-l pe Egist)*: Da! El gîndeşte asta. El spune.

GRĂDINARUL: Electra e cea mai blîndă femeie.

CERŞETORUL: Şi lupoaica Narses era cea mai blîndă lupoaică.

PREŞEDINTELE: Nu înseamnă nimic vorba dumitale „se dă în vileag"!

CERŞETORUL: Nu înseamnă nimic vorba mea „se dă în vileag"? Atunci, ce-nţelegi dumneata în viaţă? La douăzeci şi nouă mai, cînd vezi deodată ogoarele mişunînd de ghemotoace galbene, roşii şi verzi, care fîlfîie, piuie, se bat pe fiecare vată de ciuline şi nu se înşală, căci nu zboară după puful de păpădie, nu se dă atunci în vileag sticletele? Şi, la paisprezece iunie, cînd, la cotul gîrlei, vezi, fără vînt şi fără curent, două trestii mişcînd, mereu aceleaşi, mişcînd necontenit pînă la cincisprezece iunie — şi fără băşici, cum se întîmplă

pentru lini şi pentru crapi — ,nu se dă oare atunci în vileag ştiuca? Şi nu se dau oare în vileag şi judecătorii ca voi, în ziua primei lor condamnări la moarte, în momentul cînd condamnatul iese din sală, cu capul în nori, cînd ei simt pe buze gustul sîngelui? Totul se dă în vileag în natură! Pînă şi regele. Ba chiar, dacă vreţi să mă credeţi, ceea ce trebuie să ştim astăzi este dacă regele se va da în vileag în Egist înainte ca Electra să se dea în vileag în Electra. Trebuie, deci, să ştie ziua în care se va întîmpla asta cu micuţa, spre a o putea ucide din ajun, în fundul unei văi, cum zice el, în fundul celei mai mici văi care e cea mai la îndemînă şi mai nevăzută, adică în cada ei...

PREŞEDINTELE: E de speriat!

EGIST: Uiţi nunta, cerşetorule...

CERŞETORUL: Adevărat. Uit nunta. Dar ca să omori pe cineva, nunta nu este totuşi atît de sigură ca moartea. Mai ales că o fată ca ea, sensibilă, *mare et caetera*, se va da în vileag cu siguranţă în clipa cînd un bărbat o va lua pentru întîia oară în braţe... Ei, o mai măriţi?

EGIST: Chiar acum, şi chiar aici.

CERŞETORUL: Nu cu un rege dintr-o altă cetate, sper?

EGIST: Nici prin gînd nu-mi trece. Cu grădinarul.

PREŞEDINTELE: Cu grădinarul acesta.

CERŞETORUL: Şi ea primeşte? Eu nu m-aş da în vileag în braţele unui grădinar. Dar fiecare cu gusturile lui. Eu m-am dat în vileag în Corfu, în piaţa fîntînii, în brutăria de sub platani. Să mă fi văzut în ziua aceea! În fiecare talger al balanţei, cîntăream cîte o mînă de-a brutăresei. Niciodată nu aveau aceeaşi greu-

tate... Ca să le cumpănesc, mai adăugam în dreapta puțină făină, în stînga puțin griș... Și unde locuiește grădinarul?

GRĂDINARUL: Dincolo de zidurile cetății.

CERȘETORUL: În sat?

GRĂDINARUL: Nu. Casa mea e singuratică.

CERȘETORUL *(lui Egist)*: Bravo! Îți văd gîndul! Nu e rău. E destul de ușor de omorît o nevastă de grădinar. Mult mai ușor ca o prințesă în palat.

GRĂDINARUL: Te rog, oricine-ai fi...

CERȘETORUL: N-o să zici că nu e mai ușor de îngropat în pămînt de flori decît în marmură?

GRĂDINARUL: Ce-ți trece prin cap? Mai ales că nici un moment n-o s-o scap din ochi.

CERȘETORUL: Ia apleacă-te să sădești un praz. Ia mai sădește-l o dată, căci te-ai împiedicat de un bulgăre. Și moartea a și trecut!

PREȘEDINTELE: Necunoscutule, nu știu dacă îți dai bine seama unde te afli. Ești în palatul lui Agamemnon, în familia lui Agamemnon.

CERȘETORUL: Eu văd ce văd. Văd că omului ăstuia îi e frică, văd că trăiește cu frica, cu frica de Electra.

EGIST: Scumpe oaspe, să nu ne pierdem... Nu ascund că Electra mă neliniștește. Simt necazurile și nenorocirile ce vor veni buluc pentru familia Atrizilor în ziua în care ea se va da în vileag, cum zici tu. Și pentru toți, căci orice cetățean este atins de ceea ce lovește familia regală. Pentru aceea o și trec într-o familie nevăzută pentru zei, amorfă, și în care nici ochii, nici gesturile ei nu vor mai avea fosfor, în care răul va rămîne local și burghez, în familia Teocatocle.

CERȘETORUL: Bună idee. Bună idee. Dar trebuie ca familia să fie foarte, foarte amorfă.

EGIST: Așa e, și voi avea eu grijă ca tot așa să rămînă. Voi avea grijă ca nici un Teocatocle să nu se distingă prin talent și curaj. În ceea ce privește îndrăzneala și geniul, le las lor, fără teamă, grija asta.

CERȘETORUL: Teme-te. Mica Agata nu e de loc urîtă. Și frumusețea face și ea semn.

PREȘEDINTELE: Vă rog s-o lăsați pe Agata afară din dezbateri.

CERȘETORUL: E drept că-i poți oricînd freca obrazul cu vitriol.

PREȘEDINTELE: Stăpîne...

EGIST: Cauza a fost auzită.

PREȘEDINTELE: Dar mă pun în punctul de vedere chiar al destinului, Egist!... Că doară destinul n-o fi ca o boală!... și încă transmisibilă!...

CERȘETORUL: Ba da. Așa cum foamea este pentru cei săraci.

PREȘEDINTELE: Îmi vine greu să cred că s-ar mulțumi, în locul unei familii regale, cu bietul nostru neam mărunt, și că, din destinul Atrizilor, ar accepta să devină destinul Teocatoclilor.

CERȘETORUL: Fii fără grijă. Cancerul regal îi acceptă și pe burghezi.

EGIST: Președinte, dacă vrei ca intrarea Electrei în familia ta să nu însemne destituirea membrilor săi magistrați, ai grijă să nu mai adaugi o vorbă. Într-o zonă de al treilea ordin, destinul, chiar cel mai înverșunat, nu va face decît prăpăduri de al treilea ordin. Personal, sînt dezolat, avînd în vedere stima vie ce o am pentru Teocatocli, dar dinastia nu va mai risca nimic, și nici statul, nici cetatea.

CERȘETORUL: Și o s-o putem și ucide puțintel, dacă se va prezenta ocazia.

EGIST: Am zis... Poți să le chemi pe Clitemnestra și pe Electra. Amîndouă așteaptă.

CERȘETORUL: Nu-i prea devreme. Nu vreau să-ți fac reproșuri, dar conversația ducea lipsă de femei.

EGIST: O să ai acum două, și care vorbesc!

CERȘETORUL: Și care se vor și sfădi puțin, sper?

EGIST: Vă place, celor ca tine, cînd femeile discută?

CERȘETORUL: Ne prăpădim! Azi după masă m-au lăsat să intru într-o casă în care, și acolo, se discuta. Nu așa de înalt ca aici. Nici nu se compară. Nu era un complot de ucigași regali, ca aici. Se discuta ca să se știe dacă la mesele cu invitați trebuie servite păsările cu ficat, sau fără ficat. Și despre gît, la fel, firește. Femeile parcă erau turbate. A fost nevoie să le despărțim. Dacă mă gîndesc bine, era și acolo foarte aprigă discuția... A curs și sînge.

SCENA A IV-A

ACEIAȘI, CLITEMNESTRA, ELECTRA, femei din casă

PREȘEDINTELE: Iată-le pe amîndouă.

CLITEMNESTRA: Amîndouă, e cam mult spus. Electra nu e de nicăieri mai absentă ca din locul în care se află.

ELECTRA: Nu. Astăzi sînt aici.

EGIST: Atunci, să profităm. Știi pentru ce te-a adus mama pînă aici?

ELECTRA: Cred că din obicei. Și-a mai dus o fată la supliciu.

CLITEMNESTRA: Asta e Electra în două fraze. Nici o vorbă care să nu fie o perfidie sau o insinuare.

ELECTRA: Iartă-mă, mamă. Aluzia se prezintă atît de ușor în familia Atrizilor.

CERȘETORUL: Ce vrea să spună? C-o să se supere cu mama?

GRĂDINARUL: Ar fi întîia oară că am vedea-o pe Electra supărîndu-se.

CERȘETORUL: Cu atît mai interesant.

EGIST: Electra, mama te-a înștiințat de hotărîrea noastră. De multă vreme, ne îngrijorezi. Nu știu dacă-ți dai seama: nu mai ești decît o somnambulă în plină zi. În palat și în oraș, nu ți se mai rostește numele decît în șoaptă, într-atîta se tem ca, dacă l-ar spune tare, să nu te trezească și să cazi...

CERȘETORUL *(strigînd cît îl ține gura)*: Electra!

EGIST: Ce te-a apucat?

CERȘETORUL: O, iertați. E o glumă. Scuzați. Dar dumneata te-ai speriat, nu ea. Nu e somnambulă.

EGIST: Te rog...

CERȘETORUL: În orice caz, experiența s-a făcut. Dumneata ai tresărit. Ce-ar fi fost să fi strigat pe neașteptate: Egist!?

PREȘEDINTELE: Lasă-l pe regentul nostru să vorbească.

CERȘETORUL: O să strig mai acuși, cînd n-o să vă așteptați.

EGIST: Trebuie să te vindeci, Electra, oricare ar fi leacul.

ELECTRA: Ca să mă vindec, e simplu. E de-ajuns să i se redea viață unui mort.

EGIST: Tu nu ești singura să-l plîngi pe tata. Dar el nu cere ca jalea ta să fie o jignire adusă celor vii. Le facem o falsă situație morților, ținîndu-i agățați de viața noastră. Înseamnă a le răpi, dacă o au, libertatea de mort.

ELECTRA: Are libertate. De aceea și vine.

EGIST: Crezi, într-adevăr, că-i face plăcere să te vadă plîngînd, nu ca o fiică, ci ca o soție?

ELECTRA: Eu sînt văduva tatălui meu, în lipsa altora!

CLITEMNESTRA: Electra!

EGIST: Văduvă sau nu, astăzi facem nunta ta.

ELECTRA: Da, vă cunosc complotul.

CLITEMNESTRA: Ce complot? E complot să vrei a mărita o fată de douăzeci și unu de ani? La vîrsta ta, vă duceam pe amîndoi în brațe, pe tine și pe Oreste.

ELECTRA: Ne duceai rău. Pe Oreste l-ai scăpat jos pe marmoră.

CLITEMNESTRA: Ce puteam face? Tu îl îmbrînciseși.

ELECTRA: Nu-i adevărat! Nu l-am îmbrîncit eu pe Oreste!

CLITEMNESTRA: Ce poți tu să știi? Aveai cincisprezece luni.

ELECTRA: Nu l-am îmbrîncit eu pe Oreste! De dincolo de orice memorie, îmi amintesc. O, Oreste, de oriunde ai fi, auzi-mă! Nu te-am îmbrîncit eu!

EGIST: Ajunge, Electra.

CERȘETORUL: De data asta, ajung amîndouă. Ar fi nostim ca fata să se dea în vileag tocmai în fața noastră!

ELECTRA: Minte, Oreste, minte!

EGIST: Electra, te rog!

CLITEMNESTRA: Ea l-a îmbrîncit. Sigur că nu știa ce face, la vîrsta ei. Dar ea l-a îmbrîncit.

ELECTRA: Cu toate puterile mele, l-am ținut. De hăinuța lui albastră. De braț. De vîrful degetelor. De dîra lui. De umbra lui. Plîngeam în hohote văzîndu-l pe jos, cu semnul roșu pe frunte!

CLITEMNESTRA: Rîdeai cu gura pînă la urechi. Iar hăinuța, între noi fie vorba, era mov.

ELECTRA: Era albastră. Cunosc eu hăinuța lui Oreste. Cînd o puneau la uscat, n-o deosebeai pe cer.

EGIST: O să pot și eu vorbi? N-ați avut vreme, în douăzeci de ani, să lămuriți sfada asta dintre voi?

ELECTRA: De douăzeci de ani căutam prilejul. Acuma îl găsesc.

CLITEMNESTRA: Cum s-ajungă ea să înțeleagă că se poate înșela, chiar de bună-credință?

CERȘETORUL: Amîndouă sînt de bună-credință. Ăsta e adevărul.

PREȘEDINTELE: Prințesă, vă implor! Ce interes mai prezintă acum chestiunea?

CLITEMNESTRA: Nici un interes, sînt de-acord.

ELECTRA: Ce interes? Dacă l-am împins eu pe Oreste, mai bine să mor, mai bine mă omor... Viața mea nu mai are nici un rost!

EGIST: Vrei să te fac să taci cu forța? Și tu, regină, ești tot atît de nebună ca și ea!

CLITEMNESTRA: Electra, ascultă. Să nu ne certăm. Uite cum s-au petrecut lucrurile exact. El era pe brațul meu drept.

ELECTRA: Pe cel stîng!

EGIST: Ați terminat, sau nu, Clitemnestra?

CLITEMNESTRA: Am terminat, dar brațul drept e drept, și nu stîng, și o hăinuță mov e mov, și nu albastră.

ELECTRA: Era albastră. Pe cît era de roşie fruntea lui Oreste.
CLITEMNESTRA: Asta-i adevărat... Foarte roșie. Tu i-ai pus chiar degetul pe rană, ţopăiai în jurul trupului întins pe jos, îi gustai, rîzînd, sîngele...
ELECTRA: Eu! Voiam să mă dau cu capul de treapta care îl rănise. Am tremurat de frică o săptămînă întreagă...
EGIST: Tăcere!
ELECTRA: Şi-acum mai tremur!
CERŞETORUL: Narsida își prindea copilul cu o legătură elastică. Avea, e drept, puţin joc... Deseori, stătea pieziş, dar nu cădea.
EGIST: Ajunge! O să vedem noi curînd cum o să și-i poarte Electra pe ai ei... Căci te-ai învoit, nu-i așa? Primești căsătoria?
ELECTRA: Primesc.
EGIST: Trebuie să-ţi mărturisesc că peţitorii nu se prea înghesuie.
CERŞETORUL: Se zice...
EGIST: Ce se zice?
CERŞETORUL: Se zice că i-ai ameninţat într-ascuns cu moartea pe toţi principii care ar putea-o lua de soție pe Electra... Așa se zice prin oraș.
ELECTRA: Se nimerește bine. N-am poftă de nici un principe.
CLITEMNESTRA: Dar de-un grădinar ai poftă?
ELECTRA: Ştiu că aţi făcut amîndoi planul să mă măritaţi cu grădinarul tatii. Primesc.
CLITEMNESTRA: N-o să te măriţi cu un grădinar.
EGIST: Doar ne-am învoit, regină. Ți-ai dat cuvîntul.
CLITEMNESTRA: Îl iau înapoi. Era un cuvînt nedrept. Dacă Electra e bolnavă, o vom îngriji. Nu-mi dau fata pe un grădinar.

ELECTRA: Prea tîrziu, mamă. M-ai dat.

CLITEMNESTRA: Îndrăznești să rîvnești la Electra, grădinare?

GRĂDINARUL: Sînt nevrednic, regină, dar așa poruncește Egist.

EGIST: Da, așa poruncesc. Uite și inelele. Ia-ți soția.

CLITEMNESTRA: Îți riști viața, grădinare, dacă te-ncăpățînezi.

CERȘETORUL: Atunci, nu te-ncăpățîna. Mie-mi place să văd cum mor soldații, nu grădinarii.

CLITEMNESTRA: Ce mai spune iar ăsta? Însoară-te cu Electra, grădinare, și ești mort!

CERȘETORUL: Treaba voastră! Dar ia du-te într-o grădină la un an după moartea grădinarului. Să vezi cîte sînt de zis. Să vezi ce s-a-ntîmplat cu cicoarea, văduvă de un an după grădinar. Ea nu-i ca văduvele de regi.

CLITEMNESTRA: Grădina asta n-o să piardă nimic. Hai, Electra.

GRĂDINARUL: Regină, puteți să nu mi-o dați pe Electra, dar nu-i frumos să vorbiți de rău o grădină pe care n-o cunoașteți.

CLITEMNESTRA: O cunosc: un maidan, așternut cu bălegar...

GRĂDINARUL: Un maidan, grădina cea mai bine îngrijită din Argos!

PREȘEDINTELE: Dacă-ncepe să vă vorbească despre grădina lui, nu mai isprăvim niciodată!

EGIST: Scutește-ne de descrieri!

GRĂDINARUL: Regina mă provoacă. Și eu răspund. Grădina e zestrea mea, e onoarea mea!

EGIST: N-are importanță. Destul cu certurile!

GRĂDINARUL: Maidan! Se-ntinde pe zece stînjeni de deal, și pe șase de vale. Nu! nu! Nu pot să tac! N-a rămas nici un deget nelucrat, nu-i

așa, Electra? Pe terase, am pus usturoi și roșii. Pe povîrnișuri, vie și piersici. Pe șes, legume, căpșuni și zmeură. În adîncitura fiecărei surpături, cîte un smochin, care sprijină zidul și-și încălzește smochina.

EGIST: Foarte bine. Lasă-ți smochina să se încălzească, și ia-ți nevasta.

CLITEMNESTRA: Îndrăznește să vorbească de-o asemenea grădină! Totu-i uscat în ea, am văzut-o de pe șosea: o tigvă cheală! Nu ți-o dau pe Electra!

GRĂDINARUL: Totu-i uscat în ea! Auziți! Dintr-un izvor pe care arșița nu-l seacă, se scurge, printre tufe și platani, rîulețul din care am tras două jgheaburi, unul pe cîmpie, iar celălalt în plină stîncă. Unde mai găsiți dumneavoastră asemenea tigve și asemenea rodnicie? Acum, la început de primăvară, totu-i plin de zambile și narcise. N-am văzut-o niciodată pe Electra zîmbind, dar în grădina mea am descoperit pe chipul ei ceva care seamănă cel mai mult cu un zîmbet!

CLITEMNESTRA: Ia uită-te dacă mai zîmbește și acum!

GRĂDINARUL: Eu zic că așa zîmbește Electra.

CLITEMNESTRA: Zîmbește de mîna ta murdară, de unghiile tale negre...

ELECTRA: Dragă grădinare...

GRĂDINARUL: Unghiile mele negre? Poftim! acum mi-s unghiile negre! N-o crede, Electra! N-ai nimerit-o azi, regină. Fiindcă toată dimineața am stat să-mi văruiesc casa, să nu mai rămînă urmă de guzgani sau de cîrpe murdare, și, din treaba asta, unghiile mi-au ieșit, nu negre, cum binevoiți să spuneți, ci tivite cu alb.

EGIST: E-n regulă, grădinare.

GRĂDINARUL: Ştiu, ştiu că e-n regulă. Şi că mîinile îmi sînt murdare. Uitaţi-vă. Astea-s mîini murdare? Mîinile-astea, pe care abia le-am spălat după ce-am scos zbîrciogii şi funiile de cepe din casă, pentru ca nimic să nu-i miroase Electrei la noapte... Eu o să mă culc în şopron, Electra, de unde voi veghea să alung orice ţi-ar putea strica somnul, fie c-ar fi bufniţa furişată, stăvilarul deschis sau vulpea culcînd tufele cu găina-n gură. Am zis...

ELECTRA: Mulţumesc, grădinare.

CLITEMNESTRA: Va să zică, aşa va trăi Electra, fiica Clitemnestrei şi a regelui regilor, să-l vadă pe soţ umblînd printre straturi cu cîte o găleată în mîini, încins cu un cerc de butie.

EGIST: Şi-şi va plînge-acolo morţii cît va pofti. Chiar de mîine, fă-ţi rost de sămînţă de siminoc.

GRĂDINARUL: Şi va fi astfel ferită de apăsare, de zbucium şi poate de dramă. Eu nu cunosc cîtuşi de puţin fiinţele, regină, dar cunosc anotimpurile. E vremea, tocmai vremea în cetatea noastră, de a sădi în altă parte năpasta. Nu pe biata noastră familie se vor altoi Atrizii, ci pe anotimpuri, pe cîmpii, pe vînturi. Şi am convingerea că nu vor pierde nimic.

CERŞETORUL: Lasă-te convinsă, regină. Nu vezi că e în Egist nu ştiu ce fel de ură care-l împinge s-o omoare pe Electra, s-o dea pămîntului. Printr-un fel de joc de cuvinte, se înşală, o dă unei grădini. Şi ea are de cîştigat. Cîştigă viaţa... *(Egist s-a ridicat.)* Adică, am făcut rău c-am spus asta?

EGIST *(către Electra şi grădinar)*: Apropiaţi-vă amîndoi!

CLITEMNESTRA: Electra, te rog.

ELECTRA: Tu ai vrut, mamă!
CLITEMNESTRA: Şi nu mai vreau. Vezi prea bine că nu mai vreau.
ELECTRA: Şi de ce nu mai vrei? Ţi-e frică? Prea tîrziu.
CLITEMNESTRA: Ce vrei să-ţi spun ca să-ţi aduc aminte cine sînt eu, cine eşti tu?
ELECTRA: Trebuie să-mi spui că nu eu l-am împins pe Oreste.
CLITEMNESTRA: Fiică neroadă!
EGIST: Au de gînd s-o ia de la-nceput?
CERŞETORUL: Da, da, s-o ia de la-nceput.
CLITEMNESTRA: Şi nedreaptă! Şi-ncăpăţînată! Să-l scap eu jos pe Oreste! Eu nu sparg niciodată ceva! Niciodată nu scap eu vreun pahar sau vreun inel... Mă ţin atît de bine pe picioare, încît păsările mi se aşază pe braţe... De la mine îşi iau zborul, nu cad... Tocmai asta îmi spuneam, cînd şi-a pierdut echilibrul: Pentru ce, pentru ce vrea nenorocul ca el s-o aibă pe soră-sa alături?
EGIST: Sînt nebune amîndouă!
ELECTRA: Şi eu îmi ziceam, de cum l-am văzut alunecînd: dacă e o mamă adevărată, măcar o să se aplece, ca să nu cadă prea de sus. Sau o să se-ndoaie, să se-ncovoaie, ca să-i facă un alunecuş şi să-l prindă cu pulpele sau cu genunchii. Ia să vedem dacă ştiu să prindă, dacă înţeleg asta pulpele şi genunchii trufaşi ai mamei! Mă cam îndoiam! Ia să vedem!
CLITEMNESTRA: Taci din gură!
ELECTRA: Sau se va îndoi pe spate, pentru ca micul Oreste să alunece de pe ea ca un copil de pe copacul din care a furat un cuib. Sau o să cadă ea, ca să nu cadă el, ca să cadă peste ea. Toate figurile de care dispune o mamă ca

să-şi prindă fiul le mai are încă. Se mai poate încă preschimba în căuş, în ghioc, în scoc matern, în leagăn. Dar nu! ea a stat dreaptă, ţeapănă, iar el a căzut, pleosc! din vîrful mamei!

EGIST: Cauza a fost ascultată, Clitemnestra; plecăm!

CLITEMNESTRA: Să-şi aducă aminte aşa de ceea ce-a văzut la cincisprezece luni, adică de ceea ce n-a văzut! Vă-nchipuiţi cum face şi cu celelalte!

EGIST: Cine o crede, cine o ascultă, afară de tine?

ELECTRA: Să fie atîtea mijloace să opreşti un fiu să cadă, şi-aş mai găsi încă vreo mie, şi ea să nu fi făcut nimic!

CLITEMNESTRA: Cea mai mică mişcare să fi făcut şi cădeai tu!

ELECTRA: Tocmai ce spun. Judecai. Chibzuiai. Erai o doică, nu o mamă!

CLITEMNESTRA: Draga mea Electra...

ELECTRA: Nu sînt draga ta Electra. Frecîndu-se aşa cu cei doi copii, maternitatea ta se gîdilă şi se trezeşte. Prea tîrziu.

CLITEMNESTRA: Te implor.

ELECTRA: Chiar aşa! Deschide larg braţele. Uite, chiar aşa cum ai şi făcut! Priviţi cu toţii! Tocmai aşa ai făcut!

CLITEMNESTRA: Să mergem, Egist...

(Iese.)

CERŞETORUL: Mă bate gîndul că şi ei i-e frică. Şi mamei.

EGIST *(către cerşetor)*: Ce spui tu?

CERŞETORUL: Eu? nu spun nimic. Nu spun niciodată nimic... Cu burta goală, vorbesc. Cu burta goală, numai mie mi se aude gura... Dar azi am cam băut niţel...

SCENA A V-A

ELECTRA, CERȘETORUL, GRĂDINARUL, STRĂINUL, AGATA TEOCATOCLE

AGATA: Iată momentul potrivit... Egist a plecat. Șterge-o, grădinare!

GRĂDINARUL: Ce vrei să spui?

AGATA: Șterge-o repede. Omu-ăsta îți ia locul.

GRĂDINARUL: Locul meu de lîngă Electra?

STRĂINUL: Da, se mărită cu mine.

ELECTRA: Dă drumul mîinii mele!

STRĂINUL: Cît trăiesc eu, niciodată.

AGATA: Barem, privește-l, Electra! Înainte de-a fugi din brațele unui bărbat, te uiți măcar cum arată! Te asigur că ai numai de cîștigat.

ELECTRA: Grădinarule! Ajutor!

STRĂINUL: N-am nici o socoteală să-ți dau, grădinare. Dar privește-mă în față. Ești priceput în soiuri și varietăți... Privește-mi soiul în ochi. Așa. Privește-mă bine cu bieții tăi ochi fără neam. Cu privirea aceea a celor umili, amestec de devotament, de urciori și de teamă, cu ochiul spălăcit și sterp al celor săraci, care nu mai lăcrămează nici la soare, nici la nenorocire, inspectează și vezi dacă pot eu să dispar în fața ta... Perfect... Dă-mi acum inelul tău... Mulțumesc...

ELECTRA: Agată, verișoară! Ajută-mă! Îți jur că nu voi spune nimic! Nimic despre întîlnirile și despărțirile tale! Jur să nu spun nimic!

AGATA *(luîndu-l cu ea pe grădinar)*: Hai... Teocatoclii s-au salvat. Atrizii să se descurce singuri...

CERȘETORUL: Uite-o cum fuge. Tot așa dă fuga sub pietroi și scolopendra, de teamă să n-o prindă lumina soarelui.

SCENA A VI-A

ELECTRA, STRĂINUL, CERȘETORUL

STRĂINUL: Nu te mai zbate!
ELECTRA: Mă voi zbate pînă la moarte.
STRĂINUL: Crezi? În scurt timp o să mă iei singură în brațe.
ELECTRA: Nu mă și insulta!
STRĂINUL: Peste o clipă, o să mă săruți.
ELECTRA: Rușine ție, că profiți de două ticăloșii!
STRĂINUL: Uite, totuși, cîtă încredere am: îți dau drumul...
ELECTRA: Adio pentru totdeauna!
STRĂINUL: Nu! Îți voi spune un singur cuvînt, și ai să vii singură, să plîngi în brațele mele. Un singur cuvînt: numele meu...
ELECTRA: Un singur nume e pe lume să mă poată atrage înspre o ființă omenească.
STRĂINUL: Acela e. Al meu.
ELECTRA: Ești Oreste!
ORESTE: O, soră nerecunoscătoare, că nu mă recunoști decît după nume!

(Apare Clitemnestra.)

SCENA A VII-A

CLITEMNESTRA, ELECTRA, ORESTE, CERȘETORUL

CLITEMNESTRA: Electra!
ELECTRA: Mamă!
CLITEMNESTRA: Întoarce-te la locul tău în palat. Lasă-l încolo pe grădinar. Vino.

ELECTRA: Grădinarul nu mai e aici, mamă.
CLITEMNESTRA: Şi unde e?
ELECTRA: M-a dat acestui om.
CLITEMNESTRA: Cărui om?
ELECTRA: Omului acestuia, care acuma mi-e el soţ.
CLITEMNESTRA: Nu e vreme de glume. Vino!
ELECTRA: Cum să vin? Omul ăsta mă ţine de mînă.
CLITEMNESTRA: Grăbeşte-te.
ELECTRA: Ştii, mamă, cum sînt piedicile ce se prind de picioarele cailor ca să-i oprească de-a fugi? Omul ăsta mi le-a pus pe glezne.
CLITEMNESTRA: De data asta, îţi poruncesc. Noaptea să te apuce în camera ta. Vino!
ELECTRA: Chiar aşa. Cum să-mi părăsesc soţul tocmai în noaptea nunţii?!
CLITEMNESTRA: Dumneata ce faci aici? Cine eşti?
ELECTRA: N-o să-ţi răspundă. În seara asta, gura soţului meu e numai a mea, împreună cu toate vorbele ei.
CLITEMNESTRA: De unde vii? Cine e tatăl dumitale?
ELECTRA: Dacă-i mezalianţă, nu va fi mare.
CLITEMNESTRA: De ce mă priveşti aşa? Ce-nseamnă înfruntarea asta din ochii tăi?... Şi mama ta cine este?
ELECTRA: N-a văzut-o niciodată.
CLITEMNESTRA: A murit?
ELECTRA: Poate că asta vezi tu în ochii lui, că nu şi-a văzut niciodată mama. E frumos, nu?
CLITEMNESTRA: Da... Seamănă cu tine.
ELECTRA: Dacă primul ceas de căsătorie ne-a şi dat asemănarea care nu se observă decît spre bătrîneţea soţilor, asta spune multe, mamă, nu?
CLITEMNESTRA: Cine eşti tu?
ELECTRA: Ce-ţi pasă?! Niciodată n-a fost om mai puţin al tău.

CLITEMNESTRA: Oricine-ar fi, oricine-ai fi, străine, nu te potrivi acestei toane. Sau, mai degrabă, ajută-mă. Dacă eşti cu adevărat vrednic de Electra, o să vedem mîine. Îl voi convinge eu pe Egist... Dar nu mi s-a părut noapte mai puţin prielnică. Lasă-l pe omul ăsta, Electra.

ELECTRA: Prea tîrziu, braţele lui mă ţin.

CLITEMNESTRA: Tu ştii să rupi şi fierul, cînd vrei.

ELECTRA: Fierul da, fierul ăsta însă nu.

CLITEMNESTRA: Ce ţi-a spus oare împotriva mamei, ca să-l accepţi aşa?

ELECTRA: N-am avut încă vreme să vorbim, nici de mama mea, nici de-a lui. Pleacă, şi o să-ncepem.

ORESTE: Electra!

ELECTRA: Iată tot ce poate spune. Cînd îmi iau mîna de pe gura lui, îmi spune numele fără oprire. Altceva nu pot căpăta de la el. Hai, soţule, pentru că ţi-e gura slobodă, sărută-mă!

CLITEMNESTRA: Ce ruşine! Va să zică, nebunia asta era taina Electrei?

ELECTRA: În faţa mamei, sărută-mă!

CLITEMNESTRA: Adio. Dar nu te credeam în stare, fată, să te dai primului trecător venit.

ELECTRA: Nici eu. Dar nu ştiam nici eu ce-nseamnă primul sărut venit.

(Exit Clitemnestra.)

SCENA A VIII-A

ELECTRA, ORESTE, CERŞETORUL

ORESTE: Pentru ce-o urăşti pe mama noastră, Electra?

ELECTRA: Nu vorbi de ea, mai ales nu de ea! Să ne-nchipuim o clipă, spre fericirea noastră, că ne-am născut fără mamă. Nu vorbi.

ORESTE: Trebuie să-ţi spun totul.

ELECTRA: Îmi spui totul, fiind aici. Pleacă-ţi ochii. Vorba şi privirea ta mă ating prea aspru, mă dor. Deseori doream, dacă te regăseam vreodată, să te regăsesc dormind. Să regăsesc dintr-o dată şi privirea, şi glasul, şi viaţa lui Oreste, e peste puterile mele! Ar fi trebuit să mă antrenez pe o formă a ta, întîi moartă, şi abia pe urmă încetul cu încetul vie. Dar fratele meu s-a născut ca soarele, o dihanie de aur în faţa ta cînd te trezeşti... Sau să fi fost oarbă, şi să-mi fi deosebit fratele de restul lumii pe pipăite... O, ce bucurie de-a fi oarbă, pentru sora care-şi regăseşte fratele! Timp de douăzeci de ani mîinile mele au rătăcit pe ticăloşii sau mediocrităţi, şi iată că acum pipăie un frate. Un frate în care totul e adevărat. Aş fi putut întîlni, în capul şi în trupul acesta, frînturi suspecte, frînturi false. Printr-o fericită întîmplare, totul este fratern în Oreste, totul e Oreste!

ORESTE: Mă înăbuşi.

ELECTRA: Nu te înăbuş... Nu te omor... Te mîngîi. Te chem la viaţă. Din grămada asta frăţească pe care abia dacă am văzut-o, uimită cum eram, îmi reconstitui fratele bucată cu bucată. Iată că am refăcut mîna fratelui meu, cu degetul mare atît de neted. Iată că am alcătuit şi pieptul fratelui, şi că-l însufleţesc, şi că se umflă şi răsuflă, dînd viaţă fratelui. Iată că-i fac şi urechea. Să ţi-o fac mică, nu-i aşa? tivită şi străvezie ca aripa liliacului?... S-o mai plămădesc puţin, şi urechea e gata. Le fac pe

amîndouă așijderea. Ce mîndră sînt de urechile-astea! Și iată că-i fac acum și gura fratelui, ușor uscată, și o prind însuflețită pe chipul lui... Ia de la mine viață, Orest, și nu de la mama!

ORESTE: De ce-o urăști?... Ascultă!

ELECTRA: Ce ai? Mă respingi? Iată nerecunoștința copiilor. Abia i-ai făcut, că se și desprind de tine și fug.

ORESTE: Ne pîndește cineva, de pe scară.

ELECTRA: Ea e, cu siguranță că e ea. E gelozia sau e teama. E mama noastră.

CERȘETORUL: Da, da, chiar ea e.

ELECTRA: Bănuie că sîntem aici, să ne plămădim unul pe altul, să ne eliberăm de ea. Bănuie că mîngîierea mea îți dă ocol, te spală de ea, te face-orfan de ea... O, frate, mie cine oare-mi va dărui aceeași binefacere?

ORESTE: Cum poți vorbi așa despre aceea care te-a adus pe lume? Eu nu-s atît de aspru cu ea, care a fost atîta cu mine!

ELECTRA: Tocmai asta nu-i pot ierta, că m-a adus pe lume. Asta e rușinea mea. Am impresia că, prin ea, am intrat în viață într-un mod echivoc și că maternitatea ei e numai o complicitate care ne leagă. Îmi place tot ceea ce din nașterea mea se datorează tatii. Îmi place cum s-a dezbrăcat de frumoasele-i straie de nuntă, cum s-a culcat, cum deodată, ca să mă zămislească, și-a ieșit din gîndurile și din însuși trupul lui. Îmi place cearcănul de la ochiul lui de viitor tată, îmi place surprinderea care i-a străbătut corpul în ziua în care m-am născut eu, abia observată, dar din care îmi pare că mă trag mult mai mult decît din durerile și opintelile mamei. M-am născut din

noaptea lui de somn adînc, din slăbiciunea lui de nouă luni, din consolările ce și le-a luat de la alte femei în timp ce mama mă purta, din zîmbetul de tată care răsări după nașterea mea. Urăsc tot ceea ce nașterea mea are de la mama.

ORESTE: De ce urăști pînă-ntr-atîta femeile?

ELECTRA: Nu urăsc femeile, o urăsc pe mama. Și nu pe bărbați îi urăsc, ci pe Egist.

ORESTE: Și pe ei doi de ce îi urăști?

ELECTRA: Nu știu încă. Dar știu că e aceeași ură. De aceea este și așa de greu de dus, de aceea mă-nnăbuș. De cîte ori n-am încercat să descoper că îi uram pe fiecare dintre ei cu o ură deosebită! Două mici uri mai pot fi încă duse în spinare viața-ntreagă. Ca și necazurile. Unul îl cumpănește pe celălalt. Mă străduiam să cred c-o uram pe mama pentru că te-a lăsat să cazi cînd erai copil, și pe Egist pentru că îți furase tronul. Nu era adevărat. La drept vorbind: mi-era milă de mîndra regină, care stăpînea lumea, și care, deodată, îngrozită, umilită, scăpa din mînă un copil, ca o bătrînă oloagă. Mi-era milă de Egist, crud, tiranic, și a cărui soartă este de-a muri într-o zi, ca vai de el, sub loviturile tale... Toate motivele ce le găseam de a-i urî mi-i lăsau, dimpotrivă, omenești, vrednici de milă. Dar, de îndată ce urile acestea mărunțite le spălau, le găteau, le înălțau pe aceste două ființe, în momentul cînd mă pomeneam față de ei blîndă și supusă, un val — mai apăsător și mai încărcat de ură comună — se abătea din nou asupra lor. Îi urăsc cu o ură care nu-mi aparține.

ORESTE: Acum sînt eu aici. O să-nceteze.

ELECTRA: Crezi? Altădată îmi închipuiam că întoarcerea ta mă va elibera de ura aceasta. Îmi închipuiam că suferința mea se datora faptului că tu erai departe. Mă pregăteam ca, la venirea ta, să nu mai fiu decît o stîncă de dragoste, de dragoste pentru toți, de dragoste pentru ei. Greșeam însă. Suferința mea, în noaptea asta, se datorește faptului că tu ești aproape. Și toată ura pe care o am în mine, ție îți rîde, te întîmpină, e dragostea mea pentru tine. Îți ling mîna, cum linge cîinele mîna care îi va scoate zgarda. Simt că tu mi-ai dat văzul și mirosul urii. Iată prima urmă găsită, și-acum pornesc pe ea... Cine-i acolo? Ea e?

CERȘETORUL: Nu! Nu! Uiți cît e ceasul. S-a dus sus în cameră. Se dezbracă.

ELECTRA: Se dezbracă. În fața oglinzii, privind-o îndelung pe Clitemnestra, mama noastră se dezbracă. Mama noastră, pe care o iubesc pentru că e foarte frumoasă, de care mi-e milă pentru că începe a îmbătrîni, căreia îi admir vocea, privirea... Mama noastră, pe care o urăsc.

ORESTE: Electra, soră dragă! Te implor, liniștește-te.

ELECTRA: Va să zică, pornesc pe urme, plec?

ORESTE: Liniștește-te.

ELECTRA: Eu? Dar sînt liniștită cum nu se mai poate. Eu? Dar sînt mai blîndă decît se poate. Și blîndă față de mama, o, cît de blîndă!... Numai ura asta față de ea crește, mă ucide.

ORESTE: La rîndul tău, nu vorbi. O să vedem mîine ce-i cu ura. Lasă-mă pe mine să gust astă-seară, măcar un ceas, plăcerea acestei vieți pe care n-am cunoscut-o și pe care o regăsesc totuși.

ELECTRA: Un ceas? Fie...

ORESTE: Ce frumos e palatul în lumina lunii!... Palatul meu... Toată puterea familiei noastre din el emană la ora asta... Puterea mea... Lasă-mă, în brațele tale, să-mi închipui ce potop de fericire ar fi zăgăzuit aceste ziduri, cu niște ființe mai înțelepte și mai liniștite! O, Electra, cîte nume din familia noastră erau la început blînde, drăgăstoase, și puteau fi nume aducătoare de fericire!
ELECTRA: Da, știu: Medeea, Fedra...
ORESTE: Chiar și astea, de ce nu?
ELECTRA: Electra, Oreste...
ORESTE: Și pentru astea oare nu-i vreme încă? Ca să le salvez, am venit.
ELECTRA: Taci! Uite-o!
ORESTE: Pe cine?
ELECTRA: Pe aceea care poartă numele aducător de fericire: Clitemnestra.

SCENA A IX-A

ELECTRA, ORESTE, CLITEMNESTRA, apoi EGIST

CLITEMNESTRA: Electra?
ELECTRA: Mamă?
CLITEMNESTRA: Cine e omul acesta?
ELECTRA: Ghicește.
CLITEMNESTRA: Stai, să-i văd fața.
ELECTRA: Dacă nu-l vezi de la distanță, de-aproape îl vei vedea și mai puțin.
CLITEMNESTRA: Electra, să curmăm războiul. Dacă îl vrei într-adevăr pe omul acesta ca soț, accept. De ce zîmbești așa? N-am vrut eu să ai un soț?

ELECTRA: Nicidecum. Ai vrut doar să fiu femeie.
CLITEMNESTRA: Şi care e diferenţa?
ELECTRA: Ai vrut să mă treci în tabăra ta. Ai vrut să nu mai ai veşnic în faţa ochilor chipul aceleia care ţi-e cea mai mare duşmană.
CLITEMNESTRA: Acela al fiicei mele?
ELECTRA: Acela al castităţii.
ORESTE: Electra!...
ELECTRA: Lasă-mă... Lasă-mă... Am pornit-o pe urme.
CLITEMNESTRA: Castitate! Fata asta, pe care o rod dorinţele, vorbeşte de castitate! Fata asta, care, la doi ani, nu putea vedea un băiat, fără să roşească! Pentru că ai vrut să-l săruţi pe Oreste, dacă ţii s-o afli, l-ai trîntit din braţele mele.
ELECTRA: Atunci, înseamnă că aveam dreptate. Atunci, am de ce fi mîndră. Merita.

(Trîmbiţe. Zgomote. Apariţii la ferestre. De la o galerie, se apleacă Egist.)

EGIST: Acolo eşti, regină?
CERŞETORUL: Da. Acolo e.
EGIST: O mare veste, regină. Oreste n-a murit. A evadat. Se îndreaptă spre Argos.
CLITEMNESTRA: Oreste!
EGIST: Trimit în întîmpinarea lui pe oamenii mei cei mai siguri. Postez în jurul zidurilor tot ce am mai credincios... Ai amuţit?
CLITEMNESTRA: Oreste se întoarce?
EGIST: Se întoarce ca să reia tronul tatălui, ca să nu ne mai lase pe mine a fi regent, iar pe tine regină... Trimişi de-ai lui umblă peste tot şi pregătesc o răscoală. Dar n-avea grijă. Văd eu de toate... Cine e jos cu tine?
CLITEMNESTRA: Electra.
EGIST: Cu grădinarul ei?

CERȘETORUL: Cu grădinarul ei.
EGIST: Nu mai încerci să-i desparți, cred? Vezi că temerile mele erau îndreptățite! Acum ești de acord?
CLITEMNESTRA: Nu. Nu mai încerc.
EGIST: Să nu iasă din palat. Am dat ordin ca porțile să fie închise pînă la întoarcerea soldaților... Pentru ei, mai ales... Mă auzi, grădinare?
ELECTRA: N-o să ieșim.
EGIST: Iar tu, regină, vino sus. Du-te în camera ta. E tîrziu, și sfatul se adună în zori... Îți urez noapte bună.
ELECTRA: Mulțumesc, Egist.
EGIST: Vorbeam cu regina, Electra. Nu-i vreme de glume. Vino sus, regină!
CLITEMNESTRA: La revedere, Electra.
ELECTRA: La revedere, mamă.

(Pleacă și se întoarce.)

CLITEMNESTRA: La revedere, soț al fiicei mele.

(Urcă încet scara.)

CERȘETORUL: Cîte nu vezi prin familii! Vezi de toate!
ELECTRA: Cine a vorbit?
CERȘETORUL: Nimeni! N-a vorbit nimeni. Crezi că-i arde cuiva să mai vorbească într-un asemenea moment?

SCENA A X-A

ELECTRA, ORESTE, CERȘETORUL

ORESTE: Spune-mi-o, Electra! Spune-mi-o!
ELECTRA: Ce anume să-ți spun?

ORESTE: Ura ta. Pricina urii tale. Acuma o cunoşti. Adineaori, cînd vorbeai cu Clitemnestra, aproape c-ai leşinat în braţele mele. Parcă de bucurie, ori de groază.
ELECTRA: Era şi de bucurie, şi de groază... Tu eşti tare, sau slab, Oreste?
ORESTE: Spune-mi taina ta, şi o să ştiu.
ELECTRA: Nu-mi cunosc încă taina. Deocamdată, ţin numai capătul firului. N-avea grijă. Vine şi restul... Bagă de seamă. Vine iară.

(Apare, în fund, Clitemnestra.)

SCENA A XI-A

ELECTRA, CLITEMNESTRA, ORESTE, CERŞETORUL

CLITEMNESTRA: Va să zică, tu eşti Oreste?
ORESTE: Da, mamă, eu sînt.
CLITEMNESTRA: E plăcut, la douăzeci de ani, să vezi o mamă?
ORESTE: O mamă care te-a alungat, e şi trist, şi plăcut.
CLITEMNESTRA: O priveşti tare de departe!
ORESTE: E aşa cum mi-o închipuiam.
CLITEMNESTRA: Şi fiul meu, aşijderea. Frumos. Domnitor. Şi totuşi, eu mă apropii.
ORESTE: Eu nu. De la depărtare, e o mamă minunată.
CLITEMNESTRA: De unde ştii că, de aproape, îşi mai păstrează minunăţia?
ORESTE: Sau maternitatea?... De asta şi stau pe loc.
CLITEMNESTRA: Te mulţumeşti cu un miraj de mamă?

ORESTE: Am avut și mai puțin pînă în ziua de astăzi. Acestui miraj de mamă îi pot măcar spune ceea ce nu-i voi spune niciodată mamei adevărate.

CLITEMNESTRA: Dacă mirajul merită, e tocmai asta. Și ce îi spui?

ORESTE: Tot ceea ce n-o să-ți spun ție niciodată. Tot ceea ce, spus ție, ar fi minciună.

CLITEMNESTRA: Că o iubești?

ORESTE: Da.

CLITEMNESTRA: Că o respecți?

ORESTE: Da.

CLITEMNESTRA: Că o admiri?

ORESTE: Numai în privința asta, mirajul și mama pot fi egali.

CLITEMNESTRA: În ceea ce mă privește, este tocmai contrariul. Mie nu-mi place mirajul fiului meu. Dacă însă fiul meu însuși se află în fața mea, dacă vorbește, dacă respiră, îmi pierd puterile.

ORESTE: Gîndește-te să-i faci rău, și-or să-ți revină.

CLITEMNESTRA: De ce ești atît de aspru? Nu pari, totuși, crud. Vocea ta e blîndă.

ORESTE: Da. Semăn în toate privințele cu fiul ce puteam să fiu. Și tu, de-altminteri! Cu ce mamă minunată semeni în clipa asta! Dacă n-aș fi fiul tău, mai că m-aș înșela.

ELECTRA: Atunci, de ce mai vorbiți amîndoi? Ce crezi c-ai să cîștigi, mamă, din dezgustătoarea asta cochetărie maternă? Deoarece în toiul nopții, al urilor și al amenințărilor, s-a deschis o clipă ghișeul care îngăduie mamei și fiului să se zărească așa cum nu sînt, profitați și închideți-l. Clipa s-a scurs.

CLITEMNESTRA: De ce așa iute? De unde știi tu că o singură clipă de dragoste maternă îi e destul lui Oreste?

ELECTRA: Totul îmi spune că tu n-ai dreptul, în viața ta, la mai mult de o singură clipă de dragoste filială. Ai avut-o. Şi plină... Ce teatru joci! Pleacă...

CLITEMNESTRA: Foarte bine. Adio.

O MICĂ EUMENIDĂ *(apărînd din dosul coloanelor)*: Adio, realitate a fiului meu!

ORESTE: Adio!

A DOUA EUMENIDĂ: Adio, miraj al mamei mele!

ELECTRA: Vă puteți spune la revedere. Căci vă veți revedea.

SCENA A XII-A

ELECTRA și ORESTE adormiți, MICILE EUMENIDE, CERȘETORUL; EUMENIDELE au acum doisprezece-treisprezece ani

PRIMA MICĂ EUMENIDĂ: Dorm amîndoi. E rîndul nostru să-i jucăm pe Clitemnestra și pe Oreste. Dar nu cum îi joacă ei. Să-i jucăm de-adevărat!

CERȘETORUL *(sieși, dar cu glas tare)*: Tocmai povestea cu brînciul sau cu ne-brînciul aș dori-o.

A DOUA EUMENIDĂ: Tu să ne lași să jucăm! Jucăm?

(Cele trei Mici Eumenide iau locurile și pozițiile actorilor din scena precedentă și joacă în parodie, nu mi-ar displăcea și cu măști.)

PRIMA EUMENIDĂ: Va să zică, tu ești Oreste?

A DOUA EUMENIDĂ: Da, mamă, eu sînt.

PRIMA EUMENIDĂ: Şi vii să mă omori, să-l omori pe Egist?

A DOUA EUMENIDĂ: Prima noutate.

PRIMA EUMENIDĂ: Nu și pentru sora ta... Ai mai omorît, dragă Oreste?

A DOUA EUMENIDĂ: Ceea ce omori cînd ești bun... O căprioară... Şi, întrucît, pe lîngă bun, mai eram și milos, l-am omorît și pe pui, ca să nu rămînă orfan... S-o omor pe mama, niciodată. Ar fi un paricid.

PRIMA EUMENIDĂ: Cu sabia asta i-ai omorît?

A DOUA EUMENIDĂ: Da. Taie și fierul. Îți închipui cum a fost cu puiul! El încă nu apucase să simtă, că îl și spintecase.

PRIMA EUMENIDĂ: N-am nici un gînd ascuns. Nu vreau să te influențez... Dar, dacă o sabie ca asta ar omorî-o pe sora ta, tare am mai fi liniștiți!

A DOUA EUMENIDĂ: Vrei s-o omor pe soră-mea?

PRIMA EUMENIDĂ: Niciodată. Ar fi un fratricid. Idealul ar fi ca sabia s-o omoare singură. Să iasă într-o zi, așa, din teacă, și s-o omoare singură. Eu m-aș mărita liniștită cu Egist... Și noi te-am rechema. Egist începe să cam îmbătrînească. Tu i-ai urma curînd... Ai fi regele Orest.

A DOUA EUMENIDĂ: O sabie nu ucide singură. Trebuie și un ucigaș.

PRIMA EUMENIDĂ: Negreșit. Eu ar trebui s-o știu. Dar vorbesc pentru cazul cînd săbiile ar ucide singure. Împărțitorii de dreptate sînt pacostea omenirii. Și nu se îndreaptă nici cînd îmbătrînesc, te rog să crezi. Pe cînd criminalii, fără excepție, devin virtuoși, ei, fără excepție, devin criminali. Nu, nu! E o minunată ocazie în acest moment pentru o sabie care ar gîndi singură, care s-ar plimba singură, care ar omorî singură. Pe tine te-ar căsători cu a

doua fiică a Alcmenei, aceea cu dinţi frumoşi, aceea care rîde. Ai fi mirele Oreste.

A DOUA EUMENIDĂ: Nu vreau s-o ucid nici pe soră-mea, pe care o iubesc, nici pe maică-mea, pe care o urăsc...

PRIMA EUMENIDĂ: Ştiu. Ştiu. Într-un cuvînt, eşti slab şi ai principii!

A TREIA EUMENIDĂ: Atunci, de ce mai vorbiţi amîndoi?! Deoarece, în toiul nopţii, al urilor şi al ameninţărilor, luna se înalţă, şi privighetoarea cîntă, ia mîna de pe mînerul săbiei, Oreste, ca să vezi ce înţelege ea să facă singură!

PRIMA EUMENIDĂ: Chiar aşa: ia mîna... Uite! mişcă, dragelor... Mişcă!

A DOUA EUMENIDĂ: Nu mai încape îndoială. E o sabie care cugetă... Cugetă într-atît încît a şi ieşit afară pe jumătate!

ORESTE *(adormit)*: Electra!

CERŞETORUL: Hai, luaţi-o din loc, cucuvelelor! Îi treziţi!

ELECTRA *(adormită)*: Oreste!

SCENA A XIII-A

ELECTRA, ORESTE, CERŞETORUL

CERŞETORUL: Tocmai povestea cu brînciul sau cu ne-brînciul aş vrea s-o lămuresc. Căci, după cum e una sau alta, în Electra sălăşluiesc adevărul sau minciuna, fie că ea minte cu bună ştiinţă, fie că memoria îi devine mincinoasă. Eu nu cred ca ea să-l fi îmbrîncit. Priviţi-o: la numai două degete deasupra solului, îl

ține pe fratele adormit tot atît de strîns ca deasupra unei prăpăstii. Fără îndoială că el se va visa căzînd, dar asta vine de la inimă, ea n-are nici un amestec. Pe cîtă vreme regina are o asemănare: seamănă cu brutăresele, care nu catadicsesc să se aplece nici după banul căzut pe jos, și cu cățelele care își înăbușă în somn puiul cel mai frumos. Pe urmă îl ling, așa cum regina l-a lins adineaori pe Orest. Dar cînd s-a mai făcut vreodată cu scuipat un copil! Vezi povestea, de parc-ai fi de față! Totul se lămurește, dacă presupui că regina purta o broșă cu diamante și că a trecut pe-acolo o pisică albă. Ea o ține pe Electra în brațul drept, căci fata s-a îngreunat; iar pe prunc îl ține în celălalt braț, puțin mai departe de ea, ca el să nu se zgîrie de broșă, sau ca să nu i-o apese ei în piele... E doară un ac de regină, nu un ac de doică... Și copilul vede pisica albă. E minunată! O pisică albă înseamnă viață albă, înseamnă blană albă: ochii îl trag, și el se clatină... Dar ea e o femeie egoistă, căci, oricum, văzînd copilul răsturnîndu-se, n-avea decît, ca să-l țină, să-și libereze brațul drept de mica Electra, s-o zvîrle pe mica Electra încolo, pe marmură, să nu-i pese de mica Electra. Să-și spargă capul mica Electra, numai să trăiască și să rămînă teafăr fiul regelui regilor! Dar ea e egoistă. Pentru ea, femeia face cît și bărbatul, pentru că și ea e femeie; pîntecul cît și stirpea, pentru că și ea e pîntec; nici o clipă nu-i trece prin minte să nimicească fata cu pîntec ca să-l salveze pe fiul cu stirpe, și o ține pe Electra. Pe cîtă vreme, ia priviți-o pe Electra! Ea s-a dat în vileag în brațele fra-

telui. Şi are dreptate. Nu putea găsi prilej mai bun. Frăţia îi caracterizează numai pe oameni. Animalele nu cunosc decît dragostea... pisicile, papagalii *et caetera*; frăţia lor e numai la păr. Ca să-şi găsească fraţi, sînt obligaţi să iubească oameni, să se agaţe de oameni... Ce face puiul de raţă, atunci cînd iese din cîrdul de raţe şi, cu ochişorul lui sclipind de dragoste pe obrazul lui de raţă aplecat, vine de ne priveşte pe noi, oamenii, cum mîncăm sau cum trebăluim? El ştie că noi sîntem fratele lui, bărbatul, şi fratele lui, femeia. Cîţi pui de-ăştia de raţă n-am luat eu în mînă, şi n-am avut decît să le sucesc gîtul, pentru că prea se apropiau cu frăţia lor, pentru că prea încercau să priceapă ce făceam eu, fratele lor, cînd tăiam o felie de brînză ca s-o mănînc cu ceapă! Frate al raţelor, iată adevăratul nostru titlu, căci căpşorul pe care ele-l tot bagă prin nămol după mormoloci sau salamandre cînd îl ridică spre om, roşcat sau vineţiu, e numai curăţie, inteligenţă şi dragoste — cap din care, de altfel, nu-i de mîncat decît creierul... Las' pe mine, că le-nvăţ eu pe căpăţînele-astea de raţă să plîngă!... Aşadar, Electra nu l-a îmbrîncit pe Oreste! De unde rezultă că tot ce spune ea e legitim, şi tot ce face, necontestat. Ea este adevărul fără reziduuri, lampa fără păcură, lumina fără feştilă. Astfel că, dacă, după toate aparenţele, ucide orice pace şi orice fericire în jurul ei, o face pentru că are dreptate! Astfel că, dacă sufletul unei fete, chiar în bătaia celui mai minunat soare, simte că-ncepe să se-nnăbuşe, adulmecînd de undeva o pierdere de gaze primejdioase, tînăra e gospodina adevărului, are grijă de el şi tre-

buie să se ducă pînă la el, chiar dacă lumea pocnește și trosnește din temeliile temeliilor și din generațiile generațiilor, chiar dacă mii de nevinovați mor de moartea nevinovaților pentru a permite vinovatului să ajungă la viața lui de vinovat! Uitați-vă la acești doi nevinovați. Care va fi rodul nunții lor: să readucă la viață, pentru lume și veacuri, o crimă perimată și a cărei pedepsire va fi cea mai mare crimă. Cîtă dreptate au să doarmă în ceasul acesta pe care îl mai au! Să-i lăsăm. Eu mă duc să dau o raită. Ca să nu-i trezesc. Eu strănut de trei ori totdeauna cînd luna s-a înălțat pe cer, și să strănut în pumni ar însemna să-mi asum un risc înfiorător. Așa că voi toți, care rămîneți aici, tăceți și înclinați-vă!... E întîia odihnă a Electrei!... Și ultima odihnă a lui Oreste!

CORTINA

TÎNGUIREA GRĂDINARULUI

Eu nu mai apar în spectacol. De aceea sînt liber a veni să vă spun ceea ce piesa nu vă va putea spune. În asemenea povești, personajele nu mai pridideșc omorîndu-se și mușcîndu-se, spre a vă dovedi că viața are un singur scop: iubirea. Ar fi însă foarte neplăcut să-l vedeți pe paricid oprindu-se, cu pumnalul ridicat, și făcîndu-vă elogiul iubirii. Ar părea artificial. Mulți nici nu l-ar crede. Noroc că sînt eu aici; părăsit în pustietatea asta, în care nu văd, zău, ce altceva aș avea de făcut! Și vorbesc fără părtinire. Niciodată nu mă voi hotărî să mă-nsor cu alta decît cu Electra, iar pe Electra n-o voi avea niciodată. Eu sînt făcut ca să trăiesc zi și noapte cu o femeie, și totdeauna voi trăi singur. Ca să mă dăruiesc în tot timpul și-n tot locul, și totdeauna va trebui să mă abțin. Noaptea mea de nuntă o petrec aici, singur-cuc — vă mulțumesc că sînteți de față! — ,și niciodată nu voi mai avea o alta, iar siropul de portocale ce-l pregătisem pentru Electra a trebuit să-l beau eu; n-a mai rămas nici picătură, a fost lungă noaptea mea de nuntă! Cine s-ar mai îndoi deci de cuvîntul meu? Neajunsul este că eu spun totdeauna oarecum contrariul a ceea ce vreau să spun, și asta m-ar deznădăjdui astăzi, cînd am inima strînsă și amărăciunea asta în gură — amară mai e portocala, în fond! — ,dacă mi s-ar întîmpla să uit o clipă că trebuie să vă vorbesc despre voia bună. Da, Voie bună și Iubire.

Intenţionez să vă spun că sînt preferabile Acrelii şi Urii. Ca lozincă de înscris deasupra uşii, sau pe un fular, face mult mai frumos, ori cu begonii pitice pe un rond din grădină. Fără-ndoială, viaţa e ratată, dar ce lucru minunat e viaţa! Fără-ndoială, nimic nu merge vreodată cum trebuie, nu se îndreaptă vreodată, dar mărturisiţi că, uneori, merge minunat, că totul se îndreaptă minunat... Nu pentru mine...Sau, mai degrabă, pentru mine...Socotind după dorinţa şi puterea de a iubi tot şi de a-i iubi pe toţi, pe care mi le dă cea mai mare nenorocire din viaţă, ce trebuie să fie ele pentru aceia care au nenorociri mai mici! Ce iubire trebuie să simtă aceia care se căsătoresc cu femei pe care nu le iubesc, ce bucurie aceia care, după ce-au avut-o un ceas în casa lor, sînt părăsiţi de femeia pe care o adoră; ce admiraţie, aceia ai căror copii sînt prea urîţi! Fără-ndoială, nu-i prea veselă grădina mea în noaptea asta. Desigur că mi-aş putea aminti de mica petrecere. Degeaba făceam eu ca şi cînd Electra ar fi fost lîngă mine, să-i vorbesc, să-i spun: Intră Electra. Ţi-e frig, Electra! Nu amăgeam pe nimeni, nici chiar pe cîinele meu, ca să nu vorbesc de mine. Ne-a făgăduit o mireasă, gîndea cîinele, şi ne aduce un cuvînt. Stăpînul s-a căsătorit cu un cuvînt; şi-a pus straiele cele albe, acelea pe care labele mele lasă urme cînd vreau să mă alint de el, ca să se însoare cu un cuvînt. Poftim: îi dă sirop de portocale unui cuvînt. Mă ceartă pe mine că latru la năluci, la adevăratele năluci care nu există, şi uite-l pe el că încearcă să sărute un cuvînt! Iar eu nu m-am lungit pe pat: să mă culc alături de un cuvînt era mai presus de puterile mele... Cu un cuvînt poţi sta de vorbă, dar atît!... Stînd însă jos, ca mine, în grădina în care totul cam aiurează noaptea, în care luna se joacă cu cadranul solar, în care cucuveaua orbită, în loc să bea din rîu, bea din aleea de ciment, ai fi înţeles şi dumneata ceea ce-am înţeles şi eu: adevărul. Ai fi înţeles, în ziua în care îţi mureau părinţii, că părinţii abia se năşteau, în ziua în care sărăciseşi, că erai bogat; în ziua în care copilul ţi-era nerecunoscător, că era recunoştinţa în persoană;

în ziua în care erai părăsit, că lumea-ntreagă dădea fuga la dumneata, cu avînt și cu iubire. Tocmai așa pățeam și eu în mahalaua aceea pustie și mută. Năvăleau peste mine toți copacii aceia încremeniți, toate dealurile-acelea neclintite. Și toate astea au legătură cu piesa noastră. Negreșit, nu se poate spune că Electra se prăpădește de dragoste pentru Clitemnestra. Dar să luăm bine seama. Electra își caută o mamă. Și-ar face o mamă din primul-venit. Se mărita cu mine pentru că simțea că eu eram singurul bărbat, absolut singurul, care îi puteam fi un fel de mamă. Și, de altfel, nici nu sînt singurul. Cîți bărbați n-ar fi încîntați să stea cu burta mare nouă luni, dacă ar trebui, numai să aibă fete! Toți bărbații. Nouă luni e cam mult, dar o săptămînă, o zi, n-ar fi unul să nu fie mîndru. S-ar putea ca, tot căutîndu-și așa mama în mamă, să fie obligată să-i deschidă pieptul, dar la regi asta este mai degrabă o treabă teoretică. Regilor le reușește experiența care nu le reușește niciodată celor umili: ura pură, mînia pură. Tot puritate este. Asta e Tragedia, cu incesturile și paricidele ei: puritate, adică, în definitiv nevinovăție. Nu știu cum sînteți dumneavoastră, dar mie, în Tragedie, faraoana care se sinucide îmi spune speranță, mareșalul care trădează îmi spune credință, ducele care ucide îmi spune dragoste. E o chestie de iubire cruzimea... pardon, voiam să zic Tragedia. Iată de ce sînt sigur, în dimineața asta, că, dacă i-aș cere-o, cerul m-ar aproba, mi-ar face un semn că o minune e gata, care să vă arate scris pe cer, și ar pune ecoul să vă repete lozinca mea de părăsit și de singuratic: Voie bună și Iubire. Dacă vreți, i-o cer. Sînt sigur, așa cum mă aflu aici, că un glas de sus mi-ar răspunde că zeui țin pregătite rezonatoare și amplificatoare și trăsnete de zeu, ca să strige la porunca mea: Voie bună și Iubire. Dar vă sfătuiesc mai degrabă să nu cereți. Mai întîi, din bună-cuviință. Nu stă în rolul unui grădinar să-i ceară zeului o furtună, fie ea de iubire. Și pe urmă, e așa de zadarnic. Se simte pînă-ntr-atît că, în clipa asta, și ieri, și mîine, și de-a pururea, ei sînt toți acolo sus, atîți cîți sînt, și chiar dacă n-ar fi decît

unul, şi chiar dacă acest unul e lipsă, sînt gata, zic să strige: Voie bună şi Iubire. E într-atît mai demn de un om să-i creadă pe zei pe cuvînt — pe cuvînt e un eufemism —, fără să-i silească a accentua, a se angaja, a crea între unii şi alţii obligaţii de creditor la debitor. Pe mine, totdeauna numai tăcerile m-au convins... Da, le cer să nu strige Voie bună şi Iubire, nu-i aşa? Dacă ei ţin cu tot dinadinsul, n-au decît să strige. Dar îi conjur mai curînd, te conjur, Doamne, ca o dovadă a dragostei tale, a glasului tău, a strigătelor tale, să faci o tăcere, să ne dăruieşti o secundă din tăcerea ta... E mult mai doveditor. Ascultaţi... Mulţumesc.

ACTUL AL DOILEA

Acelaşi decor. Cu puţin înainte de revărsatul zorilor.

SCENA I

ELECTRA, stînd tot jos şi ţinîndu-l pe ORESTE adormit, CERŞETORUL, un cocoş, o trîmbiţă depărtată.

CERŞETORUL: Nu mai e departe, nu-i aşa, Electra?
ELECTRA: Da. Nu mai e departe.
CERŞETORUL: Vorbesc de zi.
ELECTRA: Eu vorbesc de lumină.
CERŞETORUL: Nu-ţi este destul ca chipurile mincinoşilor să lucească în soare? Ca adulterii şi ucigaşii să se mişte în albastrul cerului? Asta e ziua. Şi nu e chiar atît de rău.
ELECTRA: Nu. Eu vreau ca chipul lor să fie negru în plină amiază, iar mîinile lor roşii. Asta e lumina. Vreau ca ochii lor să fie cariaţi, iar gura lor puturoasă.
CERŞETORUL: Dacă tot ai început, cere cît poţi.
ELECTRA: E cocoşul... Să-l trezesc?
CERŞETORUL: Trezeşte-l, dacă vrei. Eu l-aş mai lăsa cinci minute.
ELECTRA: Cinci minute de neant... Sărac dar!
CERŞETORUL: Nu se ştie niciodată. E o gîză care nu trăieşte decît cinci minute. În cinci minute, are timp să fie tînăr, adult, rablagit, şi să treacă prin toate întîmplările de copilărie, de adolescenţă, de scrîntirea genunchiului şi de cataractă, de căsătorii legitime şi

morganatice. Uite! de cînd vorbesc, o fi și ajuns la pojar și la pubertate.

ELECTRA: Să-i așteptăm moartea. E tot ce-ți acord.

CERȘETORUL: Mai ales că tare bine mai doarme fratele nostru!

ELECTRA: A adormit numaidecît. Mi-a scăpat. A alunecat în somn ca în adevărata lui viață.

CERȘETORUL: Zîmbește. Asta e viața lui adevărată.

ELECTRA: Spune-mi orice, cerșetorule, numai că adevărata viață a lui Oreste este să zîmbească, nu!

CERȘETORUL: Să rîdă în hohote, să iubească, să se îmbrace bine, să fie fericit. Am ghicit-o de cum l-am văzut. Dacă existența l-ar servi cum se cade, Oreste ar fi un pițigoi.

ELECTRA: Pică rău.

CERȘETORUL: Da, nu pică prea bine. Un motiv în plus să nu-l grăbim.

ELECTRA: Fie. Pentru că a fost creat ca să rîdă în hohote, ca să se îmbrace bine, pentru că Oreste e un pițigoi, pentru că se va trezi pentru totdeauna la spaimă, îi dăruiesc cinci minute.

CERȘETORUL: Mai ales că eu, în locul tău, de vreme ce poți alege, aș potrivi ca, în dimineața asta, și ziua și adevărul să pornească odată. Asta n-ar însemna altceva decît să-i înhami pe amîndoi la aceeași căruță, dar așa s-ar cuveni să facă o fată, iar mie mi-ar face plăcere. Adevărul oamenilor e prea lipit de obiceiurile lor, pornește oricum: la nouă dimineața cînd lucrătorii declară grevă, la șase seara cînd femeia măritată își mărturisește greșeala *et caetera*. Astea sînt însă porniri greșite, n-au lumina potrivită. Eu sînt obișnuit cu anima-

lele. Ele știu să pornească. Prima săritură a iepurelui în iarbă, în clipa cînd răsare soarele, primul salt al lișiței pe picioroangele ei, primul galop al ursulețului din bîrlogul lui, astea, da, te-asigur, sînt porniri înspre adevăr. Și dacă nu ajung la el, este numai pentru că nici nu trebuie să ajungă. O nimica îi distrage: o mreană, o albină. Dar fă ca ei, Electra, pornește în zori.

ELECTRA: Fericită lume în care mreana și albina sînt minciunile! Dar încep să miște animalele tale!

CERȘETORUL: Nu. Sînt cele de noapte care se întorc acasă. Cucuvelele, șobolanii. Se întoarce abia adevărul nopții... Sst! ascultă-le pe cele din urmă, privighetorile, firește: adevărul privighetorilor.

SCENA A II-A

ACEIAȘI, AGATA TEOCATOCLE, TÎNĂRUL

AGATA: O, scumpul meu drag, ai înțeles bine, nu-i așa?

TÎNĂRUL: Da. Voi ști să răspund la orice întrebare.

AGATA: Dacă te găsește pe scară?

TÎNĂRUL: Mă duceam la doctorul care locuiește deasupra.

AGATA: Ai și început să uiți! E un veterinar. Cumpără-ți și tu un cîine... Dacă mă găsește în brațele tale?

TÎNĂRUL: Te-am adus din mijlocul străzii, cu glezna scrîntită.

AGATA: Dacă se întîmplă în bucătărie?

TÎNĂRUL: Fac pe beatul. Nu știu unde mă aflu. Sparg toate paharele.

AGATA: Unul e destul, dragule! Unul mic. Cele mari sînt de cristal... Dacă se-ntîmplă în odaia noastră, și noi sîntem îmbrăcați?

TÎNĂRUL: Că tocmai pe el îl căutam, ca să vorbim despre politică. Că numai acolo reușești să dai peste el.

AGATA: Dacă sîntem în camera noastră, și dezbrăcați?

TÎNĂRUL: Că am intrat prin surprindere, că tu îmi reziști, că ești perfidia în persoană, care ațîță omul de șase luni, și îl primește ca pe hoți, la momentul oportun... O cocotă!

AGATA: O, dragostea mea!

TÎNĂRUL: O adevărată cocotă!...

AGATA: Am auzit... O, scumpule, se face zi, și te-am avut abia un ceas! Și cîtă vreme o să mai vrea să creadă că sînt somnambulă, și că e mai puțin primejdios să mă lase să umblu prin tufișuri decît pe acoperișuri! O, inima mea, crezi tu că există vreo minciună care să-mi permită să te am noaptea în pat, eu între voi doi, și totul să-i pară natural?

TÎNĂRUL: Caută bine. O s-o găsești.

AGATA: O minciună mulțumită căreia să vă puteți chiar vorbi unul altuia, dacă ați avea chef, pe deasupra Agatei tale, despre alegeri și despre drumurile voastre... Și el habar să n-aibă... Asta ne-ar trebui, asta!

TÎNĂRUL: Chiar asta.

AGATA: O, Doamne! De ce e așa de vanitos, de ce doarme atît de ușor, de ce mă adoră?

TÎNĂRUL: Veșnica înșiruire de jeluiri. De ce l-ai luat de bărbat? De ce l-ai iubit?

AGATA: Eu! Mincinosule! Numai pe tine te-am iubit în viață!

TÎNĂRUL: Numai pe mine! Adu-ți aminte în brațele cui te-am găsit alaltăieri!

AGATA: Pentru că tocmai îmi scrîntisem piciorul. Cel de care vorbești tocmai mă aducea acasă.

TÎNĂRUL: Cunosc de cîteva minute povestea cu piciorul scrîntit.

AGATA: Nu cunoști nimic. Nu înțelegi nimic. Nu înțelegi că tocmai accidentul ăsta mi-a dat ideea pentru noi?

TÎNĂRUL: Cînd mă-ntîlnesc cu el pe scara ta, e fără cîini, te asigur, și fără pisici.

AGATA: Pentru că e un călăreț. N-o să-și aducă caii la consultație!

TÎNĂRUL: Și totdeauna iese de la tine.

AGATA: De ce mă silești să-ți trădez un secret de stat? Vine să se sfătuiască cu bărbatul meu. Se vorbește de un complot în oraș. Te implor: nu spune nimănui. Ar însemna să-și piardă postul. Ne-ai aduce-n sapă de lemn.

TÎNĂRUL: Într-o seară, ieșea foarte grăbit, cu cravata neînnodată, cu haina descheiată.

AGATA: Te cred. În ziua cînd a vrut să mă sărute. Să fi văzut ce i-am făcut!

TÎNĂRUL: Nu l-ai lăsat să te sărute, voinic cum e? Eu așteptam jos! A stat două ceasuri.

AGATA: A stat două ceasuri, dar nu i-am dat voie să mă sărute.

TÎNĂRUL: Înseamnă că te-a sărutat fără să-i dai voie. Mărturisește, Agata. Altfel, plec!

AGATA: Să mă văd constrînsă la asemenea mărturisire! Așa-mi trebuie dacă am fost sinceră! Da, m-a sărutat... O singură dată... Și pe frunte.

TÎNĂRUL: Și nu ți se pare asta înfiorător?

AGATA: Înfiorător? Groaznic.
TÎNĂRUL: Şi nu te doare?
AGATA: Cîtuşi de puţin... A! dacă nu mă doare? Ba da, îmi vine să mor! să mor! Sărută-mă, iubitule. Acuma ştii tot, şi, în fond, sînt fericită. Nu preferi ca totul să fie limpede între noi?
TÎNĂRUL: Ba da. Orice altceva decît minciuna.
AGATA: Ce fel drăguţ de a spune că ţii la mine mai mult decît la orice altceva, dragostea mea!...

(Agata şi tînărul ies.)

SCENA A III-A

ELECTRA, ORESTE, CERŞETORUL, apoi MICILE EUMENIDE

Au crescut iară. Au cincisprezece ani.

CERŞETORUL: Concert de dimineaţă în dimineaţa unei asemenea zile! Asta a fost!
ELECTRA: Ţi-a murit gîza, cerşetorule?
CERŞETORUL: S-a şi topit în univers. Stră-strănepoţii lui se zbat acum în guta centenarilor.
ELECTRA: Oreste!
CERŞETORUL: Nu vezi că nu mai doarme? Are pleoapele ridicate.
ELECTRA: Unde eşti, Oreste? La ce te gîndeşti?
PRIMA EUMENIDĂ: Oreste, e încă timp; n-o asculta pe sora ta!
A DOUA EUMENIDĂ: N-o asculta! Noi ştim acum ce cuprinde viaţa, e minunat!
A TREIA EUMENIDĂ: Am aflat aşa, din întîmplare: crescînd în timpul nopţii.

A DOUA EUMENIDĂ: Nu vrem să-ţi spunem nimic despre iubire, dar ni se pare ceva nemaipomenit!

PRIMA EUMENIDĂ: Şi uite-o c-o să strice totul cu veninul ei!

A TREIA EUMENIDĂ: Cu veninul ei de adevăr, singurul fără leac.

PRIMA EUMENIDĂ: Ai dreptate. Ştim noi la ce te gîndeşti. Măreţ lucru, să fii rege, Orest! Fetele din parcurile regale care dau firimituri lebedelor, în vreme ce din bluză le atîrnă medalionul regelui Orest, pe care-l sărută pe furiş. Plecarea la război, cu femeile pe acoperişuri, cu cerul drept pînză şi cu calul alb stepînd în tactul muzicii. Întoarcerea de la război, cu chipul regelui, ce pare-acum chipul unui zeu, numai pentru că a îndurat puţin frig, puţină foame, puţină frică, puţină milă. Dacă adevărul trebuie să strice toate astea, mai bine piară!

A DOUA EUMENIDĂ: Ai dreptate. Măreţ lucru, iubirea, Oreste! Iubiţii nu se mai despart, pare-se. Sau, mai degrabă, abia s-au despărţit, că se şi întorc, pare-se, alergînd, ca să se agaţe şi mai strîns. Oriunde s-ar duce, se pomenesc iar faţă-n faţă. Pămîntul e rotund pentru cei ce se iubesc. Am şi început să mă ciocnesc pretutindeni de cel pe care îl iubesc, deşi el nu există încă. Iată ceea ce vrea Electra să-ţi răpească, şi nouă de asemenea, cu adevărul ei. Noi vrem să iubim. Fugi de Electra!

ELECTRA: Oreste!

ORESTE: M-am trezit, soră.

ELECTRA: Trezeşte-te din trezirea asta. Nu le asculta pe fetele-astea!

ORESTE: O, Electra, ești sigură că n-au dreptate? Ești sigură că nu e o prea mare trufie, pentru un om, la ora asta, să vrea a-și regăsi propria-i urmă? De ce să n-apuce prima cale ce i se-nfățișează, și să meargă pe ea la întîmplare? Încrede-te în mine. Mă aflu acum într-un moment cînd văd limpede urma vînatului ce se numește fericirea.

ELECTRA: Din păcate, astăzi noi nu vînăm fericirea.

ORESTE: Să nu ne mai despărțim: doar atîta are însemnătate. Să fugim de palatul ăsta. Hai cu mine în Tesalia, Electra! Să-mi vezi casa, îngropată în trandafiri și iasomie.

ELECTRA: M-ai scăpat de grădinar, drag Oreste. Dar nu ca să mă dai florilor.

ORESTE: Lasă-te convinsă. Hai să ne strecurăm din brațele caracatiței ce ne va gîtui neîntîrziat. Să ne bucurăm că ne-am trezit înaintea ei! Vino!

PRIMA EUMENIDĂ: S-a trezit și ea! Uită-te la ochii ei!

A TREIA EUMENIDĂ: Ai dreptate. Minunat lucru e primăvara, Oreste! Cînd, pe deasupra tufișurilor neînmugurite încă, vezi abia mișcîndu-se spinarea vitelor ce pasc iarba cea nouă, și doar capul măgarului ridicîndu-se și privindu-te. Ce nostim o să-ți pară capul măgarului, dac-ai să fii ucigașul unchiului tău! E nostim un măgar care te privește cînd ai mîinile roșii de sîngele unchiului!

ORESTE: Ce spune?

A TREIA EUMENIDĂ: Hai să mai vorbim de primăvară! Bulgării de unt ce plutesc primăvara pe apa izvoarelor o dată cu foile de brustur, ai să vezi tu ce mîngîiere sînt ei pentru inima

acelora ce și-au ucis mama. Întinde untul pe pîine cu un cuțit, în ziua-aceea, chiar dacă nu-i cuțitul care-a ucis-o pe maică-ta, și ai să vezi.

ORESTE: Ajută-mă, Electra!

ELECTRA: Va să zică, ești și tu ca toți ceilalți oameni, Oreste! Orice măgulire îi înmoaie, orice frăgezime îi cumpără. Să te ajut? Știu eu ce-ai vrea să mă auzi spunînd.

ORESTE: Atunci, spune.

ELECTRA: Că, la urma urmei, oamenii sînt buni, că viața e bună, la urma urmei!

ORESTE: Și nu-i adevărat?

ELECTRA: Că nu-i o soartă rea să fii tînăr, frumos și prinț. Să ai o soră tînără și prințesă. Că nu-i nevoie să te amesteci în măruntele ticăloșii și deșertăciuni ale oamenilor, să te apuci a stoarce buboaiele omenești, și că-i de ajuns să trăiești din frumusețile lumii!

ORESTE: Și tu nu spui așa?

ELECTRA: Nu. Eu îți spun că mama noastră are un amant.

ORESTE: Minți! Nu e cu putință!

PRIMA EUMENIDĂ: E văduvă. Are și ea dreptul.

ELECTRA: Îți spun că tatăl nostru a fost ucis!

ORESTE: Agamemnon, ucis?

ELECTRA: Cu pumnalul, de către ucigași.

A DOUA EUMENIDĂ: Acum șapte ani. Asta e istorie antică.

ORESTE: Și tu știai asta, și m-ai lăsat să dorm o noapte-ntreagă!

ELECTRA: Nu știam. Ăsta e darul nopții. A aruncat la mal adevărurile astea. De-acum încolo, știu cum fac ghicitoarele: strîng o noapte-ntreagă un frate adormit pe sînul lor.

ORESTE: Tatăl nostru, ucis! Cine ți-a spus?

ELECTRA: El însuși.

ORESTE: Ți-a vorbit el, înainte de a muri?

ELECTRA: Mi-a vorbit mort, chiar în ziua crimei, dar vorbele lui au avut nevoie de șapte ani ca să ajungă pînă la mine.

ORESTE: Ai avut vreo vedenie?

ELECTRA: Nu. Astă-noapte mi s-a înfățișat cadavrul lui, așa cum era în ziua crimei, însă luminos, ca să poți citi: avea pe veșmînt o cută care spunea: eu nu sînt cuta morții, ci cuta asasinării. Și pe pantof era o cataramă care repeta: eu nu sînt catarama accidentului, ci catarama crimei. Și pe pleoapa căzută era o zbîrcitură ce spunea: eu n-am văzut moartea, i-am văzut pe regicizi.

ORESTE: Și despre mama cine ți-a spus?

ELECTRA: Ea însăși. Tot ea însăși.

ORESTE: A mărturisit ea?

ELECTRA: Nu. Am văzut-o moartă. Cadavrul ei a trădat-o dinainte. Nici o îndoială. Sprînceana ei era sprînceana unei femei moarte care a avut un amant.

ORESTE: Și cine e amantul? Cine e asasinul?

ELECTRA: Ca să-l găsim, te-am trezit. Să sperăm că e același. N-ai avea nevoie decît de o singură lovitură.

ORESTE: Cred că va trebui să plecați, fetelor. Sora mea îmi oferă la deșteptare o regină care se prostituează și un rege asasinat... Părinții mei.

PRIMA EUMENIDĂ: E destul de frumos. Nu mai adăuga și tu ceva.

ELECTRA: Iartă-mă, Oreste.

A DOUA EUMENIDĂ: Uite-o că acum se scuză.

A TREIA EUMENIDĂ: Îți pierd viața, și-mi cer scuze.

CERȘETORUL: Greșește scuzîndu-se. Asemenea treziri ni le rezervă de obicei soțiile și surorile noastre. Pesemne, pentru asta sînt ele făcute.

ELECTRA: Numai pentru asta sînt făcute. Soții, cumnate sau soacre, toate, cînd bărbații, dimineața, cu ochii amorțiți de somn, nu văd decît purpura și aurul, ele îi zgîlțîie și le întind, o dată cu cafeaua și apa caldă, ura de nedreptate și disprețul de fericirea măruntă.

ORESTE: Iartă-mă, Electra!

A DOUA EUMENIDĂ: E rîndul lui să se scuze. Bine crescuți mai sînt în familie!

PRIMA EUMENIDĂ: Își iau capul ca să se salute.

ELECTRA: Și ele le pîndesc deșteptarea. Căci bărbații, cum au ațipit cinci minute, au și îmbrăcat din nou armura fericirii: mulțumirea, nepăsarea, generozitatea, pofta de mîncare. Și o pată de soare îi împacă cu toate petele de sînge. Și un ciripit de pasăre, cu toate minciunile. Noroc că sînt ele acolo, toate, cioplite de nesomn, laolaltă cu gelozia, pizma, dragostea, memoria: laolaltă cu adevărul. Te-ai trezit, Oreste?

PRIMA EUMENIDĂ: Peste un ceas, o să fim și noi de vîrsta lui. Facă cerul să nu semănăm cu el!

ORESTE: Cred că mă trezesc.

CERȘETORUL: Vine mama voastră, copii.

ORESTE: Unde mi-e sabia?

ELECTRA: Bravo! Asta numesc eu o deșteptare bună. Apucă sabia! Apucă ura! Apucă puterea!

SCENA A IV-A

ACEIAȘI, CLITEMNESTRA

CLITEMNESTRA: Apare mama lor, și ei se preschimbă în statui.

ELECTRA: În orfani, cel mult.

CLITEMNESTRA: N-o mai ascult pe-o fiică neobrăzată!
ELECTRA: Ascultă-l pe fiu.
ORESTE: Cine e, mamă? Mărturisește!
CLITEMNESTRA: Ce fel de copii sînteți voi, că, în două vorbe, faceți din întîlnirea noastră o dramă? Lăsați-mă; altfel, strig!
ELECTRA: Pe cine-l strigi? Pe el?
ORESTE: Te zbați tare, mamă.
CERȘETORUL: Bagă de seamă, Oreste! Vînatul nevinovat se zbate ca și cel vinovat.
CLITEMNESTRA: Vînatul? Ce fel de vînat sînt eu pentru copiii mei? Vorbește, Oreste, vorbește!
ORESTE: Nu îndrăznesc!
CLITEMNESTRA: Atunci, Electra. Ea o să-ndrăznească.
ELECTRA: Cine e, mamă?
CLITEMNESTRA: De cine, despre ce vorbiți?
ORESTE: Mamă, e adevărat că ai un...
ELECTRA: Nu preciza, Oreste! Întreab-o numai cine este. E un nume în ea. Oricum ai întreba-o, dacă o apeși bine, numele o să-i țîșnească pînă la urmă...
ORESTE: Mamă, e adevărat că ai un amant?
CLITEMNESTRA: Tot asta e și-ntrebarea ta, Electra?
ELECTRA: Poate fi pusă și-așa.
CLITEMNESTRA: Fiul meu și fiica mea mă întreabă dacă am un amant?
ELECTRA: Soțul tău nu te mai poate întreba.
CLITEMNESTRA: Și zeii ar roși auzindu-te.
ELECTRA: M-ar mira. Roșesc rar de-o vreme-ncoace.
CLITEMNESTRA: N-am amant. Dar băgați bine de seamă ce faceți. Tot răul din lume a venit din pricina că așa-zișii curați au vrut să dezgroape tainele și le-au scos în plin soare.
ELECTRA: Putreziciunea născută din soare, o accept.
CLITEMNESTRA: N-am amant. Nu pot avea amant, chiar să vreau. Dar băgați bine de seamă!

Curioşii n-au avut noroc în familia noastră: urmăreau un furt şi descopereau un sacrilegiu; scotoceau după o legătură şi dădeau peste un incest. Nu veţi descoperi că am un amant, pentru că nu-l am, dar vă veţi poticni pe cine ştie ce caldarîm mortal pentru surorile voastre şi pentru voi înşivă!

ELECTRA: Cine e amantul tău?

ORESTE: Ascult-o măcar, Electra!

CLITEMNESTRA: Nu am amant. Dar mi-aţi putea voi spune unde ar fi crima, dacă aş avea?

ORESTE: O, mamă, eşti regină!

CLITEMNESTRA: Lumea nu-i încă prea bătrînă, şi ziua abia a răsărit, dar nici pînă la amurg n-am avea destulă vreme să-nşirăm toate reginele care au avut un amant.

ORESTE: Mamă, te implor! Luptă aşa, luptă mereu! Convinge-ne! Dacă lupta asta ne redă o regină, fie binecuvîntată! căci ne redă totul!

ELECTRA: Nu vezi că îi dai arme, Oreste?

CLITEMNESTRA: Foarte bine. Lasă-mă singură cu Electra, vrei?

ORESTE: Aşa să fac, soră?

ELECTRA: Da. Da. Aşteaptă colo, sub boltă. Şi cum voi striga Oreste, dă fuga! Dă fuga cît poţi de repede. Înseamnă că voi fi aflat tot.

SCENA A V-A

CLITEMNESTRA, ELECTRA, CERŞETORUL

CLITEMNESTRA: Ajută-mă, Electra!

ELECTRA: Ce să te ajut să faci? Să spui adevărul, sau să minţi?

CLITEMNESTRA: Apără-mă!

ELECTRA: Asta e întîia oară că te apleci asupra fiicei tale, mamă. Pesemne că ți-e frică.

CLITEMNESTRA: Mi-e frică de Oreste.

ELECTRA: Minți. Nu ți-e frică de Oreste. Îl vezi și tu așa cum e: pătimaș, schimbător, slab. Mai crede încă posibilă o viață idilică în familia Atrizilor. De mine ți-e frică, pentru mine joci teatrul ăsta al cărui sens îmi scapă încă. Ai un amant, nu-i așa? Cine e?

CLITEMNESTRA: El nu știe nimic. El nu e în cauză.

ELECTRA: Nu știe că e amantul tău?

CLITEMNESTRA: Încetează de a mai face pe judecătorul, Electra. Încetează urmărirea. Ești fiica mea, la urma urmei.

ELECTRA: La urma urmei. La urma tuturor urmelor. Ca să ajung acolo, te urmăresc.

CLITEMNESTRA: Atunci, încetează de a mai fi fiica mea. Încetează de-a mă mai urî. Fii numai ceea ce caut eu în tine: o femeie. Ia asupră-ți cauza mea, care e și a ta. Apără-mă apărîndu-te.

ELECTRA: Eu nu fac parte din asociația femeilor. Ar fi nevoie de o cu totul alta decît tine ca să mă înroleze și pe mine.

CLITEMNESTRA: Greșești. Dacă-ți trădezi tovarășa de neam, de corp și de nefericire, de tine cea dintîi se va scîrbi Oreste. Scandalul se răsfrînge-ntotdeauna asupra celui care-l stîrnește. Ce folosești să împroști cu noroi toate femeile, împroșcîndu-mă pe mine? Vei mînji în ochii lui Oreste tot ceea ce te aseamănă mie.

ELECTRA: Eu nu-ți semăn întru nimic. De mult nu mă mai uit în oglindă decît ca să mă asigur de norocul ăsta. Toate marmorele lustruite, toate bazinele cu apă din palat mi-au strigat,

ca și chipul tău: Nasul Electrei n-are nimic din nasul Clitemnestrei! Fruntea mea e numai a mea. Gura mea e numai a mea. Și n-am nici amant.

CLITEMNESTRA: Ascultă-mă! Nici eu n-am amant. Iubesc.

ELECTRA: Nu te folosi de asemenea vicleșug. Mi-arunci în picioare iubirea, cum fac căruțașii urmăriți de lup cînd le aruncă vreun cîine. Eu nu mănînc cîini.

CLITEMNESTRA: Noi sîntem femei, Electra, și avem dreptul de a iubi.

ELECTRA: Știu că, în asociația femeilor, capeți multe drepturi. Dacă-ți plătești dreptul de intrare, care e greu, căci trebuie să admiți că femeile sînt slabe, mincinoase, josnice, capeți dreptul general de slăbiciune, de minciună, de josnicie. Nenorocirea este că femeile sînt tari, cinstite, nobile. Așadar, te înșeli. N-aveai decît dreptul de a-l iubi pe tata. Îl iubeai? În seara nunții îl iubeai?

CLITEMNESTRA: Unde vrei să ajungi? Vrei să mă auzi spunînd că nașterea ta nu datorează nimic iubirii, că ai fost zămislită la rece? Fii satisfăcută. Nu toată lumea poate fi ca mătușa ta Leda, și să facă ouă. Dar tu n-ai vorbit nici măcar o dată cînd ai fost în mine. Am fost nepăsătoare una față de alta din primul tău minut. Nici măcar nu m-ai durut la naștere. Erai mică și tăcută. Țineai buzele strînse. Un an întreg le-ai ținut strînse cu încăpățînare, de teamă ca primul tău cuvînt să nu fie numele mamei tale. Nici tu, nici eu n-am plîns în ziua aceea. Nici tu, nici eu n-am plîns vreodată împreună.

ELECTRA: Partidele de plîns nu mă interesează.

CLITEMNESTRA: O să plîngi curînd, fii sigură, și poate chiar pe mine.

ELECTRA: Ochii pot plînge singuri. Pentru asta există.

CLITEMNESTRA: Da, chiar și-ai tăi, care parc-ar fi două pietre. Într-o zi, lacrimile le vor îneca.

ELECTRA: Vină ziua aceea!... Dar pentru ce mi-arunci acum în picioare, ca să mă oprești, răceala în locul iubirii?

CLITEMNESTRA: Ca să înțelegi că am dreptul de-a iubi. Ca să afli că, în viața mea, totul a fost aspru, ca și fiica mea din prima ei zi. De cînd m-am măritat eu n-am avut singurătate, un locșor numai al meu. N-am fost prin păduri decît în zilele de procesiune. N-am avut tihnă nici pentru trupul meu. Toată ziua era acoperit de rochii de aur, iar noaptea, de un rege. Pretutindeni, întîmpinam o neîncredere care cuprindea pînă și obiectele, pînă și animalele, pînă și plantele. De cîte ori, uitîndu-mă la teii din palat, posaci, tăcuți, cu mirosul lor de doică, nu mi-am spus: mă privesc ca Electra în ziua cînd s-a născut! Nicicînd vreo regină n-a avut mai mult parte de ceea ce revine reginelor: lipsa soțului, neîncrederea fiilor, ura fiicelor... Ce-mi mai rămînea?

ELECTRA: Ce le rămînea și celorlalte: așteptarea.

CLITEMNESTRA: Să aștepte ce? Așteptarea e groaznică.

ELECTRA: Aceea care te cuprinde în clipa asta, poate.

CLITEMNESTRA: Dar tu, poți să-mi spui pe cine aștepți tu?

ELECTRA: Nu mai aștept nimic, însă zece ani l-am așteptat pe tata. Singura fericire pe care am cunoscut-o pe lumea-asta e așteptarea.

CLITEMNESTRA: E o fericire pentru fecioare. O fericire solitară.

ELECTRA: Crezi? Afară de tine, afară de oameni, nu era nimic în palat să nu-l aștepte pe tata împreună cu mine, să nu fie părtaș la așteptarea mea. Și asta începea de dimineață, mamă, la prima plimbare pe sub teii care te urăsc, care îl așteptau pe tata cu o așteptare pe care zadarnic încercau s-o țină în ei, mîhniți că trăiesc cu anii, și nu, cum ar fi trebuit, cu deceniile, rușinați că îl trădează în fiecare primăvară, cînd nu-și mai puteau ține florile și miresmele, și cînd se moleșeau o dată cu mine de lipsa lui. Și continua la amiază, cînd mă duceam la torent, care, mai fericit decît noi toți, se putea mișca, el, care îl aștepta pe tata, gonind înspre un fluviu care gonea spre mare. Și continua seara, cînd nu mai aveam putere să-l aștept lîngă cîinii lui, lîngă caii lui, biete lighioane prea muritoare, împiedicate din fire de a-l aștepta cu veacurile, și cînd mă retrăgeam lîngă coloane, lîngă statui. Luam pildă de la ele. Așteptam, în picioare și în lumina lunii, ore-ntregi, nemișcată ca ele, fără să gîndesc, fără să trăiesc. Îl așteptam cu o inimă de piatră, de marmoră, de alabastru, de onix, dar care bătea și îmi spărgea pieptul... Ce-aș fi eu, dacă n-ar mai fi ceasuri în care aștept încă, în care aștept trecutul, în care îl aștept încă?!

CLITEMNESTRA: Eu nu mai aștept: iubesc.

ELECTRA: Și totul e în regulă acuma, pentru tine?

CLITEMNESTRA: Totul.

ELECTRA: Ți se supun florile? Îți vorbesc păsările?

CLITEMNESTRA: Da, teii tăi îmi fac semne.

ELECTRA: Se prea poate. Tu mi-ai furat totul în viață.

CLITEMNESTRA: Iubește și tu. Și vom împărți pe din două.

ELECTRA: Să împart iubirea cu tine? Ar fi ca și cînd mi-ai oferi să-l împărțim pe amantul tău... Cine e?

CLITEMNESTRA: O, Electra, ai milă! Îți voi spune numele lui, chiar de te-ar face să roșești. Dar mai lasă cîteva zile. Ce aștepți de pe urma unui scandal? Gîndește-te la fratele tău. Cum îți poți închipui că poporul din Argos ar primi ca Oreste să urmeze unei mame nevrednice?

ELECTRA: O mamă nevrednică? Ce urmărești cu mărturisirea asta? Ce vreme vrei să cîștigi? Ce cursă îmi întinzi? Ce puișori vrei să salvezi, ca potîrnichea, șchiopătînd dinspre partea iubirii și a nevredniciei?

CLITEMNESTRA: Cruță-mi o rușine publică. De ce să mă silești a mărturisi că iubesc pe cineva de un rang inferior?

ELECTRA: Un mic locotenent, fără nume, fără grad?

CLITEMNESTRA: Da.

ELECTRA: Minți. Dacă iubitul tău ar fi un mic ofițer, fără nume și fără glorie, dacă ar fi băieș, sau scutier, l-ai iubi. Dar tu nu iubești, tu n-ai iubit niciodată. Cine e? De ce-mi refuzi numele lui, cum se refuză o cheie? Ce mobilă ți-e frică să nu se deschidă cu numele ăsta?

CLITEMNESTRA: O mobilă care e a mea, iubirea mea.

ELECTRA: Spune-mi numele amantului tău, mamă, și îți spun eu dacă iubești. Și va rămîne între noi pe veci.

CLITEMNESTRA: Niciodată.

ELECTRA: Vezi! Nu-mi ascunzi pe amantul tău, ci secretul tău. Ți-e teamă ca numele lui să nu-mi dea singura probă ce-mi lipsește încă, în vînătoarea asta!

CLITEMNESTRA: Ce probă? Ești nebună!

ELECTRA: Motivul fărădelegii. Totul îmi spune că tu ai săvîrșit-o, mamă. Dar ceea ce nu văd încă, ceea ce trebuie să-mi spui chiar tu, este pentru ce ai săvîrșit-o. Toate cheile, cum zici tu, le-am încercat. Nici una nu descuie încă. Nici iubirea. Tu nu iubești nimic. Nici ambiția. Puțin îți pasă ție că ești regină. Nici mînia. Tu ești chibzuită, calculezi. Dar numele amantului tău va lămuri tot, ne va spune tot, nu-i așa? Pe cine iubești? Cine e?

SCENA A VI-A

ACEIAȘI, AGATA, urmărită de PREȘEDINTE

PREȘEDINTELE: Cine e? Pe cine iubești?

AGATA: Te urăsc.

PREȘEDINTELE: Cine e?

AGATA: Îți spun că s-a isprăvit. S-a isprăvit cu minciuna. Electra are dreptate. Trec și eu în tabăra ei. Mulțumesc, Electra! Îmi dai viață!

PREȘEDINTELE: Ce tot cîntă?

AGATA: Cîntecul soțiilor. O să-l cunoști.

PREȘEDINTELE: Că n-ai să cînți acuma!

AGATA: Ba da. Sîntem aicea toate. Cu soții noștri insuficienți ori cu văduviile noastre. Și toate ne dăm de ceasul morții să le facem și viața și moartea plăcute. Da, dacă mănîncă lăptucă, noi știm că le trebuie sare și un surîs.

Dacă fumează, trebuie să le aprindem noi gustoasa lor ţigară de foi cu văpaia inimii noastre!

PREŞEDINTELE: Pentru cine vorbeşti? M-ai văzut vreodată pe mine mîncînd lăptucă?

AGATA: Măcriş, dacă ţii.

PREŞEDINTELE: Şi, mă rog, amantul tău nu mănîncă măcriş şi nu fumează ţigări de foi?

AGATA: Măcrişul mîncat de amantul meu se preschimbă în ambrozie, iar eu îi ling resturile. Şi tot ce e mînjit de atingerea soţului meu iese purificat din mîinile şi buzele lui... Eu însămi... Şi Dumnezeu ştie!

ELECTRA: Am găsit, mamă, am găsit!

PREŞEDINTELE: Vină-ţi în fire, Agata!

AGATA: Întocmai. Îmi vin în fire. Mi-am venit, în fine, în fire!... Şi cînd te gîndeşti că douăzeci şi patru de ore pe zi noi ne omorîm, ne sinucidem pentru satisfacţia unei fiinţe a cărei nemulţumire este singura noastră bucurie, pentru prezenţa unui soţ a cărui absenţă este singura noastră voluptate, pentru vanitatea singurului om care ne arată zilnic ceea ce ne umileşte mai mult pe lume: degetele lui de la picioare şi agăţătoarea rufelor lui. Şi, poftim! îndrăzneşte să ne reproşeze că-i furăm, pe săptămînă, o oră din acest iad!... Dar atunci, e adevărat, are dreptate! Cînd vine ora asta minunată, nici noi nu ne lăsăm mai prejos!

PREŞEDINTELE: Priveşte-ţi opera, Electra! Azi de dimineaţă, mă mai săruta încă!

AGATA: Eu sînt frumoasă, el e urît. Eu sînt tînără, el e bătrîn. Eu sînt deşteaptă, el e prost. Eu am suflet, el n-are. Şi tot el are totul. În orice caz, mă are pe mine. Şi eu n-am nimic. Şi pînă azi-dimineaţă eu trebuia să mă arăt îmbuibată.

De ce?... Eu îi fac pantofii. De ce?... Eu îi fac cafea filtru. De ce?... Pe cînd adevărul ar fi să-l otrăvesc, să-i dau pe gulere cu smoală și cenușă. Pantofii, treacă-meargă. Scuipam pe ei. Scuipam pe tine. Dar acum, s-a isprăvit, s-a isprăvit... Te salut, adevăr! Electra mi-a dat curajul ei. Gata, gata! Mai bine moartea!

CERȘETORUL: Frumos mai cîntă soțiile!

PREȘEDINTELE: Cine e?

ELECTRA: Ascultă, mamă! Ascultă-te! Vorbești tu acuma!

AGATA: Cine e? Toți bărbații cred că nu e decît o persoană!

PREȘEDINTELE: Amanți? Ai amanți, va să zică?

AGATA: Dumnealor cred că îi înșelăm cu amanți. Și cu amanți, negreșit!... Dar vă înșelăm cu tot. Cînd, dimineața la deșteptare, mîna mea se strecoară afară din așternut și pipăie mașinal lemnul patului, atunci e primul meu adulter. Să ne folosim o dată și noi de cuvîntul tău: adulter. Cît am mai mîngîiat lemnul acela, întorcîndu-ți spatele, cînd n-aveam somn! E lemn de măslin. Ce fibră plăcută! Ce nume frumos! Cînd aud cuvîntul măslin pe stradă, tresar. Aud numele amantului meu! Și al doilea adulter este cînd deschid ochii și văd soarele prin storuri. Și al treilea cînd piciorul încearcă apa din baie, cînd mă bag în ea. Te înșel cu degetul, cu ochii, cu talpa piciorului. Cînd mă uit la tine, te înșel. Cînd te ascult, cînd mă fac că te admir la tribunal, te înșel. Omoară măslinii, omoară porumbeii, copiii de cinci ani, fete și băieți, și apa, și pămîntul, și focul! Omoară-l și pe cerșetorul ăsta! Ești înșelat de ei.

CERȘETORUL: Mulțumesc.

PREȘEDINTELE: Și, aseară, femeia asta îmi turna încă ceaiul! Și i se părea că se răcise! Și punea din nou apa la fiert! Hei! sînteți mulțumiți? Un mic scandal într-unul mare nu vă displace!

CERȘETORUL: Nu. E ca veverița băgată în roata cea mare. Îi dă ghes, îi dă adevărata mișcare.

PREȘEDINTELE: Și sfada asta în fața reginei s-o scuzați!

ELECTRA: Regina o invidiază pe Agata. Regina și-ar fi dat viața ca să-și ofere și ea măcar o dată ceea ce Agata își oferă astăzi. Cine e, mamă?

CERȘETORUL: Adevărat. Nu te lăsa distrat, președinte. A trecut aproape un minut de cînd n-ai întrebat-o cine e!

PREȘEDINTELE: Cine e?

AGATA: Ți-am mai spus. Toți. Tot.

PREȘEDINTELE: Să te omori, nu alta! Să te dai cu capul de pereți!

AGATA: Nu te jena de mine. Pereții micenieni sînt tari.

PREȘEDINTELE: E tînăr? E bătrîn?

AGATA: De vîrsta amantului. De la șaisprezece la optzeci de ani.

PREȘEDINTELE: Ea-și închipuie că pe mine mă înjosește, insultîndu-mă! Ocările tale tot pe tine te ating, femeie pierdută!

AGATA: Știu. Știu. Ultrajul atrage maiestatea. Pe stradă, cei mai demni sînt aceia care alunecă pe excremente.

PREȘEDINTELE: Ai să mă cunoști odată și-odată! Oricine ar fi amanții tăi, pe primul pe care îl întîlnesc aici îl omor.

AGATA: Pe primul pe care-l întîlnești aici? ți-alegi rău locurile. Nici nu-l vei putea privi în față.

PREȘEDINTELE: Îl silesc să stea-n genunchi, să sărute și să lingă piatra de pe jos.

AGATA: Ai să vezi cum sărută și linge piatra cît de curînd, cînd o să intre în curtea asta și-o să se așeze pe tron.

PREȘEDINTELE: Ce spui, nenorocito?!

AGATA: Spun că, în momentul de față, am doi amanți, și că pe unul dintre ei îl cheamă Egist.

CLITEMNESTRA: Mincinoaso!

AGATA: Cum? și ea?

ELECTRA: Și tu, mamă?

CERȘETORUL: Curios! Eu aș fi crezut că, dacă Egist simte vreo pornire, ar fi mai curînd înspre Electra.

SCUTIERUL *(anunțînd)*: Egist!

ELECTRA: În sfîrșit!

EUMENIDELE: Egist!

(Apare Egist. Mult mai maiestuos și senin decît în actul întîi. Foarte sus, o pasăre plutește deasupra capului lui.)

SCENA A VII-A

ACEIAȘI, EGIST, un CĂPITAN, soldați

EGIST: Electra e aici... Mulțumesc, Electra! Aici mă instalez, căpitane. Aici va fi cartierul general.

CLITEMNESTRA: Și eu sînt aici.

EGIST: Mă bucur. Salut, regină!

PREȘEDINTELE: Și eu sînt aici, Egist.

EGIST: Perfect, președinte. Am tocmai nevoie de serviciile tale.

PREȘEDINTELE: Ne mai și insultă!

EGIST: Ce aveți, toți și toate, de mă priviți așa?

CERȘETORUL: Ce să aibă? că regina așteaptă un sperjur, Electra un nelegiuit, și Agata un necredincios. El e mai modest, îl așteaptă pe acela care îi alintă nevasta... Te așteaptă, mă rog! Și nu tu ești acela care vii!

EGIST: N-au noroc, nu-i așa, cerșetorule?

CERȘETORUL: Nu, n-au noroc. Să aștepți atîția păcătoși și să vezi intrînd un rege! Pentru ceilalți, puțin îmi pasă. Dar pentru biata Electra, asta o să complice lucrurile.

EGIST: Așa crezi tu? Eu cred că nu.

CERȘETORUL: Eu știam că așa o să se întîmple! Ți-am spus de ieri. Știam că regele o să se dea în vileag în tine! Erau forța ta, vîrsta ta. Era prilejul. Era apropierea de Electra. Putea da o congestie cerebrală! A și dat... Te-ai dat în vileag!... Cu-atît mai bine pentru Grecia. Dar, pentru familie, nu prea e nostim.

CLITEMNESTRA: Ce-s enigmele-astea? Despre ce vorbești?

CERȘETORUL: Cu atît mai bine și pentru noi! De vreme ce urmează să aibă loc o trîntă, mai bine trînta Electrei cu noblețea decît cu ticăloșia! Cum ți s-a-ntîmplat asta, Egist?

EGIST *(privind-o pe Electra)*: Electra e aici! Știam că aveam s-o găsesc așa, cu capul ei de statuie, cu ochii ce par să nu vadă decît atunci cînd pleoapele sînt coborîte, surdă la graiul omenesc!

CLITEMNESTRA: Ascultă-mă, Egist!

PREȘEDINTELE: Îți alegi bine amanții, Agata! Ce nerușinare!

CĂPITANUL: Egist, timpul e scurt!

EGIST: Sînt nişte podoabe urechile tale, Electra, nu-i aşa? Simple podoabe... Desigur că zeii şi-au zis: dacă i-am dăruit mîini ca să nu pipăie, ochi ca să fie văzută, nu putem lăsa capul Electrei fără urechi! Prea s-ar vedea că nu ne aude decît pe noi!... Dar ia spune-mi, ce se aude cînd îţi lipeşti urechea de ele? Ce fel de vîjîit? De unde vine?

CLITEMNESTRA: Ai înnebunit? Ia seama! Urechile Electrei te aud.

PREŞEDINTELE: Şi roşesc!

EGIST: Mă aud. Sînt foarte convins. După ceea ce mi s-a întîmplat adineaori la marginea pădurii de unde se vede Argosul, cuvîntul meu vine de dincolo de mine. Şi ştiu că ea mă şi vede, că e singura care mă vede. Ea singură a ghicit ceea ce sînt eu din clipa aceea.

CLITEMNESTRA: Vorbeşti cu duşmana ta cea mai mare, Egist.

EGIST: Ea ştie de ce, de pe dealul acela, am dat deodată pinteni calului înspre oraş! Parcă şi calul ar fi înţeles, Electra. E minunat să vezi un roib gonind înspre Electra, urmat de ropotul escadronului în care conştiinţa de a goni înspre Electra trece, treptat, de la armăsarii albi ai gorniştilor pînă la iepele sure ale încheietorilor de coloană! Aşa că nu te mira dacă roibul scoate acum capul printre coloane, nechezînd spre tine! El înţelegea că mă înăbuşeam, că duceam numele tău pe buze ca un căluş de aur. Trebuia să strig numele tău chiar ţie... Îl strig, Electra?

CLITEMNESTRA: Încetează acest scandal, Egist!

CĂPITANUL: Egist, cetatea e în primejdie!

EGIST: Adevărat. Scuză-mă!... Unde au ajuns acum, căpitane?

CĂPITANUL: Li se văd lăncile ieșind pe după dealuri. Nu s-a văzut încă pădure crescînd atît de iute. Și atît de deasă. Sînt cu miile.

EGIST: Cavaleria n-a fost în stare să-i oprească?

CĂPITANUL: S-a retras cu prizonieri.

CLITEMNESTRA: Ce se petrece, Egist?

CĂPITANUL: Năvălesc corintienii, fără declarație de război, fără pricină. Au pătruns de cu noaptea pe pămîntul nostru, în pîlcuri. Marginile cetății sînt în flăcări.

EGIST: Și prizonierii ce spun?

CĂPITANUL: Că au poruncă să nu lase din Argos decît un morman de ruine.

CLITEMNESTRA: Arată-te, Egist, și o vor lua la fugă!

EGIST: Mă tem că atîta nu mai ajunge, regină.

CĂPITANUL: Au legături în cetate. S-au furat butoaiele cu smoală de rezervă, ca să dea foc cartierelor de tîrgoveți. Cete de cerșetori se adună în jurul halelor, gata de jaf.

CLITEMNESTRA: Dacă garda e credincioasă, ce avem de temut?

CĂPITANUL: Garda e gata de luptă. Dar mormăie în barbă. Știți: niciodată nu s-a supus de bunăvoie unei femei. Ca și cetatea, de altfel. Dacă armata se cheamă armată, și cetatea cetate, trebuie s-o spunem, n-avem încotro: sînt femei. Și amîndouă cer un bărbat, un rege.

EGIST: Și au dreptate. Or să-l aibă.

PREȘEDINTELE: Acela care ar voi să fie rege în Argos va trebui s-o ucidă mai întîi pe Clitemnestra, Egist.

CERȘETORUL: Sau s-o ia de nevastă, pur și simplu.

PREȘEDINTELE: Niciodată.

EGIST: Pentru ce niciodată? Regina n-o să nege că e singurul mijloc de a salva Argosul. Nici nu mă îndoiesc de consimțămîntul ei. Căpitane,

vestește garda că, în chiar clipa asta, se celebrează căsătoria. Ține-mă la curent în fiecare minut. Aștept aici mesajele. Iar dumneata, președinte, aleargă în fața răsculaților, și, cît poți mai entuziast, spune-le știrea.

PREȘEDINTELE: Niciodată! Mai întîi, am o vorbă să-ți spun, ca între bărbați, mai înainte de orice altă chestiune.

EGIST: Mai înainte de chestiunea Argosului, de chestiunea războiului? Mergi cam departe!

PREȘEDINTELE: E vorba de onoare, de onoarea judecătorilor greci.

CERȘETORUL: Dacă justiția greacă a socotit de datoria ei să-și plaseze onoarea în picioarele Agatei, are numai ceea ce merită. Nu ne mai încurca cu de-astea în asemenea moment! Uită-te la Agata, dacă îi arde ei de onoarea judecătorilor greci, cu nasul ei în vînt!

PREȘEDINTELE: Cu nasul în vînt! Ai nasul în vînt într-un asemenea moment, Agata?

AGATA: Am nasul în vînt. Mă uit la pasărea care plutește deasupra lui Egist.

PREȘEDINTELE: Lasă-l în jos!

EGIST: Aștept răspunsul tău, regină.

CLITEMNESTRA: O pasăre? Ce-i cu pasărea asta? Fugi de sub pasărea aceea, Egist!

EGIST: Pentru ce? Se ține scai de mine de la răsăritul soarelui. O fi avînd motivele ei! Cel dintîi a simțit-o calul meu. Arunca din picioarele de dinapoi fără nici o pricină. M-am uitat în toate părțile, și în fine în sus. Încerca să ajungă cu picioarele pînă la pasărea de sus. Chiar deasupra mea, nu-i așa, cerșetorule?

CERȘETORUL: Chiar deasupra. Dacă ai fi înalt de o mie de picioare, acolo ți-ar fi capul.

EGIST: Ca un accent, nu-i așa? ca un accent pe o literă.

CERȘETORUL: Da, ești acuma omul cel mai accentuat din Grecia. E de aflat însă dacă accentul cade pe cuvîntul „om“ sau pe cuvîntul „muritor“.

CLITEMNESTRA: Nu-mi plac păsările-astea plutitoare Și ce este, mă rog? Un erete, sau un vultur?

CERȘETORUL: E prea sus. Aș putea-o recunoaște după umbră. Dar, de-atît de sus, umbra nu mai ajunge pînă la noi, se pierde.

CĂPITANUL *(revenind)*: Garda se bucură, Egist! Se pregătește de luptă bucuroasă. Așteaptă să apari în balcon, împreună cu regina, ca să te aclame.

EGIST: Să depun jurămîntul, și vin!

PREȘEDINTELE: Electra, ajută-mă! Cu ce drept stricatul ăsta vine să ne dea lecții de curaj?

CERȘETORUL: Cu ce drept? Ascultă...

EGIST: O, puteri ale lumii, deoarece pe voi se cade să vă invoc, în zorii acestei căsătorii și ai acestei bătălii, primiți mulțumirile mele pentru darul pe care mi l-ați făcut adineaori pe dealul ce domină Argosul, în clipa cînd negura s-a risipit. Coborîsem de pe cal, obosit de patrulările de noapte, mă rezemasem cu spatele de stîncă, și deodată mi-ați înfățișat ochilor Argosul, așa cum nu-l mai văzusem niciodată, nou, rezidit pentru mine, și mi l-ați dăruit. Mi l-ați dăruit tot, cu turnurile, cu podurile lui, cu fumurile ce se-nalță din silozurile grădinilor de zarzavat, ca prima răsuflare a pămîntului lui, cu porumbelul ce-și ia zborul, ca primul său gest, cu scîrțîitul zăgazurilor, ca primul său strigăt. Și totul în acest dar era de un preț egal, Electra, soarele ce răsărea

peste Argos, ca și ultimul felinar din Argos, templul, ca și cocioabele, lacul, ca și tăbăcăriile. Și pentru totdeauna!... Pentru totdeauna, am primit azi-dimineață cetatea mea, ca o mamă copilul. Și mă întrebam cu teamă dacă darul nu era cumva și mai cuprinzător, dacă nu mi se dăruise mult mai mult decît Argosul. Zeul, dimineața, nu-și măsoară darurile: dacă mi-o fi dăruit lumea? Ar fi fost îngrozitor! Ar fi fost pentru mine disperarea aceluia care, de ziua lui, așteaptă un diamant și primește în dar soarele. Îmi vezi îngrijorarea, Electra! Cu teamă îndrăzneam să fac un pas și să-mi îndrept gîndul dincolo de hotarele Argosului. Ce fericire! Nu mi se dăruise Răsăritul: ciumele, cutremurele, foametele din Răsărit le aflam zîmbind. Setea mea nu era dintre acelea care se potolesc în fluviile calde și uriașe ce curg între maluri verzi, ci — am avut numaidecît apoi dovada — în picătura unică a unui izvor de gheață. Nici Africa! Nimic din Africa nu-i pentru mine. Negresele n-au decît să piseze meiul în pragul colibelor, iar jaguarul să-și înfigă ghearele în șoldul crocodililor, nici o picătură din fiertura și din sîngele lor nu-mi va aparține. Și sînt deopotrivă de fericit de darurile ce nu mi s-au făcut, ca și de darul Argosului. Într-o pornire de dărnicie, zeul nu mi-a dăruit nici Atena, nici Olimpia, nici Micene. Ce bucurie! Mi s-a dăruit doar oborul de vite din Argos, și nu comorile Corintului, doar nasul scurt al fetelor din Argos, și nu nasul lui Pallas, doar pruna uscată din Argos, și nu smochina de aur a Tebei! Iată ce mi s-a dăruit azi-dimineață, mie, iubitorul de plăceri, mie, parazitul, mie, trădătorul, un

loc în care să mă simt curat, puternic și desăvîrșit, o patrie, și acestei patrii, căreia eram gata a-i fi rob de-aici încolo și în care mă pomenesc deodată rege, îi jur să trăiesc, să mor — auzi tu, judecătorule! —, dar s-o salvez.

PREȘEDINTELE: Nu mă mai bizui decît pe tine, Electra!

ELECTRA: Bizuie-te pe mine. N-avem dreptul să salvăm o patrie decît cu mîinile curate.

CERȘETORUL: Încoronarea purifică totul.

ELECTRA: Cine te-a încoronat? Cum poate fi recunoscută încoronarea ta?

CERȘETORUL: Nu ghicești? Că vine s-o ceară de la tine! Pentru întîia oară te vede în adevărul și puterea ta. S-a năpustit de pe deal asupra orașului, pentru că deodată i-a venit ideea că, în acest dar, se cuprindea și Electra!

EGIST: Totul mă încorona cînd treceam, Electra! În galop, auzeam copacii, copiii, șuvoaiele strigîndu-mi că eram rege. Dar îmi lipsea sfîntul mir. Fiecare dar de încoronare mi-era întins tocmai de către acela care îl avea mai puțin. Ieri eram laș. Un iepure, cu urechile tremurînd în brazdă, mi-a dăruit adineaori curajul. Eram fățarnic. O vulpe mi-a tăiat calea, cu ochii ei prefăcuți, și am căpătat în dar sinceritatea. Și perechea de coțofene nedespărțite mi-a dăruit independența, iar furnicarul, dărnicia. M-am grăbit spre tine, Electra, pentru că tu ești singura ființă ce-mi poate dărui propria ei esență.

ELECTRA: Ce anume?

EGIST: Am impresia că ar fi ceva cam ca datoria.

ELECTRA: Datoria mea este neîndoios dușmana de moarte a datoriei tale. N-ai să te-nsori cu Clitemnestra.

PREȘEDINTELE: N-ai să te-nsori cu ea!

CLITEMNESTRA: Și de ce nu ne-am căsători? De ce ne-am sacrifica viața unor copii nerecunoscători? Da, îl iubesc pe Egist. De zece ani amîn această căsătorie, din considerație pentru tine, Electra, și pentru amintirea tatălui tău. Tu ne constrîngi s-o facem. Îți mulțumesc... Dar nu sub pasăre! Pasărea asta mă scoate din sărite. De îndată ce pasărea va pleca, consimt.

EGIST: Nu-ți da atîta osteneală, regină. Nu te iau de soție ca să îngrămădesc noi minciuni. Nu știu dacă eu te mai iubesc încă, iar de tine tot orașul se îndoiește că m-ai iubit vreodată. De zece ani legătura noastră se tîrăște între indiferență și uitare. Dar căsătoria asta este singurul mod de a pune puțin adevăr în minciuna trecutului, și este și izbăvirea Argosului. Se va face, deci, chiar acum.

ELECTRA: Eu nu cred că se va face.

PREȘEDINTELE: Bravo!

EGIST: Ai să taci odată!? Cine ești tu în Argos? Soț înșelat, sau capul justiției?

PREȘEDINTELE: Amîndouă, fără discuție!

EGIST: Atunci, alege! Eu nu am de ales. Alege între datorie și temniță. Nu e vreme.

PREȘEDINTELE: Mi-ai luat-o pe Agata.

EGIST: Eu nu mai sînt acela care ți-a luat-o pe Agata.

PREȘEDINTELE: Nu ți-au fost dăruiți azi-dimineață și soții înșelați din Argos?

CERȘETORUL: Ba da. Dar el nu mai este acela care i-a înșelat.

PREȘEDINTELE: Înțeleg. Înțeleg că noul rege uită ofensele pe care le-a comis ca regent.

CERȘETORUL: Agata e trandafirie. Sînt, deci, ofense care te fac trandafiriu!

EGIST: Un rege îți cere azi iertare pentru insulta pe care ți-a făcut-o ieri un stricat. Asta îți poate fi de ajuns. Ascultă de poruncile mele. Dă fuga la tribunal. Judecă-i pe răsculați și fii necruțător!

AGATA: Fii necruțător. Am și eu un mic amant printre ei.

PREȘEDINTELE: Tu, încetează să te tot uiți la pasărea aia, mă scoți din sărite!

AGATA: Îmi pare rău. E singurul lucru de pe lume care mă interesează.

PREȘEDINTELE: Și ce-o să mai faci, proasto, după ce-o să piară?

AGATA: Asta mă întreb și eu.

EGIST: Îți bați joc de mine, președinte! N-auzi strigătele?

PREȘEDINTELE: Nu mă voi duce! Voi ajuta-o pe Electra să-ți împiedice căsătoria!

ELECTRA: Nu mai am nevoie de ajutorul tău, președinte. Rolul tău s-a sfîrșit din clipa cînd Agata mi-a dat cheia în toată treaba asta. Îți mulțumesc, Agata!

CLITEMNESTRA: Ce cheie?

EGIST: Să mergem, regină.

CLITEMNESTRA: Ce cheie ți-a dat? Ce nouă ceartă mai cauți?

ELECTRA: Îl urai pe tata! Ah! ce limpede se vede totul cu lampa Agatei!

CLITEMNESTRA: Uite-o că iar începe, Egist! Apără-mă.

ELECTRA: Cum o mai pizmuiai adineaori pe Agata! Ce voluptate, să-ți poți striga ura soțului pe care îl urăști! Tu n-ai avut parte de ea, mamă. În viața ta, n-o vei avea. Pînă în ziua morții, el a crezut că tu îl admirai, că îl adorai! De cîte ori, în toiul ospățului sau în toiul cere-

moniei, îți văd chipul înțepenind și buzele mormăind, fără a rosti vreo vorbă, pentru că erai cuprinsă de dorința de a le striga că îl urai — nu-i așa? — ,trecătorilor, mesenilor, slujnicii care îți toarnă vin, polițistului care veghează să nu se fure tacîmurile! Biată mamă, tu nu te-ai putut duce niciodată singură pe cîmp, să strigi asta trestiilor. Toate trestiile spun că îl adori!

CLITEMNESTRA: Ascultă, Electra!

ELECTRA: Chiar așa, mamă, strigă-mi-o mie! Dacă el nu mai e aici, eu îi țin locul. Strigă-mi-o mie! O să-ți facă aceeași plăcere ca și cînd i-ai striga-o lui. Doară n-ai să mori fără să strigi că îl urai!

CLITEMNESTRA: Hai, Egist... Fie ce-o fi cu pasărea!

ELECTRA: Fă un pas, mamă, și strig.

CLITEMNESTRA: Pe cine poți chema, Electra? E vreo ființă pe lume să ne ia dreptul de a salva orașul?

ELECTRA: Orașul nostru de fățărnicie, de stricăciune! Sînt de-astea cu miile! Cel mai pur, cel mai frumos și cel mai tînăr e aici, în curtea asta. Dacă Clitemnestra face un pas, îl chem.

CLITEMNESTRA: Hai, Egist!

ELECTRA: Oreste! Oreste!

(Apar Eumenidele și îi țin calea Electrei.)

PRIMA EUMENIDĂ: Biată fată! Prostuță mai ești! Credeai c-o să-l lăsăm noi pe Oreste să rătăcească prin jurul nostru cu o sabie în mînă! Prea ușor se-ntîmplă accidente în palatu-ăsta! I-am pus lanțuri și căluș.

ELECTRA: Nu-i adevărat! Oreste! Oreste!

A DOUA EUMENIDĂ: O să-ți punem și ție.

EGIST: Electra, scumpă Electra, ascultă-mă! Vreau să te conving.

CLITEMNESTRA: Ce vreme prețioasă pierzi, Egist!

EGIST: Da, vin! Electra, eu știu că tu singură înțelegi cine sînt eu astăzi. Ajută-mă! Dă-mi voie să-ți spun pentru ce trebuie să mă ajuți!

CLITEMNESTRA: Dar, mă rog, ce v-a apucat azi cu explicațiile și cu certurile? Nu mai sînt oameni în curtea asta, ci cocoși. Că doar n-o să ne explicăm pînă la sînge, scoțîndu-ne ochii! N-o să fie nevoie să fim luați pe sus toți trei, ca să izbutim să ne despărțim!

PREȘEDINTELE: Cred că ăsta ar fi singurul mijloc, regină.

CĂPITANUL: Te implor, Egist! Grăbește-te!

CERȘETORUL: Nu auzi? Egist mai are doar să lămurească pentru veacuri procesul Agamemnon-Electra-Clitemnestra, și pe urmă vine îndată.

CĂPITANUL: Peste cinci minute va fi prea tîrziu.

CERȘETORUL: Fiecare o să dea o mînă de ajutor, și va fi lămurită în cinci minute.

EGIST: Luați-l pe-acest om!

(Guarzii îl duc pe Președinte. Toți asistenții dispar. Tăcere)

EGIST: Și-atunci, Electra, ce vrei?

SCENA A VIII-A

ELECTRA, CLITEMNESTRA, EGIST, CERȘETORUL

ELECTRA: Nu e în întîrziere, Egist. Dar nu va veni.

EGIST: De cine vorbești?

ELECTRA: De aceea pe care o aștepți fără voia ta. De trimisa zeilor. Dacă hotărîrea divină este un Egist absolvit prin iubirea lui de cetate, luînd-o în căsătorie pe Clitemnestra, din dispreț pentru minciună și spre a salva burghezia și castelele, ar fi momentul în care ea ar trebui să se așeze între voi doi cu zapisele și cununile ei. Dar n-o să vină.

EGIST: Știi prea bine că a și venit. Raza de azidimineață pe capul meu ea era.

ELECTRA: Era o rază de dimineață. Orice copil chelbos atins de o rază de dimineață se crede rege.

EGIST: Te îndoiești de sinceritatea mea?

ELECTRA: Din păcate, nu mă îndoiesc! În sinceritatea ta, recunosc fățărnicia zeilor, viclenia lor. L-au preschimbat pe parazit în om drept, pe adulter în soț, și pe uzurpator în rege! Nu li s-a părut destul de grea sarcina mea. Din omul pe care îl disprețuiam, au făcut o stîncă de onoare. Dar este și o schimbare care dă greș în mîna lor, și anume aceea care îl preface pe criminal în nevinovat. În privința asta, se dau și ei bătuți.

EGIST: Nu știu ce vrei să spui.

ELECTRA: O știi încă puțin, puțin de tot. Ia pleacă urechea, dedesubtul măreției tale sufletești, și vei auzi.

EGIST: Cine-mi va spune despre ce vorbești?

CLITEMNESTRA: Despre cine poate ea vorbi? Despre ce a vorbit toată viața! Despre ceea ce nu cunoaște. Despre un tată pe care nici nu-l cunoaște.

ELECTRA: Nu-l cunosc eu pe tatăl meu?

CLITEMNESTRA: Despre un tată pe care, de la vîrsta de cinci ani, nici nu l-a văzut, nici nu l-a atins!

ELECTRA: Nu l-am atins eu pe tatăl meu!

CLITEMNESTRA: Ai atins un cadavru, o gheață care fusese tatăl tău. Pe tatăl tău, nu!

EGIST: Te rog, Clitemnestra. Ce-aveți de gînd să mai discutați la asemenea oră?

CLITEMNESTRA: Fiecare cu rîndul lui la discuție. De data asta, e rîndul meu.

ELECTRA: O dată ai și tu dreptate! Asta e adevărata discuție. De la cine mi-ar veni forța, de la cine mi-ar veni adevărul, dacă nu l-aș fi atins pe tatăl meu viu?

CLITEMNESTRA: Întocmai. De aceea aiurezi. Mă întreb chiar dacă tu l-ai sărutat vreodată. Aveam eu grijă să nu-i umple de bale pe copiii mei!

ELECTRA: Nu l-am sărutat eu pe tata!

CLITEMNESTRA: Trupul rece al tatălui tău, dacă vrei. Pe tatăl tău, nu!

EGIST: Vă implor!

ELECTRA: Aha! Văd acum pentru ce erai atît de sigură în fața mea. Credeai că eram fără arme, credeai că nu-l atinsesem niciodată pe tata. Ce eroare!

CLITEMNESTRA: Minți!

ELECTRA: În ziua întoarcerii lui, pe scara palatului, nu l-ați așteptat amîndoi un minut mai mult?

CLITEMNESTRA: Cum de știi asta? că doară nu erai acolo?

ELECTRA: Eu l-am întîrziat. Eram în brațele lui.

EGIST: Ascultă-mă, Electra.

ELECTRA: Așteptasem în mulțime. M-am repezit la el. Alaiul a fost cuprins de panică. Credeau în vreun atentat. Dar el m-a ghicit, mi-a zîmbit. El a înțeles că era atentatul Electrei, și, tată curajos, s-a oferit întreg! Și eu l-am atins.

CLITEMNESTRA: I-ai atins jambierele, calul! Adică, piele și păr!

ELECTRA: S-a dat jos, mamă. L-am atins pe mîini cu aceste degete, l-am atins pe buze cu aceste buze. Am atins o piele pe care tu n-ai atins-o spălată de tine prin zece ani de absență.

EGIST: Destul! Te crede!

ELECTRA: Prin obrazul meu lipit de obrazul lui, am cunoscut căldura tatii. Uneori, vara, lumea-ntreagă are tocmai căldura tatălui meu. Mi se taie picioarele cînd mă gîndesc! Și l-am atins cu brațele-astea. Credeam atunci că iau măsura iubirii mele, o luam însă și pe aceea a răzbunării mele. Apoi, el s-a desprins; s-a urcat iar pe cal, mai ușor, mai strălucitor. Atentatul Electrei se sfîrșise! El era și mai viu, și mai auriu! Și am fugit înspre palat ca să-l revăd, dar de pe atunci nu mai fugeam spre el, ci spre voi, spre ucigașii lui.

EGIST: Revino-ți, Electra.

ELECTRA: Poate că gîfîi. Dar sosesc.

CLITEMNESTRA: Scapă-ne de fata asta, Egist. Să fie redată grădinarului! Să fie zvîrlită lîngă fratele ei!

EGIST: Oprește-te, Electra! Așadar, tocmai în clipa în care eu te văd, în care te iubesc, în care sînt tot ceea ce se poate împăca cu tine, în care sînt dispreț de injurii, dezinteresare și curaj, tu te încăpățînezi să pornești lupta?

ELECTRA: N-am decît momentul acesta.

EGIST: Recunoști că Argosul este în primejdie?

ELECTRA: Fiecare dintre noi vede altă primejdie.

EGIST: Recunoști că, dacă eu mă-nsor cu Clitemnestra, orașul amuțește, și Atrizii sînt salvați. Dacă nu, înseamnă răscoala, pîrjolul?

ELECTRA: Se prea poate.

EGIST: Recunoști că numai eu pot apăra Argosul împotriva acestor corintieni care se și află la porțile cetății? Dacă nu, înseamnă jaful măcelul?

ELECTRA: Da. Tu ai fi învingător.

EGIST: Și te încăpățînezi! Și mă trîntești la pămînt cînd îmi fac datoria, și sacrifici nu știu cărei năluciri familia ta, patria ta?

ELECTRA: Îți bați joc de mine, Egist! Tu, care pretinzi că mă cunoști, mă crezi din neamul celor cărora li se poate spune: Dacă minți, și-i lași și pe alții să mintă, vei avea o patrie înfloritoare!? Dacă ascunzi crimele, patria ta va ieși biruitoare? Care e biata asta patrie, pe care o strecori deodată între adevăr și tine?

EGIST: Patria ta: Argos.

ELECTRA: Ai nimerit-o rău, Egist. Azi-dimineață, la ceasul cînd ție ți se dăruia Argosul, mi s-a făcut și mie un dar. Îl așteptam, îmi fusese promis, dar nu înțelegeam încă limpede ce urma să fie. Mi se mai făcuseră mii de daruri, ce-mi păreau desperecheate, cărora nu izbuteam să le descopăr înrudirea; dar astă-noapte, alături de Oreste adormit, am văzut că era același dar. Mi se dăruise spinarea unui luntraș care trage la vîsle, mi se dăruise zîmbetul unei spălătorese, deodată înțepenită în munca ei, cu ochii la rîu. Mi se dăruise un copilaș dolofan, în pielea goală, trecînd strada sub țipetele mamei și vecinelor; și strigătul păsării prinse în laț, căreia i se dă drumul; și acela al zidarului pe care l-am văzut într-o zi căzînd de pe schelă, cu picioarele în unghi drept. Mi se dăruise planta de apă ce rezistă curentului, care luptă, care pînă la urmă e tîrîtă, și tînărul bolnav care tușește, care zîmbește și tuș-

te iar, şi obrajii servitoarei, cînd se umflă în fiecare dimineaţă de iarnă ca să aţîţe cenuşa focului, în clipa cînd se fac roşii. Şi am crezut şi eu că mi se dăruia Argosul, tot ceea ce în Argos era modest, duios şi frumos, şi nefericit; dar adineaori am ştiut că nu. Am ştiut că mi s-au dăruit obrajii servitoarelor, fie că suflă în buşteni, sau în jăratic, şi toţi ochii spălătoreselor, fie rotunzi, fie migdalaţi, şi toate păsările ce zboară, şi toţi zidarii ce cad, şi toate plantele de apă ce se lasă duse la vale şi se opresc în rîuri sau în mări. Argos era doar un punct în acest univers, patria mea, doar un tîrguşor în această patrie. Toate razele şi toate strălucirile de pe feţele melancolice, toate cutele şi umbrele de pe chipurile vesele, toate dorinţele şi disperările de pe chipurile nepăsătoare, iată noua mea ţară. Şi abia azidimineaţă, în zori, cînd ţie ţi se dăruia Argosul şi hotarele lui strîmte, eu am văzut-o cît e de mare şi i-am auzit numele, un nume ce nu se rosteşte, dar care e totodată dragoste şi dreptate.

CLITEMNESTRA: Poftim deviza Electrei: Dragostea! Destul! Haidem!

EGIST: Şi dreptatea asta, care te face să-ţi pîrjoleşti cetatea, să-ţi osîndeşti neamul, îndrăzneşti tu să spui că este dreptatea zeilor?

ELECTRA: Doamne fereşte! În ţara asta a mea nu lăsăm dreptatea în grija zeilor. O lucire frumoasă într-un incendiu, o iarbă frumoasă pe un cîmp de luptă, asta e pentru ei dreptatea. O căinţă frumoasă pentru o crimă, iată verdictul pe care îl dăduseră zeii în cazul tău. Eu însă nu-l accept.

EGIST: Dreptatea Electrei înseamnă a cerne mereu aceeaşi greşeală, a face din orice faptă o faptă ireparabilă?

ELECTRA: O, nu! Sînt unii ani în care îngheţul este dreptate pentru copaci, şi alţii nedreptate. Există şi ocnaşi pe care îi iubim, ucigaşi pe care îi răsfăţăm. Dar cînd o crimă izbeşte în demnitatea omenească, cînd strică un popor întreg şi putrezeşte cinstea, atunci nu există iertare.

EGIST: Ştii tu măcar ce e un popor, Electra!?

ELECTRA: Cînd vezi un chip imens că umple zarea şi te priveşte drept în faţă, cu ochi cutezători şi curaţi, asta e un popor.

EGIST: Vorbeşti ca o fată, nu ca un rege. Un popor este un trup imens de condus, de hrănit.

ELECTRA: Vorbesc ca o femeie. Este o privire scînteietoare de filtrat, de aurit. Dar nu există decît un fosfor pentru asta: adevărul. Şi ceea ce e mai frumos, la adevăratele popoare din lume, sînt ochii aceştia enormi, de adevăr.

EGIST: Sînt adevăruri care pot ucide un popor, Electra.

ELECTRA: Sînt priviri de popor mort care scînteiază veşnic. Bine-ar fi ca asta să fie şi soarta Argosului! Dar, de la moartea tatii, de cînd fericirea oraşului nostru e întemeiată pe nedreptate şi nelegiuire, de cînd fiecare, din laşitate, s-a făcut părtaş al uciderii şi al minciunii, Argosul poate cînta, dansa şi birui, cerul poate străluci deasupra lui, Argosul este un beci în care ochii sînt de prisos. Pînă şi copiii ce se nasc aici sug sînul orbeşte.

EGIST: Un scandal îl poate duce la pieire.

ELECTRA: Se poate. Dar eu nu vreau să-i mai văd privirea stinsă şi josnică din ochi.

EGIST: Asta va costa mii de ochi înghețați, de priviri stinse.
ELECTRA: E prețul obișnuit. Nu-i prea scump.
EGIST: Am nevoie de ziua asta. Dăruiește-mi-o. Adevărul tău, dacă există, va găsi oricînd cum să izbucnească într-o zi mai potrivită pentru el.
ELECTRA: Răscoala e ziua potrivită pentru el.
EGIST: Te implor. Așteaptă pînă mîine.
ELECTRA: Nu. Astăzi e ziua lui. Am văzut prea multe adevăruri vestejindu-se pentru că întîrziaseră o secundă. Cunosc eu fetele care au întîrziat o secundă să spună nu la ceea ce era urît, la ceea ce era josnic, și care n-au mai știut după aceea să le răspundă decît cu da și da! Asta e frumusețea, dar și cruzimea adevărului; e veșnic, dar e un singur fulger.
EGIST: Am de salvat cetatea, Grecia.
ELECTRA: E o datorie îngustă. Eu le salvez privirea... Tu l-ai ucis, nu-i așa?
CLITEMNESTRA: Ce îndrăznești să spui, fată? Toată lumea știe că tatăl tău a alunecat pe lespezi!
ELECTRA: Așa știe lumea, pentru că așa i-ați povestit.
CLITEMNESTRA: A alunecat, nebuno, de vreme ce a căzut.
ELECTRA: Nu a alunecat. Pentru un motiv evident, orbitor. Pentru că tata nu aluneca niciodată!
CLITEMNESTRA: De unde știi tu?
ELECTRA: De opt ani îi întreb pe scutieri, pe servitoare, pe acei care îl întovărășeau în zilele cu ploaie sau cu grindină. Niciodată n-a alunecat.
CLITEMNESTRA: Trecuse războiul peste această siguranță a pasului.
ELECTRA: I-am întrebat și pe tovarășii lui de război. A trecut Scamandrul, fără să alunece.

A luat cu asalt metereze, fără să alunece. Nu aluneca nici în apă, nici în sînge.

CLITEMNESTRA: Se grăbea în ziua aceea. Îl întîrziaseși tu.

ELECTRA: Eu sînt de vină, nu-i așa? Iată adevărul, după Clitemnestra. E și părerea ta, Egist? Ucigașul lui Agamemnon este Electra.

CLITEMNESTRA: Slujnicele spălaseră cu prea mult săpun lespezile. Știi prea bine. Era să alunec și eu.

ELECTRA: Aha! Erai și tu în sala de baie, mamă Cine te-a sprijinit?

CLITEMNESTRA: De ce n-aș fi fost?

ELECTRA: Cu Egist, desigur?

CLITEMNESTRA: Cu Egist. Și nu eram singură. Mai era și Leon, sfetnicul meu. Nu-i așa, Egist?

ELECTRA: Leon, care a murit a doua zi?

CLITEMNESTRA: A murit chiar a doua zi?

ELECTRA: Da. A alunecat și Leon. Era întins în pat, și dimineața l-au găsit mort. Găsise cum să alunece în moarte, în plin somn, fără să miște, fără să alunece. Ai pus să-l ucidă, nu-i așa?

CLITEMNESTRA: Dar apără-mă, Egist! Îți strig ajutor!

ELECTRA: El nu te poate ajuta cu nimic. Ai ajuns acolo unde trebuie să te aperi singură.

CLITEMNESTRA: O, Doamne, să ajungi pînă acolo! O mamă, o regină!

ELECTRA: Unde acolo? Spune-mi și mie cum se numește locul unde ai ajuns.

CLITEMNESTRA: Adusă de fata asta fără inimă, fără bucurie! A! noroc că micii mele Crisotemis îi plac florile!

ELECTRA: Și ce? parcă mie nu-mi plac florile?

CLITEMNESTRA: Să ajungi pînă acolo! Să ajungi pe coridorul ăsta tîmpit, care e viața! Mie care, cînd eram fată, nu-mi plăcea decît liniștea, să îngrijesc de animale, să rîd la mese, să cos... Eram atît de blîndă, Egist! Jur că eram cea mai blîndă. Mai trăiesc încă bătrîni în orașul meu natal pentru care blîndețea se numește Clitemnestra!

ELECTRA: Dacă mor astăzi, nu vor trebui să-și schimbe simbolul. Numai dacă mor azi-dimineață.

CLITEMNESTRA: Să ajung aici! Ce nedreptate! Îmi petreceam zilele, Egist, pe pajiștea din spatele palatului. Erau atîtea flori, încît, ca să le culeg, nu mă mai aplecam, mă așezam jos. Cîinele meu se culca la picioarele mele, acela care a lătrat cînd a venit Agamemnon să mă ia. Îl necăjeam cu flori. Și el le mînca, spre a-mi fi pe plac. Dacă l-aș mai avea măcar pe el! Oriunde în altă parte, dacă soțul meu ar fi fost persan sau egiptean, eu aș fi acuma bună, nepăsătoare, veselă! Aveam voce, cînd eram tînără, și creșteam păsări! Aș fi acuma o regină egipteană, fără griji, care cîntă, aș avea o corabie egipteană cu pînze! Și să ajungem aici! Ce-au făcut familia asta, zidurile astea, din noi!

ELECTRA: Ucigași.... Sînt niște ziduri rele!

UN MESAGER: Stăpîne, au forțat trecerea! Poarta cedează.

ELECTRA: Bucură-te! Zidurile se prăbușesc.

EGIST: Electra, ascultă ultimul meu cuvînt. Trec peste toate, peste nălucirile tale, peste injurii. Nu vezi însă că patria ta e în agonie?

ELECTRA: Mie nu-mi plac florile! Tu crezi că se pot culege, stînd jos, florile pentru mormîntul unui tată?

CLITEMNESTRA: Dar, la urma urmelor, întoarcă-se odată acest tată! Să nu mai facă pe mortul! Ne șantajează cu absența și cu tăcerea. Întoarcă-se cu pompa, cu deșertăciunea, cu barba lui! Cît trebuie să-i mai fi crescut în mormînt! Tot ar fi mai bine!

ELECTRA: Ce spui?

EGIST: Electra, mîine, cînd Argosul va fi salvat, mă leg cu jurămînt ca vinovații, dacă există vinovați, să piară, și pe veci. Dar nu te încăpățîna! Ești blîndă, Electra. În adîncul ființei tale, ești blîndă. Ascultă-mă. Cetatea va pieri.

ELECTRA: Să piară! Îmi și văd dragostea pentru Argos pîrjolită și înfrîntă! Nu! Mama a început să-l insulte pe tata, să meargă pînă la capăt!

CLITEMNESTRA: Ce poveste mai e și asta cu vinovați! Ce tot spui acolo, Egist?

ELECTRA: A spus într-o singură vorbă tot ceea ce tu tăgăduiești!

CLITEMNESTRA: Ce tăgăduiesc eu?

ELECTRA: A spus dintr-o dată că tu l-ai lăsat să cadă pe Oreste, că mie îmi plac florile, că tata nu a alunecat!

CLITEMNESTRA: Ba a alunecat! Jur că a alunecat. Dacă există adevăr pe lumea asta, să ni-l arate un fulger pe cer. L-ai vedea cum a venit cu picioarele-n sus și cu tot calabalîcul după el!

EGIST: Electra, tu te afli în puterea mea. Fratele tău de asemenea. Vă pot ucide pe-amîndoi. Ieri, v-aș fi și ucis. Astăzi, dimpotrivă, mă leg, de îndată ce dușmanul va fi respins, să las tronul și să-l repun pe Oreste în drepturile lui!

ELECTRA: Nu mai e asta chestiunea, Egist. Dacă zeii, de data asta, își schimbă metoda, dacă te fac înțelept și drept ca să te piardă, îi privește. Chestiunea este de a ști dacă ea va îndrăzni să ne spună pentru ce îl ura pe tata!

CLITEMNESTRA: A! vrei să știi?

ELECTRA: Dar n-ai să îndrăznești!

EGIST: Electra, mîine, la picioarele altarului unde vom sărbători biruința, vinovatul va fi acolo, căci nu e decît un vinovat, în straie de paricid. Își va da în vileag crima. Își va rosti el însuși pedeapsa. Dar lasă-mă să salvez cetatea.

ELECTRA: Tu te-ai salvat față de voi înșivă, astăzi, Egist, și față de mine. Atît ajunge. Nu, eu vreau ca ea să meargă pînă la capăt.

CLITEMNESTRA: A! vrei să merg eu pînă la capăt!

ELECTRA: Știu că nu ești în stare!

UN MESAGER: Au început să pătrundă în curțile interioare, Egist!

EGIST: Să mergem, regină.

CLITEMNESTRA: Da, îl uram. Da, ai să afli, în sfîrșit, cum era acest tată minunat! Da, după douăzeci de ani, o să-mi ofer și eu plăcerea pe care și-a oferit-o Agata!... O femeie este a lumii întregi. Și, în lume, există tocmai un bărbat căruia ea nu-i aparține. Singurul bărbat căruia eu nu-i aparțineam era regele regilor, tatăl taților, era el! Din ziua în care a venit să mă smulgă din casa mea, cu barba lui cîrlionțată, cu mîna la care ținea totdeauna în sus degetul cel mic, l-am urît. Îl ținea în sus cînd bea, îl ținea în sus cînd își strunea calul, dacă se nărăvea, și cînd lua în mînă sceptrul,... și cînd mă ținea și pe mine, nu simțeam pe spate decît apăsarea a patru degete:

mă înnebunise, și cînd în zori a dus-o la moarte pe sora ta Ifigenia, o, grozăvie! vedeam la amîndouă mîinile degetul cel mic profilîndu-se în soare! Regele regilor, ce bătaie de joc! Era fălos, nehotărît și nerod. Era fudulul fudulilor, credulul credulilor. Regele regilor n-a fost vreodată altceva decît acel deget mic și acea barbă pe care nimic nu izbutea s-o netezească. Degeaba apa din cadă, în care îi cufundam capul, degeaba în noaptea de dragoste prefăcută trăgeam de ea și o încîlceam, degeaba și furtuna de la Delfi, sub care se pleoștise tot părul dănțuitoarelor; din apă, din pat, din ropotul ploii, din timp ea ieșea aurie și cu toate inelările. Și el îmi făcea semn să mă apropii cu mîna cu degetul mic ridicat, iar eu veneam zîmbind. Pentru ce?.. Și îmi spunea să-i sărut gura din mijlocul acelei lîni, și eu dădeam fuga să i-o sărut. Pentru ce?... Și cînd, la deșteptare, îl înșelam ca Agata cu lemnul patului, un lemn mai înalt, de bună seamă, un lemn regal, amboniu, și cînd îmi spunea să-i vorbesc, și știindu-l vanitos, și găunos, și banal, îi spuneam că este numai modestie, și ciudățenie, și splendoare. Pentru ce?... Și dacă stăruia, cît de cît, bîlbîindu-se — vai de el! —, îi juram că e un zeu. Regele regilor! singura scuză a acestei porecle este că îndreptățește ura urilor. Știi tu ce am făcut în ziua plecării lui, Electra, cînd corabia i se mai vedea încă? Am adus jertfă berbecul cel mai cîrlionțat, cu cîrlionții cei mai rezistenți, și m-am strecurat în toiul nopții, în sala tronului, singură-singurică. Pentru ce?... ca să apuc sceptrul cu toată mîna!

Acum, știi tot. Voiai un imn înălțat adevărului: ăsta a fost cel mai minunat!

ELECTRA: O, tată, iertare!

EGIST: Vino, regină.

CLITEMNESTRA: Luați-o întîi pe fata asta și puneți-o în lanțuri.

ELECTRA: Mă vei ierta oare vreodată, tată, că am ascultat-o pînă la capăt? Nu se cade oare să moară, Egist?

EGIST: Adio, Electra.

ELECTRA: Omoar-o, Egist. Și te iert.

CLITEMNESTRA: N-o lăsa liberă, Egist. Or să-ți împlînte pumnalul în spate.

EGIST: Vom vedea... Lăsați-o pe Electra... Dezlegați-l pe Oreste.

(Egist și Clitemnestra ies.)

ELECTRA: Pasărea coboară, cerșetorule, pasărea coboară.

CERȘETORUL: Ia te uită, e un vultur.

SCENA A IX-A

ELECTRA, NARSIDA, CERȘETORUL, apoi ORESTE

CERȘETORUL: Ia uite-o și pe Narsida!

NARSIDA: Sosim cu toții, noi, cerșetorii, ca s-o salvăm pe Electra și pe fratele ei, noi, ciungii, orbii, șchiopii.

CERȘETORUL: Dreptatea, mă rog frumos!

NARSIDA: Au venit ca să-l dezlege pe Oreste...

(O mulțime de cerșetori au intrat treptat.)

CERȘETORUL: Ascultă, Narsida, cum l-au omorît. Iată cum s-a petrecut totul, și nu născocesc

nimic, niciodată. Regina a avut ideea să dea cu săpun treptele care coboară spre piscină. Ei doi au făcut asta. Tocmai cînd toate gospodinele spălau cu săpun pragul lor, pentru întoarcerea lui Agamemnon, regina și amantul ei dădeau cu săpun pragul morții. Vă puteți închipui ce mîini curate i-au întins ei cînd a intrat Agamemnon! Și astfel, pe cînd el întindea brațele spre ea, tatăl tău, Electra, a alunecat. Tu ai dreptate în totul, afară de punctul ăsta. A alunecat pînă în mijlocul lespezilor, iar zgomotul căderii, din pricina platoșei și a coifului, era chiar acela al unui rege care cade, căci totul era de aur. Și ea s-a repezit, ca să-l ridice — credea el —, dar ca să-l apese. El nu înțelegea. N-o înțelegea pe draga-i soție, care îl ținea la pămînt, și se întreba dacă n-o făcea dintr-o pornire de dragoste, dar atunci de ce stătea acolo Egistul acela? Indiscret mai era tînărul Egist, și stîngaci. O să mai vedem ce-i de făcut cu avansarea lui. Poate fi cam furios stăpînul lumii căzînd, la întoarcerea acasă, după ce a cucerit Troia, după ce a trecut în revistă și flota, și cavaleria, și pedestrimea, ducîndu-se așa de-a dura pe spate, cu zgomot de cratițe, chiar dacă barba îi rămîne neatinsă și tot încrețită, în fața soției drăgăstoase și a tînărului stegar. Cu atît mai mult cu cît asta ar putea fi și un semn rău. Căderea ar putea să însemne că va muri peste un an, peste cinci. Dar ceea ce i se părea ciudat era că preascumpa-i soție îl apucase de mîini și se lăsa cu toată puterea, ca să-l pironească pe spate, așa cum pescărița oprește țestoasele cele mari, ajunse la mal, trecînd prin strîmtoare. Nu făcea bine. Nu arăta prea frumoasă, aplecată astfel, cu

sîngele în cap, și cu gîtul ce începea a se zbîrci. Nu era ca tînărul Egist, care încerca să-i scoată sabia — ca să-l ușureze, de bună seamă — și care, în fiece clipă, se făcea frumos, tot mai frumos. Și, lucru și mai curios! amîndoi erau muți. El le vorbea: Dragă nevastă, zicea el, ce tare ești! Tinere, zicea el, apucă sabia de mîner! Dar ei erau muți; ceilalți uitaseră să-i spună asta în cei zece ani de lipsă: regina era mută, scutierii erau muți. Muți ca aceia care pregătesc un cufăr cînd mai e puțin pînă la plecare. Aveau ceva de făcut, dar repede, pînă nu intra cineva. Ce bagaj aveau oare de făcut așa repede? Și deodată își lămuri totul cînd Egist îi lovi coiful cu piciorul, ca muribundul cînd vede piciorul dat cîinelui său. Și strigă: Femeie, dă-mi drumul! Femeie, ce faci? Ei nici prin gînd nu-i trecea să spună ce făcea. Nu-i putea răspunde: Te omor, te asasinez. Dar sieși, în șoaptă, își spunea: Îl omor pentru că nu-i văd un singur fir de păr alb în barbă, îl asasinez pentru că numai așa pot asasina degetul cel mic. Cu dinții, ea dezlegase șiretul platoșei, și buzele de aur începeau a se căsca, iar Egist — aha! iată de ce era atît de frumos Egist! Agamemnon mai văzuse frumusețea asta năpădindu-l pe Ahile cînd îl omora pe Hector, pe Ulise cînd îl omora pe Dolon. Egist se apropia, cu sabia ridicată deasupra umărului. Atunci, regele regilor îi dădu niște picioare zdravene Clitemnestrei în spate, care, la fiecare din ele, tresărea toată, capul mut îi tresărea și se-ncrunta, iar el răcni cît putu, și atunci, pentru a-i acoperi glasul, Egist scotea niște hohote de rîs, cu fața țeapănă. Și înfipse sabia. Iar regele

regilor nu era blocul de aramă și fier pe care și-l închipuise el, era o carne dulce, ușor de străpuns, ca mielul. Lovi însă prea tare: sabia crestă lespedea. Ucigașii nu fac bine cînd rănesc marmora, căci marmora le poartă pică: după crestătura asta am ghicit eu crima. Atunci, el încetă să mai lupte; între femeia asta tot mai urîtă, și bărbatul acesta tot mai frumos, el nu se mai împotrivi; moartea are bun că te poți încrede în ea; moartea era singura lui prietenă în capcana asta; avea, de altfel, un aer de familie, un aer pe care i-l recunoștea, și își chemă copiii, pe băiat mai întîi, pe Oreste, spre a-i mulțumi că într-o zi îl va răzbuna, apoi pe fată, pe Electra, spre a-i mulțumi că îi împrumută astfel morții pentru o clipă chipul și mîinile ei. Și Clitemnestra nu-i dădea drumul, cu spume la gură, iar Agamemnon accepta să moară, dar nu accepta ca femeia asta să-l scuipe în față și în barbă. Și ea nu scuipă, atentă cum era să nu calce cu sandalele în sîngele din jurul lui. Se învîrtea în rochia ei roșie, iar el trăgea să moară, și i se părea că vede soarele rotindu-se în jurul lui. Apoi se făcu întuneric. Din pricină că, deodată, amîndoi, de cîte un braț, îl întoarseră cu fața la pămînt. La mîna dreaptă, patru degete îi și amorțiseră. Și apoi, deoarece Egist, din zăpăceală, trăsese sabia, îl întoarseră din nou cu fața-n sus, și el i-o înfipse binișor, și cu grijă mare, înapoi în rană. Și tînărul Egist simțea o nespusă recunoștință pentru mortul care se lăsa ucis pentru a doua oară atît de blînd, atît de supus. Să tot omori la regi ai regilor, dacă merge așa ușor omorul! Dar ura Clitemnestrei pentru acela ce se zbătuse

atît de prostește și de sălbatic creștea mereu, căci ea știa acuma că, în fiecare noapte, avea să vadă, în vise fioroase, măcelul. Și așa s-a și întîmplat, căci așa i-a fost socoteala. În șapte ani de cînd l-a ucis, l-a ucis de trei mii de ori.

(Oreste a intrat în timpul povestirii.)

NARSIDA: Uite-l pe tînăr! Ce frumos e!
CERȘETORUL: Frumos ca tînărul Egist.
ORESTE: Unde sînt cei doi, Electra?
ELECTRA: Oreste, dragul meu!
NARSIDA: În curtea dinspre miazăzi.
ORESTE: Pe curînd, Electra, și pe vecie!
ELECTRA: Du-te, dragostea mea!
ORESTE: De ce te-ai oprit, cerșetorule? Spune mai departe. Povestește-le moartea Clitemnestrei și-a lui Egist!

(Iese cu sabia în mînă.)

NARSIDA: Povestește, cerșetorule.
CERȘETORUL: Două minute. Lasă-l să ajungă.
ELECTRA: Și-a luat sabia?
NARSIDA: Da, fată.
CERȘETORUL: Ești nebună să-i zici prințesei fata ta?
NARSIDA: Îi zic: fată. Nu-i spun că e fata mea. Și totuși, l-am văzut deseori pe tatăl ei. O, Doamne, ce frumos bărbat!
ELECTRA: Avea o barbă, nu-i așa?
NARSIDA: Nu o barbă. Un soare. Un soare inelat, ondulat. Un soare din care se retrăsese marea. Își trecea mîna prin ea. Cea mai frumoasă mînă pe care am văzut-o pe lume...
ELECTRA: Zi-mi fata ta, Narsida, căci sînt fata ta... A strigat cineva!
NARSIDA: Nu, fata mea.

ELECTRA: Ești sigură că și-a luat sabia? Să nu se fi trezit în fața lor fără sabie!

NARSIDA: L-ai văzut doară cînd trecea. Avea o mie de săbii! Liniștește-te. Liniștește-te.

ELECTRA: Ce lung era minutul în care ai așteptat pe pragul piscinei, o, mamă!

NARSIDA: Dacă te-ai apuca să povestești! O să se isprăvească totul, și noi n-o să știm nimic!

CERȘETORUL: Încă un minut. Îi caută. Uite! I-a ajuns!

NARSIDA: O, eu pot să mai aștept. E-așa plăcut s-o atingi pe mica Electra! Eu n-am decît băieți, niște tîlhari! Ferice de mamele care au fete!

ELECTRA: Da... Ferice!... A strigat cineva, de data asta!

NARSIDA: Da, fata mea.

CERȘETORUL: Atunci, iată sfîrșitul. Narsida și cerșetorii l-au dezlegat pe Oreste. El s-a repezit prin curte. Nici n-a atins-o, nici n-a sărutat-o măcar pe Electra. Rău a făcut. Nu o va mai atinge vreodată. Și îi ajunse pe ucigași, pe cînd ei se tocmeau cu răsculații, din balconul de marmoră. Și, pe cînd Egist, aplecat, le spunea căpeteniilor că totul mergea bine și că totul avea să meargă bine, auzi strigînd în spate o vită înjunghiată. Dar nu era o vită care striga, era Clitemnestra. Cineva însă o înjunghia. O înjunghia fiul ei. Izbise la-ntîmplare în pereche, cu ochii închiși. Dar totul este simțitor și muritor într-o mamă, chiar nevrednică. Și ea nu-i chema nici pe Electra, nici pe Oreste, ci pe ultima fiică, Crisotemis, astfel că Oreste avea impresia că era o altă mamă, o mamă nevinovată, pe care o omora. Și ea se agăța cu disperare de brațul drept al lui Egist. Avea dreptate, era singura ei șansă de a se mai ține în viața asta pe picioare.

Numai că îl împiedica pe Egist să scoată sabia. El se scutura de ea, ca să-şi tragă braţul, dar degeaba! Şi ea era prea grea ca să-i slujească de scut. Şi mai era şi pasărea aceea care îl pălmuia cu aripile şi se năpustea la el cu ciocul. Atunci, el luptă. Doar cu braţul stîng, fără arme, de braţul drept avînd spînzurată o regină moartă, cu şiraguri şi brăţări, disperat că moare ca un ucigaş cînd totul se purificase şi se sfinţise în el, că luptă pentru o crimă ce nu mai era a lui, şi că, în atîta cinste şi nevinovăţie, apare ca un ticălos în faţa paricidului, se luptă cu mîna din care sabia tăia bucăţi-bucăţi, însă şiretul platoşei se agăţă într-o agrafă de a Clitemnestrei, şi platoşa se deschise. Atunci, el nu se mai împotrivi; scutura numai din braţul drept, şi se simţea că, dacă acuma voia a se descotorosi de regină, nu o făcea ca să lupte singur, ci ca să moară singur, ca să se culce în moarte departe de Clitemnestra. Şi nu a izbutit. Astfel că rămîne de veci o pereche Clitemnestra-Egist. Dar a murit strigînd un nume pe care nu-l voi spune.

VOCEA LUI EGIST *(de afară)*: Electra...

CERŞETORUL: Am povestit prea repede. Abia acum m-a ajuns din urmă.

SCENA A X-A

ELECTRA, CERŞETORUL, NARSIDA, EUMENIDELE

Au acum tocmai vîrsta şi statura Electrei.

UN SERVITOR: Fugiţi, fugiţi cu toţii! Palatul e în flăcări!

PRIMA EUMENIDĂ: E tocmai lucirea care-i lipsea Electrei. Cu lumina zilei şi-a adevărului, fac trei.

A DOUA EUMENIDĂ: Eşti mulţumită-acum, Electra!? Cetatea moare!

ELECTRA: Sînt mulţumită. De un minut încoace, ştiu că va renaşte.

A TREIA EUMENIDĂ: Şi vor renaşte şi cei ce se spintecă pe străzi? Corintienii au dat asaltul şi măcelăresc.

ELECTRA: Dacă sînt nevinovaţi, vor renaşte.

PRIMA EUMENIDĂ: Uite unde te-a dus trufia, Electra! Nu mai eşti nimic! Nu mai ai nimic!

ELECTRA: Am conştiinţa mea, îl am pe Oreste, am dreptatea, am tot.

A DOUA EUMENIDĂ: Conştiinţa ta! O să-ţi asculţi conştiinţa în zorii ce se pregătesc. Şapte ani n-ai putut dormi din pricina unei crime pe care alţii o săvîrşiseră. De-acum încolo, tu eşti vinovata.

ELECTRA: Îl am pe Oreste. Am dreptatea. Am tot.

A TREIA EUMENIDĂ: Pe Oreste! În vecii vecilor n-ai să-l mai vezi pe-Oreste. Te lăsăm pe tine, ca să-l împresurăm pe el. Luăm vîrsta şi înfăţişarea ta, ca să-l urmărim. Adio! N-o să-l mai slăbim pînă nu-şi va pierde minţile şi se va omorî, blestemîndu-şi sora.

ELECTRA: Am dreptatea. Am tot.

NARSIDA: Ce spun ele? Sînt nişte răutăcioase! Unde-am ajuns, biată Electra, unde-am ajuns!

ELECTRA: Unde-am ajuns?

NARSIDA: Da, lămureşte! Eu nu pricep niciodată prea repede. Simt — negreşit — că se petrece ceva, dar nu-mi dau bine seama. Cum se numeşte oare, cînd se face zi, ca azi, şi cînd totul e prăpădit, e pustiit, şi cînd totuşi

aerul se respiră, și cînd ai pierdut tot, cînd cetatea arde și cînd nevinovații se ucid între ei, dar și cînd vinovații trag să moară într-un colț din ziua ce mijește?

ELECTRA: Întreabă-l pe cerșetor. El știe.

CERȘETORUL: Poartă un nume foarte frumos, Narsida. Se cheamă aurora.

SFÎRȘITUL ELECTREI

ONDINE

(PIESĂ ÎN TREI ACTE)

DUPĂ POVESTIREA LUI FRÈDÈRIC
DE LA MOTTE FOUQUÈ

PERSONAJELE

ONDINE
EUGÉNIE
BERTHA
REGINA ISOLDA
SALAMMBÔ
GRETE
VENUS
SPĂLĂTOAREA DE VASE
VIOLANTE
ONDINELE
DOAMNE DE LA CURTE
CAVALERUL
ŞAMBELANUL
AUGUSTE

REGELE ONDINILOR
REGELE
PRIMUL JUDECĂTOR
MATHO
AL DOILEA JUDECĂTOR
POETUL
CĂLĂUL
SUPRAINTENDENTUL TEATRELOR
ULRICH
BERTRAM
PĂZITORUL DE PORCI
DRESORUL DE FOCI
CAVALERI

ACTUL ÎNTÎI

O colibă de pescari. Furtună afară

SCENA I

BĂTRÎNUL AUGUSTE, BĂTRÎNA EUGÉNIE

AUGUSTE *(la fereastră)*: Ce-o fi făcînd de-atîta vreme pe-afară, în întunericu-ăsta?

EUGÉNIE: Ce-ți mai faci griji? Nu știi că vede-n întuneric?

AUGUSTE: Pe furtuna-asta!

EUGÉNIE: Parcă n-ai ști că ploaia n-o udă!

AUGUSTE: Poftim! Acuma cîntă!... Crezi că ea cîntă? Nu-i recunosc vocea.

EUGÉNIE: Cine vrei să fie?! Sîntem aici la douăzeci de poște de vreo casă.

AUGUSTE: Vocea vine cînd din mijlocul lacului, cînd din vîrful cascadei.

EUGÉNIE: Pentru că ba e în mijlocul lacului, ba în vîrful cascadei.

AUGUSTE: Îți arde de glume!... Ce? tu, la vîrsta ei, te jucai sărind peste apele crescute?

EUGÉNIE: Am încercat și eu o dată. Și m-au tras afară de picioare. Am încercat și eu o singură dată ceea ce ea face de-o mie de ori pe zi: sare peste prăpăstii, își umple cana din cascade... A! parc-o văd cînd am încercat să umblu pe apă!

AUGUSTE: Sîntem prea slabi față de ea, Eugénie. O fată de cincisprezece ani nu se cade să cutre-

iere pădurile la asemenea ceas. O să-i vorbesc foarte serios. Cum adică? nu poate să-și cîrpească rufele decît în vîrful stîncilor, și să-și spună rugăciunea decît cu capul sub apă?... Cum am fi noi acuma, dacă tu ai fi fost crescută așa?

EUGÉNIE: Da' nu m-ajută destul în gospodărie?

AUGUSTE: Ar fi multe de spus despre asta...

EUGÉNIE: Ce-ai mai vrea să facă? Nu spală farfuriile? Nu-ți lustruiește ghetele?

AUGUSTE: Tocmai asta nu prea știu.

EUGÉNIE: Ce? nu-i curată farfuria asta?

AUGUSTE: Nu-i vorba de asta. Îți spun că n-am văzut-o niciodată nici spălînd, nici lustruind... Și parcă tu ai văzut-o?...

EUGÉNIE: Îi place să trebăluiască afară.

AUGUSTE: Da, da! Numai că, fie că-s trei farfurii ori douăsprezece, fie o gheată ori trei perechi, ei tot atîta timp îi trebuie. N-a trecut o clipă, că s-a și întors cu treaba făcută. Cîrpa de vase e neatinsă, ca și crema de ghete. În schimb, totul e curat, totul lucește... Și povestea cu farfuriile de aur ai lămurit-o măcar pîn-acum? Și niciodată mîinile nu-i sînt murdare... Barem ce-a făcut astăzi, știi cumva?

EUGÉNIE: A fost o singură zi, de cincisprezece ani încoace, să fi făcut ce așteptam noi de la ea?

AUGUSTE: A ridicat grătarul de la crescătorie. Păstrăvii pe care îi strînsesem acolo de cu primăvara au scăpat... Abia am mai putut prinde unul, pentru cina de azi. *(Fereastra s-a deschis deodată.)*... Ce-o mai fi?

EUGÉNIE: Vezi și tu. Vîntul.

AUGUSTE: Îți spun că ea e!... Măcar de n-ar mai face glumele cu capetele pe care le arată la fereastră

în serile de furtună... Aia cu bătrînul alb mă îngheață de frică.

EUGÉNIE: Mie-mi place-aceea cu femeia cu perle... Dar n-ai decît să închizi fereastra, dacă ți-e frică!

(Un cap de bătrîn încoronat, cu barba șiroind, a apărut în rama ferestrei, la lumina unui fulger.)

CAPUL: Prea tîrziu, Auguste!...

AUGUSTE: O să-ți arăt eu cît e de tîrziu, Ondine!

(Inchide fereastra, care se deschide din nou brusc. Un cap fermecător de naiadă apare, luminat.)

CAPUL DE NAIADĂ: Bună seara, dragă Eugénie!

(Se stinge.)

EUGÉNIE: Ondine, tatii nu-i plac de-astea! Intră-n casă!...

AUGUSTE: Intră numaidecît, Ondine! Număr pînă la trei. Dacă la trei nu ești înăuntru, trag zăvorul... O să dormi afară.

(Bubuitură de trăsnet.)

EUGÉNIE: Glumești!

AUGUSTE: O să vezi dacă e glumă!... Ondine, una!

(Bubuitură de trăsnet.)

EUGÉNIE: Enervante mai sînt și tunetele-astea la fiecare vorbă de-a ta!

AUGUSTE: Parcă-i vina mea!

EUGÉNIE: Grăbește-te, pînă nu mai tună o dată... Toată lumea știe că știi să numeri pînă la trei!

AUGUSTE: Ondine, două!

(Bubuitură de trăsnet.)

EUGÉNIE: Ești nesuferit!

AUGUSTE: Ondine, trei!

(Nici o bubuitură.)

EUGÉNIE *(aşteptînd tunetul):* Isprăveşte-odată, Auguste!

AUGUSTE: Uite c-am isprăvit! *(Trage zăvorul.)* Poftim!... Putem să cinăm în tihnă-acum.

(Uşa se deschide larg. Auguste şi Eugènie se întorc la zgomot. Un cavaler în armură se află în prag.)

SCENA A II-A

CAVALERUL, AUGUSTE, EUGÉNIE

CAVALERUL *(lipind călcîiele)*: Ritter Hans von Wittenstein zu Wittenstein.

AUGUSTE: Mie-mi zice Auguste.

CAVALERUL: Mi-am luat îngăduinţa să-mi bag calul în grajdul vostru. Calul, cum ştie oricine, e averea cea mai scumpă a cavalerului.

AUGUSTE: Mă duc să-l ţesăl, seniore.

CAVALERUL: Nu mai e nevoie. Mulţumesc. Am obiceiul să-l ţesăl singur, ca în Ardeni. Aici, îi ţesălaţi ca în Suabia. Adică în răspăr. Nu iese lustru. Mai ales, roibii... Pot să şed?

AUGUSTE: Ca la dumneavoastră acasă, seniore.

CAVALERUL: Ce furtună! De la amiază, apa îmi tot curge pe la gît şi iese prin găurile pentru sînge din armură. Acuma-i prea tîrziu.... De ce anume se tem mai mult cavalerii în armură? De ploaie.... De ploaie, şi de păduchi.

AUGUSTE: Poate c-o scoateţi, seniore dacă rămîneţi aici peste noapte?

CAVALERUL: Ai văzut vreodată un rac să-şi scoată coaja, dragă Auguste? Tot aşa-i de greu! Întîi, să mă odihnesc... Spuneai că-ţi zice Auguste, nu-i aşa?

AUGUSTE: Şi neveste-mi Eugénie.

EUGÉNIE: Vă rog să ne iertaţi. Astea nu-s nume pentru cavalerii rătăcitori.

CAVALERUL: Nici nu-ţi închipui, mătuşică, ce bucurie e pentru un cavaler rătăcitor, după ce a umblat o lună-ntreagă prin pădure după Pharamond şi Osmonde, să dea, la vremea cinei, peste Auguste şi Eugénie!

EUGÉNIE: Adevărat, seniore? Ştiu că nu se cade să pui întrebări oaspelui, dar poate c-o să mi-o îngăduiţi pe-aceasta: vă e foame?

CAVALERUL: Mi-e foame. Mi-e tare foame. Aş sta bucuros la masă cu voi.

AUGUSTE: Noi n-o să mîncăm, seniore. Dar am acolo un păstrăv. Poate că l-aţi mînca dumneavoastră...

CAVALERUL: Mai e vorbă! Mă prăpădesc după păstrăvi.

EUGÉNIE: Îl vreţi prăjit, sau la grătar?

CAVALERUL: A! Mie-mi place vînăt!...

(Spaimă la Auguste şi Eugénie.)

EUGÉNIE: Vînăt? Mă pricep mai bine să-l fac rasol, cu unt proaspăt...

CAVALERUL: Mi-aţi cerut părerea. Nu-mi place păstrăvul decît vînăt.

AUGUSTE: La cuptor Eugenie îl găteşte straşnic.

CAVALERUL: Dar ia stai! Ca să fie vînăt nu trebuie să-l arunci de viu în apă fiartă?

AUGUSTE: Întocmai, seniore.

CAVALERUL: Şi de aceea-şi păstrează carnea gustul, pentru că îl prinde apa clocotită?

AUGUSTE: Îl prinde: prea bine spuneți, seniore.
CAVALERUL: Atunci, nu mai stau la-ndoială. Vînăt îl vreau.
AUGUSTE: Hai, Eugénie. Fă-l vînăt...
EUGÉNIE: Și umplut de post, e foarte bun...
AUGUSTE: Hai...

(Eugénie se duce în bucătărie. Cavalerul s-a instalat confortabil.)

CAVALERUL: Văd că vă plac cavalerii rătăcitori, prin părțile-astea?
AUGUSTE: Ne plac mai mult decît oștirile. Un cavaler rătăcitor e o dovadă că războiul s-a isprăvit.
CAVALERUL: Mie-mi place mult războiul. Nu sînt rău din fire. Nu vreau răul nimănui. Dar îmi place mult războiul.
AUGUSTE: Fiecare cu gustul lui, seniore.
CAVALERUL: Îmi place să și vorbesc. Sînt vorbăreț din fire. La război, ai totdeauna cu cine să pălăvrăgești. Chiar dacă ai tăi sînt posaci, n-ai decît să faci prizonier un preot militar. Sînt cei mai vorbăreți. Sau culegi de pe jos un rănit. Și fiecare-ți povestește întîmplările lui. Pe cîtă vreme, cînd ești cavaler rătăcitor, dacă nu pun la socoteală ecoul, nu prea văd cu cine-aș fi putut schimba vreo vorbă de-o lună-ncoace, de cînd cutreier pădurea-asta... Nici țipenie de om... Și cîte n-aș avea de povestit!...
AUGUSTE: Se spune că graiul animalelor e cunoscut cavalerilor rătăcitori, seniore?
CAVALERUL *(puțin încurcat)*: Nu chiar așa cum crezi tu... Sigur că ele ne vorbesc. Orice animal fiind pentru cavaler un simbol, răgetul

lui devine o frază simbolică, ce se înscrie cu slove de foc în mintea noastră. Animalele, dacă vrei, mai curînd scriu decît vorbesc. Dar și-asta ajunge să fie cam același și același lucru. Fiecare specie nu-ți spune decît o frază, și încă de departe, iar uneori c-un glas cumplit... Cerbul, despre puritate; mistrețul, despre disprețul de bunurile lumești... Și, pe urmă, numai masculul cel bătrîn, dintre ele, îți vorbește. În spatele lui, sînt niște căprioare fermecătoare, niște purcele să le mănînci, nu alta... Și nu, și nu, doar cerbul cu zece coarne ori singuraticul te toacă la cap.

AUGUSTE: Mai sînt și păsările.

CAVALERUL: Păsările nu-ți răspund. Am fost foarte dezamăgit de păsări. Nu-i spun cavalerului decît una și bună: cît e de rău să minți. Încerc eu să schimb vorba. Le întreb ce mai fac, dacă anul a fost bun pentru năpîrlit sau pentru ouat, dacă e obositor să clocești. Degeaba. Nu catadicsesc.

AUGUSTE: Mă miră din partea ciocîrliei, seniore... Ciocîrliei trebuie să-i placă să spună ce are pe suflet.

CAVALERUL: Gulerul înalt al armurei îl împiedică pe cavaler să stea de vorbă cu ciocîrliile.

AUGUSTE: Dar atunci ce v-a putut mîna prin ținutuacesta, din care prea puțini s-au mai întors?...

CAVALERUL: Cine vrei să fie: o femeie!

AUGUSTE: Nu vă voi pune întrebări, seniore.

CAVALERUL: A, ba da! Te rog să mă întrebi, și fără întîrziere! S-a împlinit o lună de cînd n-am vorbit despre ea, Auguste! Să nu-ți închipui cumva c-o să scap prilejul, cînd

întîlnesc și eu două ființe omenești, să vorbesc, în fine, despre ea!... Pune-ntrebări! Întreabă-mă cum o cheamă. Hai, repede!..

AUGUSTE: Seniore...

CAVALERUL: Întreabă, dacă dorești într-adevăr să afli!

AUGUSTE: Cum o cheamă, seniore?

CAVALERUL: Pescarule, o cheamă Bertha! Ce nume frumos!

AUGUSTE: Minunat, pe cinstea mea!

CAVALERUL: Altele se numesc Angelica, Diana, Violante! Oricine se poate numi Angelica, Diana, Violante. Dar numai ei i se cade să poarte numele ăsta grav, fremătător, duios... Și desigur că vrei să știi dacă-i frumoasă, Eugénie?

EUGÉNIE *(intrînd)*: Dacă-i frumoasă?

AUGUSTE: Vorbim de Bertha, de contesa Bertha, nevastă!

EUGÉNIE: A, da! E frumoasă?

CAVALERUL: Eugénie, regele nostru m-a ales pe mine să-i cumpăr caii. Și să vezi: tot geambaș sînt și cu femeile. Nici un cusur nu-mi scapă. Angelica de care vorbeam are unghia de la degetul mare dungată. Violante are o paietă de aur în ochi. La Bertha, totul e desăvîrșit.

EUGÉNIE: Ce ne spuneți, seniore, ne umple de bucurie.

AUGUSTE: Drăguță trebuie să fie paieta de aur din ochi!

EUGÉNIE: Ce te-amesteci, Auguste?!...

CAVALERUL: O paietă? Să nu crezi asta, dragă gazdă. O zi-două, ți-ar plăcea paieta. Ți-ar plăcea să-i întorci fața Violantei sub lumina

lunii, s-o îmbrățișezi în apropiere de vreo torță... Dar a treia zi, ai s-o urăști, ai vrea mai bine să vezi o musculiță în ochiul iubitei!

AUGUSTE: Și cum e? Ca un grăunte mic de mică?

EUGÉNIE: Ne scoți din fire cu paietele tale! Lasă-l pe cavaler să vorbească!

CAVALERUL: E-adevărat, scumpe Auguste! De ce să ții atîta cu Violante? Violante, dacă vine cu noi la vînătoare, își rănește calul alb la genunchi. Frumos îi mai stă calului bălan, să-l vezi cu genunchiul jupuit mai ales cînd i-au pus și praf de cărbune pe rană! Violante, dacă-i duce reginei un sfeșnic, face ea ce face, că alunecă și se întinde cît e de lungă pe podea. Violante, cînd bătrînul duce o ia de mînă și-i povestește ceva vesel, începe să plîngă...

AUGUSTE: Să plîngă? Violante?

CAVALERUL: Așa cum te cunosc eu, bătrîne Auguste, o să mă-ntrebi ce se întîmplă cu paieta din ochi, cînd plînge?

EUGÉNIE: Sigur că la asta se gîndea, seniore. E îndărătnic ca luna.

CAVALERUL: Se va gîndi doar pînă-n ziua cînd o va vedea pe Bertha... Căci o să veniți la nuntă, scumpe gazde! Vă poftesc! Bertha mi-a pus condiție la căsătorie numai întoarcerea mea din pădurea asta... Și, dacă mă-ntorc, e mulțumită vouă... Și s-o vezi atunci pe Violante, pescarule, cu gura mare, cu urechi mici, cu năsuc grecesc, șatenă toată, cum e ea pe lîngă îngerul meu negru! Și-acuma, dragă Eugénie, poți aduce păstrăvul vînăt... Să nu fi fiert prea mult!

(Ușa se deschide. Apare Ondine.)

SCENA A III-A

ACEIAȘI, ONDINE

ONDINE *(din ușă, unde a rămas nemișcată)*: Ce frumos ești!

AUGUSTE: Ce spui, nerușinată mică!

ONDINE: Spun: ce frumos e!

AUGUSTE: E fata noastră, seniore. N-a trăit în lume.

ONDINE: Zic că sînt fericită să știu că oamenii sînt atît de frumoși... Mi-a stat inima!

AUGUSTE: Ai de gînd să taci?

ONDINE: Mă trec fiorii!

AUGUSTE: Are cincisprezece ani, cavalere. Iertați-o...

ONDINE: Știam eu că trebuie să fie o pricină că ești fată. Și pricina e că bărbații sînt atît de frumoși...

AUGUSTE: Îl plictisești pe oaspele nostru...

ONDINE: Nu-l plictisesc de fel... Îi plac... Uite cum mă privește... Cum te cheamă?

AUGUSTE: Nu se spune *tu* unui senior, copilule!

ONDINE *(care s-a apropiat)*: Ce frumos e! Uită-te la urechea asta, tată, e o scoică! Crezi c-o să-i spun dumneavoastră unei asemenea urechi?... A cui ești tu, urechiușă?... Cum îl cheamă?

CAVALERUL: Îl cheamă Hans.

ONDINE: Trebuia să m-aștept. Cînd te simți fericit și deschizi gura, zici Hans...

CAVALERUL: Hans von Wittenstein...

ONDINE: Cînd e rouă dimineața, și te-apasă ceva pe suflet, și din tine iese un fel de abur, fără să vrei zici Hans...

CAVALERUL: Von Wittenstein zu Wittenstein...

ONDINE: Ce frumos nume! Ce minunat să ai un nume cu ecou!... De ce-ai venit aici?... Ca să mă iei?...

AUGUSTE: Acum, destul!... Du-te-n camera ta...

ONDINE: Ia-mă!... Du-mă cu tine!

(Eugénie se întoarce cu mîncarea.)

EUGÉNIE: Poftiţi păstrăvul vînăt, seniore. Mîncaţi-l. O să vă prindă mai bine decît s-o ascultaţi pe nebuna noastră...

ONDINE: Păstrăvul vînăt!

CAVALERUL: E grozav!

ONDINE: Ai cutezat să faci un păstrăv vînăt, mamă!...

EUGÉNIE: Taci din gură. Acum e fiert...

ONDINE: O, păstrăv drag, care de cînd te-ai născut înotai numai spre apă rece!

AUGUSTE: N-o să plîngi acuma pentru un păstrăv!

ONDINE: Şi ei pretind că sînt părinţii mei!... Şi te-au prins!... Şi te-au aruncat de viu în apa clocotită!

CAVALERUL: Eu le-am cerut aşa, fetiţo.

ONDINE: Dumneata?... Trebuia să-mi închipui... E de-ajuns să te privească cineva de-aproape, ca să ghicească... Eşti o fiară, nu-i aşa?

AUGUSTE: Iertaţi-ne, seniore!

ONDINE: Nu înţelegi nimic-nimic, nu-i aşa? Poftim cavalerism! Poftim curaj!... Cauţi uriaşi care nu există, şi, dacă o biată vietate se zbenguie în apa limpede, o pui la fiert de vie!

CAVALERUL: Şi-o şi mănînc, copilă! Şi-mi pare tare gustoasă!

ONDINE: O să vezi acum cît e de gustoasă... *(Aruncă păstrăvul pe fereastră.)* Mai mănîncă-l şi-acum!... Adio...

EUGÉNIE: Unde te mai duci, drăguţă?

ONDINE: E pe-afară cineva care îi urăşte pe oameni, şi de cînd tot vrea să-mi spună ce ştie despre ei!... Pînă-acum îmi astupam mereu urechile, aveam eu ceva în gînd... Acuma, însă, gata! Îl ascult...

EUGÉNIE: Doar n-ai de gînd să ieşi iară la ora asta!

ONDINE: Peste-o clipă, o să știu tot despre ei, o să știu ce sînt, tot ce sînt, tot ce pot face. Cu-atît mai rău pentru dumneata...

AUGUSTE: Vrei să te țin cu de-a sila?

(Ea se ferește de el dintr-o săritură.)

ONDINE: Știu de pe-acum că mint, că cei frumoși sînt urîți, că cei curajoşi sînt lași... Știu că nu-i pot suferi!

CAVALERUL: Ei însă te vor iubi, micuțo.

ONDINE *(fără să întoarcă capul, dar oprindu-se)*: Ce-a spus?

CAVALERUL: Nimic... N-am spus nimic.

ONDINE *(din ușă)*: Mai spune-o dată, să te văd!

CAVALERUL: Ei te iubesc, micuțo.

ONDINE: Dar eu îi urăsc.

(Dispare în noapte.)

SCENA A IV-A

CAVALERUL, AUGUSTE, EUGÉNIE

CAVALERUL: Felicitări. O creșteți bine...

AUGUSTE: Dumnezeu e martor că o mustrăm pentru fiecare greșeală.

CAVALERUL: Trebuie s-o bateți.

EUGÉNIE: Pas de-o prinde!

CAVALERUL: Încuiați-o, nu-i dați dulciuri.

AUGUSTE: Păi, şi-așa nu mănîncă nimic.

CAVALERUL: Norocul ei! Eu mor de foame. Fă-mi alt păstrăv vînăt. Numai ca s-o pedepsim.
AUGUSTE: Era ultimul, seniore... Dar am afumat o şuncă. Eugénie o să vă taie cîteva felii..
CAVALERUL: Cum? vă dă voie să tăiaţi porcii? Ce noroc!

(Eugènie iese.)

AUGUSTE: V-a supărat, cavalere! Sînt foarte necăjit.
CAVALERUL: M-a supărat, pentru că sînt o fiară, cum zice ea. De fapt, noi oamenii sîntem toţi la fel, bătrînule pescar. Vanitoşi ca nişte bibilici. Cînd îmi spunea că sînt frumos, ştiu eu că nu-s frumos, dar îmi făcea plăcere. Nu mi-a plăcut cînd a spus că sînt laş, fiindcă ştiu bine că nu sînt laş...
AUGUSTE: Sînteţi prea bun c-o tălmăciţi aşa...
CAVALERUL: O! n-o tălmăcesc bine... Sînt furios. Totdeauna sînt furios pe mine cînd ceilalţi greşesc!
EUGÉNIE: Nu găsesc şunca, Auguste!

(Auguste iese după ea.)

SCENA A V-A

CAVALERUL, ONDINE

(Ondine s-a apropiat pe furiş de masă, în spatele cavalerului, care îşi încălzeşte mîinile la foc; la început, acesta nu se întoarce înspre ea.)

ONDINE: Pe mine mă cheamă Ondine.
CAVALERUL: E un nume frumos.

ONDINE: Hans și Ondine... Nu-s nume mai frumoase-n lume, nu-i așa?

CAVALERUL: Sau Ondine și Hans.

ONDINE: Ba nu! Hans întîi. Că e băiat. El trece-ntîi. El poruncește... Ondine e fată... Ea rămîne un pas în urmă... Și tace.

CAVALERUL: Tace! Cum naiba face?

ONDINE: Peste tot, Hans e cu un pas înainte... La ceremonii... Cînd e lîngă rege... La bătrînețe, Hans moare-ntîi... E-ngrozitor... Dar Ondine îl ajunge repede... Se omoară...

CAVALERUL: Ce tot spui acolo?

ONDINE: E doar o scurtă clipă groaznică de trecut. Clipa după moartea lui Hans... Dar nu ține mult...

CAVALERUL: Noroc că, vorbind de moarte, nu-ți poți lua vreo îndatorire, la vîrsta ta...

ONDINE: La vîrsta mea?... Omoară-te, și-o să vezi. Să vezi dacă nu mă omor și eu...

CAVALERUL: Niciodată n-am avut mai puțin chef să mor...

ONDINE: Ia spune-mi că nu mă iubești! Și-o să vezi dacă nu mă omor...

CAVALERUL: Acum un sfert de ceas nici nu știai că sînt pe lume, și acum vrei să mori pentru mine! Ne credeam certați din pricina păstrăvului!

ONDINE: Să-i fie de bine păstrăvului! Sînt cam proști păstrăvii. N-avea decît să se ferească de oameni, dacă nu voia să fie prins. Și eu sînt o proastă. Și eu m-am lăsat prinsă...

CAVALERUL: Cu tot ce ți-a spus prietenul tău necunoscut de-afară despre oameni?...

ONDINE: Mi-a spus prostii.

CAVALERUL: Înțeleg. Tu puneai întrebările, și tot tu răspundeai...

ONDINE: Nu glumi... Nu e departe... Și e cumplit...
CAVALERUL: N-o să mă faci să cred că ți-e frică de cineva sau de ceva?
ONDINE: Ba da, mi-e frică să nu mă părăsești... El mi-a spus c-o să mă părăsești. Dar mi-a mai spus că nu ești frumos... Așa că, dacă s-a înșelat cu una, se poate înșela și cu alta.
CAVALERUL: Dar tu cum ești? Frumoasă, sau urîtă?
ONDINE: Asta atîrnă de dumneata, de ceea ce-o să faci din mine. Mi-ar plăcea mai mult să fiu frumoasă... Mi-ar plăcea să fiu cea mai frumoasă...
CAVALERUL: Ești o mincinoasă mică... Erai și mai frumoasă adineaori, cînd mă urai... Asta e tot ce ți-a spus?
ONDINE: Mi-a mai spus că, dacă te sărut, sînt pierdută... S-a înșelat... Nici nu mă gîndeam să te sărut.
CAVALERUL: Și-acuma, te gîndești?
ONDINE: Numai la asta mă gîndesc.
CAVALERUL: Gîndește de departe.
ONDINE: Oho! nu pierzi nimic. O să fii sărutat chiar de astă-seară... Dar e-așa plăcut s-aștepți!... O să ne-amintim de ceasul ăsta, mai tîrziu... De ceasul în care nu m-ai sărutat...
CAVALERUL: Dragă Ondine...
ONDINE: De ceasul în care nu mi-ai spus că mă iubești... Nu mai aștepta... Spune-mi-o... Uite-mă-aici, cu mîinile tremurînde... Spune-mi-o.
CAVALERUL: Așa crezi tu că se spune că iubești?...
ONDINE: Vorbește! Poruncește! Ah, ce încet e un om! Eu de-abia aștept să mă așed cum trebuie!... Pe genunchii dumitale, nu-i așa?

CAVALERUL: Să iau o fată pe genunchi, cu armura pe mine? Îmi trebuie zece minute numai ca să-mi deșurubez umerii.
ONDINE: Știu eu un mijloc să scot armurile.

(Armura a căzut dintr-o dată. Ondine s-a repezit pe genunchii lui Hans.)

CAVALERUL: Ești nebună! Și brațele mele? Crezi că se deschid așa, la prima venită?
ONDINE: Știu eu cum să fac să se deschidă și brațele...

(Cavalerul, cucerit deodată, deschide brațele.)

CAVALERUL: Și să se-nchidă?

(El închide brațele. O voce de femeie se aude de-afară.)

VOCEA: Ondine!
ONDINE *(întoarsă spre fereastră, furioasă)*: Ai de gînd să taci? Stă de vorbă cineva cu tine?...
VOCEA: Ondine!
ONDINE: Ce? eu m-amestec în treburile tale? Parcă tu m-ai întrebat pe mine cînd te-ai măritat!
VOCEA: Ondine!
ONDINE: Și frumos bărbat ți-ai mai luat! O focă cu nări de nas fără nas! Un șirag de perle, și te-a dat gata!... Și ce perle? nici măcar asortate!
CAVALERUL: Cu cine vorbești, Ondine?
ONDINE: Cu niște vecine.
CAVALERUL: Credeam că nu mai e nici o casă pe lîngă a voastră.
ONDINE: Invidioase se găsesc peste tot. Sînt geloase pe mine...
O ALTĂ VOCE: Ondine!

ONDINE: Și tu, acuma! A fost de-ajuns ca un delfinaș să scoată apă pe nări, că i-ai și căzut în aripioare!

CAVALERUL: Vocile sînt încîntătoare.

ONDINE: Numele meu e-ncîntător, nu vocile lor!... Sărută-mă, Hans, ca să mă cert cu ele pe vecie. De altfel, nici nu mai poți face altceva!...

O VOCE BĂRBĂTEASCĂ: Ondine!

ONDINE: Prea tîrziu. Pleacă!

CAVALERUL: Ăsta e prietenul de care vorbeai?

ONDINE *(strigînd)*: Sînt pe genunchii lui! Mă iubește!

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ: Ondine!

ONDINE: Nu te mai aud. Nu te mai auzi de-aici... Și e și prea tîrziu... Gata! Sînt amanta lui, da, amanta lui! Nu-nțelegi? Așa spun ei nevestei.

(Zgomot la ușa bucătăriei.)

CAVALERUL *(împingînd-o încetișor pe Ondine jos)*: Vin părinții tăi, Ondine.

ONDINE: A! știi? Păcat! Credeam că nu-ți spusesem!

CAVALERUL: Ce anume, fetiță?

ONDINE: Cum să deschizi brațele...

SCENA A VI-A

ONDINE, CAVALERUL, PĂRINȚII

EUGÉNIE: Iertați-ne. Nu mai știam unde pusesem șunca!

ONDINE: O ascunsesem eu, ca să rămîn singură cu Hans...

AUGUSTE: Nu ți-e rușine?

ONDINE: Nu! N-am pierdut vremea. Mă ia de nevastă, dragi părinți! Cavalerul Hans mă ia de nevastă!

AUGUSTE: Ajut-o pe maică-ta, în loc să spui prostii.

ONDINE: Chiar așa. Dă-mi fața de masă mamă. Îl servesc eu pe Hans. Din clipa asta, sînt slujnica stăpînului meu Hans.

AUGUSTE: Am adus o sticlă de vin din pivniță, cavalere. Dacă ne îngăduiți, vom bea și noi cu dumneavoastră.

ONDINE: O oglindă, seniore Hans, ca să vă potriviți părul înainte de masă?...

EUGÉNIE: De unde-ai luat oglinda aia de-aur, Ondine?

ONDINE: Apă pentru mîini, maiestate Hans?

CAVALERUL: Ce cană minunată! Nici regele n-are așa ceva...

AUGUSTE: Și noi o vedem pentru întîia oară...

ONDINE: Va trebui să mă-nvățați tot ceea ce am de făcut, seniore Hans... Se cuvine ca, de la răsăritul și pînă la apusul soarelui, să vă fiu o slujnică model.

CAVALERUL: De la răsăritul și pînă la apusul soarelui, scumpă Ondine! Să mă deștepți o să-ți vină cel mai anevoie. Dorm greu...

ONDINE *(stînd jos lîngă cavaler, lipită de el):* Ce noroc! Ia spune-mi, cum trebuie cineva să te tragă de păr ca să te trezească, cum să-ți deschidă ochii cu mîinile, pe cînd capul se zbate ca să scape, cum să-ți desfacă dinții cu forța, ca să te sărute și să-ți sufle în gură?

EUGÉNIE: Ondine, farfuriile!

ONDINE: O, mamă, pune tu masa. Seniorul Hans mă învață cum trebuie trezit... Hai să repetăm, seniore Hans! Fă-te că dormi...

CAVALERUL: Cu mirosul ăsta straşnic de bucătărie, nu pot!

ONDINE: Trezeşte-te, scumpe Hans... S-a revărsat de zi! Primeşte sărutul ăsta pentru noapte şi sărutul ăsta pentru zori...

AUGUSTE: Nu-i luaţi în nume de rău copilăriile-astea, seniore...

EUGÉNIE: E tînără. Se-mprieteneşte iute...

CAVALERUL: Asta şuncă zic şi eu!

AUGUSTE: E afumată cu capere, cavalere.

ONDINE: Am făcut rău că te-am trezit! De ce să-ţi trezeşti iubitul? În somn, totul îl mînă spre tine! De cum deschide ochii, însă, ţi-a scăpat! Dormi, dormi, seniore Hans...

CAVALERUL: Nu zic nu. Înc-o felie.

ONDINE: Ce neîndemînatică sînt! Te adorm, în loc să te trezesc... Iar seara, aşa cum mă cunosc, te voi trezi, în loc să te adorm.

EUGÉNIE: A, da! Straşnică gospodină ai mai fi!

AUGUSTE: Ia taci puţin, Ondine! Aş vrea să spun şi eu ceva.

ONDINE: Sigur c-aş fi o gospodină straşnică! Tu te crezi grozavă, pentru că ştii să frigi un porc! Nu asta-nseamnă să fii gospodină!

HANS: A, da? Şi ce înseamnă?

ONDINE: Să fii tot ce îi place stăpînului meu Hans, tot ce e el însuşi. Să fii ce are el mai frumos şi mai umil. Voi fi pantofii tăi, soţiorule, voi fi răsuflarea ta. Voi fi oblîncul şeii tale. Voi fi ceea ce plîngi şi ceea ce visezi... Şi-acuma, ce mănînci acolo tot eu sînt...

CAVALERUL: E tocmai cît trebuie de sărat. E straşnic...

ONDINE: Mănîncă-mă! Înghite-mă!

EUGÉNIE: Vorbeşte tatăl tău, Ondine!

AUGUSTE *(ridicînd paharul)*: Seniore, deoarece ne faceţi cinstea să staţi în casa noastră o noapte...
ONDINE: Zece mii de nopţi... O sută de mii de nopţi...
AUGUSTE: Îngăduiţi-mi să vă urez izbînda cea mai deplină ce i-a fost cîndva dată vreunui cavaler, şi să ridic paharul în cinstea aceleia pe care o iubiţi...
ONDINE: Ce drăguţ eşti, tată!...
AUGUSTE: A aceleia care vă aşteaptă cu nerăbdare...
ONDINE: Nu-l mai aşteaptă... S-a isprăvit cu nerăbdarea...
AUGUSTE: Şi care poartă numele pe care l-aţi numit, cel mai frumos dintre toate, deşi mie-mi place mult şi-acela de Violante, dar pentru Violante, eu sînt cam părtinitor, din pricina...
EUGÉNIE: Da, da, ştim, treci peste asta...
AUGUSTE: În cinstea celei mai frumoase, a celei mai vrednice, a îngerului negru, cum îi ziceţi, în cinstea Berthei, doamna voastră!
ONDINE *(care s-a ridicat)*: Ce spui?
AUGUSTE: Spun şi eu ce mi-a spus cavalerul!
ONDINE: Minţi! Minte! Ce? îmi zice Bertha acum?
EUGÉNIE: Nu-i vorba de tine, drăguţă!
AUGUSTE: Cavalerul e logodit cu contesa Bertha. O s-o ia în căsătorie la întoarcere. Nu-i aşa, cavalere? Toată lumea ştie...
ONDINE: Toată lumea minte.
CAVALERUL: Micuţă Ondine...
ONDINE: Uitaţi-vă la el: a scos nasul din şuncă! Există o Berthă? da, sau nu?
CAVALERUL: Dă-mi voie să-ţi explic!
ONDINE: Este o Berthă, da, sau nu?
CAVALERUL: Da. Este o Berthă. Sau, mai bine zis, era o Berthă.

ONDINE: Va să zică, e adevărat ce mi-a spus ăla despre oameni! Te-atrag cu mii de amăgiri pe genunchii lor, te sărută să-ţi strivească buzele, îşi plimbă mîinile peste tot pe unde-ţi întîlnesc pielea, şi-n vremea asta, se gîndesc la o femeie neagră cu numele de Bertha...

CAVALERUL: Eu n-am făcut nimic din tot ce spui, Ondine!

ONDINE *(muşcîndu-şi braţul)*: Ba ai făcut! Mi-ai lăsat rană... Uitaţi-vă la muşcătura asta, părinţi: el mi-a făcut-o!

CAVALERUL: Puteţi să credeţi, oameni buni?

ONDINE: Voi fi tot ce ai mai umil şi mai frumos, zicea. Voi fi picioarele tale desculţe. Voi fi ceea ce bei. Ceea ce mănînci... Sînt chiar vorbele lui, mamă! Şi ce trebuia să fac pentru el! Să stau ziua întreagă pînă la miezul nopţii, să-l trezesc, să mor pentru el în chiar clipa de după moartea lui!... Mi-ai cerut-o, da, sau nu? Şi-n vremea asta, dumnealui poartă-n suflet chipul unui diavol dat cu vax, pe care îl numeşte îngerul negru...

CAVALERUL: Dragă Ondine!

ONDINE: Eşti ceea ce dispreţuiesc, ceea ce scuip!

CAVALERUL: Ascultă-mă...

ONDINE: Parcă-l şi văd pe îngerul negru, cu o umbră de mustăcioară. Îl văd în pielea goală, cu părul ca nişte ciucuri. Aşa-zisul înger negru ăsta are şi o coadă frizată la scobitura şoldurilor. E prea ştiut.

CAVALERUL: Iartă-mă, Ondine...

ONDINE: Nu te-apropia de mine... M-arunc în lac.

(A deschis uşa. Afară plouă cu găleata.)

CAVALERUL *(s-a ridicat)*: Cred că nu mai există vreo Berthă, Ondine!

ONDINE: Din ce în ce mai bine! Trădează-le și pe Berthe acum!... Bieții mei părinți roșesc de purtarea ta.

AUGUSTE: N-o credeți, seniore!...

ONDINE: Pleacă din casa asta numaidecît, altfel nu mă mai întorc aici niciodată... *(Întorcîndu-se cu fața.)* Ce-ai cutezat să spui adineaori?...

CAVALERUL: Cred că nu mai există vreo Berthă, Ondine!

ONDINE: Minți, minți. Adio!

(Dispare.)

CAVALERUL: Ondine!

(Aleargă după Ondine.)

AUGUSTE: Am făcut-o de oaie.

EUGÉNIE: Da... Ai făcut-o de oaie.

AUGUSTE: Aș face desigur mai bine să-i spun tot.

EUGÉNIE: Da, ai face desigur mai bine să-i spui tot.

(Cavalerul revine, ud leoarcă.)

SCENA A VII-A

CAVALERUL, AUGUSTE, EUGÉNIE

CAVALERUL: Așa-i că nu e fiica voastră?

EUGÉNIE: Nu, seniore.

AUGUSTE: Aveam și noi o fiică. La șase luni, ne-a fost răpită.

CAVALERUL: Cine v-a dat-o pe Ondine? Unde locuiește acel care v-a dat-o?

AUGUSTE: Am găsit-o pe marginea lacului. Nimeni nu ne-a cerut-o.

CAVALERUL: Va să zică, vouă trebuie să vă cer mîna ei?

EUGÉNIE: Ea ne zice părinții ei, seniore.

CAVALERUL: Vă cer mîna Ondinei, dragii mei!

AUGUSTE: Seniore, sînteți în toate mințile!?

CAVALERUL: În toate mințile? N-ai cumva pretenția că vinișorul tău mi s-a urcat la cap!

AUGUSTE: O, nicidecum! E-un vinișor de Mosella, foarte de treabă.

CAVALERUL: Niciodată n-am fost mai în toate mințile. Niciodată n-am știut mai bine ce spun. Îți cer mîna Ondinei, gîndindu-mă la mîna Ondinei. Vreau să țin mîna asta. Vreau ca mîna asta să mă ducă la nuntă, la luptă, la moarte...

AUGUSTE: Cineva nu poate avea două logodnice, seniore... Îi ies prea multe mîini la socoteală...

CAVALERUL: Și care e, mă rog, întîia logodnică? Bertha, poate?

AUGUSTE: De la dumneavoastră am aflat-o.

CAVALERUL: O cunoști tu pe Bertha, ca să-i iei astfel apărarea? Eu o cunosc. O cunosc abia de cînd am văzut-o pe Ondine.

AUGUSTE: De la dumneavoastră știm că e desăvîrșită.

CAVALERUL: Da, afară de perișorii de la colțul buzelor, afară de rîsul ei strident, este desăvîrșită...

AUGUSTE: Eu credeam că legea cavalerilor rătăcitori este de a-și arăta înainte de toate credința...

CAVALERUL: Da, față de aventură. Eu voi fi chiar primul să mi-o arăt, căci pînă acum noi, cavalerii rătăcitori, am fost doar niște neghiobi. Descopeream palate și ne-ntorceam să locuim în cocioabele noastre. O eliberam pe Andro-

meda, şi asta ne aducea dreptul de pensie la şaizeci de ani. Le luam uriaşilor comoara, şi ne alegeam cu scutire de post vinerea... Acum, pentru mine, gata! Aventura nu va mai fi stagiul în cavalerie şi imaginaţie, care se impune pînă şi viitorilor grefieri. De-acum încolo, descopăr, jefuiesc, mă căsătoresc pe contul meu: deci, mă căsătoresc cu Ondine...

AUGUSTE: Greşiţi!

CAVALERUL: Greşesc? Ia răspunde sincer, pescarule! A fost odată un cavaler care căuta în lume ceea ce nu e învechit, obişnuit, tocit. Pe malul unui lac a întîlnit o fată numită Ondine. Ea schimba în aur farfuriile de cositor. Ieşea pe furtună, fără să se ude. Nu numai că era cea mai frumoasă fată întîlnită de el pe lume, dar el simţea că ea era numai veselie, numai dragoste, numai sacrificiu. El simţea că ea ar fi în stare să moară pentru el, să facă pentru el ceea ce nici o fiinţă omenească n-ar izbuti, ar trece şi prin foc, s-ar arunca în prăpăstii, ar zbura... El însă îi făcu o adîncă plecăciune şi plecă să se căsătorească cu o fată neagră, cu numele de Bertha!... Ce era el?

AUGUSTE: Puneţi greşit chestiunea.

CAVALERUL: Te întreb ce era. Nu îndrăzneşti să răspunzi. Un dobitoc, nu-i aşa?

EUGÉNIE: Aţi mai promis să vă căsătoriţi, seniore.

CAVALERUL: Dragă Eugénie, n-o să-ţi închipui acum că, dacă voi mi-aţi refuza-o pe Ondine, eu aş mai lua-o pe Bertha de nevastă.

AUGUSTE: Dacă Bertha vă iubeşte, cavalere, va învăţa şi ea să înoate, să se dea la fund, să zboare...

CAVALERUL: Toate astea sînt poveşti. Cînd o fată iubeşte, e şi mai stîngace, mai udă în ploaie,

mai expusă la pituite şi la scrîntirea picioarelor... E de-ajuns să te uiţi la mireasa-ndrăgostită, la biserică... Mirele se-ntreabă ce-o fi deodată schimbarea asta: păi, ce să fie: iubeşte!...

EUGÉNIE: Vorbeşte, Auguste!

CAVALERUL: Vorbeşte! Dacă ai vreun motiv să mi-o refuzi pe Ondine, spune-mi-l şi mie!

AUGUSTE: Seniore, ne-o cereţi pe Ondine. E o cinste pentru noi. Dar noi nu vă putem da ceea ce nu ne aparţine...

CAVALERUL: Bănuieşti cine i-ar fi părinţii?

AUGUSTE: Nu e vorba de părinţi. Căci, în ceea ce o priveşte pe Ondine, n-ar avea rost. Dacă noi n-am fi înfiat-o pe Ondine, ea ar fi găsit, şi fără noi, cum să crească şi să trăiască. Niciodată n-a avut nevoie de mîngîierile noastre, dar de cum începe să plouă, nu mai e chip s-o ţii în casă. Niciodată n-a avut nevoie de pat, însă de cîte ori n-am găsit-o adormită pe lac! Fi-va oare pentru că, din fire, copiii ghicesc natura, fi-va pentru că firea Ondinei este natura însăşi? Sînt mari puteri în jurul Ondinei!

CAVALERUL: Pentru că ea e tinereţea!

AUGUSTE: Credeţi? Cînd te-am luat pe tine, dragă Eugénie, aveai vîrsta ei, şi tu erai drăguţă, harnică, dar lacul rămînea tot lacul pe care-l cunoscusem dintotdeauna, neînţelegător, neprietenos, potopul era de o prostie fără pereche, iar furtuna o smintită. De cînd o am pe Ondine, toate s-au schimbat...

CAVALERUL: Pentru că acum eşti un pescar mai priceput. Pentru că eşti bătrîneţea.

AUGUSTE: Un lac care nu-ţi mai rupe năvoadele, care îţi dă tocmai atîţia peşti cîţi îţi trebuie,

nici unul mai puțin, nici unul mai mult, care nu-ți intră în barcă, chiar dacă pe fundul ei ar fi o gaură pe care n-ai văzut-o, așa cum mi s-a întîmplat ieri, asta e ceva cu totul neobișnuit! Să călăfătuești o barcă cu apă, unde s-a mai pomenit?...

CAVALERUL: Unde vrei s-ajungi? S-o cer în căsătorie lacului?

AUGUSTE: Nu glumiți!

CAVALERUL: Toate lacurile din lume de mi-ar fi socri, și toate apele soacre, primesc cu bucurie! Mă am foarte bine cu natura.

AUGUSTE: Nu vă-ncredeți! E lucru-adevărat că naturii nu-i place să se mînie pe om. Îi face plăcere să țină cu el. Ceva anume din om o încîntă sau o distrează. E mîndră de o casă frumoasă sau de o barcă bună, ca un cîine de zgarda lui. Îi îngăduie omului ceea ce nu suferă de la nici o altă vietate, iar celelalte făpturi fac la fel. Tot ce este venin sau otravă în flori sau în tîrîtoare, cînd se apropie omul, o ia la sănătoasa în întuneric, sau îi sare-n ochi prin culoare. Dar ia să nu-i fie o singură dată pe plac naturii, că e pierdut!

CAVALERUL: Adică eu nu i-aș fi pe plac de-o iau pe Ondine? Dar voi, cînd ați înfiat-o, i-ați fost pe plac? Dați-mi-o pe Ondine, prieteni!

AUGUSTE: Să v-o dăm pe Ondine! Dar unde e în clipa asta Ondine, știe cineva? Se va mai întoarce ea vreodată? Deseori, cînd dispare, ne gîndim dacă nu-i pentru totdeauna! Poftiți: vedeți și căutați! nu mai e urmă de ea! N-a primit niciodată alte veșminte decît acelea ce le poartă, n-a avut vreodată jucării, sau vreo lădiță cu lucrușoare... De cîte ori pleacă, tot ce-i al ei pleacă-mpreună cu ea. O dată ple-

cată, nu s-a mai întors. E un vis Ondine. Nu există Ondine. Tu crezi în Ondine, Eugénie?

EUGÉNIE: Eu cred că ai cam înnebunit puțin, sărmane Auguste. De la vinul de Mosella i se trage... E-atît de-nșelător... Ca și povestea cu paietele...

AUGUSTE: A! știi, te rog, paietele!

CAVALERUL: Da, cu paietele aiureai. Dar cu Ondine, acuma stau și eu și mă-ntreb dacă n-ai cumva dreptate... Sînt și eu ca și tine... Sînt ca-ntr-un vis...

AUGUSTE: Îmi amintesc, desigur, c-am văzut-o pe draga de Ondine. Îmi amintesc de glasul ei, de rîsul ei; o mai văd încă aruncîndu-vă păstrăvul, un păstrăv de o jumătate de ocă! dar dacă nu s-ar mai arăta, dacă nu ne-ar mai face semne decît prin mici fulgere sau mici furtuni, dacă nu ne-ar mai spune că ne iubește decît mîngîindu-ne picioarele cu valurile și obrajii cu ploaia, sau aruncîndu-mi un pește de mare în coșul de știuci, nu m-ar mira de fel!...

EUGÉNIE: Iertați-ne, seniore. De cîte ori bea vreun pahar, bate cîmpii!

AUGUSTE: Și încă nu i-am spus totul cavalerului! Cum era țărmul dimprejurul leagănului în care am găsit-o pe Ondine? Plin de scobiturile lăsate de doi îndrăgostiți întinși pe nisip. Dar erau vreo sută, vreo mie... De parc-o mie de perechi se-nlănțuiseră pe mal, iar Ondine le era fiică...

EUGÉNIE: Iar s-a pornit!

AUGUSTE: Și nici urmă de picior, auziți! Sute de trupuri, și nici un picior!...

EUGÉNIE: Îngăduiți-ne, seniore, să mergem la culcare!

AUGUSTE: Urme proaspete, căptușite cu sidef, cu mică...
EUGÉNIE: Iar mică! e foarte obosit...Hai, Auguste! o să vorbim mîine de Ondine.
AUGUSTE: Dacă se mai întoarce!
CAVALERUL: Dacă se mai întoarce, sau nu... Eu o aștept...

(Se lungește în jilț.)

SCENA A VIII-A

CAVALERUL, apoi ONDINE

Fundul colibei devine străveziu. Apare o ondină

ONDINA: Ia-mă, frumosule cavaler!
CAVALERUL: Cum?
ONDINA: Sărută-mă!
CAVALERUL: Poftim?
ONDINA: Sărută-mă, frumosule cavaler!
CAVALERUL: Să te sărut? De ce?
ONDINA: Să vin goală, frumosule cavaler?
CAVALERUL: Nu-i treaba mea... Fă cum poftești.
ONDINA: Să mă întind pe spate? sau să mă-ntind pe-o parte?
ONDINE *(ivindu-se deodată)*: Ce minte-ngustă ai! Cît ești de neghioabă!

(Ondina dispare.)

CAVALERUL *(luînd-o pe Ondine în brațe)*: Scumpă Ondine, ce comedie mai e și asta?
ONDINE: E una dintre vecinele geloase. Nu vor ca eu să te iubesc! Spun că așa faci tu cu prima venită. Că prima nerușinată te poate cuceri...

CAVALERUL: N-au decît să vină, dragostea mea!

(O nouă apariție.)

A DOUA ONDINĂ: Nu mă lua!
CAVALERUL: Ce vrea asta, acum?
O DOUA ONDINĂ: Nu mă lua, frumosule cavaler! Pe mine nu mă duci cu zăhărelul!
CAVALERUL: Ce zăhărel?
ONDINE: Văzînd că nerușinarea nu te-a dat gata, pretind să te cucerească acum, cît ai clipi din ochi, făcînd pe rușinoasele... Toți bieții oameni, zic ele, sînt așa...
A DOUA ONDINĂ: Nu-mi răvăși părul, nu-mi mîngîia șoldurile, frumosule cavaler!
CAVALERUL: Nu e rea asta. Au trimis-o pe cea mai frumoasă?
ONDINE: Nu! E cea mai deșteaptă. O, Hans, scumpule, ia-mă-n brațe. Uită-te la netoata aia... O femeie care se oferă — ce stupid!... Ei, hai! poți să pleci și tu! Ai pierdut!

(Ondina dispare. Alta îi ia locul.)

CAVALERUL: Încă una!
ONDINE: A! nu! N-a fost vorba așa! Nu trebuia să veniți decît două.
CAVALERUL: Las-o. Vorbește...
ONDINE: Să plece! E cîntecul celor trei surori. Nici un Ondin nu îi rezistă...
CAVALERUL: Vorbește, mititico!
A TREIA ONDINĂ:

Hans Wittenstein zu Wittenstein,
E moarte viața fără tine.
Alles was ist dein ist mein.[1]
Iubește-mă. Rămîi cu mine...

---

[1] Tot e-i al tău e și al meu (germ.)

CAVALERUL: Bravo. E-ncîntător!

ONDINE: Cum adică: încîntător?

CAVALERUL: E simplu, e încîntător. Cam așa trebuie să fi fost și cîntecul sirenelor.

ONDINE: Chiar ăsta e. L-au copiat!... Uite-o pe a doua dintre surori! N-o asculta!

(O a doua ondină a luat loc lîngă prima)

CAVALERUL: Cum? n-ai încredere în mine?

ONDINE: O, dragostea mea, nu asculta!

CAVALERUL: Ce erau funiile lui Ulisse, pe lîngă brațele tale!

ONDINE *(Ondinei)*: Hai, tu acum! Zi-i! Repede!

A PATRA ONDINĂ:

La tine dacă mă gîndesc,
Tu te frămînți în așternut.
Prin somn îmi dărui un sărut...
Iar eu din moarte mă trezesc!

ONDINE: E gata, nu-i așa?

CAVALERUL: Nu încă, din fericire! Uite-o și pe-a treia...

ONDINE: Nu vezi că n-are picioare, picioare despărțite, că are coadă... Ia cere-i să facă spagat. Eu sînt o femeie-adevărată... Eu pot să fac... Privește!...

CAVALERUL: Ce tot spui! E rîndul dumitale, domnișoară!

ONDINE: Crezi oare că-i plăcut să-i auzi pe alții spunînd ceea ce tu însuți gîndești și nu poți spune?

CAVALERUL: Asta e sortit tuturor oamenilor, afară de Wolframm von Eschenbach, care știe să spună și ce nu gîndește... Ssst!

A CINCEA SORĂ ONDINĂ:

Spre seară, fac foc în cămin;
Aud ciobanul, cîinii latră.
Gîndesc că mă iubeşti puţin...
Şi plîng, cînd focul arde-n vatră.

CAVALERUL: Minunat! S-o mai spună o dată. S-o-nveţi şi tu pe dinafară, s-o cînţi în serile cînd vom sta-mpreună...

ONDINE: Hai, nu mai sta nici o clipă! Piei!

O ONDINĂ: Ai pierdut! Ai pierdut, Ondine!

CAVALERUL: Ce-ai pierdut?

O ONDINĂ: Rămăşagul! Te ţine-n braţe pe tine, Ondine, dar la mine se uită. Te sărută pe tine, şi mă ascultă pe mine. O să te-nşele.

ONDINE: Nu ştii că oamenii au obiceiul că pun să li se spună despre dragoste pe cîte-o netoată ca tine, care cîntă sau recită? Le zic poeţi. Şi tu eşti poet. Eşti o netoată!...

O ONDINĂ: Dacă-i dai voie să te-nşele cu muzica, cu frumuseţea, te priveşte! Ai pierdut!

ONDINE: Ba nu. Îşi bate joc de voi. Am cîştigat!

O ONDINĂ: Atunci, pot să le spun că primeşti? Că înţelegerea rămîne în picioare?

CAVALERUL: Ce înţelegere?

ONDINE: Da, poţi să le spui. N-ai decît să stai de vorbă cu invidia, cu gelozia, cu vanitatea...

O ONDINĂ: Prea bine!

ONDINE: Cu tot ce mişună, înoată, produce chihlimbar, are oscioare, sau face ouă cu bilioanele...

O ONDINĂ: O să vezi tu dacă-i mai bine să fii vivipară!

CAVALERUL: Ce naiba vorbiţi acolo?

ONDINE: Du-te şi spune-le! Du-te...

O ONDINĂ: Într-o clipă vor afla toţi. Inclusiv acela pe care-l ştii!

ONDINE: Pe acela îl blestem!

(Ondina dispare.)

CAVALERUL: Ce explicații! Ce furie!
ONDINE: Da! Ca-n familie!

SCENA A IX-A

ONDINE, CAVALERUL

(Șed jos. Ea îl înlănțuie cu brațele.)

ONDINE: Te-ai lăsat prins, de data asta?
CAVALERUL: Trup și suflet...
ONDINE: Nu te mai zbați. Nu mai faci pe grozavul cu vocea și cu picioarele.
CAVALERUL: Sînt biruit de fericire...
ONDINE: Nu ți-au trebuit decît douăzeci de minute... Pentru știucă, e nevoie de treizeci.
CAVALERUL: Mi-a trebuit o viață-ntreagă. Din copilărie, un cîrlig de undiță mă trăgea de pe scaun, din barcă, de pe cal... Mă trăgeai tu la tine...
ONDINE: E-nfipt în inimă, nu-i așa? Nici de buze, nici de obraz?
CAVALERUL: Prea adînc pentru ca vreodată să-l mai scoți...
ONDINE: Ți-aș cere oare prea mult dacă te-aș ruga să lăsăm metaforele de pești, și să-mi spui că mă iubești?
HANS *(cu un genunchi la pămînt)*: Nu, iată. Îți spun că te iubesc.
ONDINE: Ai mai spus asta?
CAVALERUL: Am mai spus ceva asemănător, dar era tocmai contrariul.

ONDINE: Şi-ai spus-o deseori?
CAVALERUL: Tuturor acelora pe care nu le iubeam.
ONDINE: Mai cu amănunte! Spune-mi victoriile mele! Spune-mi la cine renunţi pentru mine!
CAVALERUL: La mai nimic... La nimic... La toate femeile...
ONDINE: La cele rele, nevrednice, bărboase?
CAVALERUL: La cele bune! La cele frumoase!
ONDINE: O, Hans, eu voiam să-ţi ofer universul, şi iată că te şi lipsesc de cea mai frumoasă jumătate. Într-o zi, ai să-mi porţi pică...
CAVALERUL: Ele-s nimic pe lîngă tine. Le vei vedea...
ONDINE: Unde le voi vedea?
CAVALERUL: Acolo unde sînt. Prin manejele circurilor. Pe marginea fîntînilor. La pungaşii cu stofe. Mîine plecăm...
ONDINE: Vrei să ne despărţim de casa asta, de lac?
CAVALERUL: Vreau ca lumea să vadă ceea ce are mai desăvîrşit... Nu ştii că tu eşti ceea ce are mai desăvîrşit?
ONDINE: Îmi cam închipui. Dar are lumea ochi să vadă?
CAVALERUL: Şi tu o s-o vezi. Nu mai merge să nu vă cunoaşteţi una pe alta. E foarte frumoasă lumea, Ondine!
ONDINE: O, Hans, din lume-un singur lucru-aş vrea să ştiu. În lume, oamenii se despart?
CAVALERUL: Ce vrei să spui?
ONDINE: Să luăm, bunăoară, un rege şi-o regină care se iubesc. Se despart ei vreodată?
CAVALERUL: Te înţeleg tot mai puţin.
ONDINE: Stai să-ţi explic. Să luăm cîinii de mare. Nu-mi prea plac cîinii de mare; parc-ar fi mereu răguşiţi. Şi nu sînt. Au însă coarde

vocale. Și pentru că stau mereu cu gura deschisă, sarea li se usucă pe bronhii...

CAVALERUL: Aiurezi, cu cîinii tăi de mare!...

ONDINE: Nu! nu! E un exemplu. E de-ajuns ca niște cîini de mare să facă o pereche, Hans, pentru ca ei să nu se mai despartă vreodată. La un deget unul de celălalt, ei înoată așa mii de leghe, fără ca femela să-și țină capul mai în urmă decît cu un cap... Oare regele și regina trăiesc tot așa de apropiați? Regina, un pic mai în urma regelui, cum se cuvine.

CAVALERUL: Ar fi greu. Regele și regina au fiecare apartamentele lor, trăsurile lor, grădinile lor...

ONDINE: Ce cuvînt cumplit e cuvîntul fiecare! Pentru ce?

CAVALERUL: Pentru că fiecare are treburile și răgazurile lui.

ONDINE: Dar și cîinii-de-mare au treburile lor grozav de deosebite! Trebuie să se hrănească. Trebuie să vîneze, să urmărească uneori bancuri de miliarde de heringi, care se-mprăștie sub ochii lor ca miliarde de fulgere. Au miliarde de pricini de a o lua unul la stînga și altul la dreapta. Și totuși, toată viața trăiesc lipiți și paraleli. Nici măcar un calcan n-ar putea trece printre ei.

CAVALERUL: Mă tem că, între rege și regină, ar putea trece, de douăzeci de ori pe zi, și niște balene. Regele vede de miniștri, iar regina de grădinari. Două curente deosebite îi poartă.

ONDINE: Tocmai asta e: hai să vorbim de curente! Cîinii de mare au și ei de luptat cu douăzeci, cu o sută de curente! Unele sînt reci ca gheața, altele sînt calde. Cîinelui de mare poate că-i plac cele reci, și cățelei de mare cele călduțe...

Curente mai tari ca fluxul şi refluxul... Care spintecă corăbii! Şi totuşi nu izbutesc să despartă, nici cu un deget, masculul şi femela cîine de mare...

CAVALERUL: Asta dovedeşte că oamenii şi cîinii de mare sînt specii diferite.

ONDINE: Dar tu rămîne bineînţeles că nu mă vei părăsi niciodată, nici o clipă, nici cît un lat de palmă!... De cînd te cunosc, singurătatea mea începe de la doi paşi de tine.

CAVALERUL: Da, Ondine.

ONDINE: Făpturile îşi fac mai puţin rău cînd se freacă una de alta, decît atunci cînd nu se văd, nu-i aşa?

CAVALERUL: Unde vrei s-ajungi, Ondine?

ONDINE: O! Hans, ascultă-mă. Cunosc pe cineva care ne-ar putea uni pe veci, cineva foarte puternic, care ar face să fim lipiţi unul de altul, cum sînt unii gemeni, vrei să-l chem?

CAVALERUL: Şi braţele noastre, Ondine, nu ai încredere în ele?

ONDINE: Braţele oamenilor le servesc mai ales ca să se desprindă. Nu, nu, cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît văd că numai acesta e mijlocul pentru ca soţul şi soţia să nu fie la cheremul unei invidii sau a unei supărări. Prietenul care ne va uni e colo. El va primi. Nu ai decît o vorbă să spui!

CAVALERUL: Dar ce, mă rog? grozavii tăi cîini de mare sînt sudaţi?

ONDINE: E drept că nu. Dar ei nu umblă prin lume. Nouă ne-ar trebui o centură de carne, să ne lege de mijloc. M-am gîndit şi la asta. Ar fi suplă şi nu ne-ar împiedica să ne sărutăm.

CAVALERUL: Dar la război, Ondine?

ONDINE: Tocmai de aceea. Voi fi la război lîngă tine. Vom fi cavalerul cu două chipuri. Dușmanul ar lua-o la fugă. Ajungem vestiți. Îl chem, da?

CAVALERUL: Dar la moarte?

ONDINE: Tocmai de aceea. N-or să poată dezlega centura. M-am gîndit la toate; ai să vezi cît o să fiu de cuminte. Îmi voi astupa urechile, ochii. Nici n-ai să bagi de seamă că sînt lipită de tine... Îl chem?

CAVALERUL: Nu. Să-ncercăm întîi așa, Ondine. Pe urmă, vom vedea... Nu ți-e frică de noaptea asta?

ONDINE: Ba da... Să nu crezi că nu văd ce gîndești... Negreșit, îți zici tu, ea are dreptate, și o voi ține strîns toată ziua și toată noaptea, însă, din cînd în cînd, timp de o secundă, o voi lăsa ca să iau aer, ca să joc zaruri...

CAVALERUL: Ca să-mi văd calul...

ONDINE: Da, da, glumește tu! Sînt sigură că abia aștepți să adorm eu, ca să te duci să-ți vezi calul... Cînd îngerul o s-adoarmă, așa îți spui tu, îngerul de care niciodată, nici o secundă, nu mă voi despărți, o să ies să-mi văd calul o secundă ceva mai lungă... Hei, hei! O s-aștepți mult și bine somnul meu!... Tu o să dormi...

CAVALERUL: Mă îndoiesc, Ondine dragă... Fericirea mă va ține treaz toată noaptea. Bineînțeles c-o să trebuie să-mi văd calul. Nu numai pentru că plecăm în zori... Dar și pentru că lui îi spun tot.

ONDINE: A, da? Prea bine!

CAVALERUL: Ce faci?

ONDINE: Pentru noaptea asta, îmi fac centura eu singură. Nu te supără că trec chinga asta în jurul nostru?

CAVALERUL: Nu, scumpo.

ONDINE: Şi plasa asta?... O s-o ridici după ce adorm eu. Uite că şi casc... Noapte bună, dragostea mea.

CAVALERUL: Desigur... Dar cînd s-au mai pomenit bărbat şi nevastă atît de strîns legaţi pe lumea asta!

(Ondine se ridică deodată.)

ONDINE: A, va să zică,-aşa! Ei, acum dormi tu!

(Cu mîinile, aruncă asupra cavalerului somnul, şi el cade adormit.)

O ONDINĂ: Adio, Ondine...

ONDINE: Hei, tu să ai grijă de cei două sute de salmoni răniţi, şi vezi şi de plevuşcă. Du cele două cîrduri în zori pe sub cascada marină, iar la prînz pe sub sargase. Atenţie la fluviul numit Rin! E prea greu pentru ei.

O ONDINĂ: Adio, Ondine...

ONDINE: Tu să mă-nlocuieşti la paza perlelor. Le găseşti pe toate în sala peşterilor... Am făcut din ele un desen, mai lasă-l cîteva zile... N-o să-l pricepi. Trebuie să ştii să citeşti... E un nume...

REGELE ONDINILOR: Pentru ultima dată, nu ne trăda! Nu te duce la oameni!

ONDINE: Mă duc numai la un om.

REGELE ONDINILOR: Are să te-nşele... O să te părăsească...

ONDINE: Nu te cred.

REGELE ONDINILOR: Atunci, înţelegerea rămîne în picioare, prostuţo!... Să respecţi înţelegerea, dacă te-nşală, ruşine-a lacului!

CAVALERUL *(se răsuceşte în somn)*: Ondine!... Slavă-a lacului!

ONDINE: Ce plăcut e cînd ai două guri să răspundă!

C O R T I N A

ACTUL AL DOILEA

Sală de onoare în Palatul Regelui.

SCENA I

ŞAMBELANUL, SUPRAINTENDENTUL TEATRELOR, DRESORUL DE FOCI, REGELE ONDINILOR, ca iluzionist

ŞAMBELANUL: Domnilor, fac apel la puterea dumneavoastră şi de invenţie, şi de improvizaţie. Peste cîteva clipe, regele îl primeşte în sala aceasta pe cavalerul de Wittenstein, care s-a hotărît, în fine, după trei luni de miere, s-o prezinte Curţii pe tînăra-i soţie. Înălţimea-sa doreşte ca solemnitatea să se încheie cu un divertisment... Dumneata, domnule supraintendent al teatrelor regale, ce ne propui?

SUPRAINTENDENTUL: Salammbô!

ŞAMBELANUL: Salammbô e prea trist! Şi ni l-ai mai dat şi duminică, pentru margrafă, la încheierea anului.

SUPRAINTENDENTUL: E trist, dar e gata...

ŞAMBELANUL: Mai gata decît Orfeu, pentru care menajeria regală procură lupii şi viezurii? Mai gata decît povestea cu Adam şi Eva, care nu cere costume?

SUPRAINTENDENTUL: Excelenţă, datorez cariera mea teatrală faptului că am înţeles cel dintîi că orice scenă de teatru are uşurinţele şi inhibiţiile ei, pe care zadarnic am încerca noi să le forţăm...

ŞAMBELANUL: Domnule supraintendent, timpul e scurt!

SUPRAINTENDENTUL: Ca să spunem aşa, fiecare teatru e clădit pentru o singură piesă, şi singurul secret al direcţiei este să descopere care anume e aceea. Sarcina e arzătoare, mai ales cînd piesa nu e încă scrisă; de aceea se produc atîtea catastrofe, pînă-n ziua cînd, sub părul Melisandei sau sub armura lui Hector, se introduce în el cheia, sufletul, şi, îndrăznesc să spun, sexul lui...

ŞAMBELANUL: Domnule supraintendent!...

SUPRAINTENDENTUL: Am condus un teatru care, gol cînd juca clasici, n-a cunoscut succesul decît cu o farsă cu husari: era un teatru femel... Un altul decît cu corurile Sixtinei: era un teatru invertit. Şi, dacă m-am văzut silit să închid, anul trecut, Teatrul din Parc, a fost din raţiuni de stat şi de cuviinţă, pentru că nu suporta decît piesa incestuoasă...

ŞAMBELANUL: Şi cheia teatrului nostru regal este Salammbô?

SUPRAINTENDENTUL: Precum spuneţi! Numai la numele de Salammbô, şi astringenţa aceea, din păcate constitutivă, a faringelor coriştilor noştri, se relaxează, şi ne dă nişte voci cam discordante, dar strălucitoare. Scripeţii, care în Faust ruginesc şi se înnoadă, îşi regăsesc deodată viteza; coloanele, pe care zece echipe nu izbutesc să le ridice fără să le agaţe de perdele şi cornişe, se înalţă, mai drepte ca popicele, la simpla mişcare a degetului unui singur maşinist. Jalea, indisciplina, praful îşi iau zborul din aceste locuri, o dată cu faimoşii porumbei. Uneori, cînd dau vreo operă germană, din loja mea îl văd pe unul

dintre cîntăreți sclipind de bucurie, zvîrlind notele din tot pieptul, dominînd orchestra cu avîntul lui și provocînd în public aplauze și încîntare; și știți de ce? pentru că, printre colegii lui, care cîntă conștiincios partitura nordică, cîntărețul nostru, din distracție, își cîntă rolul din Salammbô!... Da, Excelență. Teatrul meu a jucat Salammbô de o mie de ori; este totuși singura piesă ce-i pot cere s-o improvizeze.

ȘAMBELANUL: Îmi pare rău. Ar fi nepotrivit să arătăm celor doi îndrăgostiți jalnicul sfîrșit al dragostei. Altul la rînd! Cine ești tu?

DRESORUL: Eu sînt dresorul de foci, Excelență.

ȘAMBELANUL: Și ce fac focile tale?

DRESORUL: Nu cîntă Salammbô, Excelență.

ȘAMBELANUL: Rău fac. Niște foci să cînte Salammbô ar constitui un foarte potrivit intermezzo. Și, pe urmă, mi s-a spus că masculul tău are o barbă care-l face să semene cu socrul regelui.

DRESORUL: Pot să-l bărbieresc, Excelență.

ȘAMBELANUL: Printr-o regretabilă coincidență, socrul regelui și-a ras-o ieri pe a sa... Trebuie evitată pînă și umbra de scandal... Ultimul, la rînd! Cine ești tu?

ILUZIONISTUL: Eu sînt iluzionist, Excelență.

ȘAMBELANUL: Unde ți-e materialul?

ILUZIONISTUL: Eu sînt iluzionist fără material.

ȘAMBELANUL: Nu glumi. Nu poți face să treacă comete fluturîndu-și cozile, nu poți face să iasă din ape cetatea Ys, mai ales sunînd din toate clopotele, fără material!

ILUZIONISTUL: Ba da.

(O cometă trece. Orașul Ys iese din ape.)

ȘAMBELANUL: Nu există „Ba da“! Nu faci să intre calul troian, mai ales scoțînd fum pe ochi,

nu înalți piramidele, mai ales înconjurate de cămile, fără material!

(Intră calul troian, Piramidele se înalță).

ILUZIONISTUL: Ba da.
ȘAMBELANUL: Ce încăpățînat!
POETUL: Excelență!...
ȘAMBELANUL: Lasă-mă! Nu scoți din pămînt copacul din Iudeea, n-o faci să apară, lîngă primul șambelan, pe Venus goală, fără material!

(Venus goală apare lîngă șambelan)

ILUZIONISTUL: Ba da.
POETUL: Excelență!... *(Se înclină.)* Doamnă!

(Venus a dispărut.)

ȘAMBELANUL *(uluit)*: M-am întrebat întotdeauna ce fel de femei sînt astea pe care le-arătați voi, vrăjitorii.... Colege de-ale voastre?
ILUZIONISTUL: Sau Venus însăși. Depinde de calitatea iluzionistului.
ȘAMBELANUL: A ta, în orice caz, îmi pare sigură... Ce proiect ai?
ILUZIONISTUL: Cu permisiunea Excelenței-voastre, împrejurările mă vor inspira.
ȘAMBELANUL: Înseamnă să-ți acord prea mare încredere.
ILUZIONISTUL: Vă stau la dispoziție spre a vă oferi, numaidecît și ca probă, un mic divertisment personal.
ȘAMBELANUL: Văd că știi să citești și gîndurile.
ILUZIONISTUL: Întrucît gîndul care vă frămîntă este acela al întregii Curți, meritul meu e foarte mic. Da, Excelență, sînt în stare, precum doriți și precum doresc toate doamnele

din oraş, să pun faţă-n faţă un bărbat şi o femeie care, de trei luni, se feresc unul de altul.

ŞAMBELANUL: Aici chiar?

ILUZIONISTUL: Şi-n clipa asta chiar. Numai cît să le găsiţi loc curioşilor.

ŞAMBELANUL: Îţi faci iluzii. E drept că asta ţi-e meseria... Dar gîndeşte-te că bărbatul în chestie pune la punct în clipa asta toaleta de curte a soţiei şi se uită la ea cu minunare. Iar soţia, de partea ei, a jurat, din ciudă şi din gelozie, să nu se înfăţişeze la Curte.

ILUZIONISTUL: Da, însă ia presupuneţi că vreun cîine fură mănuşa tinerei soţii şi o aduce în sala asta... Ce va face soţul? Şi mai presupuneţi că pasărea femeii fuge din colivie, şi zboară înspre locul acesta? Pasărea la care ţine...

ŞAMBELANUL: Şi ce-i cu asta?... Halebardierul are consemn strict să îndepărteze cîinii de apartamentele regale. Iar cei doi şoimi ai prinţului sînt în libertate şi cu ochii liberi prin apropierea coliviei.

ILUZIONISTUL: Da... Dar mai presupuneţi că halebardierul alunecă pe nişte coji de banane, şi că o gazelă îi amăgeşte pe şoimi să-l abandoneze pe botroş.

ŞAMBELANUL: Bananele şi gazelele sînt necunoscute în ţara asta.

ILUZIONISTUL: Da... Nu... Nu mai sînt de un ceas încoace. Solul african cojea unul dintre fructele astea pe cînd vă urma pentru audienţă, iar printre darurile lui am văzut animalele deşertului. N-o scoateţi la capăt cu magia, Excelenţă! Credeţi-mă!... Daţi semnalul, instalaţi-vă curioasele, şi îi veţi vedea sosind aici pe Bertha şi pe cavaler...

ŞAMBELANUL: Anunţaţi-le pe doamne!

POETUL: Excelenţă, de ce să facem treaba asta urîtă?

ŞAMBELANUL: Tot o să se facă odată şi-odată. Cunoşti gurile de la Curte.

POETUL: E meseria lor. Dar nu-i a noastră.

ŞAMBELANUL: Dragă poete, cînd vei avea vîrsta mea, vei socoti viaţa un teatru cam prea adormit. E de necrezut cît îi lipseşte regia! Am văzut-o mereu întîrziind scenele ce trebuiau să aibă loc, micşorînd violenţa deznodămintelor. Cei care trebuie să moară din dragoste, cînd ajung s-o facă, o fac anevoie şi abia la bătrîneţe. De vreme ce am un vrăjitor la îndemînă, îmi voi oferi, în fine, luxul de a vedea desfăşurîndu-se viaţa cu viteza şi pe măsura nu numai a curiozităţii, ci şi a pasiunii omeneşti...

POETUL: Alegeţi o victimă mai puţin nevinovată.

ŞAMBELANUL: Această nevinovată victimă, tinere prieten, a îndepărtat un cavaler de la jurămintele sale. Mai tîrziu sau mai curînd, pedeapsa tot va veni. Dacă astăzi cavalerul şi Bertha se întîlnesc şi se explică, scutindu-ne de semestrul pe care l-ar cere viaţa, dacă şi-ating mîinile dimineaţa, dacă se îmbrăţişează pe seară, în loc să-şi amîne sărutul pentru la iarnă sau la toamnă, urzeala aventurii lor nu va fi schimbată, ci va fi mai adevărată, mai puternică şi totodată mai proaspătă. Marele avantaj al teatrului asupra vieţii este că nu miroase a rînced... Dă-i drumul, vrăjitorule!... Ce-i zgomotul ăsta?

UN PAJ: Cade halebardierul.

ŞAMBELANUL: Totul pare să meargă bine!
POETUL: Excelenţă! E o faptă urîtă să grăbim viaţa! O lipsiţi de cele două elemente ce o salvează: distracţia şi lenea. De unde ştiţi că, din neglijenţă sau din obişnuinţă, cavalerul şi Bertha nu s-ar fi ferit unul de altul toată viaţa... Ce e strigătul ăsta?
PAJUL: Este gazela căreia şoimii îi scot ochii.
ŞAMBELANUL: Perfect! Să ne ascundem... Şi crezi că toată ziua, vrăjitorule, au să meargă toate aşa?
ILUZIONISTUL: Uitaţi pasărea!...

SCENA A II-A

BERTHA, CAVALERUL

CAVALERUL *(ridicînd de jos o mănuşă)*: În sfîrşit! Te-am găsit!
BERTHA *(prinzînd pasărea)*: În sfîrşit! Am pus mîna pe tine!

(Pleacă fiecare de partea sa fără să se fi văzut)

SCENA A III-A

(Spectatorii, ascunşi, scot capul şi se agită.)

POETUL: Ah! Răsuflu!...
DOAMNELE: Îţi baţi joc de noi, şambelane?

ŞAMBELANUL: Ce-i gluma asta, vrăjitorule?
ILUZIONISTUL: O greşeală de regie, cum spuneţi dumneavoastră. O voi repara.
ŞAMBELANUL: Mă rog, se întîlnesc, sau nu se întîlnesc?
ILUZIONISTUL: Ca să nu mai fie îndoială că se întîlnesc, îi voi face să se ciocnească.

(Toţi se ascund în dosul coloanelor.)

SCENA A IV-A

BERTHA, CAVALERUL

CAVALERUL *(regăsind şi a doua mănuşă)*: Uite şi perechea!
BERTHA *(prinzînd din nou pasărea)*: Aha! vrei să scapi iară!

(Se ciocnesc cu putere, Bertha e gata să cadă, Hans o apucă de mîini. Se recunosc.)

CAVALERUL: O, iartă-mă, Bertha!
BERTHA: Iertare, cavalere.
CAVALERUL: Te-a durut tare?
BERTHA: N-am simţit absolut nimic.
CAVALERUL: Sînt o brută?...
BERTHA: Da...

(Vor să se retragă, încet, fiecare de partea sa. Bertha se opreşte, în fine.)

BERTHA: A fost frumoasă călătoria de nuntă?
CAVALERUL: Minunată călătorie...

BERTHA: O blondă, nu-i aşa?

CAVALERUL: O blondă. Pe unde trece ea, trece şi soarele.

BERTHA: Nopţi însorite... Mie-mi place umbra.

CAVALERUL: Fiecare cu gustul lui.

BERTHA: Va să zică, ai suferit, în ziua plecării, cînd, la umbra stejarului ăstuia, m-ai sărutat?

CAVALERUL: Bertha!

BERTHA: Eu nu sufeream... Iubeam mult...

CAVALERUL: Soţia mea e prin apropiere, Bertha.

BERTHA: Mă simţeam bine în braţele dumitale. Mă simţeam bine pe veci!

CAVALERUL: Dumneata mi-ai desfăcut braţele! Dumneata m-ai adus înapoi, fără întîrziere, printre prietenele dumitale, ca să te-mpăunezi!

BERTHA: Îţi scoţi inelul, chiar şi pe cel de logodnă, ca să-l arăţi...

CAVALERUL: Îmi pare rău. Inelul n-a priceput.

BERTHA: A făcut şi el ce fac inelele... S-a rostogolit sub un pat...

CAVALERUL: Ce vorbă e asta?

BERTHA: Greşesc, desigur, spunînd pat... La ţară, oamenii se culcă în grajd, pe fîn... Trebuie să fi avut mult de periat, în dimineaţa nopţilor voastre de dragoste?

CAVALERUL: Văd, din vorbele dumitale, că n-ai avut parte de asemenea nopţi.

BERTHA: Nu-ţi face inimă rea. Au să vină.

CAVALERUL: Nici nu mă-ndoiesc. Dar, dacă vrei un sfat, ţine mai mult la dragoste decît la dumneata, n-o mai lăsa să plece... La depărtare, chipul dumitale se şterge din minte.

BERTHA: Fii pe pace, n-o să-i mai dau drumul...

CAVALERUL: Oricine-ar fi, nu-l mai împinge cu egoism departe de dumneata, înspre primejdii deșarte și înspre moarte...

BERTHA: Trebuie să înțeleg că ți-a fost frică în pădurea aceea?

CAVALERUL: Se zice că te ții mîndră. Nu șovăi să te repezi la el, cînd îl vei vedea, și, în fața întregii Curții, să-l săruți.

BERTHA: Chiar așa aveam de gînd... Ba chiar și dacă am fi singuri!

(Îl sărută pe cavaler și vrea să fugă. El o oprește.)

CAVALERUL: O! Bertha! Dumneata, demnitatea însăși! Dumneata, mîndria!

BERTHA: Da. Eu, umilința... Eu, neobrăzarea...

CAVALERUL: Și-acum ce urmărești? Ce vrei?

BERTHA: Nu mă strînge de mînă. Am acolo o pasăre.

CAVALERUL: Eu îmi iubesc soția. Și nimic nu mă va despărți de ea.

BERTHA: E un botroș. O să-l omori înăbușindu-l!

CAVALERUL: Dacă pădurea m-ar fi înghițit, nici nu ți-ai mai aminti acum de mine. Mă întorc fericit, și fericirea mea îți e nesuferită. Aruncă-ncolo pasărea!

BERTHA: Nu. Îi bate încă inima. Lîngă a mea, am nevoie în clipa asta și de inimioara ei.

CAVALERUL: Care e secretul dumitale? Spune-mi-l și mie!

BERTHA *(arătînd pasărea moartă)*: Uite... Ai omorît-o!

CAVALERUL: Iartă-mă, Bertha!

(A pus un genunchi la pămînt. Bertha îl privește o clipă.)

BERTHA: Secretul meu, Hans? Secretul și greșeala mea? Credeam că pricepuseși. Iată: am crezut

în glorie. Nu în a mea. Ci în aceea a bărbatului pe care îl iubeam, pe care îl alesesem încă din copilărie, pe care l-am atras într-o seară sub stejarul pe care îi săpasem numele... Numele creștea și el în fiecare an!... Am crezut că o femeie nu are rostul de a te duce la masă, la odihnă, la somn, ci e pajul care îndreaptă înspre adevăratul vînător tot ceea ce e greu în lume de supus și de prins. Mă simţeam în stare să îndrept înspre dumneata licorna, dragonul, pînă și moartea. Eu sînt brună. Am crezut că în acea pădure logodnicul îmi va fi lumina și că el în fiecare umbră mă va vedea pe mine și gestul meu. Voiam să-l conduc pînă la onoarea și gloria întunericului cărora eu le serveam de momeală și de modest simbol. Nu mi-era frică. Ştiam că el va birui noaptea, de vreme ce mă biruise pe mine însămi. Voiam ca el să fie cavalerul negru... Puteam eu să-mi închipui că într-o seară toţi brazii din lume aveau să-și desfacă crengile în faţa unui cap blond?

CAVALERUL: Parcă eu mi-aș fi putut închipui?...

BERTHA: Asta e greșeala mea... Ţi-am mărturisit-o. Nu voi mai pomeni de ea. Nu voi mai săpa nume decît pe stejarii de plută... Un bărbat singur cu gloria e și-așa o prostie. O femeie singură cu gloria e caraghios... Să-mi fie de bine!... Adio...

CAVALERUL: Iartă-mă. Bertha...

BERTHA *(luîndu-i botroșul din mîini)*: Dă-mi-l... Îl iau cu mine...

(Ies, fiecare de partea sa.)

SCENA A V-A

ȘAMBELANUL, ILUZIONISTUL, POETUL

ILUZIONISTUL: Iată!... Iată scena pe care n-ați fi avut-o decît iarna viitoare, dacă nu recurgeați la serviciile mele!

POETUL: E prea destul!... să ne oprim!

ȘAMBELANUL: Ba nicidecum! Ard de nerăbdare s-o văd și pe următoarea!...

TOATE DOAMNELE: Următoarea, următoarea!

ILUZIONISTUL: La ordinele dumneavoastră, care anume?

O DOAMNĂ: Aceea în care Hans, aplecîndu-se asupra cavalerului pe care l-a rănit, îi vede pieptul și o recunoaște pe Bertha.

ILUZIONISTUL: Asta e rezervată pentru alte secole, doamnă.

ȘAMBELANUL: Aceea în care Bertha și cavalerul vorbesc pentru prima dată despre Ondine..

ILUZIONISTUL: Scena de anul viitor?... Fie și-așa...

(Toate doamnele se uită deodată la chipul Șambelanului.)

ȘAMBELANUL: Dar ce-i pe obrajii mei?

ILUZIONISTUL: A! Astea sînt neajunsurile sistemului! Aveți o barbă de șase luni...

(Se ascund din nou.)

SCENA A VI-A

BERTHA, CAVALERUL

(Intră degajați, unul din grădină, iar celălalt din curte.)

BERTHA: Te căutam, Hans!

CAVALERUL: Te căutam și eu, Bertha!

BERTHA: Hans, între noi nu trebuie să fie nici măcar un nor. Nu pot fi prietenă cu tine, cîtă vreme nu sînt prietenă și cu Ondine. Lasă-mi-o mie astă-seară. Copiez, ilustrîndu-le în același timp, *Eneida* și *Tristele*. Ea o să-mi ajute să pun aur în lacrimile lui Ovidiu.

CAVALERUL: Îți mulțumesc, Bertha. Dar mă-ndoiesc...

BERTHA: Ondinei nu-i prea place să scrie?

CAVALERUL: Nu. Ondine nu știe să scrie.

BERTHA: Ce bine face! Poate astfel gusta pe deplin operele altora. Poate citi romanele, fără să-l invidieze pe autor.

CAVALERUL: Nu. Nu citește.

BERTHA: Nu-i plac romanele?

CAVALERUL: Nu. Nu știe să citească.

BERTHA: Cît o invidiez! Ce nimfă o s-avem printre atîtea pedante și bisericoase!... Ce odihnitor lucru să vezi natura însăși îmbătîndu-se, fără griji, de muzică și de dansatori!

CAVALERUL: N-o s-o vezi făcînd asta.

BERTHA: Pînă-ntr-atît ești de gelos pe ea?

CAVALERUL: Nu. Ea nu știe să danseze.

BERTHA: Glumești, Hans! Te-ai căsătorit cu o femeie care nu citește, nu scrie și nu dansează?

CAVALERUL: Da. Și care nu recită. Și care nu cîntă la flaut. Și care nu călărește. Și care plînge la vînătoare.

BERTHA: Păi, atunci, ce face?

CAVALERUL: Înoată... Puțin...

BERTHA: Ce înger! Dar bagă de seamă! Nu-i prea bine la Curte să fii neștiutor. Profesori întîlnești la tot pasul. Cum arată Ondine?

CAVALERUL: Ca ceea ce și este: ca dragostea.

BERTHA: Ca dragostea mută, ori ca dragostea vorbăreață? I se permite să nu știe nimic, numai dacă știe să tacă.

CAVALERUL: În privința asta, Bertha, sînt destul de îngrijorat. Ondine este vorbăreață și, deoarece singurul ei maestru de curte i-a fost natura, a învățat sintaxa de la broscuțe și pronunția de la vînt. Se-apropie vremea cînd se țin turnirele și vînătorile, și mă cutremur gîndindu-mă ce vorbe îi vor smulge Ondinei aceste spectacole, în care fiecare pasă, fiecare figură de manej, fiecare voltă își are un nume. La fiecare termen tehnic, la fiecare cuvînt nou pentru ea, mă sărută. Erau treizeci și trei numai în prima ciocnire cu lancea, pe care am încercat să i-o predau ieri.

BERTHA: Treizeci și patru!...

CAVALERUL: Da, ai dreptate: cu desprinderea gîtului, treizeci și patru! Unde mi-era capul?! Bravo, Bertha!

BERTHA: Te-ai înșelat cu o sărutare... Lasă-mi-o mie pe Ondine, Hans. Cu mine nu există

primejdia asta. Şi unde pui că mai cunosc şi lupta călare şi vînătoarea cu cîini.

CAVALERUL: Ceea ce trebuie să cunoască în primul rînd, Bertha, sînt particularităţile şi privilegiile Wittensteinilor, şi astea sînt secrete.

BERTHA: Au fost aproape şi ale mele. Ia întreabă-mă!

CAVALERUL: Dacă răspunzi, îţi dau un gaj! Ce culoare trebuie să poarte scutul unui Wittenstein la intrarea în arenă?

BERTHA: Azur de prinţ, tăiat în cruce de veveriţa cu coada ruptă.

CAVALERUL: O, dragă Bertha! Ţinuta unui Wittenstein cînd trece de barieră?

BERTHA: Cu lancea în unghi drept, iar calul în buiestru.

CAVALERUL: Ce soţie de cavaler ai să fii într-o zi, Bertha!

(Ies amîndoi)

SCENA A VII-A

ŞAMBELANUL, ILUZIONISTUL, POETUL, DOAMNELE

ŞAMBELANUL: Bravo! Şi cîtă dreptate are Wittenstein! Contesa Bertha face tot, ştie tot. E soţia ideală: cheltuieşte o avere pe legături de cărţi!... Hai, vrăjitorule, scena a treia! Murim de nerăbdare!...

DOAMNA: Aceea în care Bertha o vede pe Ondine, dansînd goală la lumina lunii, împreună cu spiriduşii.

ILUZIONISTUL: Iar confundaţi, doamnă.

ŞAMBELANUL: Nu s-ar putea cearta dintre Bertha şi Ondine?

POETUL: Ce-aţi zice să le dăm un răgaz?

PAJUL: Excelenţă, se apropie ora recepţiei.

ŞAMBELANUL: Din păcate, e adevărat! Am tocmai timpul să mă duc după tînăra persoană şi să-i dau, pentru că e atît de vorbăreaţă, sfaturile care s-o ferească, măcar azi, de vreo gafă... Dar nu cumva, vrăjitorule, să profiţi de lipsa mea, ca să mai dai încă o cît de mică scenă?

ILUZIONISTUL: Una mică de tot.

ŞAMBELANUL: Care să n-aibă nici o legătură cu combinaţia noastră, presupun?

ILUZIONISTUL: Care n-are nici o legătură cu nimic. Dar care va face plăcere unui bătrîn pescar la care ţin.

(Exit Şambelanul, intră dintr-o parte Violante, iar din cealaltă, Auguste.)

SCENA A VIII-A

AUGUSTE, VIOLANTE

AUGUSTE *(îndreptîndu-se spre contesă)*: Dumneavoastră sînteţi contesa Violante?

VIOLANTE: Da, om bun... *(Se apleacă asupra lui. El vede paieta de aur în ochiul ei.)* Ce vrei?

AUGUSTE: Nu mai vreau nimic... Aveam dreptate... E minunat... Mulţumesc...

(Dispar amîndoi)

SCENA A IX-A

ONDINE, ŞAMBELANUL, POETUL

(Şambelanul coboară scara, dînd mîna Ondinei şi punînd-o să repete reverenţele.)

ŞAMBELANUL: Absolut cu neputinţă!

ONDINE: Aş fi atît de fericită!...

ŞAMBELANUL: A schimba în serbare nautică recepţia obişnuită de clasa a treia este practic cu neputinţă... De altfel, secretarul de finanţe n-ar admite nici în ruptul capului: aducerea apei în bazin ne costă de fiecare dată o avere.

ONDINE: V-aş aduce-o eu gratis.

ŞAMBELANUL: Nu stăruiţi! Chiar dacă regele nostru l-ar primi pe Voievodul peştilor în persoană, ar fi nevoit, din motive de economie, să-l primească la aer.

ONDINE: M-aş simţi atît de bine în apă!

ŞAMBELANUL: Noi, nu... Eu, nu...

ONDINE: Ba da. Dumneata, mai ales. Ai mîna umedă. În apă nu s-ar vedea.

ŞAMBELANUL: N-am mîna umedă.

ONDINE: Ba o ai. Ia încearcă!

ŞAMBELANUL: Doamnă, sînteţi în stare să ascultaţi un moment sfaturile care vă vor feri, cu începere de azi, de gafe şi de scandal?

ONDINE: O oră! Două ore, dacă vrei!
ŞAMBELANUL: Să le ascultaţi, fără să mă întrerupeţi?
ONDINE: Îţi jur. Ce-i mai uşor?...
ŞAMBELANUL: Doamnă, Curtea e un loc sfînt...
ONDINE: Scuză-mă! O secundă!

(Se duce înspre Poet, care stătea deoparte şi care-i vine în întîmpinare.)

ONDINE: Dumneata eşti poetul, nu-i aşa?
POETUL: Aşa se spune.
ONDINE: Nu eşti prea frumos...
POETUL: Se spune şi asta... Dar mai pe şoptite... Cum însă urechile poeţilor nu sînt sensibile decît şoaptelor, aud aceasta cu atît mai bine.
ONDINE: Şi cum? nu te faci mai frumos dacă scrii?
POETUL: Eram mult mai urît!

(Ea îi rîde. El se retrage.)

ONDINE *(întorcîndu-se la Şambelan)*: Scuză-mă.
ŞAMBELANUL: Doamnă, Curtea este un loc sfînt, în care omul trebuie să-şi controleze cei doi duşmani de care nu se poate descotorosi: vorba şi faţa. Dacă el se teme, ei trebuie să exprime curajul. Dacă el minte, sinceritatea. Nu e rău, dacă li se întîmplă a spune adevărul, să aibă aerul de a minţi. Asta dă adevărului înfăţişarea echivocă, care îl pune în cea mai puţin dezavantajoasă poziţie faţă de ipocrizie... Să luăm exemplul pe care, în nevinovăţia dumneavoastră, l-aţi ales singură. Renunţ la exemplul cu mirosul de ars, de care mă serveam în mod obişnuit... Da, mîna mea este

umedă... Mîna dreaptă, căci cea stîngă este cum nu se poate mai uscată. Dreapta îmi arde, pe timp de vară... Da, din copilărie, știu asta şi sufăr. Doica, atunci cînd îi atingeam sînul, îmi confunda degetele cu buzele, și legenda care spune că am moştenit această ciudățenie de la strămoșul meu Onulphe, care, din nebăgare de seamă, și-a cufundat pumnul în untdelemn sfințit, nu-mi este o mîngîiere... Dar, oricît de umedă mi-ar fi mîna, brațul mi-e lung, ajunge pînă la tron și procură recompense și dizgrații... A mă necăji înseamnă a risca atît favoarea sa, cît și a soțului, mai ales luînd în rîs păcatele mele fizice, păcatul meu fizic!... De altfel, morale nici nu am... Și acum, frumoasă Ondine, dacă m-ai urmărit cu atenție, spune-mi, ca femeie care acuma știe să se poarte la Curte, cum este mîna mea?

ONDINE: Umedă... Ca și picioarele dumitale...

ŞAMBELANUL: N-a priceput nimic! Doamnă...

ONDINE: O secundă, eşti bun?

(Se duce din nou înspre Poet, care, la rîndul lui, vine înspre ea.)

ONDINE: Care a fost primul dumitale vers?

POETUL: Cel mai minunat.

ONDINE: Cel mai minunat din versurile dumitale?

POETUL: Din toate versurile. E mai presus de celelalte versuri, tot aşa precum dumneavoastră sînteţi mai presus de celelalte femei.

ONDINE: Eşti foarte modest în vanitatea dumitale... Spune-l repede...

POETUL: Nu-l mai știu. L-am făcut în vis. Cînd m-am trezit, îl uitasem.

ONDINE: Trebuia să-l fi scris repede.

POETUL: Tocmai așa mi-am spus și eu. Ba chiar l-am scris prea repede... L-am scris în vis.

(Ea îi zîmbește cu simpatie. El se depărtează.)

ȘAMBELANUL: Doamnă, să admitem că am mîna umedă. Dacă ați atinge toate mîinile de la Curte, poate că v-ați schimba părerea... Să admitem, și să admitem că admit și eu... Dar v-ați duce oare să-i spuneți regelui că are mîna umedă?

ONDINE: Desigur că nu.

ȘAMBELANUL: Bravo! Pentru că e rege?

ONDINE: Nu! Pentru că e uscată.

ȘAMBELANUL: Sînteți imposibilă! Vă vorbesc dacă ar fi!

ONDINE: Nu poți vorbi, pentru că nu este!

ȘAMBELANUL: Dar dacă regele vă întreabă de negul pe care îl are pe nas? Căci regele are un neg, mi se pare! — Nu mă faceți să strig așa tare, vă rog! — Și dacă vă întreabă cu ce seamănă?

ONDINE: Să te-ntrebe un rege, pe care abia îl vezi întîia oară, cu ce seamănă negul lui ar fi foarte ciudat!

ȘAMBELANUL: Dar, doamnă, vorbim în teorie! Încerc numai să vă fac să-nțelegeți, în caz că dumneavoastră ați avea un neg, ceea ce ar trebui să vi se spună, pentru a vă fi pe plac!...

ONDINE: Eu n-o să am niciodată un neg. Poți s-aștepți...

ŞAMBELANUL: E nebună...

ONDINE: Îi ies cui se atinge de o broască-ţestoasă, ştii?

ŞAMBELANUL: Ce mă priveşte!

ONDINE: De altfel, nu-i aşa grav ca buba de Alep, care îţi iese dacă te freci de peştele-pisică...

ŞAMBELANUL: Mă rog!

ONDINE: Sau ca sufletul josnic, pe care-l capeţi dacă omori ţiparul, înăbuşindu-l... Ţiparul e nobil! Se cuvine neapărat să-i curgă sîngele cînd moare!

ŞAMBELANUL: E insuportabilă!

POETUL: Doamnă, şambelanul vrea să vă spună că nu se cuvine să-i mîhniţi pe cei urîţi, vorbindu-le despre urîţenia lor.

ONDINE: N-au decît să nu fie. Ce? eu sînt?

ŞAMBELANUL: Înţelegeţi odată că politeţea este un fel de plasament, cel mai bun chiar! Cînd veţi îmbătrîni, vi se va spune, graţie ei, că sînteţi tînără. Cînd vă veţi urîţi, că sînteţi frumoasă. Şi toate astea, în schimbul unui foarte mic vărsămînt.

ONDINE: Eu nu voi îmbătrîni niciodată...

ŞAMBELANUL: Ce copil!

ONDINE: Facem prinsoare? O, scuză-mă.

(Aleargă la Poet.)

ŞAMBELANUL: Doamnă!...

ONDINE: Nu-i aşa că asta-i tot ce-i mai frumos pe lume?

POETUL: Cînd cade de pe stînci, împroşcînd beladonele şi ancoliile, fără nici o îndoială!

ONDINE: Cum! cascada? tot ce-i mai frumos pe lume? Cred că-ţi pierzi minţile!

POETUL: A! înţeleg. Vorbiţi de mare?

ONDINE: De mare? De sărătura aia? De apucata aia? Vrei să mă insulţi!

ŞAMBELANUL: Doamnă!

ONDINE: Uite că mă cheamă. Ce păcat! Ne înţelegeam aşa bine!

(Se întoarce la Şambelan.)

ŞAMBELANUL: Ce tot or fi avînd să-şi spună? Doamnă, vom relua lecţia cu altă ocazie. Acum am tocmai timpul să vă comunic întrebarea pe care regele vă va pune-o astăzi, ca oricărei începătoare, despre eroul căruia îi poartă numele, şi anume despre Hercule. I s-a dat acest nume, pentru că în leagăn a strivit cu şezutul un mic şarpe care se rătăcise pe-acolo din întîmplare. Dumneavoastră sînteţi a şasea debutantă din anu-ăsta. O să vă întrebe deci a şasea ispravă. Ascultaţi bine, o să vă pun să repetaţi, şi, pe sfîntul Roch, vă implor să nu mai lipsiţi de la lecţie, dînd fuga să pălăvrăgiţi cu poetul.

ONDINE: A, tocmai! Uitam! Mulţumesc că mi-ai adus aminte!... E foarte urgent!

ŞAMBELANUL: Nu permit!

(Ea aleargă în faţa Poetului.)

ONDINE: Îmi placi.

POETUL: Mă simt ruşinat, dar şambelanul aşteaptă. Ce aveţi să-mi spuneţi aşa urgent?

ONDINE: Asta...

ŞAMBELANUL: Cred c-au înnebunit! Doamnă!

ONDINE: Vorbeam de izvoare adineaori, de izvoare submarine, la vremea cînd primăvara înflorește în adîncul lacului... Frumusețea e să le găsești locul de unde țîșnesc. Dai deodată peste o apă care se zbate în mijlocul apei. Încerci s-o oprești cu amîndouă mîinile. Ești năpădit de o apă care n-a atins decît apa. E unul dintre astea pe aici, pe-aproape, în eleșteu. Du-te deasupra lui. Privește-te ca-ntr-o oglindă. Ai să te vezi așa cum ești, cel mai frumos dintre oameni...

POETUL: Lecțiile șambelanului încep să rodească.

ȘAMBELANUL: Walter, te fac răspunzător! După ce Hercule a omorît peștele, doamnă...

ONDINE: Hercule a omorît un pește?

ȘAMBELANUL: Da, pe cel mai mare, hidra din Lerna.

ONDINE: Atunci îmi astup urechile! Nu vreau să aflu nimic despre ucigași.

ȘAMBELANUL: E infernal!

(Se aude o mare gălăgie afară. Iluzionistul își face apariția.)

ȘAMBELANUL: Ce comédie mai e acum?

ILUZIONISTUL: Cea care urmează? De asta nu mai sînt răspunzător.

O DOAMNĂ: Prima sărutare dintre Hans și Bertha?

ILUZIONISTUL: Nu, mai rău: prima neînțelegere dintre cavaler și Ondine. Vine tocmai la timp.

(Apare Hans.)

UN PAJ: Soțul dumneavoastră, doamnă.

ONDINE: Vino repede, Hans dragă, marele maestru mă învață să mint.

CAVALERUL: Lasă-mă, acuma am eu de vorbit cu el.

ONDINE: Atinge-i mîna. Să vezi ce uscată e!... Mint bine, nu-i așa, șambelane?...

CAVALERUL: Tăcere, Ondine.

ONDINE: Ești foarte urît, și te urăsc. Și nu mint de data asta!

CAVALERUL: Ai de gînd să taci? Ce-nseamnă locul pe care mi l-ați dat la masă, Excelență? Mă așezați după Salm?

ȘAMBELANUL: Chiar așa, cavalere.

CAVALERUL: Am drept la rangul trei după rege, și la furculița de argint.

ȘAMBELANUL: Îl aveai, altădată. Și chiar la rangul întîi, și chiar la furculiță de aur, dacă un anumit proiect s-ar fi realizat. Dar căsătoria dumitale îți conferă abia rangul al paisprezecelea, și numai lingură...

ONDINE: Ce importanță are, Hans dragă?! Am văzut ce s-a pregătit de mîncare... Au tăiat patru vite-ntregi. Sînt sigură că ajunge pentru toată lumea.

(Rîsete.)

CAVALERUL: Ce găsești de rîs, Bertram?...

BERTRAM: Rîd cînd mi-e inima veselă, cavalere...

ONDINE: Doar n-o să oprești lumea să rîdă, Hans?

CAVALERUL: Rîde de tine.

ONDINE: Nu rîde de mine din răutate. Rîde de mine, pentru că îi par nostimă. Sînt nostimă fără să vreau, dar sînt. Rîde din simpatie pentru mine.

BERTRAM: Așa este, doamnă.

CAVALERUL: Soția mea nu trebuie să provoace rîsul, nici chiar din simpatie!

ONDINE: Atunci n-o să mai rîdă, căci n-o să vrea să mă necăjească, nu-i așa, cavalere?

BERTRAM: De tot ce nu-i dorința dumneavoastră mă voi feri, doamnă.

ONDINE: Nu fi supărat pe soțul meu... E măgulitor pentru mine că are grijă de tot ce mă privește... Nu crezi, cavalere?

BERTRAM: Îl pizmuim că e singurul care o poate face.

CAVALERUL: Cine ți-a cerut părerea, Bertram?

ONDINE: Păi, eu, dragule, eu!... Ai avea nevoie de lecțiile șambelanului, Hans. Nu fi nervos. Uită-te la mine. Nici tunetul, nici potopul nu-mi vor alunga zîmbetul de pe buze.

(Iluzionistul a venit lîngă ea. Ondine își recunoaște unchiul.)

ONDINE *(în șoaptă)*: Ești aici? Ce e înfățișarea asta? Ce răutate mai pui la cale?

ILUZIONISTUL: O să vezi. E spre binele tău. Iartă-mă dacă socotești c-am picat la vreme nepotrivită.

ONDINE: Te iert, cu o condiție.

ILUZIONISTUL: Te-ascult.

ONDINE: O, unchiule! Am nevoie să fiu calmă! Fă ca, măcar la serbarea asta, să nu văd ce gîndesc ceilalți. Ai totdeauna numai de pierdut!

ILUZIONISTUL: Eu ce gîndesc?

ONDINE *(care-i citește gîndul, înspăimîntată):* Pleacă!...

ILUZIONISTUL: O să mă chemi înapoi, peste o clipă, Ondine...

(Se anunță Regele.)

SCENA A X-A

REGELE, REGINA, SUITA, BERTHA, ACEIAȘI

REGELE: Salut, cavalere! Salut, micuță Ondine!

(Ondine a zărit-o pe Bertha, și parcă n-ar vedea-o decît pe ea.)

ȘAMBELANUL: Reverența, Doamnă!

(Ea își face reverența mașinal, neslăbind-o din ochi pe Bertha.)

REGELE: Te primesc, ca pe toți aceia și acelea pe care vreau să le iubesc, fermecătoare copilă, în sala aceasta, închinată lui Hercule. Țin nespus la Hercule, numele lui e prenumele meu cel mai drag. Departe de mine să cred, ca alții, că numele i s-ar trage din Hercule, strîngătorul de broaște... Nu există broaște în povestea lui Hercule. Broasca e chiar singurul animal care nu se potrivește cu isprăvile lui Hercule. Leul, tigrul, hidra, da! Broasca, niciodată. Nu-i așa, messer Alcuin?

MESSER ALCUIN: În cazul acela, s-ar fi scris cu spirit aspru, sire, și fără *eta*. Un simplu epsilon.

REGELE: Dar m-am pornit pe vorbă, Ondine... Despre muncile lui... Cred că știi cîte munci a dus Hercule la bun sfîrșit?

ȘAMBELANUL *(suflînd):* Nouă...

ONDINE *(neslăbind-o din ochi pe Bertha):* Nouă, Alteță...

REGELE: Perfect. Șambelanul suflă cam tare, dar vocea ta pare încîntătoare, chiar pentru un cuvînt atît de scurt. O să-i fie însă mai greu să-ți sufle toată munca a șasea, dar noroc că o ai chiar deasupra ta, micuță Ondine, pictată în firida aceea. Privește!... Cine e femeia ce vrea să-l amăgească pe Hercule, cu fața-ncîntătoare, dar cu răutatea-n inimă..

ONDINE *(privind-o mereu pe Bertha):* E Bertha...

REGELE: Ce spune?

(Ondine s-a îndreptat spre Bertha.)

ONDINE: N-ai să-l ai niciodată!

BERTHA: Ce n-am să am?

ONDINE: Niciodată n-o să fie-al dumitale! Niciodată!

REGELE: Ce are copila asta?

CAVALERUL: Ondine, îți vorbește regele...

ONDINE: Dacă îi spui vreo vorbă, dacă te-atingi de el, te omor...

CAVALERUL: Ai de gînd să taci, Ondine?

BERTHA: E nebună!

ONDINE: O, rege, scapă-ne!

REGELE: Să te scap de ce anume, fetiță? Ce primejdie te amenință la o serbare dată-n cinstea ta?

CAVALERUL: Scuzați-o... Scuzați-mă...

ONDINE: Taci din gură! Te-ai și dat cu ele, cu ele toate! Ai și intrat, fără să vrei, în combinația lor...

REGELE: Explică-te, Ondine!

ONDINE: O, rege, e îngrozitor! Ai un soț pentru care ai jertfit totul pe lume... E puternic... e viteaz... e frumos...

CAVALERUL: Ondine, te implor...

ONDINE: Taci. Știu eu ce spun... Ești prost, dar ești frumos. Și ele o știu toate. Și toate își zic: „Ce noroc că, fiind așa frumos, e-atît de prost! Pentru că e frumos, ce plăcut e să fii în brațele lui, să-l săruți! Și va fi ușor de cucerit, pentru că e prost! Iar pentru că e prost, vom găsi la el tot ceea ce nu găsim la soții noștri încovoiați, la logodnicii noștri fricoși. Și toate astea sînt lipsite de primejdie pentru inima noastră, pentru că e prost!"

BERTRAM: Fermecătoare femeie!

ONDINE: Așa-i că am dreptate, cavalere?

CAVALERUL: La ce te gîndești, Ondine?

ONDINE: Cum te cheamă pe dumneata, care mă găsești fermecătoare?

BERTRAM: Bertram, doamnă.

CAVALERUL: Te rog să taci!

BERTRAM: Cînd o femeie mă întreabă cum mă cheamă, îi spun, cavalere.

REGELE: Vă rog.

ȘAMBELANUL: Viconții și vicontesele se îndreaptă încoace pentru omagiu!

BERTHA: Tată, ca o țărancă s-o insulte pe fiica ta adoptivă, în palatul nostru, nu crezi că e cam mult?...

CAVALERUL: Alteță, îngăduiți-mi să mă retrag pentru totdeauna... Am o soție-ncîntătoare, dar care nu-i făcută pentru toată lumea...

ONDINE: Vezi cum se-nțeleg cu toții? Sînt numai fățărnicie!

REGELE: Bertha nu-i fățarnică, Ondine.

ONDINE: Ba e! A cutezat ea vreodată să vă vorbească despre...

ȘAMBELANUL: Doamnă!

REGELE: Despre înrudirea mea cu Hercule prin strămoașa mea Omfala?... N-am de ce mă rușina, micuță Ondine.

ONDINE: Nu, e vorba doar despre negul dumneavoastră, cel mai frumos neg pe care l-a avut vreodată un rege și care nu poate veni decît de la vreo broască-țestoasă de dincolo de mări. *(Își dă seama de gafă. Încearcă s-o dreagă.)* Unde ați atins-o? La coloanele lui Hercule?

ȘAMBELANUL: Margravii se îndreaptă încoace pentru ceremonia jartierei...

REGELE: Micuță Ondine, liniștește-te. Da, îmi placi. Că li se întîmplă tavanelor ăstora să răsune de glasul dragostei e o raritate care nu-mi displace, dar, pentru fericirea ta chiar, urmează-mi sfaturile...

ONDINE: O, pe dumneavoastră vă voi crede fără vorbă.

REGELE: Bertha e o fată blîndă, dreaptă și care nu cere decît să te iubească.

ONDINE: A, nu! Totală eroare!

CAVALERUL: Te rog să taci.

ONDINE: Cum? tu numești blîndă o fată care omoară botroșii?

REGELE: Ce mai e și povestea asta cu botroși? De ce s-ar apuca Bertha să omoare botroșii?

ONDINE: Ca să-l tulbure pe Hans!

REGELE: Pot să-ți jur că Bertha...

BERTHA: Tată, tocmai izbutisem să-mi prind botroșul, cînd Hans m-a salutat și m-a apucat de mînă. A strîns prea tare.

ONDINE: N-a strîns prea tare. Pumnul celei mai slabe femei e de marmură cînd vrea să apere o pasăre vie. Cînd țin eu una în mînă, chiar Hercule al dumitale, Alteță, degeaba m-ar strînge cu toată puterea lui! Dar Bertha îi cunoaște pe oameni. Sînt niște fiare egoiste, însă moartea unei biete păsărele le face rău! Botroșul era în siguranță în mîna ei, dar ea înadins a lăsat-o slabă...

CAVALERUL: Eu am strîns prea tare.

ONDINE: Ea a omorît!...

ȘAMBELANUL: Alteță, baronii liberi și baronesele libere...

REGELE: Ondine, că e ea, că e el, jură-mi c-ai s-o lași în pace de-aici înainte pe Bertha...

ONDINE: Dacă porunciți, jur.

REGELE: Poruncesc.

ONDINE: Jur... Dar cu condiția să tacă!

REGELE: Păi, văd că tu vorbești!...

ONDINE: Ea vorbește cu ea însăși, aud tot... Taci, Bertha!

CAVALERUL: Cere-i iertare Berthei, Ondine!

ONDINE: Părul meu? Ce-are de zis despre părul meu? Mai bine părul ca smocul de cînepă,

cum zice ea, decît cozile ei ca niște șerpi. Priviți-o, Alteță, ce vipere are, în loc de păr!

CAVALERUL: Cere iertare!...

ONDINE: Dar n-o auzi ce zice! N-o auziți voi toți! Zice că mă pierd singură, cu scandalul ăsta, că o săptămînă de asemenea prostie îmi gonește soțul și că nu-i mai rămîne decît să aștepte să mor eu de inimă rea... Iată ce spune blînda Berthă, iată ce strigă! O, Hans dragule, ia-mă-n brațe, în fața ei, s-o umilești...

CAVALERUL: Nu mă atinge!

ONDINE: Sărută-mă în fața ei! Eu l-am înviat pe botroș. E viu, în colivia ei.

BERTHA: Ce nebună!

ONDINE: Tu l-ai ucis, și eu l-am înviat!... Care e nebuna dintre noi două, care e vinovata?

REGINA: Biata copilă!

ONDINE: Nu-l auziți?... cîntă.

REGELE: Ți-e gata intermezzoul, excelență? Nicicînd vreun intermezzo nu și-a meritat mai bine numele.

ONDINE: Ești supărat pe mine, Hans dragule?

CAVALERUL: Nu-s supărat, dar m-ai umplut de rușine. Ne-ai făcut de rîsul Curții.

ONDINE: Hai să plecăm de-aici! Numai regele e bun aici, și numai regina e frumoasă... Haidem!...

ȘAMBELANUL *(căruia Iluzionistul i-a făcut un semn)*: Dă-i brațul contesei Bertha, cavalere.

ONDINE: Să-i dea brațul Berthei? niciodată!...

ȘAMBELANUL: Protocolul, doamnă.

CAVALERUL: Mîna dumitale, Bertha.

ONDINE: Mîna ei, niciodată! De-altminteri, ai să afli, Hans. Ascultă ce e Bertha... Voi toți opriți-vă și ascultați, ascultați ce e contesa Bertha și ce îi datorează protocolul!

CAVALERUL: E prea mult, Ondine...

REGINA: Lăsați-mă pe mine. Vreau să-i vorbesc eu copilei!...

ONDINE: A, da! Și eu am o taină să-i spun reginei!

REGELE: Bună idee, Isolda.

ONDINE: Isolda! O, rege, soția dumitale e regina Isolda?

REGELE: Nu știai?

ONDINE: Și Tristan? Unde e Tristan?

REGELE: Nu văd legătura, Ondine... Liniștește-o; scumpă Isolda.

(Toți ies, afară de Regină și de Ondine.)

SCENA A XI-A

ISOLDA, ONDINE

ISOLDA: Te cheamă Ondine, nu-i așa?

ONDINE: Da. Și sînt o ondină.

ISOLDA: Ce vîrstă ai? Cincisprezece ani?

ONDINE: Cincisprezece ani. Și m-am născut de veacuri. Și n-o să mor niciodată...

ISOLDA: De ce te-ai rătăcit printre noi? Cum de-a putut să-ți placă lumea noastră?

ONDINE: Din apa lacului, părea minunată.

ISOLDA: Și e tot așa, de cînd trăiești pe uscat?

ONDINE: Există mii de feluri să ai apă în fața ochilor.

ISOLDA: A! Înțeleg! Pentru ca lumea să-ți pară iar minunată, te gîndești la moartea lui Hans? Pentru ca femeile noastre să-ți pară iar minunate, te gîndești că ți-l vor răpi pe Hans?

ONDINE: Nu-i așa că vor să mi-l răpească?

ISOLDA: Cam așa s-ar părea. Îl ții la prea mare preț.

ONDINE: Taina mea! O, regină! asta-i taina mea: dacă mi-l răpesc, el va muri! E-ngrozitor!

REGINA: Liniștește-te. Nu sînt nici ele-atît de crude.

ONDINE: Ba da! Ba da! Va muri, pentru că eu am acceptat să moară, dacă mă-nșală.

ISOLDA: Ce tot spui acolo? Asta e pedeapsa la ondini?

ONDINE: O, nu! La ondini n-a existat vreodată o soție necredincioasă, decît din confuzie sau din prea mare-asemănare, sau fiindcă apa era tulbure. Dar ondinele fac în așa fel încît înșelătorul fără voie să nu afle nicicînd.

ISOLDA: Păi, atunci, cum pot ei ști că Hans te poate înșela? Cum să-nțeleagă ei cuvîntul *a-nșela?*

ONDINE: L-au știut așa, dintr-o dată. Numai văzîndu-l pe el. Niciodată nu fusese vorba la ei de înșelare. Niciodată, pînă la venirea lui Hans. Dar cum au zărit un bărbat frumos călare, cu cinstea pe față, cu sinceritatea pe buze, numaidecît cuvîntul *a-nșela* a străbătut pînă-n adîncul apelor...

ISOLDA: Bieții ondini!

ONDINE: Și-atunci, tot ceea ce la Hans îmi dădea încredere, privirea lui care e dreaptă, vorba

lui care e limpede, lor le părea tulbure, prevestitor de fățărnicie. Și pare-se că într-adevăr cinstea oamenilor e o groaznică minciună. Mi-a spus că mă va iubi mereu...

ISOLDA: Și cuvîntul *a trăda* s-a și ivit în ape.

ONDINE: Pînă și peștii-l îngînau. Și, de fiecare dată cînd ieșeam din colibă, să le spun dragostea lui Hans și să le fac în necaz, toți îmi strigau cuvîntu-acesta prin bulboane sau prin sunete. „E furios de păstrăvu-aruncat, ziceam. I-e foame." „Da, spuneau știucile. Te-nșală." „Am ascuns șunca." „Da, ziceau albișoarele, te-nșală..." Vă plac albișoarele?

ISOLDA: N-am încă o părere.

ONDINE: Niște musculițe scîrboase. Niște mici șerpi. Le cunosc eu pe albișoare! Și l-au ispitit cu ondinele. Mi-am închipuit, după cele ce mi se spusese despre oameni, că el avea să se repeadă la ele, mai ales că unchiul le alesese fără coadă și fără aripioare. Și el nici nu le-a atins, nici nu le-a sărutat. Eram mîndră de el. Le-am rîs în nas. Le-am spus că el n-o să mă înșele niciodată. Dar ei rînjeau. Atuncea, am greșit. Am încheiat înțelegerea.

ISOLDA: Ce înțelegere?

ONDINE: Regele lor, unchiul meu, mi-a spus: „Ne lași să-l omorîm, dacă te-nșală?". Dacă spuneam nu, însemna să-l umilesc pe Hans în fața lor, însemna să spun că îl disprețuiesc pe Hans. Însemna să mă disprețuiesc pe mine! Am zis da.

ISOLDA: Or să uite. Își vor schimba părerea.

ONDINE: O, să nu credeți asta! N-aveți idee ce mic e în univers locul unde se uită, unde se schimbă

părerea, unde se iartă, într-un cuvînt: omenirea, cum îi ziceți dumneavoastră!... La noi e ca la fiare, ca la frunzele de frasin, ca la omizi, nu există renunțare, nici iertare.

ISOLDA: Dar ce putere au ei asupra lui?

ONDINE: Tot ce e undă, apă, acum îl supraveghează pe Hans. Dacă se-apropie de un puț, deodată apa crește. Dacă plouă, ploaia cade pe el de două ori mai deasă. El e furios. O să vedeți, cînd trece pe lîngă fîntînile arteziene din grădină, cum urcă ele, de mînie, pînă-n cer!

ISOLDA: Vrei sfatul meu, micuță Ondine?

ONDINE: Da, sînt o ondină.

ISOLDA: Poți să m-asculți, ai cincisprezece ani.

ONDINE: Cincisprezece ani peste o lună. Și m-am născut de veacuri și n-o să mor niciodată.

ISOLDA: De ce l-ai ales pe Hans?

ONDINE: Eu nu știam că, la oameni, se alege. La noi nu se alege: marile sentimente te aleg ele pe tine, și primul ondin venit e pe vecie singurul ondin. Hans e primul bărbat pe care l-am văzut, cum puteam alege mai mult!?

ISOLDA: Ondine, dispari! Pleacă!

ONDINE: Cu Hans?

ISOLDA: Dacă nu vrei să suferi, dacă vrei să-l scapi pe Hans, cufundă-te în primul izvor întîlnit... Pleacă!

ONDINE: Cu Hans? E-așa urît cînd se bagă în apă!

ISOLDA: Ai avut cu Hans trei luni de fericire. Mulțumește-te cu atît. Pleacă pînă mai e timp.

ONDINE: Să-l părăsesc pe Hans? De ce?

ISOLDA: Pentru că el nu-i făcut pentru tine. Pentru că sufletul lui e mic.

ONDINE: Iar eu nu am suflet de loc. E şi mai rău!

ISOLDA: Nu-i vorba de tine, şi de nici o făptură neomenească. Sufletul lumii aspiră şi expiră pe nări şi bronhii. Dar omul i-a vrut sufletul pentru sine. A fărîmiţat prosteşte sufletul general. Nu există suflet de oameni. Nu există decît petece de suflet, pe care cresc flori firave şi firave roade. Sufletele de om cu anotimpuri întregi, cu vîntul întreg, cu dragostea întreagă, asta ţi-ar fi trebuit ţie, dar asta e grozav de rar. Exista unul, din întîmplare, în vremea noastră şi în universu-acesta. Dar îmi pare rău: e luat.

ONDINE: Eu nu-l regret de fel.

ISOLDA: Pentru că tu nu ştii ce-i un ondin cu suflet mare!

ONDINE: O ştiu prea bine, aveam şi noi unul! Înota numai pe spate, ca să vadă cerul. Lua tigve de ondini morţi în aripioare şi le privea îndelung. Avea nevoie de unsprezece zile de singurătate şi de îmbrăţişări pînă să facă dragoste. Ne-a plictisit pe toate. Chiar cele mai în vîrstă îl ocolesc. Nu, singurul om vrednic de-a fi iubit este acela care seamănă cu toţi oamenii, care are vorba şi chipul ca toţi oamenii, pe care nu-l deosebeşti de ceilalţi decît prin defecte sau greşeli în plus...

ISOLDA: Adică Hans.

ONDINE: Adică Hans.

ISOLDA: Dar tu nu vezi că tot ce-i mare-n tine lui Hans nu i-a plăcut decît pentru că el îl vedea mic!? Tu eşti lumina, şi el a iubit o blondă. Tu eşti graţia, şi el a iubit o neastîmpărată.

Tu ești aventura, și el a iubit o aventură... De cum își va bănui greșeala, îl vei pierde...

ONDINE: N-o să vadă. De-ar fi fost Bertram, el ar fi văzut. Bănuiam primejdia. Dintre toți cavalerii, l-am ales pe cel mai prost...

ISOLDA: Cel mai prost dintre oameni vede totuși destul de limpede ca să devină orb.

ONDINE: Atunci, să-i spun că sînt ondină!

ISOLDA: Ar fi cel mai rău. Poate că, acuma, ești pentru el un fel de ondină, dar pentru că nu crede că într-adevăr ai fi. Adevărata ondină, pentru Hans nu ai fi tu, la vreun bal costumat ci Bertha, într-un tricou cu solzi.

ONDINE: Dacă oamenii nu pot suporta adevărul, voi minți și eu!

ISOLDA: Fie c-ai să cauți adevărul, sau minciuna, dragă copilă, tu n-ai să-nșeli pe nimeni și le vei oferi oamenilor ceea ce detestă mai mult.

ONDINE: Credința?

ISOLDA: Transparența. De asta se tem. Li se pare cel mai groaznic secret. De îndată ce Hans va vedea că tu nu ești un depozit de amintiri, o adunătură de planuri, o grămadă de impresii și de voințe, se va teme, și vei fi pierdută. Crede-mă. Pleacă, salvează-l!

ONDINE: Dar, o, regină, eu nu-l voi salva plecînd. Dacă mă întorc la ondini, ei se vor îmbulzi în jurul meu, atrași de mirosul omenesc. Unchiul va vrea să mă căsătoresc cu unul dintre ei. Eu voi refuza, iar el, de mînie, îl va omorî pe Hans... Nu! Pe pămînt trebuie să-l salvez pe Hans. Pe pămînt trebuie să găsesc cum să ascund unchiului că mă înșală, dacă

într-o zi n-o să mă mai iubească. Dar nu-așa că mă iubește încă?

ISOLDA: Fără nici o îndoială. Din toate puterile!

ONDINE: Atunci de ce să mai căutăm leacul, cînd îl avem? Mi-a venit ideea adineaori, pe cînd mă certam cu el. De fiecare dată cînd încercam să-l depărtez pe Hans de Bertha, nu izbuteam decît să-l împing mai tare înspre ea. De îndată ce spuneam ceva rău despre Bertha, el îi lua partea... De-acum încolo voi face tocmai pe dos! De douăzeci de ori pe zi îi voi spune că e frumoasă, că are dreptate. Atunci ea o să-i devină indiferentă, nu va mai avea dreptate. În fiecare zi voi potrivi ca el s-o întîlnească, și ca ea să fie cît mai strălucitoare, în soare, în rochie de curte. Atunci nu mă va mai vedea decît pe mine. Am și făcut un plan. Bertha să vină să locuiască cu noi, în castelul lui Hans... În felul acesta își vor petrece toată viața împreună: și va fi ca și cînd ea ar fi departe. Mă voi servi de toate pretextele ca să-i las singuri, plimbare, vînătoare: și va fi ca și cînd ei ar fi în mijlocul lumii. Își vor citi împreună manuscrisele, cot la cot; el o va privi înflorindu-și literele mari, frunte lîngă frunte; își vor atinge părul, obrazul: și atunci se vor simți despărțiți și nu vor mai avea dorințe. Atunci, eu voi fi totul pentru Hans... Nu-i așa că-i înțeleg bine pe oameni?... Ce ziceți de leacul meu?... *(Isolda s-a ridicat și vine s-o sărute pe Ondine...)* O, regină Isolda, ce faceți!?

ISOLDA: Isolda îți mulțumește.

ONDINE: Îmi mulţumeşte?
ISOLDA: Îţi mulţumeşte pentru lecţia de iubire... Cerul va judeca. S-avem încredere în leacurile Ondinei...
ONDINE: Da, sînt o ondină.
ISOLDA: Şi în vraja celor cincisprezece ani...
ONDINE: Cincisprezece ani peste o lună... Şi m-am născut de veacuri. Şi nu voi muri niciodată...
REGINA: Iată-i...
ONDINE: Ce bine! Îi voi putea cere iertare Berthei!

SCENA A XII-A

ACELEAŞI, REGELE, toţi asistenţii

ONDINE: Iertare, Bertha!
REGELE: Foarte bine, copilă...
ONDINE: Eu aveam dreptate. Dar, fiindcă nu ceri iertare decît cînd greşeşti, greşeam deci, Bertha... Iartă-mă.
CAVALERUL: Foarte bine, Ondine dragă...

(În acest moment, apare Vrăjitorul, şi Ondine l-a văzut.)

ONDINE: Foarte bine... Dar ar putea şi ea să-mi răspundă!...
CAVALERUL: Cum?
ONDINE: Păi, uite: stau aici, înjosită-n faţa ei, eu, care sînt mult mai sus de ea, umilită-n faţa ei, eu, care mă simt plină de mîndrie, de parc-aş fi însărcinată, şi ea nici măcar nu-mi răspunde!
BERTRAM: E-adevărat, Bertha i-ar putea răspunde...
ONDINE: Nu-i aşa, Bertram?

CAVALERUL: Vezi-ți de treaba ta...
ONDINE: Își vede. Eu mă uit la el.
CAVALERUL: O să vedem asta foarte curînd, Bertram!
REGELE: Bertha, copila-și recunoaște greșeala. Nu prelungi un incident penibil pentru fiecare dintre noi.
BERTHA: Am înțeles, o iert.
ONDINE: Mulțumesc, Bertha.
BERTHA: Cu condiția să-mi ducă trena la ceremonii.
ONDINE: Da, Bertha.
BERTHA: Trena de douăsprezece picioare.
ONDINE: Cu cît mă vor despărți de dumneata mai multe picioare, cu atît voi fi mai fericită Bertha.
BERTHA: Să nu-mi mai zică Bertha, ci Alteță.
REGELE: Greșești, Bertha.
BERTHA: Și să spună-n public că n-am omorît botroșul.
ONDINE: O să spun. O să fie o minciună.
BERTHA: Vezi ce nerușinare, tată!
REGELE: N-o să începeți iar!...
ONDINE: Alteța-sa Bertha n-a omorît botroșul. Hans n-a apucat-o de mînă... Hans, neapucînd-o de mînă, nici nu i-a strîns-o
BERTHA: Mă insultă!
ONDINE: Alteța-sa Bertha nu-și petrece timpul, scoțînd ochii botroșilor ca să cînte! Dimineața, cînd sare din pat, Alteța-sa Bertha nu calcă pe un covor din o sută de mii de botroși morți!
BERTHA: Tată, vei îngădui să mă vezi astfel insultată în prezența ta?
REGELE: De ce o provoci?

CAVALERUL: Vorbești cu fiica adoptivă a regelui, Ondine!...

ONDINE: Cu fiica regelui. Vrei să știi cine e fiica regelui? Vreți să știți, voi toți care tremurați în fața ei?

CAVALERUL: Vai, Ondine, îmi amintești ce nenorocire e neamul prost!

ONDINE: Neamul prost, orbule drag! Vrei să știi cine-i de neam prost! O crezi născută din eroii tăi pe Bertha! Eu îi cunosc părinții! Sînt pescari pe lac. Nu se numesc nici Parsifal, nici Kudrun. Se numesc Auguste și Eugénie.

BERTHA: Hans, fă-o să tacă, sau nu te mai văd toată viața!...

ONDINE: Ești aici, unchiule? Ajutor!

CAVALERUL *(vrînd s-o tragă după el)*: Vino cu mine!

ONDINE: Arată-le-adevărul, unchiule! Găsește-un chip să le arăți adevărul! Măcar de data asta, ascultă-mă! Ajutor!...

(Lumina se stinge brusc, în timp ce Șambelanul anunță:)

ȘAMBELANUL: Alteță, intermezzoul...

SCENA A XIII-A

Fundul scenei reprezintă marginea lacului cu coliba lui Auguste. Regele Ondinilor se uită la o fetiță pe care ondinele i-o aduc într-un leagăn de răchită. Un actor și o actriță, îmbrăcați în Salammbô și în Matho, năvălesc din cîte o parte a scenei...

ILUZIONISTUL: Cine-s ăștia doi? N-au ce căuta aici.

ŞAMBELANUL: Sînt cîntăreţii din Salammbô. Cu neputinţă să-i oprim.
ILUZIONISTUL: Faceţi-i să tacă!
ŞAMBELANUL: Să-i faci să tacă pe cîntăreţii din Salammbô? Ar fi a opta ispravă a lui Hercule!

SPECTACOL

O ONDINĂ *(privind fetiţa):*
Ce facem cu ea? Ordonaţi!
REGELE ONDINILOR:
La gît vreau cruce să-i păstraţi...
MATHO *(cîntînd)*:
Da, nu sînt decît un soldat!
UN MIC ONDIN:
O, rege-al undei, m-a muşcat!...
REGELE ONDINILOR:
Redaţi-i jucăria-ndat',
Făcută de Auguste cu-o pilă
Din a narvalului torpilă...
SALAMMBÔ *(cîntînd)*:
Îi sînt lui Annibal nepoată!
O ONDINĂ:
Ah! m-ai zgîriat, împieliţată!
REGELE ONDINILOR:
Orişice semn fie-i lăsat,
Prin care se va şti anume
Taina venirii ei pe lume...
SALAMMBÔ *(cîntînd)*:
Robitu-m-a un trup spurcat!
MATHO *(cîntînd):*
Eu unui trup sfinţit mă-nchin!

O ONDINĂ:
Găsi-va-un prinț întîrziat,
Prin trestii, coșulețul plin,
Și leagăn îl face-n palat?...
REGELE ONDINILOR:
Fugind de noi din ape verzi,
Nepoată de mîndrie plină,
Trecînd la oameni, tu te pierzi:
Din pescăriță ești regină...
Măcar să afli bucurie...
TOATE ONDINELE:
Cel rău se-neacă în mîndrie!...
REGELE ONDINILOR:
Uscat sau umed timp de vine,
Ondinii-o să-i dai de rușine...
SALAMMBÔ *(cîntînd):*
Cartagina s-o iei cu mine!
REGELE ONDINILOR:
Oricît de nobil nume-ai lua
În lumea-n care vei intra,
Și crucea, ca și jucăria,
Ți-arată-umilă obîrșia.
MATHO *(cîntînd):*
Jos vălul! Ah, ce chip frumos!
O ONDINĂ:
O cruce mult poate nu ține...
O ONDINĂ:
La fildeș orice hoț aspiră...
SALAMMBÔ *(cîntînd):*
E rece seara, și mă miră!
MATHO *(cîntînd):*
Întinde acest văl pe tine!
REGELE ONDINILOR:
De-aceea, fetelor ondine,

Pe umerii copilului,
Cu degetul, ca să rămînă,
O cruce și-un nerval făcui.

SALAMMBÔ *(cîntînd)*:
În fine-acuma-l am în mînă!

MATHO *(cîntînd)*:
Pe mine?

SALAMMBÔ *(cîntînd)*:
Vălul lui Tanit!

MATHO *(cîntînd)*:
A! totul s-a dezvăluit!

REGELE ONDINILOR:
Mai pun, ca semne străvezii,
De la părinți o inițială,
Care nicicînd nu se mai spală...
Tu ești a mamei Eugénie!...
Acum, aicea, ca o nalbă,
În slavă ieri, mîine-n greșeală,
Ei, haide, Bertha, ai îndrăzneală:
Arată ceafa ta cea albă!

(Lumină. Consternare în sală. Bertha s-a ridicat.)

ONDINE: Îndrăznește, Bertha!
BERTHA: Îndrăznește tu!
ONDINE: Iată!

(Îi smulge Berthei vălul. Pe umărul Berthei apar semnele.)

SALAMMBÔ ȘI MATHO:
Totu-i doar dragoste pe lume!
Doar dragoste!...

ONDINE: Au venit, unchiule?
ILUZIONISTUL: Sosesc.

(Auguste și Eugénie intră în sală și dau fuga la Bertha.)

AUGUSTE: Fata mea! Fata mea dragă!

BERTHA: Tu! Nu pune mîna pe mine. Miroşi a peşte!

TOŢI ONDINII *(cu indignare):* O! O!

EUGÉNIE: Copilule!... Cît te-am mai cerut lui Dumnezeu!

BERTHA: Şi eu îţi cer, Doamne, fă-mă, barem, orfană!

REGELE: Fiică ruşinată! Nu mie mi-arătai iubire, ci tronului! Eşti o parvenită şi-o nerecunoscătoare. Cere iertare părinţilor şi Ondinei!

BERTHA: Nici în ruptul capului!

REGELE: Cum pofteşti. Dar dacă nu mi te supui, te-alung din oraş şi-ţi vei sfîrşi viaţa într-o mănăstire.

BERTHA: S-a şi sfîrşit...

(Toţi ies, afară de Ondine, de Bertha şi de cavaler.)

SCENA A XIV-A

BERTA, ONDINE, CAVALERUL

(Auguste şi Eugénie stau în picioare în fundul sălii. Coroane de aur par a li se pune pe cap cînd Ondine vorbeşte despre rangul lor regesc.)

ONDINE: Iartă-mă, Bertha!

BERTHA: Lasă-mă...

ONDINE: Nu răspunde acuma. Nu mai am nevoie de răspuns.

BERTHA: Mila îmi face mai rău decît lașitatea.

CAVALERUL: Noi nu te vom părăsi, Bertha!

ONDINE: Cad la picioarele tale, Bertha! Te-ai născut dintr-un pescar! De-acum înainte mi-ești regină. Ondinii-i spun Alteță lui Auguste.

CAVALERUL: Ce-o să faci acuma, Bertha?

BERTHA: Am făcut totdeauna numai ce-mi poruncea rangul...

ONDINE: O, cît te pizmuiesc! De-acum încolo ai să faci ce fac fiicele de pescar!

CAVALERUL: Nu stărui, Ondine.

ONDINE: Stărui, dimpotrivă, Hans. Bertha trebuie să înțeleagă ceea ce este. Înțelege și tu. Auguste e un mare rege într-un mare regat. Cînd încruntă Auguste sprîncenele, miliarde de păstrăvi se-nfioară.

CAVALERUL: Unde te duci, Bertha?

BERTHA: Unde m-aș putea duce? Toți au și-nceput să se dea în lături.

ONDINE: Vino cu noi. Vrei s-o primești pe sora mea, Hans? Pe sora mea mai mare. Capul sus, Bertha. Ai moștenit rangul Eugéniei. Eugénie e regină la noi. Nobilă ca Eugénie, zic bibanii.

CAVALERUL: Nici noi nu mai vrem să trăim la Curte, Bertha. Ondine are dreptate. Hai cu noi chiar de-astă-seară!

ONDINE: Iartă-mă, Bertha. Uită-mi mînia. Dar eu uit mereu că, pentru oameni, ceea ce-a fost nu mai poate să nu fi fost. Ce greu e de trăit, la voi, cu vorbele pe care nu le-ai spus totuși decît o dată și pe care nu le mai poți lua înapoi, cu gesturile ce-au fost făcute o dată

pentru totdeauna! Cît ar fi de bine dacă cuvintele de ură s-ar săpa la voi în cuvinte de iubire!... Așa se întîmplă la mine cu tot ceea ce te privește...

ȘAMBELANUL *(băgînd capul):* Regele ar vrea să știe dacă s-a cerut iertare.

ONDINE: Da, în genunchi.

CAVALERUL: Hai cu noi, Bertha, castelul meu e mare. Vei trăi acolo cum vei pofti, singură, de vrei să trăiești singură, în aripa ce dă spre lac.

ONDINE: Ah! E un lac lîngă castelul tău? Atunci, Bertha va locui în cealaltă aripă.

CAVALERUL: În aripa dinspre Rin? Cum dorește.

ONDINE: Rinul? Și Rinul îți mărginește castelul?

CAVALERUL: Numai la răsărit. La sud sînt cascadele. Hai, Bertha!

ONDINE: O, Hans, n-ai tu și vreun castel la cîmpie, fără lacuri și izvoare?

CAVALERUL: Du-te, Bertha, te-ajung și eu acum.

(Se întoarce la Ondine.)

CAVALERUL: De ce frica asta de apă? Ce e între tine și apă?

ONDINE: Între apă și mine, nimic.

CAVALERUL: Să nu crezi că nu te-am văzut. Nu mă mai lași să mă apropii de o gîrlă. Te așezi între mare și mine. Dacă vreau să stau pe marginea unei fîntîni, mă tragi de-acolo.

CÎTEVA ONDINE: Ferește-te de apă, Hans!

CAVALERUL: Da, castelul meu e-n mijlocul apelor: dimineața mă voi spăla în cascadă, la prînz voi pescui în lac, și seara mă voi scălda în

Rin. Îi știu fiece bulboană, fiece vîrtej. Dacă apa-și închipuie că mă sperie, se-nșeală. Apa nu-nțelege nimic, nu aude nimic.

(Iese. Toate fîntînile țîșnitoare se ridică deodată.)

ONDINE: L-a auzit!

(Îl urmează.)

ȘAMBELANUL *(Iluzionistului)*: Ei, bravo! Ard să văd deznodămîntul. Pe cînd urmarea?

ILUZIONISTUL: Chiar acum, dacă vreți.

ȘAMBELANUL: Dar ce-i cu mutra mea? Am zbîrcituri, acuma? Și am chelit!

ILUZIONISTUL: Precum ați vrut. Într-un ceas, au trecut zece ani.

ȘAMBELANUL: Dar ce? Am dantura falsă? Îmi tremură glasul?

ILUZIONISTUL: Să continuăm, Excelență?

ȘAMBELANUL: Nu! nu! Un antract! Un antract!

CORTINA

Curtea castelului. În dimineața căsătoriei Berthei cu Cavalerul.

SCENA I

BERTHA, HANS, SERVITORI

UN SERVITOR: Tot corul s-a-ndreptat spre locul său.

HANS: Ce spui?

UN ALT SERVITOR: Spunea de cîntăreți veniți la nunta voastră.

HANS: Și tu nu poți vorbi altfel? Nu găsești un limbaj mai simplu?

UN SERVITOR: Contesei Bertha — ani mulți! Trăiască-ne mireasa!

HANS: Pleacă de-aici!...

BERTHA: De ce ești mînios, Hans, într-astfel de zi?

CAVALERUL: Cum? Și tu?

BERTHA: Voi fi soția ta; de ce faci mutra asta?

HANS: Și tu! vorbești ca ei!

BERTHA: Ce rău atît de mare făceau? Se bucurau de fericirea noastră.

HANS: Repetă fraza... Repede! Repede! Fără să schimbi o vorbă!...

BERTHA: Ce rău atît de mare făceau? Se bucurau de fericirea noastră...

HANS: În sfîrșit! Mulțumesc!

BERTHA: Mă sperii, Hans! De cîteva zile, mă sperii...

HANS: Tu, care știi tot despre Wittensteini, mai află și asta: în ziua cînd năpasta urmează să se-abată asupra lor, servitorii se apucă deodată, fără nici o pricină, să se servească de un limbaj solemn. Frazele le sînt ritmate, vorbele le sînt nobile. Tot ceea ce poeții păstrează în lumea asta numai pentru ei trece deodată la spălătorese, la grăjdari. Oamenii de jos încep să vadă deodată ceea ce nu văd niciodată: șerpuirea rîurilor, hexagonul fagurilor de miere. Se gîndesc la natură. Se gîndesc la suflet... Și seara, nenorocirea a și venit.

BERTHA: Frazele lor nu erau versuri. Nu rimau.

HANS: Cînd Wittensteinii aud deodată pe unul dintre oamenii lor vorbind cu rime, recitînd vreun poem, înseamnă că moartea bate la ușă.

BERTHA: O, Hans, asta înseamnă că, în ceasurile mari, urechea Wittensteinilor înnobilează orice sunet. Dar asta trebuie să fie adevărat atît pentru petreceri, cît și pentru dureri!

HANS: Pînă și păzitorii de porci, pare-se! Stai c-o să vedem! *(Unui servitor:)* Știi unde e păzitorul de porci?

SERVITORUL: Pe dealul plin de mărăcini...

HANS: Ține-ți gura... Du-te și adu-l pe păzitorul de porci...

SERVITORUL: Sub unul dintre salcîmi...

HANS: Te-ai întors?

BERTHA: O, Hans, eu le mulțumesc tuturor servitorilor că în dimineața asta mi-au lăsat mie toate cuvintele umile ca să-ți spun că te iu-

besc. Mă ții în brațe, Hans. Ce-i mutra asta? Ce-ți mai lipsește în clipa asta?

HANS: Că m-am răzbunat, că am silit-o, în fața întregului oraș, să mărturisească cine e și ce-a făcut.

BERTHA: De șase luni, de cînd Ondine a dispărut, tot n-ai putut încă s-o uiți? În orice caz, azi e ziua cea mai potrivită ca s-o uiți!

HANS: Mai puțin ca oricînd. Dacă ai parte azi de un logodnic temător, micșorat, umilit, e opera ei.... Cum m-a mințit!

BERTHA: Nu te-a mințit. Oricare altul decît tine ar fi ghicit că ea nu era ca noi. S-a plîns ea măcar o dată? A zis vreodată nu la vreo dorință de-a ta? Ai văzut-o vreodată mînioasă, sau bolnavă, sau poruncitoare? După ce oare recunoști tu adevăratele femei?!

HANS: După aceea că înșală... Și ea m-a înșelat.

BERTHA: Numai tu nu vedeai. Numai tu n-ai băgat de seamă că ea nu folosea niciodată cuvîntul femeie. Ai auzit-o vreodată spunînd: „Nu se vorbește-așa unei femei, nu se face asta unei femei!"?... Nu... Totul în ea spunea: „Nu se spune asta unei ondine, nu se face asta unei ondine!"

HANS: S-o uit pe Ondine, îmi permite ea oare? Strigătul ce m-a trezit în dimineața cînd a fugit: „Te-am înșelat cu Bertram!...", nu se înalță oare în fiecare dimineață din fluviu, din izvoare, din fîntîni!?... Nu răsună și acum, în castel și în oraș, din cișmele și din apeducte!?... Oare Ondina de lemn a pendulei nu strigă tot asta la ceasul amiezii? De ce

se-nverșunează să strige lumii că m-a-nșelat cu Bertram?...

UN ECOU: Cu Bertram!...

BERTHA: Să fim cinstiți, Hans. O înșelasem noi mai-nainte! Poate că ne văzuse, și s-a răzbunat?

HANS: Unde-o fi? Ce face? Toți vînătorii mei, toți pescarii o caută zadarnic de șase luni. Și totuși, nu-i departe. Au găsit în zori, pe ușa capelei, un buchet de stele-de-mare și de ursini... Numai ea l-a putut pune-acolo, în bătaie de joc...

BERTHA: Nu crede asta... Aventurierele nu se înverșunează. După ce-s descoperite, dispar, se dau la fund... Socotesc că expresia se potrivește și ondinelor... S-a dat la fund.

HANS: „Te-am înșelat cu Bertram!"... Cine-a vorbit?

ECOUL: Cu Bertram!

BERTHA: O, Hans, plătim greșeala ta. Ce oare a putut să te cucerească la fata asta? Cine te-a putut face să crezi că tu erai făcut pentru aventuri? Tu, un vînător de zîne? Te cunosc eu. Fii sincer cu tine însuți și mărturisește că ceea ce făcea să-ți bată mai tare inima, prin pădurile vrăjite, era cînd zăreai vreo colibă părăsită de tăietori, grăbit să intri aplecînd capul, și să găsești înăuntru, pe lîngă mirosul de mobile mucegăite, vreun tăciune încă nestins, la care să-ți frigi sturzul și să-ți aprinzi pipa... Și parcă te văd prin palatele zise vrăjite... Sînt sigură că întîrziai să deschizi dulapurile, să scoți de-acolo veșminte vechi, să-ți pui pe cap coifuri vechi... Credeai că

umbli după duhuri, în realitate, ceea ce căutai era urmă de om...

HANS: Rău am mai căutat-o!

BERTHA: O pierduseși, dar ai regăsit-o. În noaptea aceea de iarnă, în care mi-ai spus că mă mai iubeai încă și-n care eu am fugit, ai regăsit-o la marginea burgului bătrîn, cînd mi-ai văzut pașii-n zăpadă. Erau mari și-adînci; îi săpaseră toată oboseala mea, toată durerea, toată dragostea mea. Nu erau ca urmele abia ghicite ale Ondinei, pe care nici cîinii tăi nu le văd și care rămîn doar ca niște urme de apă pe uscat. Urmele acelea erau ale unei femei ce poartă viață omenească, ce-l poartă pe viitorul tău fiu, erau acelea ale soției tale! Urme de-napoiere nu au fost. Tu m-ai adus în brațe îndărăt.

HANS: Da, așa cum Bertram o fi dus-o și el... Tu ce vrei?

UN SERVITOR: E paznicul de porci, seniore. L-ați chemat.

HANS: Prea bine, apropie-te, ce-ți fac porcii?

PĂZITORUL DE PORCI: Am fluierul de soc, cuțitul de cimișir!

HANS: Eu îți vorbesc de porci, de scroafe!

PĂZITORUL DE PORCI: Sub unul dintre salcîmi...

HANS: Ține-ți gura!

SERVITORUL: Degeaba! Este surd!

PĂZITORUL DE PORCI: A căror umbră e...

HANS: Astupă-i gura cu mîna!

SERVITORUL: Zadarnic i-o astup: vorbește de exagon...

HANS *(altui servitor)*: Astupă-i și ăstuia gura...

AL DOILEA SERVITOR *(care i-a astupat gura primului)*: Nu știu ce-o fi cu ei? Vorbesc cu toții-n stihuri!

HANS: Aduceți-mi-o pe fata care spală vasele. Auziți! Să vedem ce spune și spălătoarea de vase!

SCENA A II-A

BERTHA, HANS, PESCARII

PRIMUL PESCAR: Stăpîne! Stăpîne!

HANS: Spune asta de patru ori, și ai scos un vers!

AL DOILEA PESCAR: E la noi! Am prins-o!

HANS: Ați prins-o pe Ondine?

PRIMUL PESCAR: În Rin, pe cînd cînta!

AL DOILEA PESCAR: E ca un cocoș de munte, te lasă să te-apropii cînd cîntă!

HANS: Ea e? Sînteți siguri?

PRIMUL PESCAR: Cît se poate de siguri. Și-a tras ea părul pe față, dar glasul îi e minunat, pielea-i de catifea, iar trupul, o mîndrețe! Ea e lighioana!

AL DOILEA PESCAR: Judecătorii vin cu ea.

BERTHA: Ce judecători?

PRIMUL PESCAR: Judecătorii de la episcopie și de la-mpărăție, care judecă pricinile supraomenești. Erau prin partea locului.

AL DOILEA PESCAR: Veneau de la Bingen, ca să spînzure o șerpoaică.

BERTHA: De ce să țină judecata la castel? Localul tribunalului nu e liber?

PRIMUL PESCAR: Contesă, ei zic că ondina se judecă întotdeauna pe o înălțime!...

AL DOILEA PESCAR: Și cît mai departe de fluviu, deși chiar și-atunci ele pot ajunge pînă la el, tîrîndu-se pe burtă, ca țiparii pînă la eleșteu, și că, pe lîngă toate astea, cavalerul e pîrîtorul în proces.

HANS: Așa e... De șase luni aștept să fiu... Lasă-ne, Bertha.

BERTHA: Hans, nu trebuie s-o mai vezi pe Ondine!

HANS: N-o s-o mai văd pe Ondine. Nu-i auzi... O să văd o ondină, o făptură lipsită de viață omenească, de voce omenească, și care nici n-o să mă recunoască.

BERTHA: Hans, cînd eram mică, eram îndrăgostită de un linx. El nu era aievea. Dar noi dormeam împreună. Aveam copii. Ei bine, și acuma chiar, la menajerie, mă opresc înfricoșată la cușca linxului. Și el m-a uitat. Și el a uitat că îl îmbrobodeam în roșu, că m-a scăpat de piticii uriași și că cele două gemene-ale noastre, Genièvre și Berthelinge, s-au măritat cu regele Asiei. Îl văd acolo cu părul, cu barba, cu mirosul lui. Dar inima îmi bate. Și m-aș simți vinovată, dacă m-aș duce să-l văd tocmai în ziua nunții...

UN SERVITOR: Judecătorii, stăpîne!

HANS: O clipă, Bertha, și o s-avem pace.

SCENA A III-A

HANS, Judecătorii, mulțimea

PRIMUL JUDECĂTOR: De minune!... Înălțime mijlocie. Sîntem aici atît deasupra regnului apei, cît și dedesubtul regnului aerului.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Pe o asemenea movilă, oameni buni, s-a oprit corabia, cînd potopul a-nceput să scadă, și pe o asemenea movilă a avut Noe de judecat, întocmai ca și noi azi, lighioanele marine care siluiseră drăcește, prin ferăstruici, corabia... Complimentele noastre, cavalere.

HANS: Sosiți tocmai la timp.

PRIMUL JUDECĂTOR: Faptul că trăim în supranatural ne dă o preștiință necunoscută colegilor noștri de drept și de braconaj...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Misiunea noastră este însă mai grea.

PRIMUL JUDECĂTOR: Desigur, fiindcă nu există vicleșug pe care făpturile astea să nu-l folosească, spre a scăpa de ancheta noastră, cavalere. Și li se-ntîmplă uneori chiar să ne inducă în eroare...

PRIMUL JUDECĂTOR: În adevăr. Ne-au făcut așa chiar alaltăieri, scumpe coleg, în afacerea de la Kreuznach, cînd am judecat-o pe pretinsa Doroteea, servitoarea scabinului. Dumneata erai de părere că era o salamandră. Am pus-o pe rug, ca să ne convingem. Și ea s-a prăjit... Dovadă că era o ondină.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Și parcă ieri, nu? scumpe președinte, cu Gertruda aia, roșcată cu ochi verzi, care servea bere la Tübingen. Țapii se umpleau singuri, și, minune fără precedent! fără guler! Dumneata o socoteai ondină. Noi am băgat-o în apă, legată cu o sîrmă de oțel. Și ea s-a înecat. Era deci o salamandră.

HANS: Ondine a venit cu dumneavoastră?

PRIMUL JUDECĂTOR: Înainte de a o introduce, cavalere, ne-ar fi de folos, de vreme ce sînteți reclamantul, să știm ce pedeapsă cereți pentru acuzată.

HANS: Ce cer? Cer ceea ce și valeții și slujnicele astea cer. Cer dreptul pentru oameni de a fi măcar un scurt timp singuri pe pămînt. Nu-i prea mare lucru ceea ce Domnul le-a dăruit: spațiul ăsta de doi metri înălțime, între cer și iad!... Nu-i prea atrăgătoare viața omenească, cu mîinile ce trebuie spălate, cu guturaiele ce trebuie șterse la nas, cu părul care-ți cade!... Ceea ce cer este de a trăi fără a simți mereu cum foiesc în jurul nostru, cum se înverșunează viețile astea extraomenești, heringii ăștia cu trup de femeie, bășicile astea cu chip de copil, șopîrlele astea cu ochelari sau cu coapse de nimfă.... În dimineața nunții mele, cer să fiu, într-o lume lipsită de vizitele, de toanele și de împerecherile lor, singur cu logodnica mea, în fine, singur!

PRIMUL JUDECĂTOR: Aceasta este suprema cerere.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Adevărat. Poate că nouă ne pare surprinzător că ele resimt cea mai mare bucurie să vadă cum ne spălăm noi pe picioare, cum ne sărutăm nevestele sau servantele, cum ne chelfănim copiii. Dar faptul nu-i de tăgăduit: în jurul fiecărui gest omenesc, cel mai josnic sau cel mai nobil, gătite-n grabă cu cîte un chip ori cu piele de catifea, cu nasul ca un rît ori cu popoul ca un ac de viespe, de parc-ar vrea să mănînce sau să... ouă un miracol, se îmbulzesc dumnealor și-și întind hora...

HANS: A fost vreme sau veac în care să nu fi mișunat?

PRIMUL JUDECĂTOR: Vreme? Veac? După cunoștința mea, cavalere, a fost cel mult o zi, o singură zi. O singură zi, abia, am simțit lumea eliberată de aceste prezențe și de acești dubli infernali. În august trecut pe costișele de lîngă Augsburg. Era vremea secerișului, și nici o neghină nu dubla vreun spic, nici o negară vreo albăstrea. Eu mă lungisem sub un arțar, cu o gaiță deasupra mea, ce nu avea alături nici o cioară. Suabia noastră se întindea pînă la Alpi, verde și-albastră, fără să văd deasupra-i Suabia văzduhului, locuită de îngeri cu plisc, nici dedesubt Suabia iadului, cu demonele-i roșii. Pe șosea, un pedestraș, neînsoțit de călărețul cu coasa. Pe sub copaci, secerătorii jucau perechi-perechi, fără ca printre ei să se amestece vreun străin vîscos, cu chip de știucă. Roata morii se-nvîrtea numai pentru făină, fără să fie încinsă de vreo roată uriașă care cu spițele îi plesnește peste pielea goală pe osîndiții la chinurile iadului. Totul era cufundat în muncă, în strigăte, în dansuri, și totuși eu gustam pentru întîia oară singurătatea, singurătatea omenească... Cornul diligenței răsuna, fără a fi dublat de trîmbița Judecății de apoi... Este singurul moment din viața mea, cavalere, în care am simțit cum duhurile lasă pămîntul numai oamenilor, de parcă o chemare neașteptată le adunase pe toate prin alte meleaguri, prin alte planete... Dacă mai ținea mult așa,

însemna negreşit, scumpe coleg, sfîrşitul îndeletnicirii noastre. Dar nu riscam nimic! Deodată, într-o clipită, pedestraşul fu ajuns de moarte, perechile se pomeniră în trei, mături şi suliţe spînzurau din nori... Cealaltă planetă îi dezamăgise, şi veneau îndărăt. Într-o clipită, toate erau înapoi. Părăsiseră tot, comete, ceruri, rotiri prin văzduhuri, ca să vină să mă vadă pe mine cum îmi şterg sudoarea şi nasul cu o batistă cu pătrate... Iată acuzata! Un păzitor s-o ţină în picioare! Dacă se aşază pe burtă, păţim la fel cum am păţit cu femeia ţipar de duminică: ajunge-n Rin înaintea noastră.

SCENA A IV-A

ONDINE, HANS, Judecătorii, mulţimea

AL DOILEA JUDECĂTOR: Mîinile nu-i sînt ca laba gîştei. Are şi un inel.

HANS: Scoateţi-i-l.

ONDINE: Niciodată! Niciodată!

HANS: E un inel de cununie. Am nevoie de el peste puţin.

JUDECĂTORUL: Cavalere...

HANS: Şi şiragul de la gît. E medalionul cu portretul meu!

ONDINE: Lăsaţi-mi şiragul!

PRIMUL JUDECĂTOR: Cavalere, pot să vă cer să-mi lăsaţi mie conducerea dezbaterilor? Indignarea dumneavoastră, oricît de îndreptăţită

ar fi, riscă a introduce confuzia... Procedura de identificare mai întîi!...

HANS: Ea e!

PRIMUL JUDECĂTOR: Da, da! dar unde e pescarul care a prins-o? Să se-apropie pescarul care-a prins-o!

ULRICH: E-ntîia oară că prind așa ceva, domnule judecător. Ah! cît sînt de fericit!

JUDECĂTORUL: Felicitările noastre! Ea ce făcea?

ULRICH: Simțeam c-aveam să prind una! De treizeci de ani simțeam c-o să prind una. Dar azi-dimineață eram sigur.

JUDECĂTORUL: Te întreb ce făcea ea, catîre!

ULRICH: Și-am prins-o vie! Pe cea din Regensburg au omorît-o cu lopețile. Eu am dat-o cu capul de marginea bărcii, tocmai cît trebuia ca s-o amețesc.

HANS: Adevărat, brută! Îi curge sînge.

JUDECĂTORUL: Răspunde, prin urmare, la-ntrebări! Înota cînd ai prins-o?

ULRICH: Înota, își arăta pieptul, bucile. Poate sta zece minute sub apă, am numărat.

JUDECĂTORUL: Cînta?

ULRICH: Nu. Are un fel de lătrat, cam răgușit. Hămăie, mai degrabă. Ce hămăia mi-aduc aminte. Hămăia: „Te-am înșelat cu Bertram".

JUDECĂTORUL: Nu mai știi ce vorbești? Înțelegi hămăitul?

ULRICH: Niciodată, de obicei. Un hămăit e-un hămăit. Pe ăsta, însă, da!

JUDECĂTORUL: Mirosea a pucioasă, cînd ai scos-o din apă?

ULRICH: Nu. Mirosea a algă, a măceș.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Păi, nu-i de loc acelaşi lucru! Mirosea a algă, sau a măceş?

ULRICH: Mirosea a algă, a măceş.

PRIMUL JUDECĂTOR: Treci peste asta, scumpe coleg.

ULRICH: Avea un miros care zicea: „Te-am înşelat cu Bertram".

JUDECĂTORUL: Îţi vorbesc mirosurile-acum?

ULRICH: E-adevărat. Aveţi dreptate. Un miros e un miros. Ăsta însă vorbea.

JUDECĂTORUL: S-a zbătut?

ULRICH: Dimpotrivă! Se lăsa prinsă. Numai c-o trecea un fior. Un fior din şolduri, care însemna: te-am înşelat cu Bertram!

HANS: Ai de gînd să nu mai strigi, dobitocule!?

JUDECĂTORUL: Scuzaţi-l, cavalere. Nu-i de mirare că aiurează. Un om simplu îşi pierde mintea în contact cu asemenea făpturi. Mărturia unui pescar profesionist este însă absolut necesară pentru identificarea monstrului acvatic... Pare a nu avea nici cea mai mică îndoială.

ULRICH: Jur în faţa lui Dumnezeu că e una dintre alea. Are capul şi pieptul ca aceea din Nüremberg, pe care o creşteau într-un bazin. Îi dăduseră ca bărbat o focă.... Se jucau amîndoi cu mingea... Au avut şi copii... Mă-ntreb dacă nu e aceeaşi.... Răsplata e dublă pentru cele vii, nu-i aşa?

PRIMUL JUDECĂTOR: Treci diseară s-o încasezi. Mulţumesc.

ULRICH: Şi năvodul? Pot să-mi iau năvodul?

PRIMUL JUDECĂTOR: Ţi se va da la data hotărîtă. A treia zi după proces...

ULRICH: Ba nu! nu! Îl vreau acum. Fără el, nu-mi pot face meseria. Am de pescuit astă-seară!...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Foarte bine! Pleacă! Se confiscă. Îi lipsește plasa, de altminteri.

PRIMUL JUDECĂTOR: Isprăviți identificarea, scumpe coleg.

HANS: Stai! Unde te duci?

AL DOILEA JUDECĂTOR: Sînt și doctor, cavalere; voi examina corpul acestei fete.

HANS: Nimeni n-o va examina pe Ondine.

PRIMUL JUDECĂTOR: Colegul meu n-are pereche în treaba asta, seniore. El a constatat integritatea electoarei Josepha, cînd a cerut anularea căsătoriei sale, iar dînsa a adus elogii tactului său.

HANS: Certific eu că această persoană e Ondine, atît ajunge.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Seniore, înțeleg că vă vine greu s-o vedeți cercetată pe aceea care v-a fost tovarășă, însă eu pot, fără a o atinge, să studiez cu lupa părțile din trup unde încep deosebirile de trupul omenesc.

HANS: Vezi-o numai cu ochiul liber, și de la locul dumitale.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Să văd cu ochiul liber rețeaua de venule trilobate care la subțioara ondinei trebuie să-l înfățișeze pe șarpele amăgitor îmi pare o operațiune destul de impracticabilă. N-ar putea măcar să umble prin fața noastră, să-și scoată plasa și să depărteze picioarele?

HANS: Nu te mișca, Ondine!

PRIMUL JUDECĂTOR: Ar fi necuviincios să mai stăruim, și ancheta în definitiv e suficientă. E careva printre voi, oameni buni, să spună că femeia aceasta n-ar fi ondină?

GRETE: Era așa de bună!

AL DOILEA JUDECĂTOR: Era o ondină bună, asta-i tot...

PĂZITORUL DE PORCI: Ne iubea. Și noi o iubeam!

AL DOILEA JUDECĂTOR: Există o varietate iubitoare chiar și de șopîrle...

PRIMUL JUDECĂTOR: Să trecem, deci, la dezbateri. Prin urmare, dumneavoastră, cavalere, pîrîtor în calitate de soț și de stăpîn, o acuzați pe această fată de-a fi pricinuit, prin calitatea și prezența ei de ondină, nenumărate tulburări în casa dumneavoastră?

HANS: Eu? Niciodată!

PRIMUL JUDECĂTOR: N-o acuzați de a fi introdus la dumneavoastră în casă un duh neobișnuit, supranatural, drăcesc?

HANS: Ondine, drăcească? Cine a spus prostia asta?

JUDECĂTORUL: Întrebăm și noi, cavalere! Ce e anormal în această întrebare?

REGELE ONDINILOR *(în straie de om din popor):* Ondine, drăcească!?

JUDECĂTORUL: Cine ești tu?

ONDINE: Nu-l lăsați să vorbească! Minte!

AL DOILEA JUDECĂTOR: Cuvîntul e liber, la un asemenea proces.

REGELE ONDINILOR: Ondine, drăcească!? Dimpotrivă, ondina asta le reneagă pe ondine. Le-a trădat. Putea să păstreze puterea și știința lor. Putea face de douăzeci de ori pe zi ceea

ce numiți dumneavoastră minuni; de pildă: calul soțului să aibă o trompă, iar cîinii lui, aripi. La glasul ei, și Rinul și cerul puteau să răspundă și să facă lucruri miraculoase. Și nu, ea a acceptat să riște a-și scrînti piciorul, să capete guturai și să gătească cu slănină! E-adevărat, cavalere?

JUDECĂTORUL: O acuzați, prin urmare, de-a fi luat în chip fățarnic înfățișarea cea mai favorabilă și mai plăcută, spre a surprinde tainele omenești?

HANS: Eu? Nici pomeneală!...

REGELE ONDINILOR: Tainele voastre? Ah! Dacă își bate joc cineva de tainele omenești, atunci ea era aceea. Neapărat, oamenii au comori: aur, nestemate, dar ceea ce-i plăceau Ondinei erau lucrurile cele mai lipsite de preț: scăunelul de bucătărie, lingura de lemn... Ei au catifea, mătase; ei îi plăcea stamba. Ea, soră cu toate elementele, le trăda în chip josnic: îi plăcea focul din pricina pirostriilor și a foalelor, apa din pricina cănilor și-a spălătorului, aerul din pricina rufelor spînzurate între sălcii. Dacă ai ceva de scris, grefiere, scrie asta: e femeia cea mai omenească din cîte sînt, tocmai pentru că făcea asta de plăcere.

JUDECĂTORUL: Unii martori declară că se încuia ore întregi cu zăvorul...

REGELE ONDINILOR: Exact. Și ce făcea stăpîna ta, Grete, cînd se zăvorea așa?

GRETE: Prăjituri, domnule martor.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Prăjituri?

GRETE: S-a muncit două luni ca să-i iasă aluatul cu caimac.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Este una dintre tainele omenești cele mai plăcute... Dar creștea și animale, se spune, într-o curte ferită de privirile oamenilor...

PĂZITORUL DE PORCI: Da, iepuri de casă. Eu îi aduceam trifoi.

GRETE: Și găini. Le scotea chiar dînsa pielița de pe limbă cînd se-mbolnăveau de cobe.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Dar cîinii ei nu vorbeau, drăguță, ești sigură? nici pisicile?

GRETE: Nu, eu vorbeam cu ei. Îmi place să vorbesc cu cîinii. Dar ei nu mi-au răspuns niciodată.

PRIMUL JUDECĂTOR: Mulțumesc, martoră. Vom ține seamă în judecata noastră de asemenea purtare. Dacă sucubele, incubele și alți musafiri nedoriți recunosc cît sînt de bune viața și iscusința oamenilor, dacă apreciază plăcintele noastre, cositorirea sau hîrtia gumată pentru pecingine și răni, nu vrem să le facem o vină din asta.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Mă prăpădesc după aluatul cu caimac, în ceea ce mă privește! Cît unt trebuie să fi prăpădit pînă să-i izbutească!

GRETE: Bulgări întregi!

PRIMUL JUDECĂTOR: Tăcere!... Iată-ne în miezul procesului. Vă înțeleg, în fine, cavalere. Femeie, seniorul acesta te acuză de a fi introdus în casa lui, în locul soției iubitoare la care putea pretinde și căreia cîtăva vreme tu i te-ai substituit, o ființă dedată numai faptelor

și plăcerilor mărunte ale vieții, o ființă egoistă și insensibilă...

HANS: Ondine să nu mă iubească? Cine îndrăznește să spună așa ceva?

JUDECĂTORUL: E-ntr-adevăr greu, cavalere, să vă putem urmări...

HANS: Ondine m-a iubit cum n-a fost încă om iubit...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Sînteți chiar atît de sigur? Priviți-o: auzindu-vă, tremură de frică.

HANS: De frică? Ia privește frica asta cu lupa, judecătorule! Tremură de dragoste!.... Da, și pentru că e rîndul meu acum să acuz, acuz. Ia pana-n mînă, grefierule! Pune-ți pălăria pe cap, judecătorule! Judeci mai bine cu capul încălzit. Acuz pe această femeie de a tremura de dragoste pentru mine, de a nu mă fi avut decît pe mine ca gînd, ca hrană, ca Dumnezeu. Eu sînt Dumnezeul acestei femei, auziți?

JUDECĂTORUL: Cavalere...

HANS: Vă îndoiți cumva? Care e singurul tău gînd, Ondine?

ONDINE: Tu.

HANS: Care e pîinea ta? Care e vinul tău? Cînd stăteai în capul mesei mele și ridicai cupa, ce beai tu?

ONDINE: Pe tine.

HANS: Care e Dumnezeul tău?

ONDINE: Tu.

HANS: O auziți, judecători? Împinge dragostea pînă la blasfemie.

JUDECĂTORUL: Să nu exagerăm. Nu complicați pricina: vrea să spună doar că vă respectă.

HANS: Nicidecum. Ştiu eu ce spun. Am dovezi. Nu îngenuncheai tu în fața chipului meu, Ondine? Nu sărutai tu stofa hainelor mele? Nu mie îmi făceai rugăciunile tale?

ONDINE: Ba da.

HANS: Sfinții, eu eram. Sărbătorile, eu eram. De Florii, pe cine vedeai tu intrînd în Ierusalim pe măgar, cu picioarele tîrîte pe pămînt?

ONDINE: Pe tine.

HANS: Deasupra mea, ce fluturau toate femeile, strigîndu-mi numele? Nu erau frunze și ramuri, ce era?

ONDINE: Tu.

JUDECĂTORUL: Dar unde ne duc toate astea, cavalere? Noi avem o ondină de judecat, și nu amorul!

HANS: Totuși, ăsta e procesul. Să vină aici, la bară, amorul, cu panglicuțe pe spate și cu tolba lui. El e acuzatul. Acuz amorul cel mai adevărat de-a fi cel mai fals, amorul cel mai dezlănțuit de a fi cel mai josnic, de vreme ce această femeie, care nu trăia decît din amorul ei pentru mine, m-a înșelat cu Bertram!

ECOUL: Cu Bertram!

PRIMUL JUDECĂTOR: Înotăm în incoerență, cavalere! O femeie care vă iubește pînă-ntr-atît nu poate să vă fi înșelat.

HANS: Răspunde! M-ai înșelat cu Bertram?

ONDINE: Da.

HANS: Jură! Jură în fața judecătorilor!

ONDINE: Jur că te-am înșelat cu Bertram.

JUDECĂTORUL: Atunci înseamnă că nu vă iubește! Afirmațiile ei nu dovedesc nimic: îi lăsați prea

puţină libertate în răspunsuri. Scumpe coleg, dumneata, care ai izbutit s-o dai de gol pînă şi pe Genoveva de Brabant, cînd declara că ţine mai mult la căprioara ei decît la soţ şi la nările căprioarei decît la obrazul soţului, pune-i acestei Ondine cele trei întrebări prescrise... Prima...

AL DOILEA JUDECĂTOR *(arătîndu-l pe Hans)*: Ondine, cînd omul acesta fuge, ce faci tu?

ONDINE: Îmi pierd răsuflarea.

PRIMUL JUDECĂTOR: A doua!...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Cînd şi-a zdrelit degetul?

ONDINE: Îmi curge sînge.

PRIMUL JUDECĂTOR: A treia!...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Cînd vorbeşte, cînd sforăie în pat... Scuzaţi-mă, seniore.

ONDINE: Aud cîntări.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Nici o şovăială în vorbele ei. Pare sinceră!... Şi pe omul ăsta care este aici, lîngă tine, l-ai înşelat?

ONDINE: Da, l-am înşelat cu Bertram...

REGELE ONDINILOR: Nu striga aşa tare, am auzit...

AL DOILEA JUDECĂTOR: Nu-l iubeşti decît pe el. Numai el există pentru tine. Şi l-ai înşelat?

ONDINE: Cu Bertram.

HANS: Iată! Acum ştiţi totul!

AL DOILEA JUDECĂTOR: Ştii care este pedeapsa pentru femeia adulteră? Ştii că mărturisirea, departe de a atenua vina, o amplifică?

ONDINE: Da. Dar l-am înşelat cu Bertram.

REGELE ONDINILOR: Mie mi te-adresezi, Ondine, nu-i aşa? În mine ţinteşti. Treaba ta! Intero-

gatoriul meu va fi mai strîns decît al judecătorilor. Unde e Bertram, Ondine?

ONDINE: În Burgundia. Trebuie să mă duc acolo după el.

REGELE ONDINILOR: Unde l-ai înșelat cu el pe soțul tău?

ONDINE: Într-o pădure.

REGELE ONDINILOR: Dimineața? Seara?

ONDINE: La amiază.

REGELE ONDINILOR: Era frig? Era cald?

ONDINE: Era ger. Bertram chiar a spus: gheața o să ne păstreze iubirea!... Nu se uită asemenea vorbe.

REGELE ONDINILOR: Foarte bine... Aduceți-l pe Bertram... Din confruntare iese adevărul.

JUDECĂTORUL: Bertram a dispărut de șase luni. Justiția omenească nu l-a putut regăsi.

REGELE ONDINILOR: Înseamnă că nu prea e grozavă... Iată-l!

(Bertram apare.)

ONDINE: Bertram, iubitule!

JUDECĂTORUL: Sînteți contele Bertram?

BERTRAM: Da.

JUDECĂTORUL: Femeia asta afirmă că l-a înșelat cu dumneavoastră pe cavaler.

BERTRAM: Dacă așa spune, înseamnă că așa e.

JUDECĂTORUL: Unde s-a întîmplat?

BERTRAM: În camera ei, aici chiar.

JUDECĂTORUL: Dimineața? Seara?

BERTRAM: La miezul nopții.

JUDECĂTORUL: Era frig? Cald?

BERTRAM: Buștenii ardeau în vatră. Ondine chiar a spus: E fierbinte apropierea de iad... Nu se născocesc asemenea vorbe.

REGELE ONDINILOR: Perfect. Totul e limpede, acum.

ONDINE: Ce ți se pare perfect? De ce să te-ndoiești de vorbele noastre? Dacă răspunsurile noastre nu se potrivesc, este pentru că ne-am iubit fără opreliște și fără remușcări, pentru că pasiunea ne-a luat memoria... Numai falsii vinovați, fiindcă s-au înțeles, răspund cu aceleași cuvinte!

REGELE ONDINILOR: Conte Bertram, luați-o pe această femeie în brațe și sărutați-o...

BERTRAM: Nu primesc ordine decît de la ea.

PRIMUL JUDECĂTOR: Și inima nu vă dă ordin?

REGELE ONDINILOR: Cere-i să te sărute, Ondine. Cum să te credem, dacă nu-l lași să te sărute?

ONDINE: Fie cum poftești! Sărută-mă, Bertram.

BERTRAM: Așa vreți?

ONDINE: Negreșit. Sărută-mă!... Dar stai o clipă, numai o clipă! ... Dacă însă, cînd te apropii, Bertram, o să tresar, o să mă zbat, să știi c-o să fie fără voia mea. Nu lua în seamă.

REGELE ONDINILOR: Așteptăm.

ONDINE: Nu mi s-ar putea da o haină, o rochie?

REGELE ONDINILOR: Nu. Rămîi cu brațele goale.

ONDINE: Foarte bine... Cu-atît mai bine... Îmi place nespus cînd mă sărută Bertram și-mi mîngîie umerii goi. Îți amintești de seara aceea minunată, Bertram?... Stai!... Dacă strig cînd o să mă iei în brațe, Bertram, să știi că de vină sînt nervii, ziua de azi. Să nu fii

supărat pe mine... S-ar putea, de altfel, să nici nu strig...

REGELE ONDINILOR: Hotărîţi-vă.

ONDINE: Sau dacă leşin. Dacă leşin, o să mă poţi săruta cum vei vrea, Bertram, cum vei vrea!

REGELE ONDINILOR: Haide-odată!

BERTRAM: Ondine!

(O sărută.)

ONDINE *(zbătîndu-se):* Hans! Hans!

REGELE ONDINILOR: Iată dovada, domnilor judecători! Pentru cavaler şi pentru mine, procesul s-a isprăvit.

ONDINE: Ce dovadă? *(Judecătorii s-au ridicat.)* Ce ai? Ce crezi? Că dacă strig Hans, cînd mă sărută Bertram, asta dovedeşte că nu l-am înşelat pe Hans? Dacă strig la fiecare vorbă Hans, asta e tocmai pentru că nu-l mai iubesc pe Hans! Pentru că numele lui iese din mine! Cînd zic Hans, asta e ceea ce am mai puţin din el. Şi cum nu l-aş iubi pe Bertram? Uitaţi-vă la el. Are statura lui Hans! Are fruntea lui Hans!

AL DOILEA JUDECĂTOR: Vorbeşte tribunalul.

PRIMUL JUDECĂTOR: Cavalere, se pare că rolul nostru s-a terminat în această cauză. Îngăduiţi să rostim hotărîrea. Fata asta ondină a avut vina de a ne induce în eroare, de a-şi părăsi natura. Dar se descoperă că ea nu a adus aici decît bunătate şi iubire.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Puţin cam prea mult: dacă ne apucăm să iubim aşa în viaţă, n-o uşurăm...

PRIMUL JUDECĂTOR: Pricina pentru care a vrut a ne face să credem în legătura ei cu Bertram ne scapă, şi nici nu vrem s-o cercetăm, fiind de domeniul conjugal şi de strictă intimitate. De tortură şi de supliciu public va fi cruţată. I se va tăia capul astă-seară, fără martori, şi pînă atunci îi dăm ca păzitori pe călău şi pe acest om, drept mulţumire pentru ajutorul dat justiţiei noastre.

(Îl arată pe Regele Ondinilor.)

AL DOILEA JUDECĂTOR: Şi întrucît alaiul de nuntă aşteaptă în faţa capelei, îngăduiţi-ne să vă urmăm şi să vă prezentăm urările noastre!

(Apare fata care spală vasele; pentru unii, este frumuseţea însăşi, iar pentru alţii, o pocitură.)

HANS: Cine e aceasta?

JUDECĂTORUL: Poftim, cavalere?

HANS: Cine e aceasta, care vine drept spre mine, de parcă ar fi oarbă ori ar citi în viitor?

JUDECĂTORUL: Nu ştim.

UN SERVITOR: Este fata care spală vasele, seniore; aţi chemat-o.

HANS: Ce frumoasă e!

PRIMUL JUDECĂTOR: Frumoasă, pipernicita asta?

GRETE: Ce frumoasă e!

UN SERVITOR: Frumoasă? are şaizeci de ani!

JUDECĂTORUL: Treceţi înainte, cavalere.

HANS: Nu, nu, se cade s-o ascultăm mai întîi pe fata de la vase. O să aflăm de la ea sfîrşitul acestei poveşti... Te ascultăm, fată de la vase!

AL DOILEA JUDECĂTOR: E nebun...
JUDECĂTORUL: Îl plîng. Dar cum să nu-ți pierzi capul?...
SPĂLĂTOAREA DE VASE:

Să speli la vase nu-i huzur,
Dar am trup hîd și suflet pur.

HANS: Rimează, nu-i așa?
JUDECĂTORUL: Nicidecum.
SPĂLĂTOAREA DE VASE:

Eu la orice trebăluiesc...
Acum, ciorapii îi cîrpesc...

HANS: N-o să spuneți că versurile astea nu rimează?
JUDECĂTORUL: Versuri? Vă țiuie urechile. Nici pomeneală de versuri!
PĂZITORUL DE PORCI: Ba da, sînt versuri, zău!
UN SERVITOR: Pentru porcii tăi, da! Pentru noi, e proză.
SPĂLĂTOAREA DE VASE:

Tot ce-i mai rău e-a mea mîncare,
Dar suferința-i de neam mare.
Mi-e plînsul la fel de sărat
Ca al oricărui împărat.
Rîndașul dacă mă înșală,
Reginii-n jale-i sînt egală,
Cînd seara regele îi zice:
Abia la prînz mai trec pe-aice.

Hristoase, nu îmi da alt chin,
La poarta raiului cînd vin,
Căci vei vedea pe-a noastră frunte
Aceiași spini și jigniri crunte.
În casa ta, ia-ne-mpreună!
Punînd pe capu-mi o cunună,
Să spui: În ceruri fiți primite,
Regine la fel chinuite!...

HANS: Nu-i asta ceea ce se cheamă un poem? Nu-i oare asta un poem?

PRIMUL JUDECĂTOR: Un poem! Am ascultat o nespălată de-asta care se plîngea că e învinuită de a fi furat un tacîm de argint.

AL DOILEA JUDECĂTOR: Şi că degerăturile de la picioare începeau să-i sîngere încă din noiembrie.

HANS: Nu ţine o coasă în mînă?

JUDECĂTORUL: Nu, o furcă.

GRETE: Ba e coasă, o coasă de aur!

UN SERVITOR: O furcă.

PĂZITORUL DE PORCI: O coasă. Şi încă bine ascuţită! Mă pricep doară!

HANS: Îţi mulţumesc, fată de la vase. Voi veni la întîlnire!... Haideţi, domnilor!

UN SERVITOR: Începe slujba, stăpîne...

(Toţi ies, afară de Ondine, de unchi şi de călău.)

SCENA A V-A

ONDINE, REGELE ONDINILOR, care cu un gest l-a preschimbat pe călău în stană de zăpadă roşie

REGELE ONDINILOR: Se apropie sfîrşitul, Ondine...

ONDINE: Nu-l omorî...

REGELE ONDINILOR: Aşa cere înţelegerea. Te-a înşelat.

ONDINE: Da, m-a înşelat. Da, am vrut să te fac să crezi că eu îl înşelasem întîi. Dar nu judeca sentimentele oamenilor cu măsurile noastre de ondini. Adesea tocmai bărbaţii care-şi înşală soţiile sînt aceia care le iubesc. Adesea

cei care înșală sînt cei mai credincioși. Mulți le înșală pe cele pe care le iubesc ca să nu fie orgolioși, să se înjosească, să se simtă aproape nimic pe lîngă ele, care sînt tot. Hans voia să facă din mine crinul casei, trandafirul credinței, aceea care are dreptate, aceea care nu greșește... Era prea bun... M-a înșelat.

REGELE ONDINILOR: Iată-te aproape femeie, biată Ondine!

ONDINE: Nu avea alt mijloc... Eu nici nu văd altul.

REGELE ONDINILOR: Totdeauna ai fost tu lipsită de imaginație.

ONDINE: De cîte ori, în serile de chermesă, nu vezi soți întorcîndu-se acasă îndoiți de spate, încărcați de daruri. Ei bine! tocmai își înșelaseră soțiile. Iar ele radiază de bucurie.

REGELE ONDINILOR: El ți-a dăruit nenorocire...

ONDINE: De bună seamă. Dar nu uita că ne aflăm printre oameni. Dacă sînt nenorocită, nu înseamnă că nu sînt fericită. Tu nu înțelegi nimic: să alegi pe acest pămînt plin de frumuseți singurul loc unde trebuie să întîlnești trădarea, nesiguranța, minciuna, și să te repezi la el din răsputeri, tocmai asta e fericirea pentru oameni. Te deosebești de ei tocmai dacă nu faci așa. Cu cît suferi, cu atît ești mai fericit. Eu sînt fericită. Sînt cea mai fericită.

REGELE ONDINILOR: O să moară, Ondine.

ONDINE: Scapă-l.

REGELE ONDINILOR: Ce-ți pasă ție! Nu-ți mai rămîn decît cîteva minute să mai ai o memorie omenească. Surorile tale te vor chema de trei ori, și atunci tu vei uita totul... Iată: îți acord ca el să moară chiar în momentul cînd

tu vei uita. Va fi ceva foarte omenesc. De altfel, nici n-am nevoie să-l omor. E la sfîrșit de viață.

ONDINE: E atît de tînăr, de puternic!

REGELE ONDINILOR: E la sfîrșit de viață. Tu l-ai omorît. Tu, Ondine, tu, care nu te folosești de metafore decît dacă pomenesc de cîini-de-mare, îți amintești de aceia care, într-o zi, înotînd, au făcut o sforțare. Străbătuseră fără nici o greutate oceanul, în plină furtună, și iată că-ntr-o bună zi, într-un golf liniștit, pe un mic val, un organ s-a rupt în ei. Tot oțelul mării se afla într-o unduire! Ochii le-au fost o săptămînă mai palizi, buzele le atîrnau... N-aveau nimic, ziceau ei... Numai că mureau!... Așa și la oameni. Nu împotriva stejarilor, a crimelor sau a balaurilor fac tăietorii de lemne, judecătorii sau cavalerii rătăcitori marea sforțare, ci împotriva unei nuieluși de răchită, a unei nevinovății, a unei copile care iubește... Mai are doar un ceas...

ONDINE: I-am lăsat locul Berthei. Toate se lămuresc pentru el.

REGELE ONDINILOR: Crezi!? Toate se-nvîrtesc în capul lui. Creierul lui aude muzica acelora care vor muri. Povestea spălătoarei de vase, cu prețul ouălelor și al brînzei, el a auzit-o cadențată. El nu e lîngă Bertha, degeaba îl așteaptă lumea la biserică; el e acum cu calul... Calul îi vorbește: „Stăpîne, îmi iau bun rămas, îi spune calul, curînd va bate și-al meu ceas!..." Căci azi și calul îi vorbește în versuri...

ONDINE: Nu te cred. Ascultă cîntările! E nunta lui.

REGELE ONDINILOR: Puțin îi pasă lui de nuntă!... Cununia i-a ieșit din minte, ca inelul dintr-un deget prea slăbit. Rătăcește prin castel. Vorbește cu el însuși. Aiurează. Așa fac oamenii cînd dau peste un adevăr, un lucru simplu, o comoară... Sînt nebuni, cum zic ei. Adică sînt deodată logici, nu mai cedează, nu se mai căsătoresc cu cele pe care nu le iubesc, capătă judecata plantelor, a apelor, a lui Dumnezeu: sînt nebuni.

ONDINE: Mă blestemă!

REGELE ONDINILOR: E nebun... Te iubește!

SCENA A VI-A

ONDINE, HANS

(El a venit în spatele Ondinei, așa cum Ondine venise în spatele lui, în coliba pescarilor.)

HANS: Pe mine mă cheamă Hans.

ONDINE: E un nume frumos.

HANS: Ondine și Hans: nu-s nume mai frumoase în lume, nu-i așa?

ONDINE: Sau Hans și Ondine.

HANS: Ba nu! Ondine întîi. Ăsta e titlul, Ondine... Așa se va numi povestea în care eu apar pe ici-pe colo ca un mare nerod, prostănac ca un om. Dar parcă de mine e vorba în povestea asta? Am iubit-o pe Ondine, pentru că așa vroia ea; am înșelat-o, pentru că așa trebuia.

Eu mă născusem ca să trăiesc între grajdul de cai și haita de cîini... Și nu! Am fost prins între natura-ntreagă și soarta-ntreagă, ca un șobolan.

ONDINE: Iartă-mă, Hans.

HANS: De ce oare s-or fi înșelînd ele mereu astfel, fie că se numesc Artemiza, sau Cleopatra, sau Ondine! Bărbații făcuți pentru dragoste sînt profesorașii cu nas mare, rentierii grași cu buze groase, evreii cu ochelari: numai ei au timpul de a simți, de a gusta plăcerea, de a suferi... Și nu!... Ele se năpustesc asupra unui biet general Antonius, asupra unui sărman cavaler Hans, asupra unui biet om mijlociu... Și, de-atunci, s-a zis cu el! Eu nu-mi mai vedeam capul de războaie, de îngrijirea cailor, de vînătoarea cu gonaci sau cu capcane! Și nu! a trebuit să mă mai pomenesc și cu focul în vine, cu otrava în ochi, cu mirodenii și fiere în gură. Din cer și pînă-n iad, am fost zguduit, fărîmițat, jupuit! Fără să mai spun că nu sînt eu acela care gust frumusețea aventurii în sine... Nu e prea drept.

ONDINE: Adio, Hans.

HANS: Și, poftim! Într-o bună zi, ele pleacă. În ziua în care totul ți se limpezește, în ziua în care îți dai seama că numai pe ele le-ai iubit, că mori dacă ar pleca doar o minută, tocmai în ziua aceea ele pleacă. Ziua în care le regăsești, în care regăsești totul pentru totdeauna tocmai ziua aceea o folosesc: corabia lor se pregătește de plecare, aripile lor se deschid, aripioarele lor încep să bată, și-ți spun adio.

ONDINE: Îmi voi pierde memoria, Hans.

HANS: Şi încă un adevărat adio, auzi! Îndrăgostiţii care de obicei îşi spun adio în pragul morţii sînt sortiţi să se revadă nestingheriţi, să se ciocnească fără sfîrşit în viaţa viitoare, să stea cot la cot mereu, să se pătrundă mereu, pentru că vor fi umbre în aceeaşi împărăţie. Se părăsesc pentru a nu se mai părăsi. Dar Ondine şi cu mine plecăm fiecare de partea noastră, pe vecie. La babord, neantul; la tribord, uitarea!... Să nu scăpăm prilejul, Ondine... Iată primul adio adevărat rostit pe lumea asta.

ONDINE: Încearcă să trăieşti... Vei uita şi tu.

HANS: Încearcă să trăieşti! E uşor de zis! Măcar de mi-ar păsa să trăiesc! De cînd ai plecat, tot ce trupul meu făcea de la sine, acuma trebuie să-i poruncesc. Nu văd decît dacă le spun ochilor să vadă. Nu văd iarba verde decît dacă le spun ochilor s-o vadă verde. Să nu-ţi închipui că e un lucru vesel să vezi iarba neagră!... E o treabă istovitoare. Am de poruncit la cinci simţuri, la treizeci de muşchi, pînă şi oaselor. O clipă de neatenţie, şi aş uita să aud, să respir... A murit pentru că se plictisise să mai respire, se va spune... A murit din dragoste... Ce-ai venit să-mi spui? De ce te-ai lăsat prinsă?

ONDINE: Ca să-ţi spun că voi fi văduva ta, Ondine.

HANS: Văduva mea? În adevăr, mă gîndeam la asta. Voi fi primul Wittenstein care să n-aibă văduvă să-i poarte doliul şi să zică: „El nu mă vede, să fiu frumoasă... Nu mă aude, să vor-

besc pentru el..." Nu va fi decît o Ondine, mereu aceeași, și care mă va fi uitat... Nici asta nu e drept...

ONDINE: Tocmai. Liniștește-te... Mi-am luat măsuri. Mă mustrai uneori că nu-mi mai schimbam mersul prin casă, că nu-mi mai schimbam gesturile, că umblam cu pași numărați. Făceam așa pentru că prevăzusem ziua asta în care va trebui să mă întorc fără memorie în adîncul apelor. Îmi obișnuiam corpul, îl sileam să parcurgă un drum care să nu se mai schimbe. În fundul Rinului, chiar fără memorie, va putea repeta numai mișcările pe care le făceam lîngă tine. Avîntul ce mă va purta de la grotă la rădăcină va fi acela ce mă purta de la masă la fereastră; gestul ce mă va face să răsucesc o scoică va fi acela cu care răsuceam aluatul prăjiturilor... Mă voi urca în podul casei... Voi scoate capul. Pe veci, va fi o ondină burgheză printre nebunele ondine. O, ce ai?

HANS: Nimic, uitam.

ONDINE: Uitai ce?

HANS: Să mă uit la ceru-albastru... Spune-nainte!

ONDINE: Îmi vor zice umana. Pentru că nu mă voi mai arunca în apă cu capul înainte, ci voi coborî scările în apă. Pentru că voi răsfoi cărți în apă. Pentru că voi închide ferestre în apă. Am pus totul la cale. Știi pentru ce n-ai mai găsit lămpile, pendula, mobilele? Pentru că am pus să le arunce în fluviu. Au acum locul lor, etajul lor. Am pierdut însă vechiul obicei. Mi se pare că ele nu stau locu-

lui, că plutesc... Dar astă-seară, vai! îmi vor părea la fel de fixe și sigure ca și vîltorile sau curenții. Nu voi mai ști exact ce vor să spună, dar voi trăi în jurul lor. Și mare mirare să nu mă servesc de ele, să nu-mi vină să m-așed în fotoliu, să aprind văpaia Rinului la candelabre! Să mă privesc în oglinzi... Din cînd în cînd, pendula va suna... Eu, cea veșnică, voi asculta ceasul... Voi avea camera noastră în adîncul apelor.

HANS: Mulțumesc, Ondine.

ONDINE: Astfel, deși despărțiți de uitare, de moarte, de veacuri, de seminții, ne vom auzi, ne vom fi credincioși.

PRIMA VOCE: Ondine!

HANS: Te cheamă!

ONDINE: Trebuie să mă cheme de trei ori. Nu voi uita decît la a treia oară... O, Hans dragule, lasă-mă să mă bucur de aceste ultime secunde, întreabă-mă! Răscolește niște amintiri care peste cîteva clipe nu vor mai fi decît cenușă. Ce ai? Ești palid...

HANS: Mă cheamă și pe mine, Ondine; o mare paloare, un mare frig mă cheamă! Ia înapoi inelul acesta, fii adevărata mea văduvă în adîncul apelor!

ONDINE: Repede! Întreabă-mă!

HANS: Ce ai spus tu, Ondine, în prima seară cînd te-am văzut, cînd ai deschis ușa pe furtună?

ONDINE: Am spus: Ce frumos e!

HANS: Cînd m-ai prins mîncînd păstrăvul vînăt?

ONDINE: Am spus: ce prost e...

HANS: Cînd am spus: Gîndește de departe!

ONDINE: Am spus: ne vom aminti de ceasul acesta, mai tîrziu... E ceasul în care nu m-ai sărutat.

HANS: Nu ne mai putem acorda plăcerile-așteptării, Ondine: sărută-mă.

A DOUA VOCE: Ondine!...

ONDINE: Întreabă! Mai întreabă! În mine, totul a început să se tulbure!

HANS: Trebuie să alegi, Ondine: mă săruți, sau vorbești.

ONDINE: Tac!

CAVALERUL: Uite și fata de la vase... Are trup hîd... Și suflet pur...

(A intrat spălătoarea de vase. El cade mort.)

ONDINE: Ajutor! Ajutor!

SCENA A VII-A

ONDINE, BERTHA, UN SERVITOR, GRETE

(Pe lespedea care s-a ridicat, Hans încrucișează mîinile, zăcînd.)

Regele Ondinilor

BERTHA: Cine strigă?

ONDINE: Lui Hans nu-i e bine! Hans o să moară!

A TREIA VOCE: Ondine!

BERTHA: L-ai ucis! Tu l-ai ucis!

ONDINE: Pe cine l-am ucis?... De cine vorbiți? Cine sînteți?

BERTHA: Nu mă recunoști, Ondine?

ONDINE: Pe dumneavoastră, doamnă? Ce frumoasă sînteţi!... Unde sînt? Mă aflu pe uscat şi în aer... Sînt pe pămînt?

REGELE ONDINILOR: Eşti pe pămînt...

O ONDINĂ *(luînd-o de mînă)*: Hai, Ondine, las-o! Repede!

ONDINE: O, da! hai s-o lăsăm... Dar stai. Cine e tînărul ăsta frumos de pe pat... Cine e?

REGELE ONDINILOR: Se numeşte Hans.

ONDINE: Ce nume frumos! Ce are de nu mişcă?

REGELE ONDINILOR: A murit...

O ALTĂ ONDINĂ *(care apare)*: A venit timpul... Hai să plecăm!

ONDINE: Ce mult îmi place!... Nu i s-ar putea reda viaţa?

REGELE ONDINILOR: Cu neputinţă!

ONDINE *(lăsîndu-se tîrîtă)*: Ce păcat! Cît l-aş fi iubit!

CORTINA

CUPRINS

Redactor responsabil : ELENA MURGU
Tehnoredactor : ION TUDOR

Dat la cules 16.02.1966. Bun de tipar 28.05.1966. Apărut 1966. Tiraj 25.160 ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 19,76. Coli tipar 16. A. nr. 359/1966. C.Z. pentru bibliotecile mari 84. C.Z. pentru bibliotecile mici 84—2=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 60169 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România